

**UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA**

Katedra obchodního práva

JUDr. Veronika Pokorná

**VYBRANÉ OTÁZKY PRÁVNÍ ÚPRAVY
OCHRANY AKCIONÁŘŮ V OBCHODNÍM ZÁKONÍKU**

**SELECTED MATTERS COVERED BY STATUTORY PROVISIONS ON
SHAREHOLDERS PROTECTION AS SET OUT IN THE COMMERCIAL CODE**

DISERTAČNÍ PRÁCE

Praha 2013

Školitel: doc. JUDr. Ivana Štenglová

Studijní obor: Obchodní právo

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci zpracovala samostatně, uvedla jsem v ní veškeré použité informační prameny a literaturu a řádně je citovala. Předkládaná práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 1. prosince 2013

.....

JUDr. Veronika Pokorná

PODĚKOVÁNÍ

Na tomto místě bych chtěla poděkovat svému školiteli, doc. JUDr. Ivaně Štenglové, za vedení této práce, přínosné komentáře a především její vstřícnost.

Anotace

Tato disertační práce s názvem „Vybrané otázky právní úpravy ochrany akcionářů v obchodním zákoníku“ je věnována problematice ochrany akcionářů v českém právním řádu se zaměřením na materii obsaženou v § 196a obchodního zákoníku týkající se vnitřního obchodování, § 193 odst. 2 obchodního zákoníku stanovícím pravidla pro dispozice s majetkem společnosti při naplnění podmínek zde uvedených a na problematiku finanční asistence. Nejdříve vymezuje účel těchto ustanovení obchodního zákoníku. Dále popisuje vývoj právní úpravy s ohledem na tuto materii, přičemž poukazuje i na její inspirační zdroje. V disertační práci je dále proveden právní rozbor jednotlivých ustanovení s poukazem na jejich nedostatky. Jsou popsány následky nedodržení pravidel zde stanovených s uvedením výjimek z těchto pravidel. Pozornost je také věnována právní úpravě těchto otázek v zákoně o obchodních korporacích. Současnou i budoucí právní úpravu rovněž srovnává s právní úpravou unijní. V závěru práce je pojednáno o právní úpravě této problematiky v některých zahraničních právních řádech.

Abstract

This dissertation called „Selected matters covered by statutory provisions on shareholders protection as per out in the Commercial Code“ looks at the issue of shareholder protection under Czech law, while focusing on the matters contained in Section 196a of the Commercial Code which deals with intracompany transactions, Section 193(2) of the Commercial Code which lays down the rules for disposal of company assets upon fulfillment of the requirements given therein, and the issue of financial assistance. Firstly, this dissertation defines the purpose of the said provisions of the Commercial Code, and, following that, it describes the development of the legal regulations regarding the said matters, referring also to the sources of inspiration. Furthermore, this dissertation provides a legal analysis of individual provisions and mentions also their deficiencies. It describes the consequences of failure to comply with the set rules and lists exemptions to such rules. As well, attention is given to the provisions of the Business Corporations Act regarding the same matters. As well, this dissertation provides a comparison of the current and future legal regulations with the laws of the European Union. In conclusion, this dissertation looks at how the said matters are addressed in certain foreign laws.

Klíčová slova

Vnitřní obchodování, střet zájmů, nalecký posudek, souhlas valné hromady, souhlas dozorčí rady, podmínky obvyklé v obchodním styku, osoby blízké, spřízněné osoby, nabytí majetku, vlastní kapitál, finanční asistence, Druhá směrnice, základní kapitál, poskytovat půjčky, úvěry, zajištění, zálohy, zpráva představenstva, zpráva jednatele, bezprostřední úpadek, prošetření finanční způsobilosti, zvláštní rezervní fond, nezávislý odborník, spravedlivé podmínky trhu, informační povinnost, péče řádného hospodáře, kontrolní orgán

Keywords

Intracompany transactions, conflict of interests, expert appraisal, consent of general meeting, consent of supervisory board, terms customary in business dealings (arms length basis), close persons, related parties, acquisition of assets, equity, financial assistance, Second Directive, registered capital, provide loans, credits, security, advances, report of the board of directors, report of the executive director, immediate insolvency, assessment of creditworthiness, special reserve fund, independent expert, fair market conditions, notification duty, due managerial care, supervisory body

Obsah

Anotace	3
Abstract	3
Klíčová slova	4
Keywords	4
Obsah	5
Seznam použitých zkratk	11
Úvod	19
A) PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY AKCIONÁŘŮ V OBCHODNÍM ZÁKONÍKU	21
I. OBECNĚ K OCHRANĚ AKCIONÁŘŮ PODLE OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	21
II. USTANOVENÍ § 196a OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	23
1. Účel ustanovení § 196a obchodního zákoníku	23
2. Vývoj právní úpravy	25
3. Ustanovení § 196a obchodního zákoníku a inspirace Evropským právem a právními řády jiných států	28
4. Formy obchodních společností, na něž se ustanovení § 196a obchodního zákoníku aplikuje	28
5. Ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku - rozbor právní úpravy	29
5.1 Okruh osob, na něž se ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku vztahuje	30
5.1.1 Jiná osoba oprávněná jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít	31
5.1.2 Osoba blízká	32
5.1.3 Právnícké osoby jako osoby blízké	34
5.1.4 Jiná osoba, pokud je osoba uvedená v odstavci 1 § 196a obchodního zákoníku oprávněna jednat jejím jménem	38
5.2 Souhlas valné hromady	40
5.3 Podmínky obvyklé v obchodním styku	40
5.4 Následky nesplnění požadavků stanovených v ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku	42
5.5 Výjimky z pravidel obsažených v ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku ..	45
6. Ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku	47
6.1 Evropská úprava	48
6.2 Okruh osob, na něž se ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku vztahuje	52
6.2.1 Zakladatel	52
6.2.2 Akcionář	52
6.2.3 Osoba jednající s akcionářem ve shodě	52
6.2.4 Jiné osoby uvedené v odstavci 1 § 196a obchodního zákoníku	53

6.2.5	Osoby ovládané, koncern.....	54
6.3	Nabytí či převod majetku za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí či převodu	55
6.4	Stanovení hodnoty majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem a následky nedodržení tohoto pravidla	56
6.4.1	Postup znalce při stanovení hodnoty převáděného majetku na základě znaleckého posudku.....	60
6.4.2	Problematika dopadů jmenování rozdílného znalce každou ze stran	62
6.4.3	Problematika převodu majetku za cenu odlišnou od hodnoty stanovené ve znaleckém posudku nebo bez znaleckého posudku a následky takového převodu či nabytí majetku	62
6.4.4	Úprava kupní ceny v souvislosti s ustanovením § 196a odst. 3 obchodního zákoníku v závislosti na čase.....	67
6.5	Souhlas valné hromady a následky nesplnění této podmínky	69
6.6	Aplikace ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku na poskytování služeb	71
6.7	Aplikace ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku na poskytování licence k nemotným statkům.....	71
6.8	Výjimky z pravidel obsažených v ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku	73
7.	Ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku - rozbor právní úpravy	75
7.1	Vymezení běžného obchodního styku	76
7.2	Nabytí nebo zcizení z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu.....	80
7.3	Nabytí nebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobně regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému	80
7.4	Bezúplatný převod majetku na akcionáře	82
8.	Ustanovení § 196a odst. 5 obchodního zákoníku	82
8.1	Vývoj právní úpravy	82
8.2	Právní rozbor ustanovení § 196a odst. 5 obchodního zákoníku	86
8.2.1	Okruh osob, na něž se ustanovení § 196a odst. 5 obchodního zákoníku vztahuje	88
8.2.2	Souhlas valné hromady a následky nesplnění této podmínky	88
9.	Ustanovení § 196a odst. 6 obchodního zákoníku	88
10.	Aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku při transakcích se zahraničním prvkem	92
III.	USTANOVENÍ § 193 Odst. 2 OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	93
11.	Účel ustanovení.....	93
12.	Vývoj právní úpravy	94
13.	Ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku - rozbor právní úpravy	95
13.1	Limit stanovený v § 193 odst. 2 obchodního zákoníku	96

13.2	Souhlas dozorčí rady a následky nedodržení této podmínky.....	98
13.3	Souhlas valné hromady a následky nedodržení této podmínky.....	102
14.	Výjimky z pravidel aplikace ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku	103
IV.	FINANČNÍ ASISTENCE DLE OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU	104
15.	Účel a funkce právní úpravy finanční asistence	104
16.	Vývoj právní úpravy poskytování finanční asistence v České republice a inspirace zahraničními právními řády	105
17.	Úprava finanční asistence dle práva EU	115
18.	Finanční asistence dle obchodního zákoníku – rozbor právní úpravy.....	120
18.1	Výklad pojmů	122
18.1.1	Záloha	122
18.1.2	Půjčka, úvěr	122
18.1.3	Zajištění	122
18.1.4	Jiné formy finanční asistence.....	123
18.2	Pravidla poskytování finanční asistence u společnosti s ručením omezeným.....	123
18.2.1	Rozbor právní úpravy finanční asistence u společností s ručením omezeným.....	123
18.2.1.1	Podmínky obvyklé v obchodním styku	125
18.2.1.2	Poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek	125
18.2.1.3	Žádné neuhrazené ztráty společnosti	127
18.2.1.4	Písemná zpráva jednatele.....	128
18.2.1.5	Souhlas valné hromady společnosti.....	130
18.2.2	Následky nesplnění podmínek pro poskytnutí finanční asistence u společností s ručením omezeným	131
18.2.3	Výjimky z pravidel pro poskytování finanční asistence u společností s ručením omezeným.....	133
18.2.4	Poskytování finanční asistence ovládané osobě	134
18.2.5	Zástava obchodního podílu ve společnosti, kde zástavním věřitelem je samotná společnost a vztah k finanční asistenci	134
18.3	Pravidla poskytování finanční asistence u akciové společnosti.....	135
18.3.1	Rozbor platné právní úpravy finanční asistence u akciových společností.....	135
18.3.1.1	Určení přípustnosti finanční asistence ve stanovách	136
18.3.1.2	Poskytnutí finanční asistence za podmínek obvyklých v obchodním styku.....	137
18.3.1.3	Prošetření finanční způsobilost příjemce finanční asistence	137
18.3.1.4	Souhlas valné hromady.....	137
18.3.1.5	Písemná zpráva představenstva	141
18.3.1.6	Cena za akcie při poskytnutí finanční asistence	143

18.3.1.7	Nesnížení vlastního kapitálu pod zákonem stanovené minimum	144
18.3.1.8	Vytvoření zvláštního rezervního fondu	145
18.3.1.9	Poskytnutí finanční asistence nepřivede společnost k bezprostředně úpadek	146
18.3.1.10	Přezkum zprávy představenstva obecně uznávaným nezávislým odborníkem	146
18.3.2	Následky nesplnění podmínek pro poskytnutí finanční asistence	148
18.3.3	Výjimky z pravidel pro poskytování finanční asistence	148
18.3.3.1	Činnost bank a finančních institucí	148
18.3.3.2	Nabytí akcií nebo zatímních listů společností pro její zaměstnance	149
18.3.4	Použití ustanovení obchodního zákoníku o finanční asistenci ve vztazích mezi ovládající a ovládanou osobou	150
18.3.5	Aplikace ustanovení o finanční asistenci na vzetí vlastních akcií do zástavy	151
18.3.6	Další ustanovení obchodního zákoníku odkazující na použití ustanovení o finanční asistenci	151
B)	PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY AKCIONÁŘŮ DLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH	152
1.	Inspirační zdroje zákona o obchodních korporacích	152
I.	OBEČNĚ K PRÁVNÍ ÚPRAVĚ OCHRANY AKCIONÁŘŮ V ZÁKONĚ O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH	153
II.	USTANOVENÍ § 196A OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU PODLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH	159
2.	Rozbor právní úpravy materie obsažené v § 196a obchodního zákoníku v zákoně o obchodních korporacích s ohledem na dispozice s majetkem	160
2.1	Osobní omezení	161
2.2	Časové omezení	162
2.3	Věcné omezení	163
2.4	Stanovení výše úplaty znaleckým posudkem	164
2.5	Souhlas valné hromady	167
2.6	Následky nesplnění podmínek stanovených v § 255 zákona o obchodních korporacích	168
2.6.1	Nedostatek souhlasu valné hromady	168
2.6.2	Nedodržení požadavku na stanovení výše úplaty	169
2.7	Výjimky z pravidel pro uplatnění § 255 zákona o obchodních korporacích	172
3.	Pravidla o střetu zájmů	173
3.1	Tzv. jiný střet zájmů	173
3.2	Střet zájmů při kontraktaci s obchodní korporací	177
3.3	Aplikace pravidel o střetu zájmů na prokuristu	181
3.4	Osoby blízké dle nové právní úpravy účinné od 1. ledna 2014	182
3.5	Následky nedodržení pravidel o střetu zájmů	183

4.	Ochrana věřitelů.....	184
5.	Materie § 196a obchodního zákoníku - srovnání právní úpravy v zákoně o obchodních korporacích s právní úpravou EU	184
III.	USTANOVENÍ § 193 Odst. 2 OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU DLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH	186
IV.	FINANČNÍ ASISTENCE V ZÁKONĚ O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH	187
6.	Finanční asistence u společností s ručením omezeným podle zákona o obchodních korporacích	188
6.1	Poskytnutí finanční asistence za spravedlivých podmínek trhu	189
6.2	Písemná zpráva jednatele.....	189
6.3	Souhlas valné hromady a následky nedodržení této podmínky	191
6.4	Další podmínky pro poskytování finanční asistence u společností s ručením omezeným 192	
6.5	Výjimky z aplikace ustanovení o finanční asistenci u společností s ručením omezeným 193	
7.	Finanční asistence u akciových společností podle zákona o obchodních korporacích... 194	
7.1	Poskytnutí finanční asistence za spravedlivých podmínek trhu	195
7.2	Písemná zpráva představenstva	195
7.3	Souhlas valné hromady a následky nedodržení této podmínky	196
7.4	Další podmínky pro poskytování finanční asistence u akciových společností	198
7.5	Přezkum zprávy představenstva obecně uznávaným nezávislým odborníkem	199
7.6	Výjimky z aplikace ustanovení o finanční asistenci u akciových společností	200
8.	Finanční asistence u družstev	201
9.	Srovnání právní úpravy finanční asistence v zákoně o obchodních korporacích s právní úpravou EU	202
C)	OCHRANA AKCIONÁŘŮ V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH	205
I.	PRÁVNÍ ÚPRAVA MATERIE OBSAŽENÉ V § 196A OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH	206
1.	Německá právní úprava	206
2.	Rakouská právní úprava.....	209
3.	Slovenská právní úprava.....	210
4.	Britská právní úprava.....	212
II.	PRÁVNÍ ÚPRAVA MATERIÍ OBSAŽENÉ V § 193 Odst. 2 OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH	215
5.	Německá právní úprava	215
6.	Rakouská právní úprava.....	216

7.	Slovenská, maďarská, lucemburská, nizozemská a polská právní úprava	216
8.	Britská právní úprava.....	217
III.	PRÁVNÍ ÚPRAVA FINANČNÍ ASISTENCE V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH.....	217
9.	Německá právní úprava	217
10.	Rakouská právní úprava.....	220
11.	Slovenská právní úprava.....	220
12.	Britská právní úprava.....	220
	Resumé	237
	Summary	241

Seznam použitých zkratk

a násl. – a následující

apod. – a podobně

atd. – a tak dále

č. – číslo

Čl. – článek

Companies Act z roku 2006 – britský zákon o společnostech z roku 2006, který nahradil původní zákon o společnostech z roku 1985

ČR – Česká republika

Druhá směrnice - Druhá směrnice Rady ze dne 13. prosince 1976, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu článku 58 druhého pododstavce Smlouvy (myšleno smlouvy o založení EHS) při zakládání akciových společností a při udržování a změně jejich základního kapitálu, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (77/91/EHS), v platném znění

EHS – Evropské hospodářské společenství

EU - Evropská unie (*European Union*)

insolvenční zákon – zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), v platném znění

Listina základních práv a svobod – ústavní zákon č. 23/1991 Sb., kterým se uvozuje Listina základních práv a svobod jako ústavní zákon Federálního shromáždění České a Slovenské

Federativní Republiky, v platném znění

německý zákon o akciových společnostech – zákon Spolkové republiky Německo o akciových společnostech (*Aktiengesetz*) ze dne 6. září 1965 (BGBl. 1965 I, SRN) (Spolková sbírka zákonů I s. 2586), v platném znění

německý zákon o bankách – zákon o bankách Spolkové republiky Německo (*Kreditwesengesetz, KWG*) ze dne 9. září 1998 (BGBl. I S. 2776, SRN) (Spolková sbírka zákonů I, str. 2776), v platném znění

německý zákon o společnostech s ručením omezeným - zákon Spolkové republiky Německo o společnostech s ručením omezeným (*GmbHG*) ze dne 20. dubna 1892 (RGBl. S. 477, SRN) (Spolková sbírka zákonů c. III, číslo oddílu 4123-1), v platném znění

holandský občanský zákoník – občanský zákoník Nizozemí (*Burgerlijke Wetboek*) z roku 1838 (G.B. 1860 no. 4), v platném znění

novela Druhé směrnice - směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/68/ES ze dne 6. září 2006, kterou se mění směrnice Rady 77/91/EHS, pokud jde o zakládání akciových společností a udržování a změnu jejich základního kapitálu, v platném znění

nový zákon o mezinárodním právu soukromém – zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, platný od 22. března 2012, jež má nabýt účinnosti dne 1. ledna 2014

NOZ nebo také **nový občanský zákoník** - zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, platný od 22. března 2012, jež má nabýt účinnosti dne 1. ledna 2014

obch. zák. nebo také **obchodní zákoník** – zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, v platném znění; v současné době účinný; zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)

odst. – odstavec

obč. zák. nebo také **občanský zákoník** – zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník,

v platném znění; v současné době účinný, zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)

písm. – písmeno

pododst. – pododstavce

polský zákoník o obchodních společnostech - zákoník obchodních společností (*Kodeks Spółek Handlowych*) ze dne 15. září 2000 (Sb. Polské republiky 2000, č. 94, pol. 1037), v platném znění

rakouský zákon o akciových společnostech - rakouský spolkový zákon o akciových společnostech (*AktG*); STF: BGBl 98/1965

rakouský zákon o obchodních společnostech – rakouský spolkový zákon o obchodních společnostech (*UGB; HGB*); dRGBl. S 219/1897

rakouský zákon o společnostech s ručením omezeným – rakouský zákon o společnostech s ručením omezeným (*GmbH-Gesetz - GmbHG*); STF: RGBl. Č. 58/1906

resp. – respektive

Sb. – Sbírky listin

slovenský obchodný zákoník – zákon č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník (*predpis č. 513/1991 Zb., obchodný zákonník*)

směrnice 68/151/EHS - První směrnice Rady ze dne 9. března 1968, o koordinaci ochranných opatření, která jsou na ochranu zájmů společníků a třetích osob vyžadována v členských státech od společností ve smyslu čl. 58 druhého pododstavce Smlouvy, za účelem dosažení rovnocennosti těchto opatření (68/151/EHS), v platném znění

směrnice 83/349/EHS - Sedmá směrnice Rady ze dne 13. června 1983, založená na čl. 54 odst. 3 písm. g) Smlouvy o konsolidovaných účetních závěrkách (83/349/EHS), v platném

znění

směrnice o trzích finančních nástrojů - Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES, ze dne 21. dubna 2004, o trzích finančních nástrojů, o změně směrnice Rady 85/611/EHS a 93/6/EHS a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2000/12/ES a o zrušení směrnice Rady 93/22/EHS

sp. zn. – spisová značka

srov. - srovnej

tj. – to je

zákon č. 142/1996 Sb. - zákon č. 142/1996 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění

zákon č. 165/1998 Sb. - zákon č. 165/1998 Sb., kterým se mění zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, v platném znění

zákon č. 370/2000 Sb. - zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění

zákon č. 501/2001 Sb. - zákon č. 501/2001 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění

pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, jež by zrušen nálezem Ústavního soudu ČR 476/2002 Sb. ke dni 31. března 2003

zákon č. 88/2003 Sb. - zákon č. 88/2003 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 591/1992 Sb., o cenných papírech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 370/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 15/1998 Sb., o Komisi pro cenné papíry a o změně a doplnění dalších zákonů, ve znění zákona č. 30/2000 Sb., zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, ve znění pozdějších předpisů, ve znění zákona č. 501/2001 Sb. a nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 476/2002 Sb., zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů, v platném znění

zákon č. 257/2004 Sb. - zákon č. 257/2004 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o podnikání na kapitálovém trhu, zákona o kolektivním investování a zákona o dluhopisech, v platném znění

zákon č. 554/2004 Sb. - zákon č. 554/2004 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění

pozdějších předpisů, a zákon č. 337/1992 Sb., o správě daní a poplatků, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění

zákon č. 230/2008 Sb. - zákon č. 230/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, v platném znění

zákon č. 215/2009 Sb. - zákon č. 215/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, ve znění zákona č. 126/2002 Sb., zákon č. 357/1992 Sb., o dani dědické, dani darovací a dani z převodu nemovitostí, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, a zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, v platném znění

zákon č. 188/2011 Sb. - zákon č. 188/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, v platném znění

zákon č. 351/2011 Sb. – zákon č. 351/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, v platném znění

zákon o auditorech – zákon č. 93/2009 Sb., o auditorech a o změně některých zákonů (zákon o auditorech), v platném znění

zákon o bankách - zákon č. 21/1992 Sb., o bankách, v platném znění

zákon o cenách - zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, v platném znění

zákon o daních z příjmů - zákon č. 586/1992 Sb., o daních z příjmů, v platném znění

zákon o evropské společnosti - zákon č. 627/2004 Sb., o evropské společnosti, v platném znění

zákon o investičních společnostech a investičních fondech - zákon č. 240/2013 Sb., o investičních společnostech a investičních fondech, v platném znění

zákon o kolektivním investování - zákon č. 189/2004 Sb., o kolektivním investování, ve znění účinném do 19. srpna 2013

zákon o nabídkách převzetí – zákon č. 104/2008 Sb., o nabídkách převzetí a o změně některých dalších zákonů (zákon o nabídkách převzetí), v platném znění

zákon o obalech - zákon č. 477/2001 Sb., o obalech a o změně některých zákonů (zákon o obalech), v platném znění

ZOK nebo také **zákon o obchodních korporacích** – zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích), platný od 22. března 2012, jež má nabýt účinnosti dne 1. ledna 2014

zákon o oceňování majetku - zákon č. 151/1997 Sb., o oceňování majetku a o změně některých zákonů, v platném znění (popř. rozhodném znění, tj. ve znění ke dni 17. prosince 2002)

zákon o ochranných známkách – zákon č. 441/2003 Sb., o ochranných známkách a o změně zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, (zákon o ochranných známkách), v platném znění

zákon o penzijním připojištění - zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem a o změnách některých zákonů souvisejících s jeho zavedením, v platném znění

zákon o podnikání na kapitálovém trhu - zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, v platném znění

zákon o přeměnách - zákon č. 125/2008 Sb., o přeměnách obchodních společností a družstev, v platném znění

zákon o registrovaném partnerství - zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, v platném znění

zákon o účetnictví – zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví, v platném znění

živnostenský zákon - zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), v platném znění

Úvod

Podstatou obchodní společnosti jakožto právnické osoby je, že k tvorbě její vůle dochází prostřednictvím osob, které se v rámci orgánů společnosti podílejí na její správě. Tak může lehce dojít k tzv. konfliktu zájmů mezi těmito osobami na správě společnosti se podílejícími a obchodní společností samotnou. V případě, že tyto osoby svého postavení v rámci společnosti zneužijí, mohou tím poškodit majetkovou podstatu společnosti, a tím zájem jí samé, jejích společníků, i věřitelů společnosti.

Jedním z ustanovení českého právního řádu, které má takovému jednání předcházet, je ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Pravidla obsažená v tomto ustanovení lze nazývat pravidly vnitřního obchodování, resp. zákazu vnitřního obchodování, opatřeními proti konfliktu zájmů či transakcemi s konfliktem zájmů, opatřeními k zachování základního kapitálu, transakcemi se spřízněnými osobami či sebeobchodováním. Jedná se o ustanovení, které je často terčem kritiky, jelikož jeho výklad a aplikace činí, s ohledem na jeho složitost a kontroverzi, značné potíže. Navíc, až do jeho poslední novelizace, nezaručoval dostatečnou ochranu osob, jež byly v dobré víře. V důsledku toho bylo toto ustanovení častým předmětem zájmu jak odborné veřejnosti, tak rozhodovací praxe soudů. Cílem novel obchodního zákoníku týkajících se ustanovení § 196a bylo tyto obtíže zmírnit, resp. pokusit se o jejich vyloučení.

Omezení jednání osob podílejících se na správě obchodní společnosti je rovněž obsaženo v ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku. V případě transakcí, na něž toto ustanovení dopadá, je požadován souhlas dozorčí rady společnosti, v některých případech rovněž souhlas valné hromady společnosti.

Jednou z forem ochrany akcionářů (resp. společníků) představuje rovněž ustanovení o finanční asistenci při nabývání vlastních akcií společnosti či akcií společnosti ovládající. Toto ustanovení bylo dlouhá léta předmětem široké diskuze na evropské i světové úrovni, jež vyústila v novelu Druhé směrnice a navazující změny v úpravách členských států EU směrem od zákazu finanční asistence k jejímu povolení, byť za určitých, unijní legislativou a právními řády členských států EU stanovených, podmínek. Jde o nutnou regulaci v návaznosti na zachování základního kapitálu společnosti.

S ohledem na výše uvedené je cílem disertační práce rozbor některých problémů právní úpravy ochrany akcionářů obsažené v obchodním zákoníku se zaměřením na ochranu akcionářů vzhledem k výše uvedeným ustanovením, tj. ustanovením § 196a obch. zák., § 193 odst. 2 obch. zák. a ustanovením týkajícím se finanční asistence. Kromě analýzy účinného právního stavu této úpravy v České republice obsahuje práce rovněž historický exkurz týkající se těchto ustanovení, zmiňující inspirační zdroje, jakož i novely obchodního zákoníku, jimiž byla daná ustanovení měněna. Vymezuje základní účel těchto ustanovení a srovnává je s právní úpravou EU. Popisuje rovněž následky nesplnění požadavků obsažených v předmětných ustanoveních a v této souvislosti zmiňuje názory některých právních odborníků na danou problematiku, přičemž uvádí i názor autora práce. Práce taktéž upozorňuje na výjimky z pravidel aplikovatelnosti těchto ustanovení.

Jelikož v průběhu tvorby této práce došlo v oblasti práva obchodních společností k přijetí nové právní úpravy, jež má nabýt účinnosti 1. ledna 2014, je část práce věnována rozboru právní úpravy a jejích problémů ve vztahu k výše uvedené materii v zákoně o obchodních korporacích, v nutných případech s přesahem do nového občanského zákoníku. V této souvislosti se snažím rovněž o objasnění zdrojů inspirace pro právní úpravu obsaženou v zákoně o obchodních korporacích se zohledněním její základní myšlenky, tj. zajistit větší soulad naší nové úpravy s právem EU, jakož i právní úpravu zjednodušit. Z toho důvodu je výklad doplněn o komparaci budoucí české právní úpravy s úpravou unijní.

V závěru práce pojednává o některých zahraničních právních úpravách týkajících se jejího tématu se zaměřením na právní úpravu obsaženou v právních řádech, jež byly inspiračními vzory právní úpravy české, tedy zejména německou a britskou. Je doplněna o informaci o právní úpravě rakouské, slovenské a o právních úpravách některých dalších států.

K dosažení cíle práce bylo použito různých vědeckých metod, které jsou zde proporcionálně zastoupeny. Jedná se např. o metodu analýzy, metodu historickou či metodu komparatistickou. Konkrétní vědecké metody byly zvoleny vždy s ohledem na danou zkoumanou část.

A) PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY AKCIONÁŘŮ V OBCHODNÍM ZÁKONÍKU

I. OBECNĚ K OCHRANĚ AKCIONÁŘŮ PODLE OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

Ustanovení o ochraně akcionářů v českém právním řádu tvoří nedílnou součást jeho korporátního práva. Problematika ochrany akcionářů je úzce spjata s ochranou majetku společnosti a tedy i s ochranou jejích věřitelů. Obecně se hovoří o nutnosti ochrany majetku společnosti nebo o omezení dispozic s majetkem společnosti. V tomto ohledu bylo např. v souvislosti s § 196a obchodního zákoníku v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, uvedeno, že se jedná o ochranu majetku společnosti před „nepoctivým jednáním osob, které jsou oprávněny činit za společnost či jejím jménem právní úkony“. Pelikánová, I. k tomu uvádí, že se jedná o ochranu před „zneužíváním majetku společnosti k osobním účelům členů orgánů nebo dalších osob se společnostmi spjatých“¹.

Jak je z výše uvedeného zjevné, jsou ustanovení obchodního zákoníku obsahující ochranná ustanovení ve vztahu k majetku společnosti, potažmo k jejím akcionářům, leckdy úzce spjata s tzv. střetem zájmů, zde myšleno se střetem zájmů v soukromoprávní rovině. Jde o souboj dvou soukromoprávních zájmů – a to zájmů akciové společnosti a v této rovině zájmu akcionářů takové společnosti, se zájmy osob oprávněných k obchodnímu vedení společnosti, tzn. osob, jež v dané společnosti realizují podnikatelskou strategii. Podle Pihery, V. „je struktura kapitálové obchodní společnosti vybudována na principu oddělení akcionářů, kteří společnost „vlastní“ na jedné straně a manažerů, kteří společnost řídí, na straně druhé. Toto schéma rozdělení působnosti uvnitř společnosti se ukázalo velmi úspěšným – obchodní společnosti během krátké doby ovládly prakticky veškeré světové hospodářství a staly se jedním z hlavních tvůrců moderní společnosti“.²

Ochrannými ustanovení ve výše zmíněném smyslu jsou např. ustanovení § 66 odst. 3, § 66c a § 67a, § 120a, § 161f, 193 odst. 2, § 196a či § 201 odst. 4 obchodního zákoníku.

---

¹ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl. Praha: Linde Praha a.s., vyd. 2, 1998, str. 957.

² Pihera, V. Poznámka k „výkladu“ § 67a ObchZ. Právní rozhledy, 2007, č. 2, str. 67.

Ustanovení § 66 odst. 3 obchodního zákoníku, zaměřující se na odměny za výkon funkce ve společnosti, má za úkol zabránit osobám v postavení orgánu společnosti či jeho člena získávat výhody na úkor společnosti. Tím plní preventivně ochrannou funkci.

Institut zákonného ručení je ve vztahu k povinnosti k náhradě škody upraven v § 66c obchodního zákoníku. Podle něj ten, kdo pomocí svého vlivu ve společnosti úmyslně přiměje osobu, která je statutárním orgánem nebo jeho členem, členem dozorčího orgánu, prokuristou nebo jiným zmocněncem společnosti, jednat ke škodě společnosti nebo společníků, ručí za splnění povinnosti k náhradě škody, jež vznikla v souvislosti s takovým jednáním.

Pokud se jedná o ustanovení § 67a obchodního zákoníku, pravidlo v něm obsažené se vztahuje na všechny druhy obchodních společností. Konkrétně se týká prodeje podniku, jakožto souboru majetku, se kterým společnost realizuje veškerou svou činnost, tudíž jde o významný zásah do podnikatelského života společnosti. Schvalování smluv uvedených v § 67a obchodního zákoníku, tj. smluv, na jejichž základě dochází k převodu podniku nebo jeho části, smluv o nájmu podniku nebo jeho části a smluv zřizujících zástavní právo k podniku, vyhrazuje obchodní zákoník do působnosti valné hromady, resp. společníků společnosti.

Ustanovení § 201 odst. 4 obchodního zákoníku umožňuje v případech, kdy je tak stanoveno zákonem nebo stanovami společnosti, podřídit určitá jednání představenstva předchozímu souhlasu dozorčí rady. Toto ustanovení upravuje odpovědnost za škodu s touto problematikou související.

Ochranný mechanismus je ve výše uvedených ustanoveních obchodního zákoníku založen obvykle na spolurozhodování více orgánů společnosti, přičemž je tak vytvářen systém vzájemného vyvažování a kontroly.

Kromě výše zmíněných ustanovení obchodního zákoníku jsou pravidla týkající se ochrany akcionářů či společníků společnosti rovněž obsažena např. v ustanoveních § 56a, § 129 odst. 1, § 131, § 155 odst. 7, § 180 odst. 1, § 181 odst. 1, § 183, § 185 odst. 4, § 186 odst. 2, § 186a odst. 1, § 190b, § 204a odst. 1 či § 219 odst. 2 obch. zák.; součástí obchodního zákoníku jsou rovněž ustanovení chránící zájmy menšinových, neboli

minoritních, akcionářů (např. § 66a odst. 12 či § 182 obch. zák.).

II. USTANOVENÍ § 196a OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

1. Účel ustanovení § 196a obchodního zákoníku

K účelu ustanovení § 196a obchodního zákoníku se vyjadřuje jak právní teorie, tak judikatura. Judikaturou byl účel tohoto ustanovení postupně vymezován.

Nejprve byla za účel ustanovení § 196a obchodního zákoníku považována ochrana společníků, včetně ochrany minoritních společníků.³ Následně však byla akcentována ochrana společnosti samotné.⁴

Podle Štenglové, I. zajišťuje ustanovení § 196a obch. zák. ochranu společnosti před nepoctivým jednáním osob, jež jsou oprávněny činit za společnost či jejím jménem právní úkony.

Ustanovení § 196a odst. 1 a odst. 2 obchodního zákoníku se zaměřuje na omezení zneužívání majetku společnosti k osobním účelům členů orgánů společnosti nebo dalších osob se společností spjatých a tedy ochranu společnosti a jejích společníků před sjednáním podmínek pro společnost nevýhodných. Potvrzuje se zde výše uvedené, a to, že se jedná o ochranu před nepoctivým jednáním osob, jež jsou oprávněny jménem společnosti či za ni činit právní úkony. Podle těchto ustanovení se speciální režim aplikuje na smlouvy o úvěru, půjčce nebo na bezplatné převody majetku společnosti. Příkladem takového zneužití může být sjednání podmínek, jež by byly pro společnost nevýhodné, jako např. nízkých úroků, je-li společnost v postavení věřitele, nebo právě naopak příliš

---

³ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2001, sp. zn. 29 Cdo 111/2000 a rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. května 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005.

⁴ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2002, sp. zn. 29 Odo 159/2002, ze dne 16. února 2003, sp. zn. 32 Odo 560/2003, ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003, ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005, ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3335/2006, ze dne 26. května 2009, sp. zn. 32 Cdo 1073/2007, ze dne 28. května 2010, sp. zn. 21 Cdo 126/2008.

vysokých úroků, je-li společnost v postavení dlužníka.⁵

Pokud se jedná o odstavec 3 § 196a obch. zák, podle Dědiče, J.⁶ sleduje toto ustanovení ochranu společnosti a jejích akcionářů před svévolí osob jednajících jménem akciové společnosti, popř. společnosti s ručením omezeným, při nabývání a zcizování jejího majetku, zejména při jednání o protiplnění za zcizovaný nebo nabývaný majetek.

Ochranný mechanismus použitý v § 196a odst. 3 obchodního zákoníku tedy spočívá v zabránění obchodům uskutečňovaným na úkor majetkové podstaty společnosti a v tomto rámci tedy chrání všechny akcionáře a společníky společnosti, jakož i její věřitele. Rovněž zamezuje obcházení ustanovení obchodního zákoníku o nepeněžitých vkladech do společnosti..⁷

Judikatura k tomu uvádí, že účelem ustanovení § 196a obchodního zákoníku je ochránit společnost a její akcionáře před nekalým jednáním statutárních orgánů (jejich členů) a dalších osob, oprávněných jednat jménem společnosti.⁸

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006, toto dále doplnil o názor, že navazujícím účelem tohoto ustanovení je pak i zajištění ochrany třetích osob, zejména věřitelů společnosti.⁹

Pokud se jedná o ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., je podle judikatury Nejvyššího soudu ČR¹⁰ smyslem tohoto ustanovení zabránit tomu, aby statutární orgán společnosti převáděl na společníky, popř. akcionáře, společnosti, kteří na něj mohou ať už z jakéhokoliv důvodu vyvinout nátlak, majetek společnosti ze neúměrně nízkou cenu.

---

⁵ Novák, T. Právní úprava a aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Právní rádce č. 9/2004..

⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2444.

⁷ Srov. rovněž např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 4315/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006 nebo rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1807/2007).

⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2002, sp. zn. 29 Odo 159/2002.

⁹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1807/2007: „Účelem ustanovení § 196a obch. zák. je ochrana společnosti a tím i třetích osob, zejména věřitelů společnosti.“ Dále taktéž rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 4315/2008, ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 4356/2009, ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 225/2007, ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1807/2007, a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 1483/2009, ze dne 29. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 1460/2008, ze dne 24. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 2658/2009.

¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2001, sp. zn. 29 Cdo 2011/2000.

Smyslem je i ochrana zájmů menšinových společníků a ochrana všech společníků před svévolí statutárních orgánů.

Nejvyšší soud ČR dále ve svém rozsudku ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003, uvedl, že účelem ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., resp. mechanismu v něm stanoveného, „... je eliminovat negativní důsledky případného konfliktu mezi zájmy společnosti a zájmy osoby, jednající jejím jménem, a zabezpečit, aby převod majetku nevedl k poškození společnosti.“ Nejvyšší soud ČR tedy opět zopakoval, že ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. slouží k ochraně společnosti (a druhotně jejích věřitelů). Tento cíl je přitom zajištěn požadavkem na kvalifikovaný způsob stanovení ceny převáděného majetku.¹¹

2. Vývoj právní úpravy

Ustanovení § 196a obchodního zákoníku bylo začleněno do českého právního řádu novelou obchodního zákoníku - zákonem č. 142/1996 Sb., jež nabyl účinnosti (s výjimkou některých ustanovení) dne 1. července 1996. Původní znění tohoto ustanovení bylo následující: „Společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob nebo bezplatný převod majetku ze společnosti, jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku. Pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny uzavřít takovou smlouvu i jménem jiné osoby, použije se na smlouvu o úvěru nebo půjčce uzavíranou mezi společnostmi a touto jinou osobou anebo na smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků této osoby, ustanovení odstavce 1 obdobně. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou. Pokud společnost úplatně nabývá majetek od akcionářů, členů dozorčí rady nebo osob uvedených v odstavcích 1 a 2 anebo na ně úplatně majetek převádí a hodnota tohoto majetku přesahuje jednu desetinu

---

¹¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003, podle kterého je ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. zcela nepochybně ustanovením určeným k ochraně společnosti před zneužitím postavení jejích orgánů, společníků a dalších osob oprávněných společností zavazovat nebo vykonávajících ve společnosti určitý vliv. Dále srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. března 2008, sp. zn. 32 Cdo 2298/2007 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2009 a ze dne 16. února 2010, sp. zn. 20 Cdo 2080/2008.

základního jmění společnosti v průběhu jednoho roku, lze jej nabýt nebo zcizit pouze za cenu určenou posudkem znalce a jen se souhlasem valné hromady. To neplatí, jde-li o nabytí majetku ovládanou osobou od ovládající osoby. Ustanovení tohoto zákona o zvyšování a snižování základního jmění zůstávají nedotčena.“ Dále bylo taktéž stanoveno, že se výše uvedená ustanovení vztahují i na převzetí ručení.

Ustanovení § 196a obchodního zákoníku bylo dále pozměněno na několika místech zákonem č. 370/2000 Sb., jež nabyl (s výjimkou některých ustanovení) účinnosti dne 1. ledna 2001, tak, že nadále znělo: „Společnost může uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, anebo smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazků těchto osob, nebo na ně bezplatně převést majetek společnosti jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku. Pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě anebo zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou. Jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba nabývá majetek od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, nebo na ně úplatně majetek převádí za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3. Jestliže k nabytí dochází do 3 let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.“ Taktéž bylo touto novelou vloženo ustanovení vylučující aplikaci odstavce 3 na nabytí majetku v rámci běžného obchodního styku a na nabytí z podnětu nebo pod dozorem státního orgánu nebo na nabytí na burze či obdobném veřejném trhu. Ustanovení odstavce 1 o souhlasu valné hromady se vztahovalo obdobně i na bezúplatný převod majetku na akcionáře. Opět bylo stanoveno, že se odstavce 1 až 3 vztahují i na převzetí ručení.

Základní změny v ustanovení § 196a obchodního zákoníku učiněné zákonem č. 370/2000 Sb. se týkaly změny okruhu osob v třetím odstavci § 196a, změny limitu s ohledem na hodnotu majetku, přičemž bylo v této souvislosti taktéž vypuštěno omezení jedním

rokem. V neposlední řadě zákon limitoval potřebu souhlasu valné hromady s transakcemi zde upravenými, a to lhůtou tří let.

Podle důvodové zprávy vlády České republiky k návrhu zákona č. 370/2000 Sb., bodu 234, uvádí tento zákon ustanovení odstavce 3, jakož i odstavce 4 § 196a obch. zák., českou právní úpravu do souladu s požadavky článku 11 Druhé směrnice. Základní změna spočívala v tom, že se nesčítají majetkové hodnoty převáděné v průběhu jednoho kalendářního roku, ale jde o majetek nabývaný na základě jedné smlouvy ve výši jedné desetiny upsaného základního kapitálu.

Další novelou obchodního zákoníku, která měla za následek změnu ustanovení § 196a obch. zák., byl zákon č. 501/2001 Sb. (dále rovněž zákon č. 88/2003 Sb., účinný od 1. dubna 2003), který změnil odstavec 3 § 196a tak, že v první větě byla vypuštěna slova "nebo na ně úplatně majetek převádí" a za slovo "nabytí" byla vložena slova "nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty". Ustanovení odstavce 4 bylo v tomto duchu změněno také, tzn. reflektovalo jak nabytí, tak zcizení majetku.

Předmětné ustanovení bylo drobně změněno i dalšími novelami obchodního zákoníku - zákonem č. 257/2004 Sb., zákonem č. 230/2008 Sb. a zákonem č. 188/2011 Sb., a to ve vztahu k textaci odstavce 4 § 196a obchodního zákoníku.

S ohledem na dřívější interpretační potíže týkající se ustanovení § 196a obchodního zákoníku provedl zákon č. 351/2011 Sb., účinný od 1. ledna 2012, další větší změnu, a to v souvislosti se zajištěním. Odstavec 5 tohoto paragrafu byl tak změněn následovně: „Společnost může poskytnout zajištění závazků osob uvedených v odstavcích 1 a 2 pouze se souhlasem valné hromady. Souhlas valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou.“ Náležitě k tomu upravil i odstavec 1 a 2 tohoto paragrafu, odkud vyjmul ustanovení týkající se zajištění. Tato novela obchodního zákoníku rovněž vložila do ustanovení § 196a obch. zák. nový odstavec 6 související se zcizením majetku nabytého v dobré víře, avšak v rozporu s § 196a obchodního zákoníku.

3. Ustanovení § 196a obchodního zákoníku a inspirace Evropským právem a právními řády jiných států

Právní úprava obsažená v ustanovení § 196a obchodního zákoníku byla inspirována zahraničními právními řády, jakož i evropskými právními předpisy o obchodních společnostech. Konkrétně první dva odstavce tohoto ustanovení byly inspirovány německým zákonem o akciových společnostech. Ustanovení třetího odstavce a v této souvislosti i odstavce čtvrtého vychází z článku 11 Druhé směrnice, ve znění novely Druhé směrnice, o němž bude více pojednáno v bloku A, části II, kapitole 6.1.

4. Formy obchodních společností, na něž se ustanovení § 196a obchodního zákoníku aplikuje

Ustanovení § 196a obchodního zákoníku je aplikovatelné pouze na určité formy obchodních společností.

Jelikož je ustanovení § 196a obch. zák. systematicky zařazeno do části druhé, hlavy I, dílu V obchodního zákoníku, jež se týká akciové společnosti, uplatní se tedy na akciovou společnost. Kromě toho jsou pravidla obsažená v ustanovení § 196a obch. zák. aplikovatelná rovněž na společnosti s ručením omezeným, a to v souvislosti s výslovným odkazem na § 196 obch. zák. obsaženým v § 135 odst. 2 obch. zák., zařazeným do části druhé, hlavy I, dílu IV obchodního zákoníku pojednávajícím o společnostech s ručením omezeným.

Pro uplatnění na jiné formy obchodních společností není zákonné odůvodnění. Jakýkoliv rozšiřující výklad by byl v rozporu se zásadou smluvní volnosti a s ústavní zásadou, podle níž lze povinnosti ukládat toliko na základě zákona a v jeho mezích.¹²

Co se týče družstev, ani zde nelze nalézt zákonnou oporu pro aplikaci tohoto ustanovení.¹³

---

¹² Čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

¹³ Pokud se jedná o evropskou společnost, zákon o evropské společnosti obsahoval ve svém znění účinném do 19. července 2009 zvláštní úpravu opatření proti konfliktu zájmů, jež vylučovala použití úpravy dle § 196a obch. zák. (opatření proti konfliktu zájmů). Podle něj se za transakci s konfliktem zájmů považovala každá smlouva a dohoda, kterou uzavírala monistická evropská společnost přímo nebo v zastoupení s tzv. zainteresovanou osobou, jíž se rozuměl člen správní rady, generální ředitel, delegovaný generální ředitel, akcionář, který disponoval nejméně 5 % všech hlasovacích práv na valné hromadě a ovládající osoba. Dále také s výše

5. Ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku - rozbor právní úpravy

Dle ustanovení § 196a odst. 1 obchodního zákoníku může společnost uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s členem představenstva, dozorčí rady, prokuristou nebo jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, nebo na ně bezplatně převést majetek společnosti jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku.

Druhý odstavce poté rozvádí odstavce první v tom smyslu, že pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě.

Co se týče smlouvy o úvěru, ta je upravena obchodním zákoníkem v jeho § 497 a násl. Podle § 497 obch. zák. se smlouvou o úvěru zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.

Smlouvu o půjčce upravuje § 657 a násl. občanského zákoníku, podle něhož smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.

---

uvedenými osobami, kdy některá z těchto osob byla zainteresována nepřímo, nebo s jinou fyzickou osobou, jestliže generální ředitel nebo delegovaný generální ředitel, předseda nebo člen správní rady byl majitelem jejího podniku, neomezeně ručícím společníkem, členem řídícího nebo dozorčího orgánu nebo v obecném smyslu vedoucím podnikem této osoby podle § 66 odst. 6 obch. zák. Pro uzavření takové smlouvy se vyžadoval předchozí souhlas správní rady. Souhlas se nevyžadoval pro běžné smlouvy uzavřené za obvyklých podmínek. Tyto smlouvy však musely být bez zbytečného odkladu po jejich uzavření oznámeny předsedovi správní rady, který byl povinen vést jejich seznam a nejméně jednou za každé účetní období jej spolu s údaji o jejich předmětu předložit správní radě a také auditorovi evropské společnosti. Pokud zainteresovaná osoba měla uzavírat smlouvu s monistickou evropskou společností, byla povinna informovat bez zbytečného odkladu předsedu správní rady. Ten měl poté povinnost bezodkladně informovat auditora o všech smlouvách schválených správní radou a byl povinen je předložit ke schválení valné hromadě společnosti. Pro hlasování ve správní radě a na valné hromadě poté platilo, že daná zainteresovaná osoba neměla právo hlasovat a její hlasy se nezapočítávali do kvóra a potřebné většiny. Auditor společnosti měl povinnost předložit valné hromadě zvláštní zprávu o všech smlouvách schvalovaných i oznamovaných, tj. jak o smlouvách, které předem schvaluje správní rada, tak o smlouvách, jejichž uzavření se pouze oznamovalo. Tato zvláštní zpráva se předkládala valné hromadě zároveň s účetní závěrkou za příslušné účetní období. V § 33 odst. 8 – 11 zákona o evropské společnosti byla dále obsažena zvláštní úprava týkající se neplatnosti v případě porušení výše uvedených pravidel. Podle ní obecně platilo, že smlouvy mezi zainteresovanými osobami a monistickou evropskou společností byly vůči třetím osobám považovány za platné a účinné, a to i v případě, kdy nebyly schváleny správní radou ani valnou hromadou. Zájmy evropské společnosti tak byly chráněny zvláštní konstrukcí relativní neplatnosti těchto smluv. Následně bylo s účinností od 20. července 2009 toto ustanovení zákonem č. 215/2009 Sb. ze zákona o evropské společnosti vypuštěno.

Co se týče smluv o úvěru či o půjčce, obě popisované podmínky (předchozí souhlas valné hromady a zachování podmínek obvyklých v obchodním styku) musí být splněny jak v případě, kdy má společnost peněžní prostředky poskytnout, tak v případě kdy je má získat, tzn. ať již je společnost v postavení věřitele nebo dlužníka.

Pokud se jedná o bezúplatný převod majetku, není podle Dědiče, J. rozhodný „právní titul, na jehož základě společnost plnění poskytne, ale důležité je pouze to, že společnost nemá právo na protiplnění. I na bezplatné převody majetku se vztahuje požadavek souhlasu valné hromady jako ke smlouvě o úvěru nebo o půjčce a musí být splněn požadavek, že jde o situace v obchodním styku obvyklé (např. zbavení se neupotřebitelného majetku, sponzorské dary apod.).“¹⁴

Dle § 179 odst. 4 obch. zák. může společnost bezúplatně převádět majetek na akcionáře jen v případech, kdy to zákon výslovně dovoluje.

O bezplatný převod majetku akciové společnosti na člena jejího představenstva ve smyslu ustanovení § 196a odst. 1 obchodního zákoníku jde i v případě, kdy akciová společnost za člena představenstva převzala a následně zaplatila jeho dluh bez jakéhokoli protiplnění.¹⁵

Do novely obchodního zákoníku, účinné od 1. ledna 2012, se vztahovalo ustanovení § 196a odst. 1 i na smlouvy, jejichž obsahem je zajištění závazku osob v tomto ustanovení vyjmenovaných. Novelou bylo ustanovení týkající se zajištění závazků osob uvedených v ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obch. zák. přesunuto do odstavce 5 tohoto paragrafu.

5.1 Okruh osob, na něž se ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku vztahuje

Osobami, jejichž úkony podléhají regulaci ustanovení § 196a odst. 1 obchodního

---

¹⁴ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2440.

¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 4063/2007.

zákoníku, jsou člen představenstva, popř. jednatel, člen dozorčí rady, prokurista nebo jiná osoba, která je oprávněna jménem společnosti smlouvu o úvěru či o půjčce uzavřít, nebo je oprávněna učinit úkon, na jehož základě bezplatně převádí majetek společnosti, nebo osoba jim blízká, a taktéž jiné osoby, pokud jsou osoby uvedené výše oprávněny jednat i jménem této jiné osoby.

Pokud se jedná o osoby v ustanovení vypočtené, co se týče člena představenstva nebo dozorčí rady, musí jít o člena představenstva nebo dozorčí rady společnosti v době, kdy má být daná smlouva uzavřena. V případě společnosti s ručením omezením platí to samé o jednatele společnosti.

Prokuru upravuje § 14 obchodního zákoníku. Podle něj zmocňuje prokurou podnikatel prokuristu ke všem právním úkonům, k nimž dochází při provozu podniku, i když se k nim jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Prokuru je možné udělit pouze fyzické osobě. Udělení prokury je účinné od zápisu do obchodního rejstříku.

5.1.1 Jiná osoba oprávněná jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít

Z textace prvního odstavce § 196a obch. zák. není zcela zřejmé, kdo všechno je považován za osobu oprávněnou jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít.

Považuje se za sporné, zda lze toto ustanovení aplikovat i na zástupce společnosti, a to již s ohledem na fakt, že zákon přímo do výčtu osob zahrnuje prokuristu, jež je zástupcem společnosti.

Podle názoru Pokorné, J.¹⁶, lze za jinou osobou, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, rozumět i např. zaměstnance společnosti na příslušném stupni vnitřní řídicí struktury, oprávněného jednat na základě § 15 obchodního zákoníku. Podle tohoto ustanovení je to ten, kdo byl při provozování podniku pověřen určitou činností. Taková osoba je zmocněna ke všem úkonům, k nimž při této činnosti obvykle dochází. Není nutné, aby jménem společnosti tato osoba přímo jednala, důležité je, že v dané věci jednat

---

¹⁶ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I díl (§1 až 220), vyd. 1. Praha, Wolters Kluwer ČR, 2009 – 2 sv. str. 957.

mohla.

Rovněž Dědič, J.¹⁷ odkazuje v souvislosti s § 196a odst. 1 obch. zák. na osoby oprávněné jednat za společnost, a to dle § 13 a § 15 obchodního zákoníku. Ustanovení § 13 obch. zák. ve svém prvním odstavci stanoví, že je-li podnikatelem fyzická osoba, jedná osobně nebo za ni jedná zástupce. Právnícká osoba jedná statutárním orgánem nebo za ni jedná zástupce.

Dané ustanovení rovněž dopadá na likvidátory společnosti, nucené správce, či insolvenční správce.

Naopak podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 1571/2007, není zástupce na základě plné moci osobou, která by spadala pod pojem „jiné osoby, které jsou oprávněny jménem společnosti smlouvu uzavřít“ (je tomu tak již proto, že nejedná jménem společnosti, ale jako její zástupce).¹⁸

5.1.2 Osoba blízká

Při obecném vymezení osob blízkých vychází právní teorie z dikce ustanovení § 116 obč. zák. doplněné o demonstrativní výčet osob splňujících dané podmínky.

Osobou blízkou se dle § 116 občanského zákoníku rozumí příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel, partner podle zákona o registrovaném partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.

První skupinu osob spadajících pod pojem osob blízkých tvoří osoby, mezi kterými existuje vztah příbuzenství, vztah sourozenecký a vztah manželský,

---

¹⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, Díl III. Praha, Polygon, září 2002, str. 2440.

¹⁸ Opačný názor ovšem vyslovil Nejvyšší soud ČR ve svém usnesení ze dne 28. května 2009, sp. zn. 29 Cdo 38/2009.

bez ohledu na jejich skutečné vztahy, společné soužití apod. Jedná se tak o:

- příbuzného v řadě přímé, tj. potomka nebo předka, kdy jedna z takto kvalifikovaných osob pochází zrozením z osoby druhé. Nezáleží na tom, jestli se jedná o vzestupnou linii (descendenty, tj. syn, vnuk, pravnuke) nebo o vzestupnou linii (předky, tj. otec, děd, praděd atd.). Vztahy založené osvojením se promítají i v dalších stupních přímé linie za předpokladu trvání osvojení,
- příbuzné v řadě pobočné - nepřímé, též kolaterální ve druhém stupni, tedy sourozenci, a to bez ohledu na to, zda jsou plnorodí nebo polorodí, či zda jde o vztah založený osvojením,
- manžela, popř. partnera dle zákona o registrovaném partnerství – ten je osobou blízkou po dobu trvání manželství, popř. partnerství.

Druhou skupinu pak tvoří osoby ve vzájemném vztahu rodinném nebo obdobném, jež zakládá takové skutečné vztahy mezi nimi, že by újmu, kterou by utrpěla jedna z těchto osob, druhá pociťovala důvodně jako újmu vlastní.

Má-li jít tedy o další (tj. jiné než v ustanovení § 116 obč. zák. výslovně vyjmenované) osoby blízké:

- musí být mezi nimi buď rodinný poměr (jde o příbuzné v nepřímé řadě, konkrétně o strýce a tetu – neteř, synovce, jakož i o bratrance – sestřenici, apod.) anebo poměr obdobný poměru rodinnému (např. poměr sešvagřených osob, tj. vztah jednoho manžela k příbuzným druhého manžela, poměr jednoho z rodičů k nevlastnímu dítěti, pokud žije s tímto dítětem ve společné domácnosti, poměr občana k dítěti, které mu bylo svěřeno do výchovy, poměr budoucího osvojitele k dítěti, které má v prozatímní péči, poměr opatrovníka k dítěti opatrovanci či poměr osoby žijící s někým ve společné domácnosti (např. druh, družka); a
- jejich vzájemný poměr je tak osobně intenzivní, že by újmu, kterou by utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní.¹⁹

---

¹⁹ Štenglová, I. K některým problémům ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Daňový expert, č. 2/2006, str. 18.

Příbuzenství v řadě nepřímé (pobočné) představuje pokrevní vztah mezi osobami se společným předkem, jestliže jedna z těchto osob nepochází od osoby druhé.

Důležité pro posouzení faktických vztahů mezi osobami v poměru rodinném nebo obdobném je objektivní charakter a intenzita těchto vztahů. Není přitom rozhodné, zda tyto osoby sdílí společnou domácnost či nikoli.

Splnění výše uvedených podmínek je třeba posoudit v každém konkrétním případě s ohledem na okolnosti daného případu.

Dle soudní judikatury platí, že otázku, zda dvě osoby jsou si blízké, je třeba posuzovat z hlediska obou osob navzájem, je-li jedna z nich vůči druhé osobou blízkou, pak platí totéž i o druhé. Pro posouzení, zda je někdo osobou blízkou proto, že s jinou žije ve společné domácnosti jako člen rodiny, je rozhodný stav v době, kdy došlo mezi nimi k právnímu úkonu, o nějž jde, nikoliv v době vynesení soudního rozhodnutí.²⁰

5.1.3 Právnícké osoby jako osoby blízké

Úprava pojednávající o osobách blízkých se týká jak osob fyzických, tak osob právníckých.

Toto stanovisko potvrdil i Nejvyšší soud ČR svým rozsudkem ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001, jenž představoval zásadní průlom co se týče zahrnutí rovněž právníckých osob pod pojem osob blízkých. Nejvyšší soud ČR při posuzování otázky, zda lze pro účely aplikace ustanovení § 42a obč. zák. použít ustanovení § 116 obč. zák. i na právnícké osoby, uzavřel, že toto ustanovení na právnícké osoby analogicky vztáhnout lze. Argumentoval tím, že právnícké osoby jsou subjekty, které byly vytvořeny lidmi (tedy fyzickými osobami) a kterým zákon přiznává postavení právníckých osob. Pro právníckou osobu je, mimo jiné, charakteristické, že svoji vůli nevytváří sama o sobě, ale jen prostřednictvím fyzických osob, a to těch, které jsou k tomu podle práva

---

²⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. března 1956, sp. zn. 8 Co 29/56 (R 120/1956).

povolány. Jen prostřednictvím fyzických osob právnická osoba také projevuje svoji vůli navenek (zejména činí právní úkony). Právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kdo jsou jejím statutárním orgánem, přičemž právní úkony mohou činit za právnickou osobu i její zaměstnanci nebo členové, stanoví-li to její vnitřní předpisy nebo to je vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé.²¹

V tomto rozsudku Nejvyšší soud ČR formuloval a odůvodnil závěr, podle něhož se právnická osoba – pro účely ustanovení § 42a odst. 2 občanského zákoníku – považuje za osobu blízkou dlužníku, který je fyzickou osobou, je-li (mimo jiné) dlužník jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu). Obdobný závěr lze učinit i ve vztahu k ustanovení § 196a obch. zák.

Otázku osob blízkých je třeba řešit pomocí analogie dle § 853 obč. zák. Je nepochybné, že mezi právnickou osobou a fyzickými osobami vznikají vztahy, a to nejen vztahy právní, a že újmu, kterou utrpěla právnická osoba, mohou určité (některé) fyzické osoby důvodně pocítovat jako újmu vlastní. Utváří-li právnická osoba svoji vůli a projevuje-li svoji vůli navenek – jak uvedeno výše – jen prostřednictvím fyzických osob, vznikají vztahy rovněž mezi právnickou osobou a těmito fyzickými osobami; fyzické osoby, které jsou povolány vytvářet vůli právnické osoby a které projevují její vůli navenek, mají zřejmě vždy blízké zájmové vazby a vztahy k této „své“ právnické osobě. U fyzických osob, které činí či mohou činit za právnickou osobu právní úkony, je třeba – zejména s přihlédnutím k tomu, že jejich prostřednictvím se utváří vůle právnické osoby – uvažovat s tím, že mají z titulu svého postavení (a z něj vyplývající odpovědnosti) k této (své) právnické osobě takový vztah, že by důvodně pocítovaly újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní.

Vedle fyzických osob, které činí (mohou činit) za právnickou osobu právní úkony, mají – jak uvedeno již výše – vztahy k právnické osobě a zájem na jejích poměrech další fyzické osoby. Z hlediska jejich vystupování v právních vztazích však nemůže být významný jakýkoliv jejich vztah k právnické osobě.

---

²¹ Srov. i rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011.

Tak jako ve vztazích mezi fyzickými osobami není z hlediska ustanovení § 116 obč. zák. podstatná jakákoliv jejich vzájemná vazba, ale pouze vztah určité kvality, založený na poměru rodinném nebo na poměru obdobném poměru rodinnému, musí i vztah této další fyzické osoby k právnické osobě – má-li mít v právu význam – vykazovat určité vlastnosti. Tak je tomu zejména v případě, je-li fyzická osoba společníkem, členem nebo zaměstnancem právnické osoby nebo má-li k právnické osobě jiný obdobný vztah, a současně se jí poměry právnické osoby podstatným způsobem dotýkají. Za analogického užití ustanovení § 116 obč. zák. proto Nejvyšší soud ČR ve výše uvedeném rozsudku dovodil, že za osobu blízkou právnické osobě je třeba považovat také fyzickou osobu, která je společníkem, členem nebo zaměstnancem právnické osoby nebo která má k právnické osobě jiný obdobný vztah, a současně, by důvodně pociťovala újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní.²²

Shora uvedený názor Nejvyšší soud ČR potvrdil i svým dalším rozsudkem ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1836/2003, ze kterého vyplývá možnost analogické aplikace ustanovení § 116 obč. zák. i pro účely ustanovení § 140 obč. zák. Nejvyšší soud ČR zde uvedl, že je-li fyzická osoba spoluvlastníkem věci a zároveň společníkem ve společnosti s ručením omezeným, pak tato fyzická a právnická osoba mají společný personální prvek – fyzická osoba jako subjekt spoluvlastnického práva je současně jako společník subjektem, který se podílí na vytvoření základního jmění (v současné době terminologicky tzv. základního kapitálu) společnosti, ručí ve stanoveném rozsahu za závazky společnosti a podílí se na zisku společnosti. Toto personální a majetkové propojení osob lze za použití analogie kvalifikovat jako vztah obdobný vztahu rodinnému ve smyslu § 116 obč. zák. a současně zakládá stav, kdy újmu, kterou utrpěla jedna z nich, by druhá osoba pociťovala jako újmu vlastní. Toto rozhodnutí se ovšem od dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR odlišuje v tom, že rozšířením interpretace osoby blízké i na právnickou osobu tentokrát

---

²² Obdobně další rozsudek Nejvyššího soudu ČR zastávající stejný názor - rozsudek ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001, kde je konstatováno, že právnická osoba se ve smyslu ustanovení § 42a odst. 2 obč. zák. považuje za osobu blízkou dlužníku, který je fyzickou osobou, je-li dlužník jejím statutárním orgánem (členem statutárního orgánu), jakož i tehdy, jestli dlužník společníkem, členem nebo zaměstnancem této právnické osoby (popřípadě má-li k ní jiný obdobný vztah) a současně, kdyby důvodně pociťoval újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní.

práva třetích osob (konkrétně spoluvlastníků) spíše zkracuje. Snad právě s vědomím, že předkupní právo spoluvlastníků uvedenou interpretací omezuje, formuloval Nejvyšší soud ČR svůj názor opatrněji a hovoří pouze o společnících společnosti s ručením omezením a ne obecněji, jako tomu bylo v předchozích případech.

V obdobném duchu se nese i jeden starší rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze 7. března 2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001, ve kterém jsou v případě vlastnoručně podepisované závěti podle § 476b občanského zákoníku, ze které dědí právnická osoba, „nezpůsobilými svědky fyzické osoby, které činí (mohou činit) za tuto právnickou osobu právní úkony, jakož i fyzické osoby, které jsou společníky, členy nebo zaměstnanci této právnické osoby, nebo které k ní mají jiný obdobný vztah, pokud by důvodně pociťovaly újmu, kterou by utrpěla právnická osoba povoláná za zůstavitelova dědice, jako újmu vlastní.“²³

Obecně lze konstatovat, že člen orgánu (statutárního orgánu, dozorčí rady) právnické osoby je vždy osobou blízkou dané právnické osoby - společnosti bez ohledu na jakoukoliv emoční vazbu. Společník může být taktéž osobou blízkou společnosti. Totéž platí pro zaměstnance. Nicméně u společníka či zaměstnance je třeba, aby bylo splněno i emoční kritérium (pociťování újmy právnické osoby jako újmy vlastní).

Na nutnost použití analogie poukazovaly ještě další rozsudky Nejvyššího soudu ČR.

Tak je podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008, „stejně jako při posuzování vzájemných poměrů účastníků odporovatelných právních úkonů i v případě transakcí spadajících do režimu ustanovení § 196a obch. zák. otázku osoby blízké třeba řešit pomocí analogie (§ 1 odst. 2 obch. zák. a § 853 obč. zák.). Proto i zde platí, že u fyzických osob, které činí (mohou činit) jménem právnické osoby právní úkony, je třeba –

---

²³ Jansa, P. Společnost jako osoba blízká aneb s.r.o. u rodinného stolu. 2. prosinec 2005. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecnost-jako-osoba-blizka-aneb-sro-u-rodinneho-stolu-37471.html?mail>

zejména s přihlédnutím k tomu, že jejich prostřednictvím se utváří vůle právnické osoby – uvažovat s tím, že mají z titulu svého postavení (a z něj vyplývající odpovědnosti) k této (své) právnické osobě takový vztah, že by důvodně pociťovaly újmu, kterou utrpěla právnická osoba, jako újmu vlastní. Z analogického užití ustanovení § 116 obč. zák. proto vyplývá, že tyto fyzické osoby jsou – i z hlediska ustanovení § 196a obch. zák. – osobami blízkými této právnické osobě (viz R 53/2004).“

Rovněž v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2011, sp. zn. 21 Cdo 4124/2010 bylo stanoveno, že „ačkoli v ustanovení § 196a obch. zák. ani v jiných ustanoveních obchodního (či občanského) zákoníku není výslovně uvedeno, kdo se rozumí osobou blízkou osobám vypočteným v ustanovení § 196a odst. 1 obch. zák., není možné z nedostatku výslovné právní úpravy dovozovat, že by osobou blízkou osobám vypočteným v ustanovení § 196a odst. 1 obch. zák. nemohla být právnická osoba. Otázku osoby blízké je zde tak třeba řešit (srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008) pomocí analogie (§ 1 odst. 2 obch. zák. a § 853 občanského zákoníku).“

5.1.4 Jiná osoba, pokud je osoba uvedená v odstavci 1 § 196a obchodního zákoníku oprávněna jednat jejím jménem

Dle § 196a odst. 2 obchodního zákoníku, pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby.

Ustanovení § 196a odst. 2 obch. zák. tedy rozšiřuje podmínky prvního odstavce i na plnění poskytnuté na základě smlouvy o úvěru nebo o půjčce nebo na základě úkonu, jímž dochází k bezplatnému převodu majetku společnosti, kde jednou ze stran je společnost a druhou stranou jakákoliv jiná osoba, jejímž jménem nebo za níž je v takovém rozsahu oprávněna jednat některá z osob uvedených v odstavci 1, a to bez ohledu na to, zda skutečně tato osoba podle ustanovení § 196a odst. 1 obchodního zákoníku v daném případě jednala či nikoliv.

Podle názoru Štenglové, I. „jsou jménem jiné osoby ve smyslu ustanovení § 196a odst. 2 obchodního zákoníku oprávněny osoby uvedené v § 196a odst. 1 uzavřít smlouvu, jsou-li jejími statutárními orgány či členy statutárních orgánů, likvidátory, nucenými správci, správci konkurzní podstaty apod. Považuje se za sporné, zda za takové osoby považovat – vzhledem k účelu tohoto ustanovení - i zástupce.“²⁴ Obchodní zákoník zde však hovoří o osobách oprávněných jednat i jménem jiné osoby, nikoliv však za ni. Nicméně, jak již bylo uvedeno výše, lze z dikce § 196a odst. 1, kde zákon mimo jiné, zmiňuje rovněž prokuristu, který je zástupcem společnosti (nejedná tedy jejím jménem), jakožto osobu oprávněnou jednat jménem společnosti, usuzovat, že ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku je aplikovatelné i na zástupce společnosti.

Dědič, J. uvedl, že se ustanovení odst. 1 § 196a bude aplikovat taktéž na smlouvy, kde jednou smluvní stranou je společnost a druhou smluvní stranou je fyzická nebo právnická osoba, jejichž jménem nebo za něž jedná fyzická osoba uvedená v § 196a odst. 1 obchodního zákoníku. „U osoby, která je statutárním orgánem nebo jeho členem jiné právnické osoby, není nezbytné, aby jménem této jiné právnické osoby byla oprávněna jednat sama nebo jen spolu s jinou osobou. Půjde např. o uzavření smlouvy o úvěru se společností s ručením omezeným, jejímž jednatelem bude bratr člena představenstva akciové společnosti, i když jménem společnosti s ručením omezeným musejí jednat dva jednatele a jménem akciové společnosti dva členové představenstva.“²⁵

Ustanovení § 196a odst. 1 však není aplikovatelné při poskytnutí půjčky, úvěru či při bezplatném převodu majetku ze strany akcionáře společnosti nebo naopak ze strany společnosti jejímu akcionáři. Nicméně pokud tímto akcionářem je právnická osoba, přičemž členem jejího orgánu je stejná osoba, která je členem orgánu dceřiné společnosti, potom se podmínky § 196a odst. 1 obch. zák. na takový vztah mezi mateřskou a dceřinou společností aplikovat

---

²⁴ Štenglová, I. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 733.

²⁵ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2441.

budou, a to s ohledem na textaci ustanovení § 196a odst. 2 obch. zák. To samé platí o půjčkách, úvěrech či bezplatném převodu majetku v rámci koncernu, budou-li mít v daných případech stejného člena orgánu té které právnické osoby.²⁶

5.2 Souhlas valné hromady

Z výslovné dikce § 196a odst. 1 obch. zák. uvádějící požadavek předchozího souhlasu valné hromady společnosti v případech zde uvedených lze vyvodit, že společnost je povinna získat souhlas valné hromady před uzavřením smlouvy o úvěru, smlouvy o půjčce či k bezplatnému převodu majetku.

Podmínka předchozího souhlasu valné hromady je zde údajně formulována z důvodu zajištění, že souhlas s transakcí bude udělen zákonem předvídaným a regulovaným způsobem, který bude završen rozhodnutím nejvyššího orgánu akciové společnosti, jehož platnost je přezkoumatelná soudem (§183 ve spojení s § 131 obchodního zákoníku).²⁷

K přijetí rozhodnutí valné hromady společnosti o udělení souhlasu s uzavřením výše uvedené smlouvy je třeba prosté většiny hlasů přítomných akcionářů, neurčují-li stanovy, v případě společnosti s ručením omezeným potom společenská smlouva, že je nutná kvalifikovaná většina.

5.3 Podmínky obvyklé v obchodním styku

Podle odstavce 1 § 196a obchodního zákoníku je navíc k uzavření smlouvy o úvěru nebo půjčce s osobami zde vypočtenými nebo k bezplatnému převodu majetku společnosti zapotřebí, aby k nim docházelo výlučně za podmínek obvyklých v obchodním styku.

Podmínkami obvyklými v obchodním styku je možné, v souladu se zákonnou

---

²⁶ Zazněl dokonce i názor, že aby nebyl o neaplikovatelnosti § 196a odst. 1 obch. zák. pochyb, neměly by mít dané dvě právnické osoby stejné ani společníky nebo zaměstnance. S tímto názorem se neztotožňuji, jelikož by tak došlo k rozšíření aplikace ustanovení § 196 odst. 1 a 2 obch. zák. nad rámec znění těchto ustanovení obchodního zákoníku.

²⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008. Ustanovení § 183 obch. zák. a § 131 obch. zák. upravují podmínky neplatnosti usnesení valné hromady.

úpravou, rozumět podmínky, za kterých poskytují obdobná plnění na společnosti nezávislé, v daném oboru komerčně fungující subjekty, v obdobném místě a za stejných či obdobných podmínkách.

Obvyklost v obchodním styku je otevřeným pojmem, jehož je nutno vykládat s ohledem na konkrétní okolnosti případu. Obvyklost je chápána jako soubor podmínek, za nichž se poskytují srovnatelná plnění v daném oboru, čase a místě.²⁸

Za účelem posouzení, resp. dodržení podmínek obvyklých v obchodním styku je vhodné vyhotovit znalecký posudek posuzující či stanovící např. obvyklý úrok.

S osobami uvedenými v odstavcích 1 a 2 tedy nelze sjednat bezúročnou půjčku, nýbrž naopak musí být sjednán obvyklý úrok vyžadovaný bankami; neboť jen to lze považovat za obvyklý úrok v obchodním styku. Porušení ustanovení o úroku obvyklém v obchodním styku v případě úvěrové smlouvy by nemuselo způsobit neplatnost celé smlouvy, nýbrž jen neplatnost ujednání o úroku, pokud lze toto ujednání oddělit od ostatního obsahu smlouvy. V daném případě by se na výši úroků použilo ustanovení § 502 odst. 1²⁹ obchodního zákoníku.³⁰

Pokud se jedná o úrok, musí jít o úrok vyžadovaný v daném místě a čase bankami, neboť to lze považovat za obvyklý úrok v obchodním styku.

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008 nedojde k naplnění podmínky obvyklosti v obchodním styku, jestliže nebylo poskytnuto žádné protiplnění. Tento rozsudek řešil případ, kdy valná hromada zástavkyně nikdy nepřijala usnesení, kterým by schválila uzavření zástavní smlouvy, přičemž za zřízení zástavy nebylo zástavkyni poskytnuto žádné protiplnění.

---

²⁸ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv., str. 957.

²⁹ § 502 odst. 1 obch. zák. zní: „Od doby poskytnutí peněžních prostředků je dlužník povinen platit z nich úroky ve sjednané výši, jinak v nejvyšší přípustné výši stanovené zákonem nebo na základě zákona. Nejsou-li takto úroky stanoveny, je dlužník povinen platit obvyklé úroky požadované za úvěry, které poskytují banky v místě sídla dlužníka v době uzavření smlouvy. Jestliže strany sjednají úroky vyšší než přípustné podle zákona nebo na základě zákona, je dlužník povinen platit úroky ve výši nejvýše přípustné.“

³⁰ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2440.

Podmínky, za nichž lze uzavřít smlouvu o úvěru nebo půjčce s osobami zde vypočtenými nebo bezplatně převést majetek společnosti, musí být alespoň obvyklé v obchodním styku. Tzn., že mohou být pro společnost i výhodnější. Tento závěr byl dovozen v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1780/2008. V tomto případě byla jednateli společnosti poskytnuta bezúročně půjčka – což sice není obvyklé, ale je to pro společnost výhodnější, smlouva tedy není považována za neplatnou. Nutno je ale v dané souvislosti uvést, že pokud je ale smlouva podřízena §196a obch. zák. z obou stran, musí být podmínka obvyklosti v obchodním styku splněna pro obě strany (výhoda pro jednu stranu by v tom případě automaticky znamenala nevýhodu pro druhou stranu).

5.4 Následky nesplnění požadavků stanovených v ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku

Jak je uvedeno výše, předchozí souhlas valné hromady a zachování podmínek obvyklých v obchodním styku musí být splněny kumulativně, a to jak v případech podle § 196a odst. 1 tak i odst. 2 obch. zák. Nesplnění některé či obou z těchto podmínek má za následek absolutní neplatnost příslušné smlouvy, resp. daného právního úkonu. Absolutní neplatnost nelze zhojit. Soud k ní musí přihlídnout z úřední povinnosti.

Rovněž judikatura potvrdila výše uvedené, tj. že nedodržení kterékoliv z těchto dvou podmínek způsobí absolutní neplatnost právního úkonu.³¹

Absolutní neplatnost právního úkonu jako důsledek nesplnění podmínky předchozího souhlasu valné hromady je dovozována v návaznosti na § 39 občanského zákoníku, a to s ohledem na rozpor se zákonem. Jde totiž o omezení plynoucí přímo ze zákona a zákon nestanoví, že by porušení nezpůsobovalo neplatnost daného právního úkonu. Tento názor zastávají Štenglová, I.³², Dědič, J.³³ i Pelikánová, I.^{34, 35}

³¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3335/2006 a usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2006, sp. zn. 29 Odo 91/2003.

³² Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 732.

³³ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2439.

³⁴ Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl. Praha: Linde Praha a.s., vyd. 2, 1998, str. 957.

³⁵ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. prosince 2003, sp. zn. 32 Odo 560/2003 nebo ze dne 11. ledna 2011, sp. zn. 21 Cdo 2839/2009.

Opačný názor ovšem vyjádřil Eliáš, K.³⁶. Podle něj nedostatek souhlasu valné hromady nezpůsobuje neplatnost právního úkonu a to ze stejných důvodů jako u § 193 odst. 2 obch. zák., tj. že tak dochází k pouhému omezení jednatelského oprávnění.

Podle Dědiče, J.³⁷ nejde v případě souhlasu valné hromady podle 196a obch. zák. pouze o omezení jednatelského oprávnění, ale jde zejména o opatření, jež má sloužit průhlednosti vztahů mezi osobami akciové společnosti a osobami, jež mohou mít konflikt zájmů a jež musejí vědět, že souhlas valné hromady je nezbytný a že udělen nebyl. Souhlas valné hromady musí být udělen před uzavřením smlouvy. V případě, že akciová společnost má být věřitelem, je účelem tohoto ustanovení chránit akcionáře před tím, aby nebyly sjednány nízké úroky. Pokud má být akciová společnost dlužníkem, tak naopak nesmí být sjednány úroky příliš vysoké.

S ohledem na nesplnění podmínky předchozího souhlasu valné hromady rovněž zastávám názor, že daný právní úkon by byl v tom případě absolutně neplatným. O neúčinnost se dle mého názoru nemůže jednat, jelikož požadavek, aby souhlas valné hromady byl udělen předem, je výslovně v § 196a odst. 1 obch. zák. vyjádřen.

Výjimkou je podle soudní judikatury případ, kdy osoby, které podepsaly smlouvu o poskytnutí půjčky společnosti s ručením omezeným (ať už jako její účastníci nebo v postavení statutárního orgánu), byly současně (ke dni uzavření smlouvy) jedinými společníky společnosti s ručením omezeným. Tato smlouva není neplatná jen proto, že společníci neudělili souhlas k jejímu uzavření ve formě usnesení valné hromady.³⁸

Absolutní neplatnost právního úkonu dle § 196a odst. 1 a 2 obch. zák. je důsledkem taktéž nedodržení podmínek obvyklých v obchodním styku. To je aplikovatelné i na § 196a odst. 2, věta druhá, obchodního zákoníku – tedy jde-li o poskytnutí půjčky

---

³⁶ Eliáš, K. Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. XII. Karlovarské právnické dny. Praha: Linde, 2002, str. 114

³⁷ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2439- 2440.

³⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1780/2008.

nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě.³⁹

V případě, kdy ustanovení smlouvy podléhající podmínkám dle § 196a odst. 1 nebo 2 obch. zák. jsou oddělitelná od zbytku smlouvy, a dojde-li k porušení kogentních povinností, nenastane zřejmě neplatnost celé smlouvy, nýbrž neplatnost pouze té její části, která se bezprostředně týká plnění podléhajícího požadavkům ustanovení § 196a obch. zák. Bude-li se smlouva vztahovat na více plnění, přičemž k porušení povinností podle ustanovení § 196a obchodního zákoníku dojde jen ve vztahu k jednomu z nich, neměla by být platnost ostatních ujednání týkající se dalších plnění dotčena.

Podle Dědiče, J. „v případě nedostatku souhlasu valné hromady či nedodržení podmínek obvyklých v obchodním styku bude příslušná smlouva neplatná, a bude-li podle ní již plněno, získá druhá strana bezdůvodné obohacení, jež bude povinna vydat tomu, na čí úkor je získala, podle příslušných ustanovení občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení (viz § 451 až 459 obč. zák.). Ten, kdo dané peněžní prostředky poskytl tak bude mít vždy právo na jejich vrácení, a to buď ze smlouvy, nebo pro bezdůvodné obohacení druhé strany. Rozdíl v těchto případech však bude vždy v počátku běhu promlčecí doby, popř. i v její délce.“⁴⁰

³⁹ Srov. např. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3335/2006, ze dne 27. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1386/2006 nebo ze dne 2. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 4063/2007.

⁴⁰ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2441.

Dále srov. rovněž rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 1564/2010, kde šlo o půjčku akcií společnosti. Nejvyšší soud ČR kvalifikoval vztah zde uvedený jako absolutní obchod (čtyřletá promlčecí lhůta), akcie musel dotyčný společnost vrátit i s bezdůvodným obohacením. Nejvyšší soud v rozsudku uvedl, že obchodním zákoníkem se řídí ve smyslu ustanovení § 261 odst. 3 písm. f) obch. zák. pouze ty vztahy mezi obchodní společností a jejími orgány, které souvisejí alespoň v širším slova smyslu s výkonem funkce těchto orgánů, tj. vztahy, do kterých by společnost ve vztahu k jiné osobě než k osobě vykonávající funkci orgánu nevystoupila. Jiné vztahy mezi společností a jejím orgánem obchodního zákoníku nepodléhají – nejde-li o vztahy, které se řídí obchodním zákoníkem z jiného důvodu. Takovými „jinými vztahy“, tj. vztahy nepodléhajícími obchodnímu zákoníku, budou především vztahy vznikající z běžné obchodní činnosti společnosti, tj. zejména ty, které se uskutečňují v rámci jejího předmětu podnikání. Mohou sem však patřit i vztahy, do kterých společnost vstupuje běžně při své činnosti. Např. odprodej nepotřebného majetku – nepůjde-li o benefit poskytovaný členům statutárního orgánu – apod. Vztah ze smlouvy o půjčce akcií členu představenstva není ani vztahem vznikajícím při obchodní činnosti, ani jiným vztahem patřícím mezi vztahy, které jsou při provozu společnosti běžné, ale vztahem výjimečným, ohledně kterého lze v dané věci důvodně předpokládat, že jej společnost uzavřela se členem představenstva právě z důvodu, že byl členem jejího představenstva, tedy v širší souvislosti s výkonem jeho funkce, a to v projednávané věci ještě za podmínek pro ni nevýhodných (bezúplatně a se sjednáním vypořádání při nevrácení půjčky, které neodpovídá hodnotě půjčených akcií). Proto zde jde o smlouvu související s výkonem funkce statutárního orgánu, a tedy o smlouvu podrobenou režimu obchodního zákoníku. Nejvyšší soud ČR dále uvedl, že podle § 657 obč. zák. smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu. Jazykovým výkladem je možné dovodit, že ani občanský zákoník ani obchodní zákoník nečiní rozdíl v právním režimu půjčky peněz a půjčky jiných druhově určených věcí (zde

5.5 Výjimky z pravidel obsažených v ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku

Jak je uvedeno výše, je podle § 196a odst. 1 a 2 obch. zák. nutné kumulativně splnit dvě výše uvedené podmínky, tj. předchozí souhlas valné hromady a zachování podmínek obvyklých v obchodním styku. Podle odstavce 2 § 196a obch. zák. se však povinnost získat předchozí souhlas valné hromady nevztahuje na případy, kdy úvěr či půjčku poskytla osoba ovládající osobě jí ovládané. I v tomto případě je ovšem nutno splnit druhou z podmínek, a to naplnění podmínek obvyklých v obchodním styku.⁴¹ Ze znění obchodního zákoníku plyne, že v tomto případě není třeba souhlasu valné hromady jak u osoby ovládané, tak ani ovládající, a to z důvodu ekonomických vazeb mezi osobou ovládající a osobou ovládanou. Je třeba ovšem podotknout, že pokud v těchto případech nebyla uzavřena ovládací smlouva, je nutné tyto smluvní vztahy uvést ve zprávě o vztazích mezi propojenými osobami. Naopak je-li v daných vztazích věřitelem osoba ovládaná, souhlas valné hromady je vyžadován.

Z výkladu ustanovení § 196a odst. 1 a 2 obchodního zákoníku lze dále dovodit, že povinnosti stanovené těmito odstavci nebudou zavazovat společnosti tvořící spolu podnikatelské seskupení, popř. jednající ve shodě, jež spolu uzavírají smlouvu o úvěru, o půjčce nebo bezplatně převádějí majetek, avšak nejsou personálně propojené ve smyslu ustanovení § 196a odst. 2, věta první obch. zák.

Další omezování či požadavky na poskytování půjček nebo úvěru či jejich omezení mohou obsahovat také některé zvláštní zákony, jako např. zákon o bankách, zákon o kolektivním investování nebo zákon o penzijním připojištění. Pokud se jedná o poskytování úvěrů bankami, může rovněž Česká národní banka stanovit další požadavky na jejich poskytování, popř. na vyloučení aplikace § 196a obch. zák.

---

akcií). Odlišný právní režim nelze dovozovat ani z účelu § 196a obch. zák., když požadavek na to, aby aktiva společnosti byla spřízněné osobě dočasně přenechána jen se souhlasem společníků a při sjednání podmínek obvyklých v obchodním styku, je na místě nejen v případě peněžních prostředků společnosti ale i jiných věcí společnosti. Lze tedy uzavřít, že § 196a odst. 1 dopadá i na poskytnutí půjčky akcií mezi subjekty v tomto ustanovení uvedenými s tím, že absence předchozího souhlasu valné hromady zakládá absolutní neplatnost smlouvy o půjčce (srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003).

⁴¹ Novák, T. Právní úprava a aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Právní rádce č. 9/2004.

Podle § 13 zákona o bankách jsou banky povinny dodržovat pravidla úvěrové angažovanosti na individuálním i konsolidovaném základě. Banka nesmí provádět s osobami, které k ní mají zvláštní vztah (osoby vypočtené v § 19 zákona o bankách⁴²), obchody, které vzhledem ke své povaze, účelu nebo riziku by nebyly provedeny s ostatními klienty. Taktéž pobočka banky z jiného než členského státu nesmí provádět s osobami, které k ní nebo k této zahraniční bance mají zvláštní vztah (§ 19 zákona o bankách), obchody, které by vzhledem ke své povaze, účelu nebo riziku nebyly provedeny s ostatními klienty. Banka pak poskytuje osobám zde vypočteným úvěry nebo zajištění závazků, jen rozhodne-li o tom její statutární orgán na základě rozboru příslušného bankovního obchodu a finanční situace žadatele. Pobočka banky z jiného než členského státu poskytuje osobám vypočteným v § 19 zákona o bankách úvěry nebo zajištění závazků, jen rozhodne-li o tom statutární orgán této zahraniční banky nebo jiný orgán nebo osoba, které tento statutární orgán určil, na základě rozboru příslušného bankovního obchodu a finanční situace žadatele. Zákon o bankách přímo ve svém § 18 odst. 3 vylučuje aplikaci § 196a obch. zák., tj. konkrétně ustanovení obchodního zákoníku o konfliktu zájmů.

Podle ustanovení § 7 odst. 5 zákona o penzijním připojištění nesmějí členové orgánů penzijního fondu a osoby jim blízké kupovat nemovitosti a movité věci, které tvoří majetek penzijního fondu, nebo penzijnímu fondu nemovitosti a movité věci prodávat.

Výjimky z pravidel obsahoval i zákon o kolektivním investování, pokud se jednalo o standardní či speciální fondy. Tento zákon byl zrušen zákonem o investičních společnostech a investičních fondech, jež nabyl účinnosti 19. srpna 2013, který se, mimo jiné, zabývá problematikou použití majetku investičního fondu k poskytnutí či

---

⁴² Za osoby, které mají k bance zvláštní vztah, se dle § 19 zákona o bankách považují: a) členové statutárního orgánu a vedoucí zaměstnanci banky, b) členové dozorčí rady banky a členové výboru pro audit, c) osoby ovládající banku, osoby s kvalifikovanou účastí na těchto osobách a členové vedení těchto osob, d) osoby blízké členům statutárního orgánu, dozorčí rady, výboru pro audit, vedoucím zaměstnancům banky a osobám ovládajícím banku, e) právnické osoby, ve kterých některá z osob uvedených pod písmeny a), b) a c) má "kvalifikovanou účast" (kvalifikovanou účastí se rozumí přímý nebo nepřímý podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech osoby nebo jejich součet, který představuje alespoň 10 %, nebo umožňuje uplatňovat významný vliv na její řízení), f) osoby s kvalifikovanou účastí na bance a jakákoliv osoba jimi ovládaná, g) členové bankovní rady České národní banky, a h) osoby, které banka ovládá. Na zahraniční banku se sídlem na jiném území než území členského státu, která vykonává bankovní činnosti na území České republiky prostřednictvím své pobočky, a tuto pobočku se použije výše uvedené přiměřeně. Za osobu mající k této pobočce zvláštní vztah se pro účely tohoto zákona považují i osoby ve vedení pobočky.

přijetí úvěru, zápůjčky nebo daru, k zajištění dluhu jiné osoby nebo k úhradě dluhu, který nesouvisí s obhospodařováním fondu, včetně toho, zda lze majetek fondu použít k poskytnutí úvěru nebo zápůjčky, které nesouvisí s obhospodařováním fondu, a toho, zda je možné majetek tohoto fondu použít k poskytnutí daru, k zajištění dluhu jiné osoby nebo k úhradě dluhu, který nesouvisí s jeho obhospodařováním.

6. Ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku

Současné znění ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku stanoví, že jestliže společnost nebo jí ovládaná osoba⁴³ nabývá majetek⁴⁴ od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v odstavci 1 nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, musí být hodnota tohoto majetku stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Pro jmenování a odměňování znalce platí ustanovení § 59 odst. 3 obch. zák. Jestliže k nabytí dochází do 3 let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.⁴⁵

Ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku hraje úlohu jakéhosi ochranného ustanovení, které obsahuje dva regulativy nabývání a zcizování majetku společnosti. Prvním z nich je působnost valné hromady, když valná hromada podle stávající úpravy schvaluje nabytí majetku, pokud k němu dochází do tří let od vzniku společnosti. Druhým je určení hodnoty majetku a ve všech souvislostech též jeho ceny na základě znaleckého posudku. Tato úprava tak v tomto případě eliminuje, resp. vylučuje obecné principy soukromého práva, jejichž projevem v oblasti obchodního práva jinak bývá smluvní

---

⁴³Pod pojmem „jí ovládaná osoba“ (míněno společností ovládaná osoba) se rozumí osoba definovaná v ustanovení § 66a odst. 1 až 6 obch. zák., tj. osoba, kde ovládající osoba vykonává fakticky nebo právně, přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku této osoby. Je-li ovládající osobou společnost, jde o společnost mateřskou a společnost jí ovládaná je společností dceřinou. Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.

⁴⁴Pojem „majetek“ je obecně definován v § 6 odst. 1 obch. zák. Podle něj se majetkem rozumí věci, pohledávky a jiná práva a penězi ocenitelné jiné hodnoty. Toto vymezení je ovšem zapotřebí vykládat restriktivně. V souladu s jedním z účelů zařazení § 196a odst. 3 obch. zák., jež bylo zamezení obcházení ustanovení obch. zák. o nepeněžitých vkladech, lze předpokládat, že regulaci ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. podléhá pouze majetek způsobilý být předmětem nepeněžitého vkladu ve smyslu ustanovení § 59 odst. 2 obch. zák. Toto ustanovení vymezuje, že nepeněžitým vkladem může být pouze majetek, jehož hospodářská hodnota je zjištělná a který může společnost využít ve vztahu ke svému předmětu podnikání, přičemž jsou současně zakázány vklady spočívající v závazcích týkajících se provedení prací nebo poskytnutí služeb.

⁴⁵Srov. § 255 ZOK.

6.1 Evropská úprava

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. bylo od svého začlenění do právního řádu České republiky především implementací článku 11 Druhé směrnice. Cílem Druhé směrnice je, mimo jiné, zajištění minimální míry rovnocennosti ochrany akcionářů a věřitelů akciových společností, a to taktéž přijetím předpisů „na udržení základního kapitálu, který představuje záruku pro věřitele, zejména zákazem neoprávněného rozdělování akcionářům a omezením možnosti společnosti nabývat vlastní akcie“.⁴⁷ Druhá směrnice byla změněna novelou Druhé směrnice ze dne 6. září 2006.

Článek 11 Druhé směrnice (ve znění novely Druhé směrnice) zní:

1. „Nabytí jakýchkoliv aktiv, která náleží osobě nebo společnosti uvedeným v čl. 3 písm. i)⁴⁸, jako protihodnoty alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společností, musí být ověřeno a zveřejněno obdobně podle čl. 10 odst. 1, 2 a 3⁴⁹ a podléhá schválení valné hromady, pokud k tomuto nabytí došlo před uplynutím lhůty, která je stanovena vnitrostátními právními předpisy a činí nejméně dva roky od okamžiku založení společnosti nebo získání povolení k zahájení její činnosti. Články 10a a 10b se použijí obdobně.⁵⁰

⁴⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2444.

⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009.

⁴⁸ Fyzické nebo právnické osoby nebo společnosti, které podepsaly, nebo jejichž jménem byly podepsány stanovy nebo akt, kterým se společnost zakládá, nebo pokud založení společnosti nebylo okamžité, fyzické nebo právnické osoby nebo společnosti, které podepsaly nebo jejichž jménem byly podepsány návrhy stanov nebo aktu, kterým se společnost zakládá.

⁴⁹ Článek 10 Druhé směrnice zní:

„1. Nepeněžitě vklady jsou uvedeny ve zprávě vypracované před založením společnosti nebo získáním povolení k zahájení činnosti jedním nebo více odborníky nezávislými na společností, jmenovanými nebo schválenými správním orgánem nebo soudem. Odborníky mohou být v souladu s právními předpisy každého členského státu fyzické nebo právnické osoby nebo společnosti.

2. Zpráva odborníka musí obsahovat alespoň popis každého z vkladů, postupy přijatého ocenění a musí uvádět, zda hodnoty získané těmito postupy odpovídají alespoň počtu a jmenovité hodnotě, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, účetní hodnotě a popřípadě i emisnímu áziu akcií vydaných jako protiplnění.

3. Zpráva odborníka bude zveřejněna způsobem stanoveným právními předpisy každého členského státu v souladu s článkem 3 směrnice 68/151/EHS.“

⁵⁰ Článek 10a Druhé směrnice (ve znění novely Druhé směrnice) zní:

„1. Členské státy se mohou rozhodnout neuplatňovat čl. 10 odst. 1, 2 a 3 v případech, kdy jsou na základě rozhodnutí správního nebo řídicího orgánu převoditelné cenné papíry definované v čl. 4 odst. 1 bodě 18 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/39/ES ze dne 21. dubna 2004 o trzích finančních nástrojů nebo nástroje peněžního trhu definované v čl. 4 odst. 1 bodě 19 uvedené směrnice vloženy jako nepeněžitě vklady a tyto cenné papíry nebo nástroje peněžního trhu jsou ohodnoceny váženým průměrem ceny, za kterou byly

Členské státy mohou rovněž stanovit, že tato ustanovení budou použita, pokud aktiva náleží akcionáři nebo jiné osobě.

2. Odstavec 1 se nepoužije na nabývání v rámci běžných obchodů společnosti, ani na nabývání z podnětu správního orgánu nebo soudu nebo pod jeho dohledem, ani na nabývání na burze.“

---

obchodovány na jednom nebo více regulovaných trzích definovaných v čl. 4 odst. 1 bodě 14 uvedené směrnice po dostatečně dlouhou dobu stanovenou vnitrostátními právními předpisy přede dnem příslušného nepeněžitého vkladu. Avšak v případech, kdy byla cena ovlivněna výjimečnými okolnostmi, které by významně změnily hodnotu těchto aktiv ke dni vkladu, včetně situací, kdy se trh těchto převoditelných cenných papírů nebo nástrojů peněžního trhu stane nelikvidním, provede se nové ocenění z podnětu a na odpovědnost správního nebo řídicího orgánu. Při tomto novém ocenění se použije čl. 10 odst. 1, 2 a 3.

2. Členské státy se mohou rozhodnout neuplatňovat čl. 10 odst. 1, 2 a 3 v případech, kdy jsou na základě rozhodnutí správního nebo řídicího orgánu aktiva jiná než převoditelné cenné papíry a nástroje peněžního trhu uvedené v odstavci 1 vložena jako nepeněžitý vklad a jejich reálná hodnota již byla stanovena uznávaným nezávislým odborníkem a kdy jsou splněny tyto podmínky: a) reálná hodnota je stanovena ke dni, který nepředchází o více než šest měsíců dni tohoto vkladu aktiva; b) ocenění bylo provedeno v souladu s obecně uznávanými standardy a zásadami pro oceňování v daném členském státě platnými pro druh aktiv, která mají být vložena. V případě nových okolností, které by významně změnily reálnou hodnotu aktiva ke dni jeho vkladu, musí být z podnětu a na odpovědnost správního nebo řídicího orgánu provedeno nové ocenění. Při tomto novém ocenění se použije čl. 10 odst. 1, 2 a 3. Není-li provedeno nové ocenění, může jeden nebo více akcionářů, kteří vlastní celkový podíl alespoň 5 % upsaného základního kapitálu společnosti v den, kdy je přijato rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu, požadovat ocenění nezávislým odborníkem, přičemž se použije čl. 10 odst. 1, 2 a 3. Tento akcionář nebo akcionáři mohou takovou žádost podat až do nabytí účinnosti vkladu aktiva, pokud ke dni jejího podání stále vlastní podíl alespoň 5 % upsaného základního kapitálu společnosti, jako tomu bylo v den, kdy bylo přijato rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu.

3. Členské státy se mohou rozhodnout neuplatňovat čl. 10 odst. 1, 2 a 3 v případech, kdy jsou na základě rozhodnutí správního nebo řídicího orgánu aktiva jiná než převoditelné cenné papíry a nástroje peněžního trhu uvedené v odstavci 1 vložena jako nepeněžitý vklad, jehož reálná hodnota je odvozena podle jednotlivého aktiva z povinné účetní závěrky za předchozí účetní období, pokud tyto účty podléhají auditu v souladu se směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2006/43/ES ze dne 17. května 2006 o povinném auditu ročních a konsolidovaných účetních závěrek. Ustanovení odst. 2 druhého a třetího pododstavce se použijí obdobně.“

Článek 10b Druhé směrnice (ve znění novely Druhé směrnice) zní:

„1. Je-li nepeněžitý vklad podle článku 10a proveden bez zprávy odborníka uvedené v čl. 10 odst. 1, 2 a 3, zveřejní se kromě splnění požadavků stanovených v čl. 3 písm. h) do jednoho měsíce ode dne účinnosti vkladu aktiva prohlášení obsahující tyto informace:

- a) popis dotyčného nepeněžitého vkladu;
- b) jeho hodnota, zdroj jeho ocenění a případně metoda ocenění;
- c) vyjádření, zda získané hodnoty odpovídají alespoň počtu a jmenovité hodnotě, nebo nemají-li jmenovitou hodnotu, zúčtovatelné pari hodnotě a popřípadě i emisnímu áziu akcií vydaných za dané protiplnění;
- d) sdělení, že nenastaly nové okolnosti, pokud jde o původní ocenění.

Zveřejnění se provádí způsobem stanoveným právními předpisy členského státu podle článku 3 směrnice 68/151/EHS.

2. Pokud je navrženo, aby bylo zvýšení základního kapitálu podle čl. 25 odst. 2 nepeněžitým vkladem provedeno bez zprávy odborníka uvedené v čl. 10 odst. 1, 2 a 3, zveřejní se způsobem stanoveným právními předpisy členského státu podle článku 3 směrnice 68/151/EHS oznámení uvádějící datum přijetí rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu a informace uvedené v odstavci 1, a to před nabytím účinnosti vkladu aktiva jako nepeněžitý vklad. V tomto případě se prohlášení podle odstavce 1 omezí na sdělení, že od zveřejnění výše uvedeného oznámení nenastaly žádné nové okolnosti.

3. Každý členský stát dostatečně zajistí, aby byl postup stanovený v článku 10a a v tomto článku dodržen v případech, kdy dojde k nepeněžitému vkladu bez zprávy odborníka, jak je uvedeno v čl. 10 odst. 1, 2 a 3.

Podle výše uvedeného představuje článek 11 Druhé směrnice ve znění novely Druhé směrnice jakési funkční doplnění čl. 10 Druhé směrnice, který stanoví povinnosti při splácení vkladů do základního kapitálu zakládané společnosti formou nepeněžitých vkladů. V této souvislosti se jedná především o povinnost nechat ocenit tyto vklady posudkem znalce. Shrňme-li, článek 11 Druhé směrnice stanoví, že obdobná procedura, jež musí zakladatel absolvovat při vkládání nepeněžitého vkladu při zakládání společnosti, musí být aplikována i při převodech majetku po jejím založení. Tento účel Druhé směrnice však nijak zjevně nevyplyvá z českého obchodního zákoníku. Navíc je ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. vloženo do paragrafu, jehož cílem je omezit konflikty zájmů, systematicky spadajícího do části upravující statutární orgány. Původní záměr určený Druhou směrnicí tak vyplývá jen z odkazu na § 59 odst. 3 obch. zák., jež upravuje jmenování znalce v souvislosti s nepeněžitými vklady.

Co se týče článku 11 Druhé směrnice (ve znění Novely Druhé směrnice) a rozdílů české úpravy oproti této úpravě evropské, článek 11 Druhé směrnice požaduje obligatorní aplikaci jeho pravidel pouze na transakce mezi společností a zakladatelem, tj. subjektem, který splatil společnosti vklad do základního kapitálu a mohl by mít zájem na zpětném převodu vyplacených peněz oproti „bezecné“ věci. Druhá směrnice zároveň umožňuje rozšíření aplikace ustanovení na akcionáře nebo jiné osoby. Jak je zjevné z formulace současně účinného ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., český zákonodárce využil této možnosti a rozšířil aplikovatelnost ustanovení i na další osoby uvedené v odstavci 3 § 196a obch. zák.

V souladu se svým účelem požaduje Druhá směrnice zvláštní proceduru pouze v případě nabytí majetku, kdy hrozí, že zakladatel se pokusí vyvést ze společnosti prostředky, jež do ní vložil. Oproti tomu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. je aplikováno navíc na případy převodu (zcizení) majetku. To sice odpovídá účelu Druhé směrnice, nicméně se zde nejedná o záležitost ochrany výše základního kapitálu, ale o snahu zabránit přelévání majetku v rámci koncernu, což je již řešeno v obchodním zákoníku na jiném místě.

Zatímco Druhá směrnice se týká akciových společností, český zákonodárce rozšířil

aplikaci ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku i na společnosti s ručením omezeným, což se však zdá být logické.

V návaznosti na výše zmíněné ustanovení článku 11 Druhé směrnice je ve vztahu k české úpravě dané problematiky patrná extenze lhůty, v níž je nutné zpřísněná pravidla dle toho ustanovení aplikovat. Z daného článku Druhé směrnice vyplývá, že aby došlo k aplikaci tohoto ustanovení, musí transakce jednak dosahovat jedné desetiny základního kapitálu společnosti a zároveň musí proběhnout v zákonem stanovené minimálně dvouleté lhůtě.

S ohledem na shora uvedené lze usoudit na nepřesnou implementaci Druhé směrnice ze strany českého zákonodárce, jejímž dopadem je skutečnost, že omezení, jež mělo dle představy evropského zákonodárce společnost zatěžovat jen při jejím založení, se s ní vleče po celou dobu její existence. Nejmarkantněji je tento problém zjevný u zakladatele společnosti.

Současné znění ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku je tedy vzhledem k výše uvedenému, bohužel tedy jednak ukázkou nesprávné implementace evropského práva (nestanovení lhůty od založení společnosti, ve které je potřeba vyhotovit znalecký posudek), jednak taktéž ukázkou snahy přenést evropský institut, jež má sloužit určitému účelu, a to zachování reálného základního kapitálu, i do jiných oblastí (ochrana společnosti před jednáním osob, které jednají jejím jménem).⁵¹

Soudní dvůr Evropské unie řešil otázku právních důsledků porušení pravidel upravených Druhou směrnicí, a to v rozsudku ze dne 23. března 2000 ve věci Dionysios Diamantis proti Elliniko Dimosio a Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE), C-373/97, Sbírka rozhodnutí 2000 s. I-01705. V něm uzavřel, že Druhá směrnice neupravuje sankce pro případ porušení některého z jejích ustanovení, ani po členských státech nepožaduje, aby takové sankce zavedly v pravidlech, která mají implementovat. Je tedy na členském státu, aby upravil právní následky porušení povinností kladených článkem 11 odst. 1 Druhé

---

⁵¹ Dobeš, P. Kritické zamyšlení nad § 196a odst. 3 ObchZ s přihlédnutím k evropskému právu. Právní rozhledy č. 13/2006, str. 477 - 482.

směrnice na transakce v něm vypočtené, a to při respektování jeho účelu.

6.2 Okruh osob, na něž se ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku vztahuje

6.2.1 Zakladatel

Do okruhu osob, na které dopadá ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. se řadí „zakladatel“ jakožto osoba, která se účastnila na založení akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným, a to bez ohledu na to, zda v daném konkrétním okamžiku je či není společníkem společnosti s ručením omezeným nebo akcionářem akciové společnosti.

6.2.2 Akcionář

Pojem „akcionář“ se týká nejen samotných akcionářů akciové společnosti (tj. vlastníků akcií a vlastníků zatímních listů), ale z důvodu výslovného odkazu na ustanovení § 196a obch. zák. obsaženém v § 135 odst. 2 obch. zák. je nutné jej vztáhnout i na společníky společnosti s ručením omezeným.

6.2.3 Osoba jednající s akcionářem ve shodě

Slovní spojení „osoba jednající s akcionářem ve shodě“ má význam definovaný ustanovením § 66b obch. zák., podle kterého se za jednání ve shodě označuje jednání dvou nebo více osob uskutečněné ve vzájemném srozumění s cílem nabýt nebo postoupit nebo vykonávat hlasovací práva v určité osobě nebo disponovat jimi za účelem prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku této osoby anebo volby statutárního orgánu nebo většiny jeho členů anebo většiny členů dozorčího orgánu této osoby nebo jiného ovlivnění chování určité osoby. Není-li prokázán opak, má se za to, že osobami, jež jednají ve shodě, jsou i právnická osoba a její statutární orgán nebo jeho člen, osoby v jejich přímé řídicí působnosti, člen dozorčího orgánu, likvidátor, insolvenční správce nebo nucený správce anebo jakýkoliv okruh těchto osob, ovládající osoba a jí ovládané osoby, osoby

ovládané stejnou ovládající osobou, nebo osoby tvořící koncern.

6.2.4 Jiné osoby uvedené v odstavci 1 § 196a obchodního zákoníku

„Jiné osoby uvedené v odstavci 1“ jsou vymezeny následujícím způsobem:

- člen představenstva u akciové společnosti, popřípadě jednatel společnosti s ručením omezeným;
- člen dozorčí rady;
- prokurista (tedy zástupce na základě (zvláštní) plné moci – prokury);
- jiná osoba, jež je oprávněna k uzavření smlouvy o úvěru nebo smlouvy o půjčce nebo je oprávněna k úkonu, na jehož základě se bezplatně převádí majetek společnosti na osoby vyjmenované v odstavci 1.
- osoba blízká některé z osob uvedených výše.

Problematikou osob blízkých se hojně zabývala soudní judikatura.⁵²

Například dle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 29 Cdo 3697/2010, odmítl aplikovatelnost ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák.

---

⁵²Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 3782/2007, stanovil, že převádí-li společnost s ručením omezeným majetek, jehož hodnota přesahuje jednu desetinu základního jmění společnosti v průběhu jednoho roku, na manžela společníka, který takto nabývá majetek do společného jmění se společníkem, vztahuje se ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. i na takový převod.

V usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2010, sp. zn. 29 Cdo 2535/2009, je řečeno, že z § 196a odst. 3 obch. zák. ve spojení s § 196a odst. 1 obch. zák. (ve znění účinném od 1. ledna 2001) nepochybně vyplývá, že se vztahuje (taktéž) na osobu blízkou členu představenstva společnosti, kterou je i družka člena představenstva společnosti.

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 3782/2007, je s ohledem na aplikovatelnost ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. rozhodná i skutečnost, že jednatelkou žalobkyně, která jménem společnosti uzavřela se žalovaným kupní smlouvu, je matka jediné společnice žalobkyně, tedy tchýně žalovaného. Jednatelka žalobkyně by tak mohla být osobou blízkou žalovanému podle § 116 obč. zák. jako osoba v poměru rodinném nebo obdobném, jestliže by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pociťovala jako újmu vlastní. Přitom rozhodnou je doba uzavření kupní smlouvy.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 2319/2009, stanovilo, že z ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. ve spojení s § 196a odst. 1 obch. zák. (ve znění účinném od 1. ledna 2001) nepochybně vyplývá, že se vztahuje (taktéž) na osobu blízkou členu představenstva společnosti, kterou bez jakýchkoli pochybností je i manželka člena představenstva akciové společnosti.

Dále taktéž rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 225/2007. Nejvyšší soud ČR se ztotožnil s právním závěrem odvolacího soudu, podle něhož na smlouvu o převodu předmětných nemovitostí je třeba použít § 196a odst. 3 obch. zák. Na rozdíl od odvolacího soudu se však Nejvyšší soud ČR nedomnívá, že pro tento závěr je právně významné, zda žalobkyně či dovolatelka byly k osobám, které jednaly jménem žalobkyně, resp. dovolatelky, v poměru osob blízkých. Jak plyne z tehdejší dikce § 196a odst. 3 obch. zák., ustanovení dopadalo také na převody majetku v rozsahu jím vymezeném z jiné osoby (či na jinou osobu) uvedené v § 196a odst. 2 obch. zák., tj. osoby, jejichž jménem byl statutární orgán (či jeho člen) nabyvatele nebo převodce oprávněn takovou smlouvu rovněž uzavřít.

⁵² Srov. v poměrech aplikace ustanovení § 42a odst. 2 občanského zákoníku rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001.

na případy, kdy mezi osobami nejde o vztah partnerský, ale pouze pracovní-přátelský.

Podle soudní judikatury se nicméně ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nevztahuje na osoby blízké akcionáři.⁵³

Bližší k otázce jiných osob uvedených v odstavci 1 § 196a obch. zák. srov. blok A, část II, kapitolu 5.1 (vyjma 5.1.4) výše.

6.2.5 Osoby ovládané, koncern

Slovní spojení „od osoby jí ovládané“ má význam definovaný v ustanovení § 66a odst. 1 až 6 obch. zák.⁵⁴ Podle něj se ovládanou osobou rozumí osoba, na jejíž řízení nebo provozování jejího podniku vykonává fakticky nebo právně přímo nebo nepřímo ovládající osoba rozhodující vliv.

Slovní spojení „od osoby, se kterou tvoří koncern“ má význam definovaný v ustanovení § 66a odst. 7 obch. zák. který stanoví, že jestliže jsou jedna nebo

---

⁵³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2008, sp. zn. 29 Odo 1012/2006.

⁵⁴ Podle § 66a obch. zák.: „(1) Společník, který má většinu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti, je většinovým společníkem a společnost, ve které tuto většinu má, je společností s většinovým společníkem. Hlasy plynoucí z účasti společníka ve veřejné obchodní společnosti, komanditní společnosti a společnosti s ručením omezeným jsou hlasy spojené s jeho podílem ve společnosti. U akciové společnosti se počítají do hlasů plynoucích z účasti akcionáře ve společnosti hlasy příslušející k jeho akciím s hlasovacími právy bez ohledu na to, zda již byly tyto akcie vydány. Prioritní akcie, se kterými není spojeno hlasovací právo, se považují pro účely tohoto ustanovení za akcie bez hlasovacích práv i v případech, kdy podle zákona hlasovací právo dočasně nabývají. Do celkového počtu hlasů plynoucích z účasti ve společnosti se nezapočítávají hlasy z vlastních podílů nebo akcií v majetku společnosti nebo jí ovládané osoby ani z podílů nebo akcií, které drží určitá osoba svým jménem na účet společnosti nebo osoby ovládané společností.

(2) Ovládající osobou je osoba, která fakticky nebo právně vykonává přímo nebo nepřímo rozhodující vliv na řízení nebo provozování podniku jiné osoby (dále jen "ovládaná osoba"). Je-li ovládající osobou společnost, jde o společnost mateřskou a společnost jí ovládaná je společností dceřinou. Nepřímým vlivem se rozumí vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.

(3) Ovládající osobou je vždy osoba, která: a) je většinovým společníkem; to neplatí, jestliže je ovládající osoba určena podle ustanovení písmene b), b) disponuje většinou hlasovacích práv na základě dohody uzavřené s jiným společníkem nebo společníky, nebo c) může prosadit jmenování nebo volbu nebo odvolání většiny osob, které jsou statutárním orgánem nebo jeho členem, anebo většiny osob, které jsou členy dozorčího orgánu právnické osoby, jejímž je společníkem.

(4) Osoby jednající ve shodě, které společně disponují většinou hlasovacích práv na určité osobě, jsou vždy ovládajícími osobami.

(5) Není-li prokázáno, že jiná osoba disponuje stejným nebo vyšším množstvím hlasovacích práv, má se za to, že osoba, která disponuje alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě, je ovládající osobou, a že osoby jednající ve shodě, které disponují alespoň 40 % hlasovacích práv na určité osobě, jsou ovládajícími osobami.

(6) Disponováním s hlasovacími právy se pro účely tohoto zákona rozumí možnost vykonávat hlasovací práva na základě vlastního uvážení bez ohledu na to, zda a na základě jakého právního důvodu jsou vykonávána, popřípadě možnost ovlivňovat výkon hlasovacích práv jinou osobou.“

více osob podrobeny jednotnému řízení (dále jen "řízená osoba") jinou osobou (dále jen "řídící osoba"), tvoří tyto osoby s řídící osobou koncern (holding) a jejich podniky včetně podniku řídící osoby jsou koncernovými podniky. Není-li prokázán opak, má se za to, že ovládající osoba a osoby jí ovládané tvoří koncern. Jednotnému řízení lze podrobit osoby i smlouvou (dále jen "ovládací smlouva"). Ovládací smlouvu lze uzavřít i ve vztazích mezi ovládající osobou a jí ovládanými osobami. Osoba, jež je řídící osobou na základě ovládací smlouvy, je vždy ovládající osobou.⁵⁵

6.3 Nabytí či převod majetku za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí či převodu

Co se týče slovního spojení „nabývá nebo úplatně převádí majetek“, rozumí se tím jednorázová a nevratná změna majetkového práva k předmětnému majetku, a to za úplatu.

Pokud se jedná o slovní spojení „za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí či převodu“ obsažené v odstavci 3 § 196a obchodního zákoníku, je rozhodnou skutečností hodnota, resp. protihodnota převáděného, popř. nabývaného majetku, a to ke dni jeho převodu, popř. ke dni jeho nabytí. Údaj o výši základního kapitálu je u akciové společnosti i společnosti s ručením omezeným povinným údajem k jejich zápisu do obchodního rejstříku.

Určení toho, zda hodnota převáděného, popř. nabývaného majetku dosahuje alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí, popř. převodu a v tomto smyslu i rozhodnutí o tom, zda jmenovat znalce, popř. též svolat valnou hromadu společnosti za účelem udělení souhlasu s převodem, případně nabytím majetku, náleží u akciové společnosti do působnosti představenstva, u společnosti s ručením omezeným do působnosti jednatele či jednatelů společnosti. Povinností statutárního orgánu společnosti je jednat s péčí řádné hospodáře. I v tomto případě se tedy tím musí řídit.

---

⁵⁵ Dále srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. května 2010, sp. zn. 29 Cdo 3203/2009, kde bylo judikováno, že omezení plynoucí z ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nedopadá na převody majetku na jakékoliv osoby, jež by mohly být považovány za osoby blízké akciové společnosti, ale jen na převody majetku na osoby v označeném ustanovení vypočtené.

Limit stanovený v tomto ustanovení může činit s ohledem na povinnost ohodnotit nabývaný či zcizovaný majetek posudkem znalce u společností s nízkým základním kapitálem určité potíže.

Výše uvedená hodnota se vztahuje k předmětu jedné smlouvy. Jak konstatoval Dědič, J.: „nelze vyloučit, že určité smlouvy budou neplatné pro obcházení zákona, došlo-li by k rozdělení předmětu plnění do více smluv jen proto, aby se strany vyhnuly regulaci ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku“.⁵⁶

6.4 Stanovení hodnoty majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem a následky nedodržení tohoto pravidla

Pravidlo o stanovení hodnoty majetku na základě posudku znalce jmenovaného soudem je třeba vykládat extenzivněji, a to tak, že majetek, který nabývá společnost (nebo jí ovládaná osoba) od zakladatele, akcionáře nebo od osoby jednající s ním ve shodě anebo jiné osoby uvedené v § 196a odst. 1 obchodního zákoníku nebo od osoby jí ovládané anebo od osoby, se kterou tvoří koncern, za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu ke dni nabytí nebo na ně úplatně převádí majetek této hodnoty, lze takový majetek převádět či nabývat za cenu, která je určena posudkem znalce. Od hodnoty majetku stanovené takovým znaleckým posudkem se nelze odchýlit. K výjimkám viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009 níže.

Proces jmenování znalce je popsán v ustanovení § 59 odst. 3 obchodního zákoníku. Výslovný odkaz na něj obsahuje věta druhá § 196a odst. 3 obchodního zákoníku. Podle tohoto ustanovení je třeba, aby znalce jmenoval soud. Znalec musí být nezávislý na společnosti. Návrh na jmenování znalce nebo znalců podává v tomto případě společnost. Účastníky řízení jsou navrhovatel, tj. společnost, a znalec a místně příslušným soudem je obecný soud navrhovatele - společnosti, tedy krajský soud, v jehož obvodu má společnost sídlo, resp. v jehož obvodu je obecný soud společnosti. Soud není návrhem osoby znalce vázán. Soud odvolá na návrh

---

⁵⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2447.

společnosti jmenovaného znalce, pokud porušuje závažným způsobem své povinnosti. O návrhu na určení nebo odvolání znalce soud rozhodne do 15 dnů od doručení návrhu. Odměnu za zpracování posudku znalce hradí společnost. Tato odměna se stanoví dohodou. Jestliže se strany na výši odměny nedohodnou, určí ji na návrh kteréhokoliv účastníka řízení soud, který znalce jmenoval.

Z odkazu na § 59 odst. 3 obchodního zákoníku je možné dovodit, že jde o ocenění tržní, obdobně jako v případě nepeněžitého vkladu do obchodní společnosti.⁵⁷

Pokud se jedná o časové hledisko vypracování znaleckého posudku a udělení souhlasu s transakcí na této valné hromadě společnosti akcionáři nemusí mít na valné hromadě znalecký posudek k dispozici. To, zda akcionáři transakci schválí i bez znalosti ceny určené znalcem, či zda budou vyžadovat před udělením souhlasu zpracování znaleckého posudku, anebo zda svůj souhlas podmíní tím, že nebude překročena určitá cena, je věcí jejich uvážení a hlasování na valné hromadě. Nelze vyloučit ani zakotvení požadavku na zpracování znaleckého posudku a jeho zpřístupnění akcionářům před hlasováním valné hromady ve stanovách společnosti. Z obchodního zákoníku ani z Druhé směrnice však takový požadavek dovozovat nelze.⁵⁸

V rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006, Nejvyšší soud ČR uvedl, že v případech, kdy společnost úplatně nabývá majetek v rozsahu dle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. od osob v tomto ustanovení uvedených nebo majetek na tyto osoby takový převádí, slouží k dosažení účelu ustanovení odstavce 3 § 196a obch. zák. především požadavek, podle něhož lze zmíněné majetkové dispozice provádět pouze za cenu určenou posudkem znalce. Cílem zákona v tomto směru je, aby cena převáděného majetku nebyla závislá jen na vůli smluvních stran (jež může být deformována právě postavením osoby, se kterou společnost příslušnou smlouvu uzavírá), nýbrž aby byla stanovena způsobem, jenž v dostatečné míře zaručuje, že bude odpovídat jeho reálné hodnotě.⁵⁹

---

⁵⁷ Skála, M., Skálová, J. Ceny u obchodních společností a družstva, zákaz konkurence. ASPI – Ceny v účetnictví a daních, r. 2002, č. 62.

⁵⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2012, sp. zn. 29 Cdo 253/2010.

⁵⁹ Srov. např. dále taktéž důvody rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, či rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005.

V této oblasti je za průlomový považován rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009, kde velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia vyslovil názor, že je, s ohledem na § 196a obchodního zákoníku, zapotřebí zjišťovat nejenom existenci znaleckého posudku, ale také skutečnost, zdali byla cena převáděného majetku sjednána jako cena tržní (tj. cena v daném místě a čase obvyklá), a jako cena, kterou by mohla být společnost poškozena. Pokud by cena převáděného majetku byla sjednána jako cena tržní, avšak by nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem, účelu ustanovení § 196a obchodního zákoníku je i tak dosaženo, neboť by cena nebyla stanovena na úkor společnosti. Přesněji řečeno, byla-li ve smlouvě o převodu majetku podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. sjednána tržní (v daném místě a čase obvyklá) cena, popř. cena pro společnost výhodnější, bylo účelu sledovaného uvedeným zákonným příkazem dosaženo, byť nikoliv postupem předpokládaným v ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku (potažmo článku 11 Druhé směrnice). Více k tomuto rozsudku Nejvyššího soudu ČR srov. výklad v bloku A, části II, kapitole 6.4.3.

Podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. února 2011, sp. zn. 29 Cdo 4193/2009 (posuzováno podle obchodního zákoníku, ve znění účinném k 8. lednu 2007) není na nutnosti splnění podmínek § 196a obch. zák. způsobila ničeho změnit ani skutečnost, že obchodní společnost byla v likvidaci. Omezení působnosti § 196a obch. zák. tak, že by jej nebylo nutné aplikovat v době likvidace obchodní společnosti prováděné likvidátorem jmenovaným soudem, není možné dovodit ani teleologickým výkladem.

Lze tedy shrnout, že, s výjimkou případů, kdy cena nabývaného nebo převáděného majetku je pro společnost nebo jí ovládanou osobu výhodnější, musí být hodnota majetku určena posudkem znalce a protiplnění ve smlouvě stanoveno v souladu s tím, jsou-li dány tyto skutečnosti:

- Majetek nabývá nebo zcizuje akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným anebo jí ovládaná osoba
- Některá z těchto osob nabývá majetek od některé z níže uvedených osob nebo

této osobě majetek zcizuje:

- zakladatel, tj osoba, jež se účastnila na zakládání společnosti, i když již není akcionářem či společníkem;
- akcionář či společník (a to bez ohledu na výši jeho podílu na společnosti)
- jakákoliv osoba, která jedná s akcionářem nebo společníkem ve shodě ve smyslu § 66b obch. zák.⁶⁰
- člen představenstva, jednatel
- člen dozorčí rady
- prokurista
- osoba, jež může danou smlouvu jménem společnosti (či za ni – viz výklad v bloku A, části II, kapitole 5.1.1 výše) uzavřít
- osoba blízká členu představenstva, jednatele, členu dozorčí rady, prokuristovi nebo osobě, která může danou smlouvu jménem společnosti (či za ni) uzavřít
- osoba, jež nabývací nebo zcizující společnost ovládá ve smyslu § 66a odst 1 až 6 obch. zák.
- osoba, se kterou nabývací nebo zcizující společnost vytváří koncern ve smyslu § 66a odst. 7 obch. zák.
- hodnota majetku dosahuje alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společnosti ke dni nabytí nebo zcizení majetku; upsaným základním kapitálem se rozumí základní kapitál společnosti zapsaný v obchodním rejstříku zvýšený o jmenovitou hodnotu upsaných akcií k danému dni.

---

⁶⁰ Jednáním ve shodě je jednání dvou nebo více osob skutečně ve vzájemném srozumění s cílem nabytí nebo postoupit nebo vykonávat hlasovací práva v určité osobě nebo disponovat jimi za účelem prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku této osoby anebo volby statutárního orgánu nebo většiny jeho členů anebo většiny členů dozorčího orgánu této osoby nebo jiného ovlivnění chování určité osoby. Není-li prokázán opak, má se za to, že osobami, jež jednají ve shodě podle odstavce 1 (tedy věty první), jsou a) právnická osoba a její statutární orgán nebo jeho člen, osoby v jejich přímé řídicí působnosti, člen dozorčího orgánu, likvidátor, insolvenční správce nebo nucený správce anebo jakýkoliv okruh těchto osob, b) ovládající osoba a jí ovládané osoby, c) osoby ovládané stejnou ovládající osobou, nebo d) osoby tvořící koncern. Není-li prokázán opak, má se za to, že osobami, jež jednají ve shodě podle odstavce 1 (tedy věty první), jsou i a) společnost s ručením omezeným a její společníci nebo pouze její společníci, b) veřejná obchodní společnost a její společníci nebo pouze její společníci, c) komanditní společnost a komplementáři nebo pouze její komplementáři, d) osoby blízké, e) penzijní společnost, investiční společnost a jí obhospodařovaný investiční fond či penzijní fond nebo pouze jí obhospodařované fondy. Osoby jednající ve shodě musí plnit povinnosti z toho vyplývající společně a nerozdílně.

6.4.1 Postup znalce při stanovení hodnoty převáděného majetku na základě znaleckého posudku

O „hodnotě“ lze hovořit v zásadě v souvislosti s oceněním majetku. Hodnota se tak zdá být ekonomickou kategorií vyjádřenou obvykle v penězích, která je vlastní konkrétnímu hmotnému či nehmotnému statku bez ohledu na to, zda je či není předmětem transakce. Hodnotu majetku lze stanovit různými metodami, z nichž některé mohou být odvozeny z ceny (například z ceny, za kterou byl majetek pořízen při úplatném nabytí). To neznamena, že by cena pro účely následného zcizení nemohla být určena odlišně od účetní hodnoty apod. Provádí-li znalec ocenění majetku, určuje hodnotu a nikoliv cenu.

Co se týče otázky postupu znalce při zpracování znaleckého posudku, v případě ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. zazněl názor, že odkazuje-li toto ustanovení na § 59 odst. 3 obch. zák. jen co do jmenování a odměňování znalce, nikoli co do postupu při zpracování posudku, znamená to, že má znalec při zpracování znaleckého posudku postupovat podle zákona o oceňování majetku.

Nejvyšší soud ČR však ve svém usnesení ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 650/2002 vycházel z toho, že v ustanovení § 1 zákona o oceňování majetku se určuje, že zákon o oceňování majetku upravuje způsoby oceňování věcí, práv a jiných majetkových hodnot jakožto majetku a služeb pro účely stanovené zvláštními předpisy. Odkazují-li tyto předpisy na cenový nebo zvláštní předpis pro ocenění majetku nebo služby k jinému účelu než pro prodej, rozumí se tímto předpisem zákon o oceňování majetku. Zákon o oceňování majetku platí i pro účely stanovené zvláštními předpisy uvedenými v části čtvrté až deváté zákona a dále tehdy, stanoví-li tak příslušný orgán v rámci svého oprávnění nebo dohodnou-li se tak strany. Z ustanovení § 1 odstavce 1 první věty zákona o oceňování majetku tedy vyplývá, že se tento zákon nevztahuje na veškerá oceňování majetku, ale pouze na oceňování majetku pro účely, které stanoví zvláštní předpisy, tj. že se použije pouze tehdy, jestliže určitý předpis na tento zákon odkazuje. Nejvyšší soud ČR dovodil, že oceňování podle zákona o oceňování majetku připadá v úvahu právě jen v těch případech, kdy právní předpis odkazuje na použití zvláštního

předpisu pro ocenění, jestliže existuje veřejný zájem na tom, aby ocenění proběhlo podle zákonem stanovených pravidel.

Předmětem ocenění může být ve smyslu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. majetek jako podnik, popř. část podniku, dlouhodobý finanční majetek ve formě majetkových účastí, nemovitosti, movité věci, pohledávky, právo užívání nehmotného statku jako jsou ochranné známky, know-how, patenty, průmyslové vzory, poskytování licencí, právo nájmu či podnájmu, a úvěry.

Co se týče obsahu posudku znalce, je na něj třeba analogicky aplikovat ustanovení § 59 odst. 4 obch. zák., Posudek znalce musí obsahovat alespoň:

- a) popis nepeněžitěho vkladu,
- b) použité způsoby jeho ocenění a údaj o tom, zda hodnota nepeněžitěho vkladu, ke které vedou použité způsoby ocenění, odpovídá alespoň úhrnnému emisnímu kursu akcií, které mají být vydány jako protiplnění za tento nepeněžitý vklad, nebo částce, která se má započítávat na vklad do základního kapitálu společnosti s ručením omezeným,
- c) částku, kterou se nepeněžitý vklad oceňuje.

Při vyhotovení znaleckého posudku podle § 196a odst. 3 obch. zák. postačuje pouze jedna metoda ocenění, což je rozdílné oproti posuzování hodnoty nepeněžitěho vkladu do základního kapitálu společnosti. U posuzování např. hodnoty licence je hodnota daná vzorcem.

Podle rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 4356/2009, nelze-li nesprávnost závěrů učiněných znalcem ve znaleckém posudku vypracovaném pro účely převodu majetku podléhajícího ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. přičítat smluvním stranám (např. proto, že znalci poskytly nesprávné údaje pro účely zpracování posudku nebo jinak (nepřípustně) ovlivnily závěry znalce co do výše ceny), nemá nesprávně určená výše hodnoty převáděného majetku ve znaleckém posudku za následek neplatnost smlouvy o převodu tohoto majetku pro rozpor s ustanovením § 196a

odst. 3 obch. zák.⁶¹

6.4.2 Problematika dopadů jmenování rozdílného znalce každou ze stran

V praxi nastávají případy, kdy se požadavky ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. vztahují na obě strany právního vztahu. V tomto smyslu lze považovat za nejlepší řešení dané situace, aby se spolu strany dohodly na tom, která z nich bude jmenovat znalce. Popřípadě je taktéž možné, aby obě strany společně podaly návrh soudu na jmenování znalce v souladu s ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák. Taková dohoda stran nemusí být v písemné formě.

V případě že každá ze stran podala separátně návrh na jmenování znalce příslušnému soudu, soud tyto znalce na návrh té které strany jmenoval, a posudky těchto znalců neobsahují shodnou hodnotu ocenění majetku, je třeba brát zřetel na to, aby statutární orgán dané společnosti nepoškodil svým jednáním zájmy společnosti a nezaložil tak záminku k porušení ustanovení obchodního zákoníku týkajícího se odpovědnosti statutárního orgánu akciové společnosti či společnosti s ručením omezeným jednat s péčí řádného hospodáře.

6.4.3 Problematika převodu majetku za cenu odlišnou od hodnoty stanovené ve znaleckém posudku nebo bez znaleckého posudku a následky takového převodu či nabytí majetku

V právní úpravě účinné do 31. prosince 2000 bylo stanoveno, že majetek lze nabýt nebo zcizit pouze za „cenu“ určenou posudkem znalce. Z této dílky zákona někteří autoři právnické literatury⁶² dovozovali, dá se říci, nesprávný závěr, že s účinností od 1. ledna 2001 není, vzhledem k současnému znění § 196a odst. 3 obch. zák., podmínkou platnosti smlouvy, aby dohodnutá cena odpovídala ceně podle posudku znalce, a že se od něho může dohodnutá cena odchýlovat, protože v obchodním zákoníku je stanoven požadavek na stanovení „hodnoty“ a nikoliv „ceny“. Jediným důsledkem odchylky dohodnuté ceny od hodnoty stanovené znalcem pak podle tohoto názoru je, že

---

⁶¹ Shodně v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 1693/2009.

⁶² Např. Rychlý, T. Základy ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku. Právní rozhledy 2003, č. 10, str. 515.

může vzniknout odpovědnost za škodu způsobenou tím, že bude dohodnuta cena pro akciovou společnost, popř. společnost s ručením omezeným, nevýhodná. Opačný názor vyjádřil Dědič, J.⁶³, když argumentoval tím, že ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. je ustanovením kogentním. Jeho aplikaci tedy nelze vyloučit či se od něj dohodou odchýlit ani se souhlasem toho, k jehož ochraně má sloužit, resp. ani se souhlasem všech na věci zúčastněných subjektů. Pokud zákon zamýšlí dát znaleckému posudku vlastnost pouhého korektivu pro přiměřenost ceny, stanoví tak výslovně.⁶⁴

Navíc regulace § 196a odst. 3 obchodního zákoníku dopadá nejen na kupní smlouvu, ale např. i na smlouvu směnnou, ve vztahu k níž nelze o ceně vůbec uvažovat, neboť při ní nejde o směnu zboží za peníze, ale za jiné majetkové hodnoty.

Otázkou ocenění hodnoty převáděného majetku při naplnění podmínek stanovených v § 196a odst. 3 obchodního zákoníku se zabýval také Nejvyšší soud ČR⁶⁵, který ve svém rozhodnutí vyvrátil tvrzení, že důsledkem nedodržení tohoto ustanovení je pouze relativní neplatnost právního úkonu. V tomto případě se dovolatelka dovolávala analogie s ustanovením § 40a odst. 1 poslední věta občanského zákoníku, ve kterém se stanoví, že právní úkon, jenž je v rozporu s obecně závazným právním předpisem o cenách, tj. se zákonem o cenách, je neplatný pouze v rozsahu, ve kterém odporuje tomuto předpisu a jestliže se ten, kdo je takovým úkonem dotčen, neplatnosti dovolá. Tento závěr bylo možno podle jejího názoru dovozovat i z obecných principů soukromého práva, podle kterých má být v nejvyšší možné míře respektována smluvní autonomie a chráněna práva nabytá v dobré víře. Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že použití analogie tak, jak je dovozovala dovolatelka, není v projednávané věci možné. Uzavřel, že v této souvislosti je především třeba si uvědomit, že zákon o cenách může být sjednáním ceny porušen buď tím, že prodávající zneužije svého hospodářského postavení k tomu, aby získal nepřiměřený hospodářský prospěch prodejem za sjednanou cenu zahrnující

---

⁶³ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2445

⁶⁴ Srov. např. § 186a odst. 4 obch. zák.

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2001, sp. zn. 29 Cdo 2011/2000.

neoprávněné náklady nebo nepřiměřený zisk nebo tím, že kupující zneužije svého hospodářského postavení k tomu, aby získal nepřiměřený hospodářský prospěch nákupem za sjednanou cenu výrazně nedosahující oprávněných nákladů (§ 2 odst. 3 zákona o cenách)⁶⁶, anebo tím, že v případech, kdy příslušné státní orgány v důsledku ohrožení trhu účinky omezení hospodářské soutěže nebo v důsledku mimořádné tržní situace vyhlásí tržní regulaci, jsou sjednány ceny v rozporu s tržní regulací, nebo se do takového rozporu dostanou již sjednané ceny. Právě pro tyto situace – a dle Nejvyššího soudu ČR jen pro tyto situace – stanoví občanský zákoník důsledky podle poslední věty § 40a odst. 1. Přitom zákon o cenách je jen jedním z více „obecně závazných předpisů o cenách“, občanský zákoník však výslovně v ustanovení § 877 odst. 2 omezuje účinky ustanovení poslední věty § 40a odst. 1 obč. zák. právě jen na tento zákon o cenách. Lze proto stěží účinky tohoto ustanovení rozšiřovat cestou analogie.

Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že v projednávané věci je třeba obecným principům soukromého práva nadřadit zásady, na kterých spočívá obchodní zákoník (§ 1 odst. 2 obch. zák.)⁶⁷. Neboť právě k naplnění dvou z těchto zásad, totiž zásady ochrany minoritních společníků a zásady ochrany všech společníků před svévolí statutárních orgánů ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. směřuje. Výklad citovaného ustanovení v tom směru, že smlouva uzavřená s porušením povinnosti stanovit cenu majetku zcizovaného (v projednávané věci) společníkovi společnosti na základě posudku znalce je pouze relativně neplatná, by zcela zmařil smysl uvedeného ustanovení spočívající mimo jiné v tom, že je třeba zabránit tomu, aby statutární orgán společnosti nepřeváděl na společníky společnosti, kteří na něj z jakéhokoliv důvodu mohou vyvinout nátlak, majetek společnosti pod cenou. Při takovém výkladu by totiž k nenapadnutelnosti převodu postačovalo, kdyby se statutární orgán, který pod nátlakem zcizil majetek společnosti za cenu poškozující společnost a tím i (ostatní) společníky, relativní neplatnosti – pod stejným nátlakem, který ho

---

⁶⁶ Ustanovení § 2 odst. 3 zákona o cenách zní: „Prodávající ani kupující nesmí zneužít svého výhodnějšího hospodářského postavení k tomu, aby získal nepřiměřený majetkový prospěch.“

⁶⁷ Podle § 1 odst. 2 obch. zák. se právní vztahy, které obchodní zákoník upravuje, řídí ustanoveními obchodního zákoníku. Pokud nelze některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá obchodní zákoník.

přiměl k takovému zcizení – nedovolal, když nikdo jiný než sama společnost se relativní neplatnosti takové smlouvy dovolat nemůže. Na základě uvedených závěrů učinil dovolací soud v citovaném rozhodnutí závěr o absolutní neplatnosti právního úkonu i ve vztahu k porušení povinnosti podle ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku stanovit hodnotu převáděného majetku posudkem znalce.⁶⁸

Ustanovením § 196a odst. 3 obchodního zákoníku byl do českého právního řádu promítnut požadavek článku 11 Druhé směrnice, jehož cílem je zabránit obcházení ustanovení o nepeněžitých vkladech, a které vyžaduje pro nabývání majetku akciové společnosti (dle našeho právního řádu také společnosti s ručením omezeným) ve zde uvedeném rozsahu stejný právní režim z hlediska oceňování, jako je tomu při nepeněžitých vkladech. Vzhledem k tomu, že se strany při ocenění nepeněžitého vkladu nemohou odchýlit od ocenění uvedeného v posudku znalce (s výjimkou stanovenou níže), nemohou se dohodnout o jiné výši protiplnění, než vyžaduje režim § 196a odst. 3 obchodního zákoníku, tedy protiplnění musí mít hodnotu podle posudku znalce s tím, že dohoda o jakékoliv jiné ceně či protihodnotě plnění má za následek absolutní neplatnost právního úkonu pro rozpor se zákonem podle § 39 občanského zákoníku. Z výše uvedeného plyne, že musí být hodnota daného majetku určena znaleckým posudkem a pak musí být ve smlouvě takto stanovena. V případě kupní smlouvy musí cena odpovídat hodnotě majetku určené posudkem znalce a v případě smlouvy směnné musí být hodnota obou plnění určena posudkem znalce a musí být dohodnuta ekvivalentní plnění.⁶⁹

S ohledem na následky nedodržení této povinnosti se lze setkat i s názory opačnými argumentující skutečností, že absolutní neplatnost takového právního úkonu je hrubě nepřiměřený následek. Podle nich by byly adekvátní pouze sankce odpovědnostní v podobě sankcionování členů statutárního orgánu, kteří neopatřili daný znalecký posudek vypracovaný znalcem jmenovaným soudem,

---

⁶⁸ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008.

⁶⁹ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2445-2446.

Srov. i rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 Cdo 5189/2008, sp. zn. 29 Cdo 3896/2009, sp. zn. 29 Cdo 4536/2009 a sp. zn. 29 Cdo 4596/2009, ze dne 31. května 2011 sp. zn. 29 Cdo 2761/2010 a ze dne 18. srpna 2011 sp. zn. 29 Cdo 1955/2010, sp. zn. 29 Cdo 2015/2011 a sp. zn. 29 Cdo 2018/2011.

za porušení ustanovení obchodního zákoníku jednat s péčí řádného hospodáře. Zastáncem tohoto opačného názoru je Eliáš, K.⁷⁰

Průlomovým rozsudkem Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009, bylo ovšem stanoveno, že pokud byla ve smlouvě o převodu majetku podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. sjednána tržní (v daném místě a čase obvyklá) cena, popř. cena pro společnost výhodnější, není tato smlouva neplatná jen proto, že tato cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem. Není žádného důvodu dovozovat absolutní neplatnost uzavřené smlouvy jen proto, že nebyl dodržen mechanismus zabezpečující, aby cena za převod majetku nebyla sjednána na úkor společnosti. Opačný závěr (podle něhož to, že cena nebyla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem vede bez dalšího k závěru o neplatnosti smlouvy podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. i tehdy, byla-li sjednána cena tržní) by v krajním případě mohl vést i k poškození společnosti, na jejíž ochranu je ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. konstruováno (např. bude-li ve smlouvě sjednána cena pro společnost výhodnější než cena tržní).

Předpokladem pro závěr o neplatnosti smlouvy o převodu majetku podléhající ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. tak není pouze nedodržení požadavku, aby hodnota převáděného majetku byla stanovena na základě posudku znalce jmenovaného soudem, ale (současně) i zjištění, že cena sjednaná ve smlouvě je pro společnost méně výhodná než cena v daném místě a čase obvyklá.

Rozsudkem Nejvyššího soudu ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009 tedy došlo ve společnosti nepochybně k posílení právní jistoty v otázce vlastnictví a vlastnického práva. Neplatnost by již v budoucnu tedy neměla ohrozit transakce, jež byly realizovány za tržní cenu, a ačkoliv nebyla naplněna formální litera zákona, převodem majetku v rozporu s požadavkem znaleckého

---

⁷⁰ Eliáš, K. Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti, Sborník Karlovarské právnické dny, 2002, str. 116.

stanovení kupní ceny nebyla společnost poškozena.⁷¹

6.4.4 Úprava kupní ceny v souvislosti s ustanovením § 196a odst. 3 obchodního zákoníku v závislosti na čase

Ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku nikterak neřeší problém změny hodnoty převáděného majetku v závislosti na čase. V této souvislosti lze trvání na převodu majetku za cenu stanovenou na základě znaleckého posudku určenou k jinému okamžiku než k okamžiku účinnosti smlouvy a tedy k okamžiku nabytí nebo převodu majetku považovat za požadavek rozporný se zásadou poctivého obchodního styku. Taková situace je obvykle řešena slevou z kupní ceny, kterou uplatní příslušná smluvní strana.

Názorným příkladem převodu majetku, při kterém dochází pravidelně k dodatečné úpravě výše sjednané kupní ceny, je smlouva o prodeji podniku. Zřejmým důvodem k tomu je specifický charakter podniku jakožto věci hromadné, tj. souboru hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání. V tomto smyslu jsou jednotlivé složky podniku, respektive jejich hodnota, v čase velice proměnlivé, a to bez toho, aniž by se měnila identita podniku jako celku. Povinnosti stanovené obchodním zákoníkem dotčeným osobám při prodeji podniku navíc umocňují tuto proměnlivost hodnoty jednotlivých složek podniku. Obchodní zákoník obsahuje dvě ustanovení, jejichž prostřednictvím lze dodatečně upravit výši kupní ceny při prodeji podniku. Jedním z nich je ustanovení § 482 obch. zák., podle něhož má-li nabýt smlouva účinnosti k pozdějšímu datu, mění se výše kupní ceny s přihlédnutím ke zvýšení nebo snížení jmění, k němuž došlo v mezidobí. Dalším ustanovením je ustanovení § 486 odst. 1 obch. zák., věta první, podle kterého má kupující právo na přiměřenou slevu z kupní ceny odpovídající chybějícím nebo vadným věcem.

Vzhledem k výše uvedenému lze dojít k názoru, že je nutné uplatňovat dané mechanismy úpravy výše kupní ceny i na převody v režimu ustanovení § 196a

---

⁷¹ Kluzová, S., Vrajík, M. Začíná éra zdravého rozumu v aplikaci § 196a? 28. února 2012. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zacina-era-zdraveho-rozumu-v-aplikaci-196a-81211.html>.

odst. 3 obchodního zákoníku. Hodnotu poskytované slevy je ovšem třeba určit opět na základě posudku vypracovaného znalcem jmenovaným soudem. Nutno dodat, že takový znalecký posudek ohledně slevy z kupní ceny je potřeba bez ohledu na výši poskytované slevy. Navíc je třeba tento postup doporučit s ohledem na povinnost statutárního orgánu jednat s péčí řádného hospodáře.

Pokud se jedná o otázku znalce jmenovaného soudem, ve výše uvedeném případě by mělo postačit původní jmenování znalcem, není tedy nutností navrhopat soudu nové jmenování pouze pro účely ocenění hodnoty poskytované slevy.

Případem nutnosti podání dalšího návrhu na jmenování znalce, má-li znalec v relativně blízkém časovém intervalu ocenit druhově totožný předmět převodu z majetku téže společnosti, se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozsudku ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006. V rozsudku soud dovodil, že by odporovalo zásadě rozumného uspořádání věcí, jakož i hospodárnosti a rychlosti obchodního styku požadovat nové řízení o jmenování znalce, má-li znalec v relativně blízkém časovém intervalu ocenit druhově totožný předmět převodu z majetku téže společnosti (v řešeném případě dokonce při totožnosti jednoho ze dvou převodců z předchozího převodu). Nicméně je vždy třeba trvat na nezávislosti osoby znalce provádějící ocenění na dané společnosti.⁷²

---

⁷²Nejvyšší soud ČR, shodně se závěry soudu odvolacího, v tomto rozsudku taktéž konstatoval, že v situaci, kdy soud podle § 59 odst. 3 obch. zák. jmenuje znalce k ocenění převodu určitého počtu akcií, jež mají být převedeny z majetku společnosti při použití ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., a v přiměřené době poté vyvstala potřeba převést z majetku téže společnosti další kusy těchto akcií, je popsán účel ustanovení naplněn i tehdy, pokud znalecký posudek vypracuje stejný znalec, jehož soud ustanovil v souvislosti s předchozím převodem, bez toho, že by došlo k jeho novému jmenování ve smyslu § 59 odst. 3 obch. zák. Skutečnost, že znalecké ocenění provedl znalec jmenovaný soudem k ocenění téhož druhově určeného předmětu, leč původně pro jiný převod, proto sama o sobě nezakládá neplatnost smlouvy uzavřené za cenu, která odpovídá hodnotě zjištěné v takovém posudku, a to přesto, že takový znalec není pro další převod v postavení znalce jmenovaného soudem. Posun, k němuž došlo v právní úpravě přijetím novely obchodního zákoníku (zákona č. 370/2000 Sb.), nicméně nelze vykládat striktně tak, že pro každý jednotlivý převod musí soud ustanovit zvláštního znalce. Tak jako by soud mohl na samém počátku jmenovat jediného znalce pro několik současně zamýšlených převodů, byť by měly být realizovány teprve v budoucnu a postupně, je třeba připustit, aby jednou ustanovený znalec, aniž by proběhlo nové řízení podle § 59 odst. 3 obch. zák., jsou-li splněny výše uvedené předpoklady, zpracoval posudek na převod druhově shodných aktiv z majetku téže společnosti, zrodí-li se záměr takového převodu teprve poté, co byl znalec jmenován.

6.5 Souhlas valné hromady a následky nesplnění této podmínky

Jestliže k nabytí majetku za podmínek obsažených v odstavci 3 § 196a obch. zák. dochází do tří let od vzniku společnosti, musí je schválit valná hromada.

Absence schválení valnou hromadou nemá za následek neplatnost právního úkonu (smlouvy). Obchodní zákoník totiž nestanoví podmínku schválení jako podmínku uzavření smlouvy, nýbrž jako podmínku nabytí majetku, přičemž termín schválení připouští i dodatečnost takového úkonu. Schválení valnou hromadou lze považovat tudíž za odkládací podmínku účinnosti příslušné smlouvy. V tomto smyslu bude tedy plnění možné s účinností nabyt až po jejím schválení valnou hromadou.⁷³

S ohledem na právní jistotu by bylo vhodné, aby byl v tomto případě vyžádán předchozí souhlas valné hromady společnosti, popřípadě aby alespoň při následném předložení smlouvy valné hromadě ke schválení byla smlouva uzavřena s odkládací či rozvazovací podmínkou. Další možností je, aby byla ve smlouvě dohodnuta možnost odstoupení pro případ, že souhlas nebude v určité lhůtě udělen, a to ať již proto, že jej valná hromada odmítne udělit, nebo proto, že se jeho udělením ani nezabývala. To vše z důvodu, aby se společnost vyhnula případným nepříznivým důsledkům jejího neschválení. Kdyby totiž společnosti vznikla v důsledku neschválení smlouvy valnou hromadou škoda, bylo by nutno zvažovat, zda představenstvo (popř. jednatel či jednatelé) za tuto škodu neodpovídá, tj. zda jednalo při uzavírání smlouvy s péčí řádného hospodáře ve smyslu ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák.⁷⁴

---

⁷³ Podle názoru Eliáše, K., vyjádřeném v publikaci *Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti*. Sborník Karlovarské právnické dny, 2002, jde v případech kdy dojde k uzavření smlouvy bez jejího schválení valnou hromadou dané společnosti a tato transakce spadá pod režim dle § 196a odst. 3 obchodního zákoníku, pouze o překročení vnitřního oprávnění statutárního orgánu, jež zakládá odpovědnost statutárního orgánu. Takto uzavřená smlouva bude podle tohoto názoru danou společností vůči třetím osobám, jež budou v dobré víře, zavazovat. S tímto názorem se neztotožňuji, jelikož bylo dle mého názoru úmyslem zákonodárce (v návaznosti na znění Druhé směrnice) postihnout i vztahy vůči třetím osobám.

⁷⁴ Štenglová, I. K některým problémům ustanovení § 196a obchodního zákoníku. *Daňový expert*, 2/2006, str. 18.

Ustanovení § 194 odst. 5 obch. zák. zní: „Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti

Vzhledem k výše uvedenému se jedná o zásadní rozdíl oproti ustanovení odstavce 1 tohoto paragrafu, jelikož tam obchodní zákoník výslovně požaduje předchozí souhlas valné hromady.

Stejný názor na danou věc vyslovil i Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003. Stanovil, že v případě, kdy je transakce uskutečněna bez souhlasu valné hromady, není převodní smlouva neplatná, ale pouze neúčinná. Tato neúčinnost může být kdykoliv následně zhojena. Dále uvedl, že pokud je nad to transakce dále podřízena souhlasu valné hromady, je tomu tak proto, aby bylo akcionářům umožněno v počáteční fázi existence společnosti ovlivnit, zda dojde k významnějšímu posunu ve skladbě jejího majetku. „Primárním účelem souhlasu valné hromady však není kontrola adekvátnosti (výhodnosti) ceny (protihodnoty) poskytované za majetek.“ Podle přesvědčení Nejvyššího soudu ČR je zcela zřejmé, že ochrany práv akcionářů je dosaženo právě tím, že jim je umožněno spolurozhodovat o tom, zda k nabytí majetku vůbec dojde či nikoliv.⁷⁵

Valná hromada rozhoduje o schválení převodu, popř. nabytí majetku prostou většinou hlasů, pokud stanovy, popř. společenská smlouva společnosti, nepředepisují vyšší počet hlasů.

Souhlasu valné hromady je navíc zapotřebí pouze v případě, že nabývajícím je akciová společnost, popř. společnost s ručením omezeným a nikoliv jí ovládaná osoba, a to je jednak z důvodu, že účelem regulace je zamezit obcházení ustanovení obchodního zákoníku o nepeněžitých vkladech (ovládající osoba o nepeněžitých vkladech do ovládané osoby na své valné hromadě nerozhoduje) a jednak z důvodů, že rozhodné

---

představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy.“ U společnosti s ručením omezeným je odkaz na § 194 odst. 5 obch. zák. obsažen v ustanovení § 135 odst. 2 obch. zák.

⁷⁵ V projednávaném případě Nejvyšší soud ČR právě posuzoval platnost usnesení valné hromady, která schvalovala nabytí majetku od akcionáře. V době rozhodování valné hromady zde nebyl k dispozici znalecký posudek oceňující nabývaný majetek podle ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. V průběhu valné hromady bylo pouze konstatováno, jaká je předpokládaná kupní cena majetku, s tím, že její konkrétní výše bude upravena podle následného znaleckého posudku. Nejvyšší soud ČR shrnul, že z ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. neplyne požadavek, aby akcionáři (společníci) měli na valné hromadě schvalující transakci podléhající tomuto ustanovení k dispozici znalecký posudek, stanovující hodnotu převáděného majetku.

období je nastaveno od vzniku společnosti (přičemž se okamžikem vzniku společnosti rozumí den nabytí právní moci usnesení o zápisu založené společnosti do obchodního rejstříku) a nikoliv i od vzniku jí ovládané osoby.

Shrneme-li tedy výše uvedené je souhlasu valné hromady zapotřebí, jsou-li splněny následující podmínky:

- jde o nabývání majetku v rozsahu, kdy se vyžaduje určení jeho hodnoty posudkem znalce,
- nabyvatelem majetku je akciová společnost nebo společnost s ručením omezeným,
- majetek zcizuje některá z osob uvedených v odst. 3 § 196a obch. zák.,
- od vzniku akciové společnosti, popř. společnosti s ručením omezeným neuplynuly více než tři roky, a
- nejedná se o transakci podle § 196a odst. 4 obch. zák. (resp. výjimky z aplikovatelnosti § 196a odst. 3 obch. zák.).

6.6 Aplikace ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku na poskytování služeb

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. obsahuje pojem majetek. Podle § 6 odst. 1 obch. zák. by bylo možné dovodit, že služby do majetku náleží, a to jako penězi ocenitelné jiné hodnoty. Nicméně analogicky podle ustanovení § 59 odst. 2 obch. zák., podle kterého může být nepeněžitým vkladem jen majetek, jehož hospodářská hodnota je zjistitelná a který může společnost hospodářsky využít ve vztahu k předmětu podnikání, přičemž jsou současně zakázány vklady spočívající v závazcích týkajících se provedení prací nebo v poskytnutí služeb, lze dovodit, že ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nelze aplikovat na poskytování služeb z důvodu jejich nezpůsobilosti být předmětem nepeněžitého vkladu.

6.7 Aplikace ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku na poskytování licence k nehmotným statkům

Jak již bylo zmíněno výše, § 196a odst. 3 obch. zák. se vztahuje na nabývání či převod majetku mezi osobami zde uvedenými. V návaznosti na ustanovení § 6 odst.

1 obch. zák. je možné podřadit licenci pod penězi ocenitelnou hodnotu a tudíž celkově pod pojem majetek. Poskytnutí licence se tedy bude řídit za splnění níže uvedených podmínek ustanovením § 196a odst. 3 obchodního zákoníku.⁷⁶

V souvislosti s určením doby, na kterou lze licenční smlouvu uzavřít, resp. jak se vypořádat s touto skutečností s ohledem na ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., vznikají určité nejasnosti. V návaznosti na ustanovení § 59 odst. 7 obch. zák.⁷⁷ lze dovodit, že do základního kapitálu společnosti lze vložit ve formě nepeněžitěho vkladu licenci poskytovanou pouze na dobu určitou. Tento fakt by měl mít za následek, že v případě uzavření licenční smlouvy na dobu neurčitou by tato neměla podléhat režimu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Nicméně v souladu s povinností členů orgánů společnosti jednat s péčí řádného hospodáře lze doporučit, aby i v případě licenčních smluv uzavřených na dobu neurčitou bylo požadavkům stanoveným v ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. vyhověno.⁷⁸

Hodnota převáděné, popř. nabývané licence k nehmotným statkům se stanovuje ke dni převodu (resp. nabytí). V případě, že je licenční smlouva na poskytnutí práva užívání nehmotného statku uzavřena na dobu neurčitou, lze však hodnotu licence k nehmotnému statku stanovit ve formě čísla jen velmi obtížně. V této souvislosti lze výkladem ustanovení dojít k tomu, že hodnota dle § 196a odst. 3 obch. zák. může být stanovena i vzorcem. Je prokazatelné, že různým nabyvatelům bude využívání zakoupených licenčních práv přinášet různý zisk (resp. tržby), a proto stejná licence může poskytovateli přinášet od různých nabyvatelů různý příjem, což je třeba zohlednit při stanovení hodnoty licence k nehmotným statkům.

---

⁷⁶ Např. poskytování práva užívat ochrannou známku je upraveno v zákoně o ochranných známkách. Ustanovení § 508 a násl. obchodního zákoníku upravuje licenční smlouvu k předmětům průmyslového vlastnictví.

⁷⁷ Ustanovení § 59 odst. 7 obch. zák. zní: Nedosáhne-li v době vzniku společnosti hodnota nepeněžitěho vkladu částky stanovené při jejím založení, je společník, který splatil tento vklad, povinen doplatit rozdíl v penězích, nevyplývá-li ze společenské smlouvy nebo stanov jiný způsob náhrady. Stejnou povinnost má společník, který splatil vklad po vzniku společnosti, a hodnota nepeněžitěho vkladu v době jeho splacení nedosáhla částky, na jakou byl nebo měl být oceněn. Spočíval-li nepeněžitý vklad ve zřízení nebo převedení práva užívání nebo požívání na dobu určitou a toto právo zaniklo před uplynutím určené doby, je společník povinen hradit újmu tím vzniklou v penězích. Převede-li společník podíl na jiného, ručí za splnění těchto povinností nabyvatel podílu, nejde-li o nabytí podílu na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobně regulovanému trhu či v evropském mnohostranném obchodním systému.

⁷⁸ Novák, T. Právní úprava a aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Právní rádce č. 9/2004.

Co se týče metod pro stanovení hodnoty licence k nehmotným statkům, je metoda procentní sazby z čisté prodejní ceny metodou nejpoužívanější.

S ohledem na zákon o daních z příjmů, v případě absence znaleckého posudku o stanovení hodnoty majetku nelze licenční poplatky, pokud jde o nabyvatele licence, uznat daňově uznatelným nákladem, stejně tak jako u poskytovatele nelze licenční platby uznat za daňový výnos.⁷⁹

6.8 Výjimky z pravidel obsažených v ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku

Ustanovení odstavce 3 se nevztahuje na nabytí nebo zcizení majetku v rámci běžného obchodního styku a na nabytí nebo zcizení z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu nebo na nabytí nebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobně regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému. Ustanovení odstavce 1 o souhlasu valné hromady se ovšem vztahuje obdobně i na bezúplatný převod majetku na akcionáře. Blíže o tom bude pojednáno v kapitole rozebírající úpravu odstavce 4 § 196a obchodního zákoníku.

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. obsahuje odkaz na první odstavce § 196a obch. zák. a to ve smyslu rozšíření množiny kvalifikovaných osob. S ohledem na fakt, že ustanovení druhého odstavce § 196a obchodního zákoníku⁸⁰ odkazuje na odstavce první tohoto ustanovení, nikoliv však naopak, je možno dojít k závěru, že požadavky stanovené § 196a odst. 3 obch. zák. se nebudou vztahovat na nabytí majetku mezi dvěma osobami, které jsou sice personálně propojené ve smyslu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., nicméně však netvoří podnikatelské seskupení nebo nejsou osobami jednajícími ve shodě.

---

⁷⁹ Svobodová, R. Aspekty znalecké činnosti v souvislosti s poskytováním licence k nehmotným statkům dle ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku a v návaznosti na zákon o daních z příjmů. Epravo, 2. května 2006, Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/aspekty-znalecke-cinnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-licence-k-nehmotnym-statkum-dle-ustanoveni-196a-odst-3-obchodniho-zakoniku-a-v-navaznosti-na-zakon-o-danich-z-prijmu-40149.html?mail>.

⁸⁰ Ustanovení § 196a odst. 2 obch. zák. zní: „Pokud jsou osoby uvedené v odstavci 1 oprávněny jednat i jménem jiné osoby, použije se ustanovení odstavce 1 obdobně i na plnění tam uvedené ve prospěch této jiné osoby. Souhlasu valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí půjčky nebo úvěru ovládající osobou ovládané osobě.“

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. se neaplikuje rovněž na případy, kdy společnost nabývá od akcionáře majetek při zvýšení základního kapitálu, nebo akcionář od společnosti při snížení základního kapitálu.⁸¹

Taktéž některé další zákony mohou na určité úplatné převody v okruhu osob uvedených v odst. 3 § 196a obch. zák. obsahovat odlišné požadavky.

Tak například podle § 20 odst. 7 zákona o obalech nesmí autorizovaná společnost uzavřít s právnickou nebo fyzickou osobou, která k ní má zvláštní vztah (viz. odst. 8 § 20 zákona o obalech⁸²), smlouvu, která vzhledem ke své povaze, účelu nebo riziku by nebyla uzavřena při vynaložení náležité péče o majetek autorizované společnosti s jinou právnickou nebo fyzickou osobou, nesmí zajišťovat závazky této právnické osoby nebo fyzické osoby ani na ni bezúplatně převádět majetek. Smlouvy uzavřené v rozporu s tímto ustanovením nejsou neplatné, je-li druhá strana v dobré víře. Kdo uzavřel jménem autorizované společnosti takovou smlouvu, odpovídá za škodu tím způsobenou a odpovědnosti se nemůže zprostit. Jeho odpovědnost se jinak řídí obchodním zákoníkem. Odstavec 9 § 20 potom stanoví, že s akcionářem autorizované společnosti, s právnickou osobou jím ovládanou nebo s osobou ovládající některého z akcionářů autorizované společnosti nesmí autorizovaná společnost uzavřít jinou smlouvu než smlouvu o sdruženém plnění nebo smlouvu na základě § 22 zákona o obalech⁸³.

Podle zákona o bankách nesmí banka provádět s osobami, které k ní mají zvláštní

---

⁸¹ Štenglová, I. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 733.

⁸² Ustanovení § 20 odst. 8 zákona o obalech zní: „Za právnické osoby nebo fyzické osoby, které mají k autorizované společnosti zvláštní vztah, se považují a) členové představenstva, členové dozorčí rady a zaměstnanci autorizované společnosti jmenovaní do funkce statutárním orgánem autorizované společnosti, b) akcionáři autorizované společnosti, kteří jsou fyzickými osobami oprávněnými k podnikání, a členové statutárních orgánů právnických osob, které jsou akcionáři autorizované společnosti, c) osoby blízké (viz § 116 obč. zák.) osobám uvedeným v písmenu a) nebo b), d) právnické osoby, v nichž některá z osob uvedených pod písmenem a) nebo b) má podíl na základním kapitálu přesahující 33 %, e) akcionáři autorizované společnosti, kteří jsou právnickými osobami, a další jimi ovládané právnické osoby, f) zaměstnanci Ministerstva životního prostředí, Ministerstva zemědělství a Ministerstva průmyslu a obchodu a zaměstnanci organizačních složek státu zřízených těmito ministerstvy.“ (viz zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích, ve znění pozdějších předpisů).

⁸³ Ustanovení § 22 zákona o obalech zní: „Kromě činností spojených se zajišťováním sdruženého plnění nesmí autorizovaná společnost vykonávat jinou činnost než poradenskou činnost v oblasti předcházení vzniku odpadu z obalů a značení obalů nebo výzkumnou, osvětovou nebo propagační činnost v oblasti zpětného odběru a využití obalů. Výzkumnou, osvětovou nebo propagační činnost smí autorizovaná společnost vyvíjet pouze jako vedlejší činnost.“

vztah (§ 19 zákona o bankách)⁸⁴, obchody, které vzhledem ke své povaze, účelu nebo riziku by nebyly provedeny s ostatními klienty. Rovněž pobočka banky z jiného než členského státu nesmí provádět s osobami, které k ní nebo k této zahraniční bance mají zvláštní vztah (§ 19 zákona o bankách), obchody, které by vzhledem ke své povaze, účelu nebo riziku nebyly provedeny s ostatními klienty.

Zákaz obsahuje taktéž např. zákon o penzijním připojištění, a to ve svém § 7 odst. 5, který stanoví, že členové orgánů penzijního fondu jsou povinni plnit své povinnosti tak, aby nebyly poškozeny zájmy účastníků. Členové těchto orgánů a osoby jim blízké (viz. § 116 obč. zák.) nesmějí kupovat nemovitosti a movité věci, které tvoří majetek penzijního fondu, anebo penzijnímu fondu nemovitosti a movité věci prodávat.

7. Ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku - rozbor právní úpravy

Ustanovení § 196a odst. 4 obč. zák. bylo do obchodního zákoníku vloženo jeho novelou, zákonem č. 370/2000 Sb. Tím měly být odstraněny dosavadní problémy, jež vznikaly v případech, kdy byli velcí smluvní partneři společnosti zároveň jejími akcionáři.

Odstavec 4 hovoří o tom, že se ustanovení odstavce 3 nevztahuje na nabytí nebo zcizení majetku v rámci běžného obchodního styku a na nabytí nebo zcizení z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu nebo na nabytí nebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobněm regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému. Ustanovení odstavce 1 o souhlasu valné hromady se vztahuje obdobně i na bezúplatný převod majetku na akcionáře.

---

⁸⁴ Ustanovení § 19 zákona o bankách zní: „(1) Za osoby, které mají k bance zvláštní vztah, se pro účely tohoto zákona považují a) členové statutárního orgánu a vedoucí zaměstnanci banky; b) členové dozorčí rady banky a členové výboru pro audit (viz § 44 zákona o auditorech); c) osoby ovládající banku, osoby s kvalifikovanou účastí na těchto osobách a členové vedení těchto osob; d) osoby blízké (viz § 116 obč. zák.) členům statutárního orgánu, dozorčí rady, výboru pro audit, vedoucím zaměstnancům banky a osobám ovládajícím banku; e) právnické osoby, ve kterých některá z osob uvedených pod písmeny a), b) a c) má "kvalifikovanou účast; f) osoby s kvalifikovanou účastí na bance a jakákoliv osoba jimi ovládaná; g) členové bankovní rady České národní banky; h) osoby, které banka ovládá. (2) Na zahraniční banku se sídlem na jiném území než území členského státu, která vykonává bankovní činnosti na území České republiky prostřednictvím své pobočky, a tuto pobočku se použije odstavec 1 přiměřeně. Za osobu mající k této pobočce zvláštní vztah se pro účely tohoto zákona považují i osoby ve vedení pobočky.“

7.1 Vymezení běžného obchodního styku

Lze konstatovat, že nabytím či zcizením majetku, jímž se realizuje obvyklý předmět podnikání dané společnosti (tedy převody, jimiž provádí společnost odbyt své produkce v rámci vlastního předmětu podnikání, popř. nakupuje pro vlastní podnikání suroviny, energie, polotovary a další komponenty, pokud její smluvní partneři náleží do skupiny subjektů, které jsou vypočteny ve třetím odstavci § 196a obchodního zákoníku), představuje vždy součást běžného obchodního styku. V tomto ohledu taktéž ceny stanovené při plnění, jež spadá do běžného obchodního styku společnosti, musí odrážet podmínky obvyklé v obchodním styku.⁸⁵

Naopak nad rámec běžného obchodního styku je každé nabytí nebo zcizení majetku, jež se netýká běžné činnosti společnosti resp. není uskutečňováním jejího předmětu podnikání.

V rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 23 Cdo 3867/2007, bylo stanoveno, že závěr, zda nabytí majetku či jeho zcizení nevybočuje z rámce běžného obchodního styku, záleží na posouzení konkrétních okolností toho kterého případu, zpravidla však půjde především o porovnání předmětu zkoumané dispozice (jeho povahy) s předmětem podnikání společnosti.

V rámci běžného obchodního styku tak může docházet i k uzavírání smluv, jež sice do předmětu podnikání společnosti nespádají, nicméně s ním úzce souvisí a lze je tak podřadit běžnému obchodnímu styku (např. převod pohledávky vzešlé z běžného obchodního styku). Naopak v mezích předmětu podnikání je možné uskutečňovat transakce, které není možno považovat za běžné v rámci obchodního styku, a to s ohledem na jejich rozsah.

Není rozhodné, zda jej jako transakci uzavřenou v rámci obchodního styku vnímají osoby, na něž toto ustanovení dopadá.

---

⁸⁵ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv., str. 958.

Nárok na náhradu škody, který vznikne v souvislosti s podnikatelskou činností, nepředstavuje pohledávku, která při činnosti obchodní společnosti běžně (obvykle, víceméně pravidelně) vzniká. Postoupení takovéto nikoliv běžné pohledávky třetím osobám proto není zcizením majetku v rámci běžného obchodního styku. Pro posouzení, zda došlo k postoupení pohledávky v rámci běžného obchodního styku, není rozhodné porovnání výše pohledávky s výší základního kapitálu společnosti, nýbrž s obvyklou výší jiných jejích pohledávek, které v rozhodné době společnost postupovala třetím osobám.

Smyslem podmínek obvyklých v obchodním styku a běžného obchodního styku ve smyslu § 196a odst. 1 a odst. 4 obch. zák. je předcházet vzniku škody, jež jde k tíži akciové společnosti či společnosti s ručením omezeným stanovením hmotněprávních podmínek vybraných obchodních případů: „podmínek obvyklých v obchodním styku“ a „běžného obchodního styku“, tj. podmínek obvyklých v obchodním styku v rámci typického předmětu činnosti.⁸⁶

Chalupa, L.⁸⁷ uvádí, že institut běžného obchodního styku chrání akciovou společnost, či společnost s ručením omezeným respektováním zapsaného předmětu činnosti, ekvivalentností vzájemného plnění obou smluvních stran, splatností kupní ceny a jejího skutečného zaplacení, popřípadě i obvyklých vedlejších podmínek obchodu zvláště obvyklého úročení, atd. Lze přihlédnout i ke stejnému způsobu provedení jednotlivých obchodních případů.

Podle něj je běžným obchodním stykem ve smyslu § 196a odst. 4 obch. zák. tedy každý obchodní případ akciové společnosti či společnosti s ručením omezeným v rámci jejich typického předmětu činnosti (podnikání) za podmínek obvyklých v obchodním styku, především pokud se jedná o stejný způsob podnikání za řádově či procentuálně srovnatelných nákladů a výnosů.⁸⁸

Shrneme-li výše uvedené, je běžný obchodní styk naplněn tehdy, pokud jsou splněny obvyklé podmínky obchodního případu, jimž jsou:

---

⁸⁶ Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu §196a odst. 4 obchodního zákoníku. Právní rádce 3/2010, str. 22.

⁸⁷ Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu §196a odst. 4 obchodního zákoníku. Právní rádce 3/2010, str. 22.

⁸⁸ Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu §196a odst. 4 obchodního zákoníku. Právní rádce 3/2010, str. 22.

- právní úkon je předmětem činnosti akciové společnosti nebo společnosti s ručením omezeným zapsaným v obchodním rejstříku
- právní úkon je úplatný
- kupní cena, resp. plnění, je v obchodní praxi v daném místě a čase „řádově“ obvyklá a byla kupujícím skutečně zaplacená
- splatnost kupní ceny, resp. plnění, není nepřiměřeně dlouhá a není bez obvyklého úroku
- ostatní smluvní ujednání jsou taktéž v obchodní praxi obvyklé.

Aby byl zachován princip právní jistoty, je nutné, aby dokazování o tom, zda se v konkrétní věci jednalo o běžný obchodní styk ve smyslu § 196a odst. 4 obch. zák. či nikoliv proběhlo co nejdříve po uzavření dané smlouvy.

Při srovnání institutu podmínek obvyklých v obchodním styku ve smyslu § 196a odst. 1 obchodního zákoníku a institutu běžného obchodního styku ve smyslu § 196a odst. 4 obchodního zákoníku, lze dojít k závěru, že jsou tyto instituty obsahově totožné.

Nicméně zatímco se ustanovení § 196a odst. 1 obchodního zákoníku vztahuje výslovně jen na smlouvy o úvěru či půjčce (a na bezplatné převody majetku), ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku se vztahuje obecně na všechna další nabytí a zcizení majetku, tj. v rámci předmětu podnikání za podmínek obvyklých v obchodním styku. Co se týče posledně uvedeného, je zde nutné obecnější vyjádření „běžný obchodní styk“ oproti dříve uvedeným „podmínkám obvyklým v obchodním styku“.

S ohledem na princip právní jistoty jako nedílné součásti demokratického právního státu platí, že právní úkon je absolutně neplatný pro vybočení z běžného obchodního styku ve smyslu ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku jedině tehdy, pokud každý z účastníků, případně třetí osoba, mohl předem z obchodních zvyklostí, veřejných zdrojů či výkonem jeho zákonných oprávnění vědět, že je v dané věci právní úkon v rozporu se zákonem, tj. že se nejedná o běžný obchodní styk; pokud nemohl účastník právního úkonu předvídat porušení zákona například v důsledku neveřejných údajů včetně rozsahu a úspěšnosti podnikatelské činnosti druhého

z účastníků kupní smlouvy, nelze dovozovat absolutní neplatnost právního úkonu pro rozpor se zákonem.⁸⁹

Jako příklad by bylo možno uvést případ kupní smlouvy, kdy absolutní neplatnost kupní smlouvy pro rozpor s § 196a odst. 3 obchodního zákoníku mimo běžný obchodní styk nevyvolávají neveřejné, a druhé smluvní straně předem "nepřístupné", osobní údaje - tj. jiné prvky kupní smlouvy než je předmět činnosti či předmět podnikání zapsaný v obchodním rejstříku s typizovaným rozsahem dle živnostenského zákoníku, obvyklá kupní cena a její skutečné zaplacení, obvyklá splatnost kupní ceny, obvyklé vedlejší ujednání kupní smlouvy, kterým se rozumí počet, rozsah a předmět obchodních případů, i jejich ziskovost z minulosti; opačný výklad by byl v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod i ustálenou judikaturou Ústavního soudu ČR o restriktivním výkladu absolutní neplatnosti právních úkonů.

V návaznosti na princip právní jistoty je ovšem nutné institut běžného obchodního styku vykládat extenzivně. Platí, že v případě pochybností o rozsahu běžného obchodního styku ve smyslu § 196a odst. 4 obch. zák. je třeba přisvědčit platnosti dotčeného právního úkonu.

Podle Chalupy, L. „se u běžného obchodního styku absolutní neplatnost právního úkonu významně dotýká i třetích osob, zvláště dalších nabyvatelů, uživatelů, věřitelů apod., proto je výjimka z předvídatelnosti absolutní neplatnosti dána jen při převažující ochraně práv nezpůsobilých osob ve smyslu § 38 obč. zák.“⁹⁰

Podle nálezu Ústavního soudu ČR č. 84, ze dne 14. dubna 2003, sp. zn. I. ÚS 625, je základním principem výkladu smluv přednost výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, pokud jsou možné oba výklady; je tak stanoven a podporován princip autonomie smluvních stran, povaha soukromého práva a s tím spojená společenská a hospodářská funkce smlouvy.

V nálezu Ústavního soudu ČR č. 75, ze dne 11. května 2005, sp. zn. II. ÚS 87/04,

---

⁸⁹ Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu §196a odst. 4 obchodního zákoníku. Právní rádce 3/2010, str. 21.

⁹⁰ Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu §196a odst. 4 obchodního zákoníku. Právní rádce 3/2010, str. 21.

bylo judikováno, že s ohledem na to, že v soukromoprávní sféře platí zásada co není zakázáno, je dovoleno, je třeba každý zákonný zásah do této sféry vnímat jako omezení lidské svobody, a proto je nutno vykládat ustanovení o neplatnosti právních úkonů pro rozpor se zákonem restriktivně, a nikoliv extenzivně, opačný výklad by byl v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny základních práv a svobod.

7.2 Nabytí nebo zcizení z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu

Požadavky stanovené v odstavci 3 § 196a obch. zák. se taktéž neuplatní na nabytí a zcizení majetku společnosti z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu.

Toto se vztahuje zejména na nabývání majetku na základě rozhodnutí soudu, popř. při výkonu soudního rozhodnutí (exekuci), nebo na základě rozhodnutí správního orgánu.

Do této skupiny nabytí nebo zcizení majetku taktéž náleží např. nabídky převzetí⁹¹, proces zvýšení či snížení základního kapitálu společnosti, vypořádání při přeměnách společností dle zákona o přeměnách, které podléhá doзору České národní banky.

Vynětí těchto případů je důsledkem toho, že v daném případě dohlíží na přiměřenost smluvních podmínek právě daný orgán.

7.3 Nabytí nebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobném regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému

Vynětí obchodů uskutečněných na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobném regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému z díky § 196a obchodního zákoníku je vztahováno pouze na

---

⁹¹ Nabytí účastnických cenných papírů cílové společnosti na základě povinné veřejné nabídky upravuje § 36 a násl. zákona o nabídkách převzetí. Jestliže akciová společnost učiní povinnou veřejnou nabídku a akceptuje-li ji osoba, jež je osobou z okruhu osob stanoveném v § 196a odst. 3 obch. zák., nepodléhá takové nabytí účastnických cenných papírů cílové společnosti § 196a odst. 3 obch. zák. ani v případě, že by jinak byly splněny předpoklady pro aplikaci tohoto ustanovení.

anonymní obchody na těchto trzích, kdy se cena mezi účastníky neurčuje dohodou.⁹²

Z článku 10a odst. 1 Druhé směrnice vyplývá, že evropským regulovaným trhem je třeba rozumět mnohostranný systém, který provozuje nebo řídí organizátor trhu a který sdružuje nebo umožňuje sdružování početných zájmů třetích osob na nákupu či prodeji finančních nástrojů, uvnitř systému a v souladu s pevně stanovenými pravidly, způsobem, jenž vede k uzavření smlouvy týkající se finančních nástrojů přijatých k obchodování podle jeho pravidel nebo systémů, a jež má povolení a funguje pravidelně a v souladu s hlavou III směrnice o trzích finančních nástrojů (viz čl. 4 odst. 1 bod 14 směrnice o trzích finančních nástrojů). Seznam evropských regulovaných trhů je dostupný na internetových stránkách Evropské komise a jedenkrát ročně je aktualizovaný seznam zveřejněn v Úředním věstníku EU. Podle § 55 odstavce 2 zákona o podnikání na kapitálovém trhu je evropským regulovaným trhem je regulovaný trh uvedený v seznamu regulovaných trhů členského státu Evropské unie.

Pokud se jedná o Českou republiku, zde je považován za regulovaný trh s investičními nástroji organizovaný organizátorem regulovaného trhu v souladu s povolením České národní banky, na kterém se obchoduje pravidelně a který má stanovená pravidla pro přijímání investičních nástrojů k obchodování na regulovaném trhu, pravidla obchodování na regulovaném trhu a pravidla přístupu na regulovaný trh, která jsou v souladu s tímto zákonem. (§ 55 odst. 1 zákona o podnikání na kapitálovém trhu).

Spadají sem burzy, a to ať již tuzemské, tak zahraniční.

Zahraničním regulovaným trhem je evropský regulovaný trh, který není regulovaným trhem dle výše uvedeného odstavce.

---

⁹² Štenglová, I. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 734. Srov. též rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. května 2002, sp. zn. 29 Odo 342/2001.

7.4 Bezúplatný převod majetku na akcionáře

Poslední věta odstavce 4 § 196a obchodního zákoníku reflektuje výjimku ze zákazu obsaženou v § 179 odst. 4 obch. zák. Dle něj může společnost bezúplatně převádět majetek na akcionáře jen v případech, kdy to zákon výslovně dovoluje.

Pokud se jedná o splnění podmínky souhlasu valné hromady společnosti stanovené v odstavci 1 § 196a obch. zák., vztahuje se toto obdobně i na každý takový bezúplatný převod majetku na akcionáře.

Bezúplatným převodem majetku se rozumí i převod peněžních prostředků.

Valná hromada společnosti v těchto případech rozhoduje prostou většinou hlasů přítomných akcionářů či společníků společnosti, pokud zákon či stanovy, popř. společenská smlouva společnosti nevyžadují vyšší počet hlasů.⁹³

V případě absence souhlasu valné hromady s takovým bezúplatným převodem majetku na akcionáře společnosti je důsledkem pouhá neúčinnost takového převodu, nikoliv jeho neplatnost. Tento souhlas je tedy považován za odkládací podmínku účinnosti takové smlouvy. Obchodní zákoník totiž nestanoví podmínku schválení jako podmínku uzavření smlouvy, nýbrž jako podmínku převodu majetku. Místo slova „souhlas“ by se ovšem mělo jednat spíše o pojem „schválení“ jakožto právní teorii definovaný úkon, jež může následovat dodatečně po učinění právního úkonu.

8. Ustanovení § 196a odst. 5 obchodního zákoníku

8.1 Vývoj právní úpravy

Podmínky zajištění závazků mezi spřízněnými osobami doznaly od začlenění § 196a do obchodního zákonu několika změn.

---

⁹³ Vyšší počet hlasů je zákonem vyžadován v případě, kdy má dojít k plnění v návaznosti na rozhodnutí valné hromady společnosti o snížení základního kapitálu dle § 186 odst. 2 obch. zák. O záležitostech podle § 187 odst. 1 písm. a), b), c) a k) obch. zák. a o zrušení společnosti s likvidací a návrhu rozdělení likvidačního zůstatku rozhoduje valná hromada alespoň dvěma třetinami hlasů přítomných akcionářů. Rozhoduje-li valná hromada o zvýšení nebo snížení základního kapitálu, vyžaduje se i souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů každého druhu akcií, které společnost vydala nebo místo nichž byly vydány zatímní listy. Ustanovení § 187 odst. 1 písm. b) obch. zák. pojednává o rozhodování o zvýšení či snížení základního kapitálu nebo o pověření představenstva podle § 210 obch. zák. či o možnosti započtení peněžité pohledávky vůči společnosti proti pohledávce na splacení emisního kursu.

Původně byla tato problematika řešena v odstavci 1 a 4 § 196a obch. zák. Podle nich mohla společnost uzavřít smlouvu, jejímž obsahem bylo zajištění závazků člena představenstva, dozorčí rady, prokuristy nebo jiné osoby, která je oprávněna jménem společnosti takovou smlouvu uzavřít, nebo osobami jim blízkými, jen s předchozím souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku. Odstavec 4 § 196a obchodního zákoníku (následně odstavec 5 § 196a obch. zák.) poté odkazoval, pokud se jedná o převzetí ručení, na splnění podmínek uvedených v odstavcích 1 až 3, podle čehož bylo možno dovodit, mimo výše uvedeného, taktéž nutnost splnění podmínky znaleckého posudku vyhotoveného znalcem jmenovaným soudem v případě, kdy hodnota dosahovala alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společnosti.

Problémy tohoto ustanovení, ve znění účinném do 31. prosince 2011, činil zejména odkaz na aplikaci prvních tří odstavců § 196a obch. zák., a to s ohledem na rozdílný právní režim obsažený v těchto odstavcích. Z toho bylo možno dovozovat, že všechny podmínky těchto tří odstavců se musely na převzetí ručení uplatnit v plném rozsahu, tedy jak podmínky souhlasu valné hromady a zachování podmínek obvyklých v obchodním styku, tak určení ceny znaleckým posudkem.

Z odkazu na podmínky odstavce 1 bylo tedy možné usuzovat, že v případě zajištění je nutné, aby bylo poskytnuto s předchozím souhlasem valné hromady a pouze za podmínek obvyklých v obchodním styku. S ohledem na textaci § 196a odst. 5 obch. zák. platil stejný právní režim i na převzetí ručení jednostranným právním úkonem v ručitelském prohlášení za osoby uvedené v odstavcích 1 a 2. Souhlasu nebylo samozřejmě zapotřebí, šlo-li o vztah za podmínek § 196a odst. 2 obch. zák. mezi ovládající a ovládanou osobou a ručitelské prohlášení činila ovládající osoba a zaručovala se za závazky osoby ovládané. Nicméně v případě, že ovládaná osoba přebírala ručitelský závazek za osobu ovládající, mohla tak učinit jen se souhlasem valné hromady a jen za podmínek obvyklých v obchodním styku. Pokud by takové ručitelské prohlášení bylo učiněno bez splnění výše uvedených podmínek, bylo by učiněno v rozporu se zákonem a bylo by tedy považováno za absolutně neplatný právní úkon podle § 39 obč. zák. Z odkazu na třetí odstavec § 196a obch. zák. bylo možno dovodit, že

dosáhl-li ručitelský závazek jedné desetiny základního kapitálu společnosti, mohlo být ručení převzato jen za cenu určenou posudkem znalce jmenovaným soudem.

Pokud se jednalo o podmínku souhlasu valné hromady podle znění 196a obchodního zákoníku účinného do 31. prosince 2011, zabýval se tím rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. května 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002, kde bylo řečeno, že obchodní společnost může uzavřít smlouvu, jejímž obsahem je zajištění závazku jejího člena představenstva, pouze se souhlasem valné hromady. Smlouvou, kterou se rukojmí ze směnky zavazuje k zajištění závazků výstavce, není směnka, resp. převzetí směnečného rukojemství podpisem na směnce, ale smlouva (dohoda) mezi výstavcem směnky nebo osobou oprávněnou ze směnky a budoucím rukojmím, že směnečné rukojemství převezme. Neplatnost dohody o převzetí směnečného rukojemství nezpůsobuje neplatnost samotné směnky, ani neplatnost podpisu osoby, která převzala rukojemství, ale může případně založit kauzální námitku avalisty ve vztahu ke konkrétní osobě oprávněné ze směnky.

Dalším případem zajištění závazků mezi spřízněnými osobami řešeným soudní judikaturou byl např. případ zástavní smlouvy, kterou ovládaná akciová společnost dala svůj majetek do zástavy za účelem zajištění pohledávky zástavního věřitele vůči jí ovládající osobě v rozporu s tehdejším ustanovením § 196a odst. 1, 2 obch. zák. (jak je výše uvedeno, je nyní zajištění upraveno v odst. 5 § 196a obch. zák.) bez předchozího souhlasu valné hromady. Tato zástavní smlouva tak byla neplatná podle § 39 občanského zákoníku.⁹⁴

Pokud se jednalo o dodržení podmínek obvyklých v obchodním styku, zabýval se touto problematikou Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 2. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 4063/2007. Došel k závěru, že nedodržení podmínek obvyklých v obchodním styku má za následek neplatnost smlouvy pro rozpor se zákonem (§ 39 obč. zák.).

Bylo sporné, jak posuzovat podmínky obvyklé v obchodním styku u převzetí ručení – podle obvyklé úplaty a dalších okolností, za kterých banky běžně poskytují nejspíše bankovní záruku, jakož i z okolností, za nichž ostatní subjekty nabízejí na trhu své

---

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3335/2006.

ručitelské služby? Následky porušení tohoto ustanovení byly totožné s následky porušení podmínek v jednotlivých ustanoveních (tedy odstavce 1, 2 a/nebo 3) § 196a obchodního zákoníku, tedy, v případě odst. 1 a 2 absolutní neplatnost takového převzetí ručení, a v případě odstavce 3 absolutní neplatnost pokud jde o stanovení hodnoty posudkem znalce a neúčinnost pokud jde o chybějící souhlas valné hromady společnosti s převzetím ručení.

V jednom ze svých dřívějších rozhodnutí, jmenovitě v rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, posuzoval Nejvyšší soud ČR platnost ručení, na které se vztahovalo ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku ve znění účinném v době relevantní pro vznik předmětného ručení. Nejvyšší soud ČR zkoumal, zda na platnost převzetí ručení za splnění peněžitého závazku má vliv skutečnost, že cena předmětného závazku nebyla určena posudkem znalce (podle § 196a odst. 3 ve spojení s § 196a odst. 4 tehdy účinného znění obchodního zákoníku). Nejvyšší soud ČR došel k závěru, že „je-li ručitelským prohlášením převzato ručení za splnění peněžitého závazku, je (...) požadavek na určení ceny posudkem znalce neaplikovatelný již proto, že výše takto založeného závazku je určena samotným ručitelským prohlášením, pročez zde není ničeho, co by mohlo být posudkem znalce oceňováno.“⁹⁵

Absence určení „ceny“ převzetí ručitelského závazku za splnění peněžitého závazku ve smyslu ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. nečiní ručitelské prohlášení neplatným podle ustanovení § 303 obch. zák.⁹⁶ Obdobně nedostatek souhlasu valné hromady s ručitelským prohlášením nemůže mít za následek neplatnost ručitelského prohlášení, nýbrž jeho neúčinnost.

Přestože se tedy na převzetí ručení podle znění ustanovení § 196a odst. 5 obch. zák. ve znění účinném do 31. prosince 2011 výslovně vztahovalo i ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák., bylo možné teleologickým, systematickým a logickým výkladem dovodit, že požadavek určení „ceny ručení“ na základě posudku znalce jmenovaného

---

⁹⁵ Javorek, L. Ručení podle § 196a obchodního zákoníku opět před Nejvyšším soudem. 23. června 2009. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ruceni-podle-196a-obchodniho-zakoniku-opet-pred-nejvyssim-soudem-56980.html>.

⁹⁶ § 303 obch. zák. pojednává o ručení a zní: „Kdo věřiteli písemně prohlásí, že ho uspokojí, jestliže dlužník vůči němu nesplní určitý závazek, stává se dlužníkovým ručitelem.“

soudem nebyl na převzetí ručení aplikovatelný. Dále bylo stanoveno, že na základě posudku znalce jmenovaného soudem není nutné stanovit „cenu“ za převzetí zajištění závazku zástavním právem či za jiný způsob smluvního zajištění, ani výši úroků v případě smlouvy o půjčce či smlouvy o úvěru.

Z důvodu nemalých interpretačních obtíží spojených s tímto ustanovením obchodního zákoníku naznačených výše se pokusil zákonodárce tyto výkladové nejasnosti novelou obchodního zákoníku, zákonem č. 351/2011 Sb., odstranit. Změny, jež byly novelou s účinností od 1. ledna 2012 učiněny, tak reagovaly na vývoj judikatury, a to zejména na rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR.

8.2 Právní rozbor ustanovení § 196a odst. 5 obchodního zákoníku

Od 1. ledna 2012 je úprava zajištění poskytovaného mezi spřízněnými osobami přesunuta z odstavce 1 a sjednocena v odstavci 5 § 196a obchodního zákoníku, podle kterého může společnost poskytnout zajištění závazků osob uvedených v odstavcích 1 až 2 pouze se souhlasem valné hromady. Souhlas valné hromady není zapotřebí v případě poskytnutí zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou. Novelou tedy byla, co se týče poskytnutí zajištění, vypuštěna podmínka nutnosti zachování podmínek obvyklých v obchodním styku, jakož i požadavek předchozího souhlasu valné hromady.

Jak je výše zmíněno, bylo zákonem č. 351/2011 Sb. taktéž z § 196a vypuštěno ustanovení, podle něhož se podmínky stanovené v odstavcích 1 až 3 vztahovaly také na převzetí ručení. Dle současné právní úpravy tedy platí, že při převzetí ručení dosahujícího alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společnosti ke dni převzetí ručení není třeba stanovit „cenu“ ručení posudkem znalce jmenovaného soudem. Současné znění ustanovení § 196a odst. 5 obch. zák. zní: „Společnost může poskytnout zajištění závazků osob uvedených v odstavcích 1 a 2 pouze se souhlasem valné hromady. Souhlas valné hromady není zapotřebí, jde-li o poskytnutí zajištění závazků ovládané osoby ovládající osobou.“

Inspirací pro novou úpravu podmínek poskytnutí zajištění mezi spřízněnými osobami byla zejména dvě rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR. Prvým z nich je již výše

uvedený rozsudek ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004, v němž Nejvyšší soud ČR judikoval, že se na převzetí ručení neaplikují ustanovení o znaleckém ocenění, protože je-li ručitelským závazkem převzato ručení za splnění peněžitého závazku, není podmínkou platnosti takového ručitelského prohlášení určení „ceny“ převzetí ručení posudkem znalce, neboť výše takového závazku je dána obsahem ručitelského prohlášení a nelze ji tedy stanovit na základě posudku znalce. V daném rozsudku bylo taktéž dovozeno, že absence souhlasu valné hromady s převzetím ručení nezpůsobuje neplatnost ručitelského prohlášení, ovšem pouze jeho neúčinnost. Podle usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 3276/2008, je pak neslučitelné v případě ručení splnit souběžně podmínky stanovené v odstavci 1 a odstavci 3 § 196a obchodního zákoníku a lze teleologickým, systematickým a logickým výkladem dovodit, že požadavek na určení ceny ručení na základě posudku znalce jmenovaného soudem není na převzetí ručení aplikovatelný. Tento závěr není ani v rozporu s účelem Druhé směrnice, konkrétně jejím článkem 11. Toto rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR podřazuje aplikaci ustanovení o zajištění mezi spřízněnými osobami taktéž na převzetí ručení jakožto jednostranný právní úkon ručitele.

Smlouvou, jejímž obsahem je zajištění závazku je např. dohoda o ručení podle § 546 obč. zák., zástavní smlouva dle § 552 a násl. obč. zák., smlouva o zajišťovacím převodu práva podle § 553 obč. zák. či smlouva o zajišťovacím postoupení pohledávky dle § 554 obč. zák. Pokud se jedná o zajištění závazku, nelze ustanovení § 196 odst. 5 obch. zák. obcházet tím, že bude společností využíván k zajištění institut, který sice ani obchodní ani občanský zákoník výslovně mezi způsoby zajištění závazku neuvádějí, ale který je způsobilý takovou funkci plnit. I na tento institut je tedy nutné ustanovení tohoto paragrafu aplikovat. Pod regulaci tohoto paragrafu tedy budou spadat jakékoliv smlouvy, jejichž účelem je zvýšení jistoty věřitele, že jeho pohledávka za dlužníkem bude uspokojena. Sem lze tedy zařadit např. i smlouvu o přistoupení k dluhu či smlouvu o zajištění závazku směnkou. Jde o zajištění jakéhokoliv závazku v odstavci 1 a 2 § 196a obch. zák. uvedených osob.

V návaznosti na vytracení se požadavku zachování podmínek obvyklých v obchodním styku je možné od 1. ledna 2012 zajistit ze strany společnosti závazky členů jejích orgánů či osob jim blízkých bezplatně. Postačí jim pouze zmíněný

souhlas valné hromady společnosti. Odstranění podmínek obvyklých v obchodním styku ve vztahu k zajištění mezi spřízněnými osobami ovšem nemá vliv na odpovědnost statutárního orgánu za škodu způsobenou tím, že nejednal s péčí řádného hospodáře.

8.2.1 Okruh osob, na něž se ustanovení § 196a odst. 5 obchodního zákoníku vztahuje

Pokud se jedná o osoby, na něž se vztahuje § 196a odst. 5 obchodního zákoníku, jsou to člen představenstva u akciové společnosti, jednatel u společnosti s ručením omezeným, člen dozorčí rady, prokurista nebo jiné osoby jednající jménem společnosti, resp. za ni, nebo osoby jim blízké, či jiné osoby, jejichž jménem jsou tyto osoby oprávněny jednat. K okruhu osob blíže kapitola blok A, část II, kapitola 5.1.

8.2.2 Souhlas valné hromady a následky nesplnění této podmínky

Dle současně účinného znění § 196a odst. 5 obchodního zákoníku, tedy právní úpravy zajištění mezi spřízněnými osobami, může být souhlas valné hromady udělen i následně. Pokud by takovýto souhlas valné hromady udělen nebyl, bude následkem pouhá neúčinnost poskytnutí předmětného zajištění závazku mezi spřízněnými osobami, nikoliv již neplatnost dle § 39 občanského zákoníku, jež se vyvozovala z dřívější právní úpravy této materie odkazující na předchozí souhlas valné hromady společnosti.

9. Ustanovení § 196a odst. 6 obchodního zákoníku

Novelou obchodního zákoníku - zákonem č. 351/2011 Sb., účinnou od 1. ledna 2012, byl rovněž zaveden princip ochrany dobré víry třetích osob ve vztazích mezi spřízněnými osobami, a to vložení odstavce 6 do § 196a obchodního zákoníku. Toto ustanovení zní: „Byl-li majetek nabytý v rozporu s odstavci 1 až 3 dále zcizen, použije se ustanovení § 446 přiměřeně.“

Účinné znění obchodního zákoníku tedy umožňuje přiměřené použití § 446 obchodního

zákoníku na případy, kdy nebyly dodrženy podmínky obsažené v ustanovení § 196a odst. 1 až 3, tj. pokud byl majetek nabytý v rozporu s těmito ustanoveními dále zcizen. Dle § 446 obchodního zákoníku nabývá kupující vlastnické právo i v případě, kdy prodávající není vlastníkem prodávaného zboží, ledaže v době, kdy kupující měl vlastnické právo nabýt, věděl nebo vědět měl a mohl, že prodávající není vlastníkem a že není ani oprávněn zbožím nakládat za účelem prodeje. Kupující v dobré víře tedy nabyde vlastnické právo i od prodávajícího, který dříve získal prodávaný majetek v rozporu s ustanovením § 196a obchodního zákoníku. Novelou tak dochází k rozšíření možnosti nabytí vlastnického práva od nevlastníka. Nutným předpokladem ovšem je výše zmíněná dobrá víra kupujícího, tedy že kupující v době nabytí vlastnického práva nevěděl a vědět ani neměl a nemohl, že prodávající není vlastníkem, a že tak není oprávněn nakládat se zbožím za účelem jeho prodeje. Jelikož nelze dobrou víru podle § 446 obchodního zákoníku presumovat, nese důkazní břemeno o její existenci ten, kdo se jí bude vůči společnosti dovolávat.

Účelem § 196a odst. 6 obchodního zákoníku je zejména zásadně posílit právní jistotu vlastnických vztahů vzhledem k častému výskytu absolutní neplatnosti dispozic s majetkem v důsledku nedodržení přísných náležitostí § 196a obchodního zákoníku.⁹⁷

Z tohoto pohledu není rozhodné, o jaký druh majetku se jedná, resp. není zde racionální důvod, proč by měl být před účinky absolutní neplatnosti v důsledku porušení § 196a obchodního zákoníku ochráněn pouze nabyvatel věci movité. Naopak, míra ochrany původního vlastníka věci nemovité, kterou mu právní řád poskytuje, by měla být v tomto případě stejná jako míra ochrany vlastníka věci movité vzhledem k zásadě, že vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu (čl. 11 odst. 1 Listiny základních práv a svobod⁹⁸). Navíc dobrá víra nabyvatele nemovitosti od nevlastníka bývá obvykle podpořena i nesprávným zápisem nevlastníka v katastru nemovitostí, jakožto veřejnoprávní evidenci vlastnických vztahů, tím spíše by měl být chráněn v porovnání s nabyvatelem věci movité. Z uvedeného plyne, že pokud je účelem § 196a odst. 6 obchodního zákoníku zmírnění přísných důsledků porušení § 196a při dispozicích s majetkem a ochrana nabyvatelů v dobré víře, § 446 obchodního zákoníku by se měl

---

⁹⁷ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 1955/2010, sp. zn. 29 Cdo 2015/2011 a sp. zn. 29 Cdo 2018/2011

⁹⁸ Každý má právo vlastnit majetek. Vlastnické právo všech vlastníků má stejný zákonný obsah a ochranu. Dědění se zaručuje.

přiměřeně aplikovat na jakýkoliv majetek (tj. včetně věcí nemovitých, pohledávek apod.).

Podle názoru Nováka, O.⁹⁹ je nutno přihlídnout k tomu, že v hypotéze pravidla obsaženého v odstavci 6 je použit pojem majetek, tento pojem by měl být vykládán shodně jako v § 196a odst. 3 obch. zák. (tedy ve světle článku 11 Druhé směrnice) jako vše, co může být předmětem nepeněžitého vkladu do základního kapitálu obchodní společnosti, tj. zejména věci movité i nemovité, cenné papíry, podnik nebo část podniku, pohledávky, předměty průmyslového vlastnictví a licence. Otázkou však podle něj je, zda by se mělo ustanovení § 446 obch. zák. přiměřeně aplikovat na další zcizení jakéhokoliv majetku (např. nemovitostí, pohledávek) nabytého v rozporu s § 196a odst. 1 až 3 obchodního zákoníku (čemuž nasvědčuje gramatický výklad ustanovení § 196a odst. 6 obchodního zákoníku), nebo zda se má § 446 obch. zák. přiměřeně aplikovat pouze na další zcizení věcí movitých (zboží).¹⁰⁰

Dle důvodové zprávy k novele obchodního zákoníku – zákonu č. 351/2011 Sb., odstraňuje nový odstavec 6 § 196a obchodního zákoníku disproporci způsobenou rozdílným režimem úpravy ochrany dobré víry dle občanského a obchodního zákoníku. I zde tedy v návaznosti na toto ustanovení důvodové zprávy by bylo možné dovodit, že se šestý odstavec § 196a obchodního zákoníku vztahuje i na převod nemovitostí mezi spřízněnými osobami.

Pokud se jedná o přiměřené použití § 446 obch. zák., v rozsudku ze dne 5. června 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006, Nejvyšší soud ČR uvedl, že: „Legislativní termín „přiměřeně” je nutno chápat jako interpretační pravidlo, jehož obsahem je takový postup při použití právního předpisu, při kterém se na právní vztahy aplikují jen některé odpovídající části jiné právní úpravy, jež má být přiměřeně použita; ... termín „přiměřeně” naznačuje volnější vztah mezi tímto ustanovením a vymezenými právními vztahy. Úvaha o míře přiměřené použitelnosti jiného ustanovení téhož nebo jiného právního předpisu přitom musí vycházet zejména z cíle sledovaného právní úpravou daných právních vztahů, ze způsobu, jakým jsou tyto právní vztahy upraveny, a ze vzájemného srovnání jednotlivých ustanovení obsažených v obecně závazném právním předpisu, jenž má být přiměřeně

---

⁹⁹ Novák, O. Nabytí vlastnictví od neoprávněného. 26. dubna 2013. Zdroj: <http://seminar-v-peci.cz/nabyti-vlastnictvi-od-neopravneneho/>.

¹⁰⁰ Novák, O. Nabytí vlastnictví od neoprávněného. 26. dubna 2013. Zdroj: <http://seminar-v-peci.cz/nabyti-vlastnictvi-od-neopravneneho/>.

použit, a způsobem, jakým právní úprava vymezuje dané právní vztahy.“

Vedral, J.¹⁰¹ v souvislosti s čl. 41 Legislativních pravidel vlády uvádí, že použití slova „přiměřeně“ je problematické, neboť v tomto případě se na tom, kdo chce poznat obsah a rozsah právní normy, která odkazuje na „přiměřeně“ použití jiné normy, požaduje, aby provedl poměrně složitou logickou operaci a zhodnotil, kdy, resp. které předpokládané právní následky se na daný případ mohou vztahovat a kdy, resp. které nikoliv.

Při přiměřeném použití určité právní normy se tedy jedná o její volnější aplikaci, přičemž při stanovení následků přiměřeně aplikované normy se přihlíží zejména k účelu normy, která na přiměřené použití jiné normy odkazuje.

Obecně lze říci, že tedy zákon č. 351/2011 Sb. oslabil ochranu společnosti, jejíž majetek byl v minulosti převáděn v rozporu s ustanoveními § 196a obchodního zákoníku. V případě, kdy je věc protiprávně převedena z majetku společnosti na detentora či držitele s dobrou vírou v nabytí dané věci, a tato věc dále převedena, společnost pozbude vlastnictví k ní a s tím i možnost domáhat se jejího vydání. Na druhou stranu je však kladem novely, že v důsledku nové úpravy dochází v praxi k alespoň částečnému narovnání poměrů vzniklých z výše uvedených neplatných smluv.

V důsledku toho, že obchodní zákoník neobsahuje přechodná ustanovení týkající se jeho § 196a odst. 6, jež by umožňovalo aplikovat novou úpravu taktéž na smlouvy uzavřené v rozporu s ustanovením § 196a před 1. lednem 2012, lze dovozovat, že se na ně nová úprava odst. 6 neuplatní. Pro takové nabytí budou platit dosavadní vydržecí lhůty. Pravidlo stanovené v odstavce 6 § 196a obchodního zákoníku je tedy aplikovatelné na nabytí majetku v dobré víře až po účinnosti novely, tedy po 1. lednu 2012. Není přitom rozhodné, že k nesplnění podmínek stanovených v § 196a došlo před začátkem roku 2012.

---

¹⁰¹ Vedral, J. v Kněžínek, J., Mlsna, P., Vedral J.. Metodická pomůcka pro přípravu návrhu právních předpisů (III. část), str. 3 a 4. Úřad vlády ČR, 2010. Zdroj: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/Priprava-navrhu-pravnich-predpisu-prakticka-pomucka-pro-legislativce.pdf>

10. Aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku při transakcích se zahraničním prvkem

Dodržení podmínek obvyklých v obchodním styku podle prvního a druhého odstavce § 196a, jakož i splnění požadavku na zpracování znaleckého posudku podle třetího odstavce tohoto paragrafu (s výjimkami stanovenými výše v textu této práce) bude nutné jak ve vztahu mezi dvěma českými osobami, tak ve vztahu mezi českou společností a zahraniční osobou.

Co se týče problematiky znaleckého posudku, nebylo prozatím nalezeno řešení otázky, jak naložit s rozdílnými hodnotami ocenění majetku podle dvou znaleckých posudků, když každý z nich je vyhotoven podle jiného práva.

Pokud se jedná o požadavek na schválení valnou hromadou společnosti, je zde pravděpodobně rozhodující ustanovení § 22 obchodního zákoníku, podle něhož se vnitřní poměry právnické osoby založené podle jiného právního řádu než českého, budou řídit právní řádem, podle něhož byla tato zahraniční právnická osoba založena (tzv. zásada inkorporace).

S ohledem na povinnost statutárního orgánu české právnické osoby jednat s péčí řádného hospodáře lze doporučit, aby v případě uzavírání smluv či v případech převodů majetků regulovaných ustanovením § 196a obchodního zákoníku se zahraničními subjekty česká společnost tuto zahraniční společnost informovala o příslušných povinnostech stanovených českým právním řádem a aby bylo zároveň zjištěno, zda obdobná povinnost neexistuje podle právního řádu dané zahraniční právnické osoby.

Nevyjasněnou taktéž zůstává otázka, jaké právní následky by mělo nesplnění povinností podle § 196a obchodního zákoníku, popř. obdobných povinností podle příslušného zahraničního právního řádu, ze strany zahraniční právnické osoby při současném vyhovění všem zákonným požadavkům ze strany české společnosti. Podle názoru Nováka, T.¹⁰² by i v tomto případě bylo možné považovat za nedodržení zákonných

---

¹⁰² Novák, T. Právní úprava a aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Právní rádce č. 9/2004.

požadavků s rizikem absolutní neplatnosti smluvního vztahu mezi českou a zahraniční společností.

S ohledem na právní jistotu bych doporučovala, aby byly podmínky pro transakce uvedené v ustanovení § 196a obchodního zákoníku dodrženy i u zahraniční právnické osoby.

III. USTANOVENÍ § 193 ODS. 2 OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

Ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. bylo vloženo do obchodního zákoníku jeho novelou, zákonem č. 370/2000 Sb., účinným od 1. ledna 2001, a to jako preventivní ochrana společnosti a jejích akcionářů před možnými negativními vlivy některých jednání členů představenstva společnosti. Jednalo se o významnou změnu pro uzavírání smluv týkajících se převodu většího majetku. Tato úprava stanoví, za jakých podmínek může společnost nabývat a zcizovat majetek, přičemž se bere do úvahy, že tyto úkony mohou mít výrazné dopady do hospodaření společnosti. Podle tohoto ustanovení se k uzavření smlouvy, na jejímž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní závěrku, vyžaduje souhlas dozorčí rady. Vydala-li společnost účastnické cenné papíry, které byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu, vyžaduje se i souhlas valné hromady. Ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku platí obdobně. Právo EU obdobné ustanovení nemá.

Ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku představuje jedinou výjimku z pravidla, že dozorčí rada nemůže určité jednání představenstva podmínit svým souhlasem. Vztahuje se jak na akciové společnosti, tak na společnosti s ručením omezeným, které zřídily dozorčí radu.

11. Účel ustanovení

Ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku je velmi diskutovaným ustanovením,

obdobně jako je tomu v případě § 196a obchodního zákoníku. Jak již bylo výše naznačeno, můžeme jeho základní funkci spatřovat v ochraně majetku akciové společnosti před svévolnými zásahy představenstva, jež by mohly společnost poškodit. Úprava v obchodním zákoníku se tímto ustanovením pokouší reagovat na postavení členů představenstva jako správců majetku společnosti, přičemž se, pokud jsou členové představenstva rozdílní od akcionářů společnosti, na tomto majetku žádnými vklady nepodílejí. Představenstvo jakožto statutární orgán společnosti má podle obchodního zákoníku právo rozhodovat o všech záležitostech společnosti, pokud nejsou zákonem nebo stanovami vyhrazeny do působnosti valné hromady nebo dozorčí rady. Součástí právní regulace jednání představenstva jsou i ochranné prvky proti nekalému jednání členů představenstva, které mají společnost před rizikem takového chování chránit. Dochází tak tedy k lepší ochraně zájmů akcionářů, jakož i věřitelů společnosti. Tato ochranná funkce by ovšem neměla zasahovat do běžné činnosti společnosti ani vnášet právní nejistotu do vztahů společnosti ke třetím osobám. Členové dozorčí rady jsou tak zapojeni do procesu posuzování smlouvy společnosti, a to i vzhledem k možnému vzniku odpovědnosti jejích členů za chybné rozhodnutí.

12. Vývoj právní úpravy

Novela obchodního zákoníku, zákon č. 370/2000 Sb., vypustila s účinností od 1. ledna 2001 původní ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. v návaznosti na povinnost upravenou v § 98 insolvenčního zákona¹⁰³ (dříve v § 3 zákona o konkurzu a vyrovnání).

Původní znění ustanovení § 193 odst. 2, účinné od 1. ledna 2001, stanovilo, že: „k uzavření smlouvy, na jejímž základě má společnost nabýt nebo zcizit majetek, přesahuje-li hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní

---

¹⁰³ Ustanovení § 98 insolvenčního zákona zní: „(1) Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je povinen podat insolvenční návrh bez zbytečného odkladu poté, co se dozvěděl nebo při náležité pečlivosti měl dozvědět o svém úpadku. Tuto povinnost má i tehdy, byl-li pravomocně zastaven výkon rozhodnutí prodejem jeho podniku nebo exekuce podle zvláštního právního předpisu proto, že cena majetku náležejícího k podniku nepřevyšuje výši závazků náležejících k podniku; to neplatí, má-li dlužník ještě jiný podnik. (2) Povinnost podle odstavce 1 mají i zákonní zástupci dlužníka a jeho statutární orgán a likvidátor dlužníka, který je právnickou osobou v likvidaci. Je-li těchto osob více a jsou-li oprávněny jednat jménem dlužníka samostatně, má tuto povinnost každá z nich. Insolvenční návrh podávají jménem dlužníka. (3) Povinnost podat insolvenční návrh podle odstavců 1 a 2 není splněna, bylo-li řízení o insolvenčním návrhu vinou navrhovatele zastaveno nebo byl-li jeho insolvenční návrh odmítnut.“

závěrku, se vyžaduje souhlas dozorčí rady. Vydala-li společnost registrované účastnické cenné papíry, vyžaduje se i souhlas valné hromady. Ustanovení § 196a odst. 4 platí obdobně.“

Co se týče povinného souhlasu valné hromady, byl s účinností od 1. května 2004 tento souhlas valné hromady vázán na vydání kótovaných účastnických cenných papírů. Novelou obchodního zákoníku, zákonem č. 188/2011 Sb., bylo toto s účinností od 15. července 2011 dále změněno s tím, že souhlas valné hromady byl povinný v případech, kdy společnost vydala účastnické cenné papíry, které byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu.

13. Ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku - rozbor právní úpravy

Jak již bylo nastíněno výše, ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku nedovoluje představenstvu volně navazovat smluvní vztahy, pokud hodnota předmětu plnění v těchto vztazích přesahuje hranici stanovenou obchodním zákoníkem, a to nezávisle na tom, zda společnost má majetek na základě takové smlouvy nabýt nebo zcizit. Uzavření smlouvy na základě níž má společnost nabýt nebo zcizit majetek vyžaduje ve výše uvedených případech vedle rozhodnutí představenstva též schválení dozorčí radou, popř. také valnou hromadou společnosti. Takové řešení tedy předpokládá, že by dozorčí rada nebo též sami akcionáři shromáždění na valné hromadě nepřipustili vznik právního vztahu, jímž by společnost byla ochuzena o významné součásti svého majetku, který by ji popř. mohl uvést do platebních potíží nebo ohrozit značnými ztrátami.

V praxi se lze již dlouhodobě setkat s určitou nejistotou v tom, co vše může být považováno za zcizení, resp. nabytí majetku. U společnosti s ručením omezeným je toto ustanovení ve většině případů bezpředmětné, jelikož tyto společnosti většinou nemívají dozorčí radu. U akciových společností je však aplikace pravidla v tomto ustanovení obsaženého trochu problematická v důsledku toho, že i mezi těmito společnostmi je zaznamenávána významná míra delikvence ohledně povinnosti zveřejňovat své finanční výkazy ve sbírce listin. U veřejně obchodovaných společností pak mohou být transakční náklady na rozhodnutí valné hromady, a to ať již přímé, plynoucí z problémů kolektivního rozhodování či nepřímé, z obchodního rizika zveřejnění informací

o transakci, prohibitivní.¹⁰⁴

Pokud se týká aplikace podmínek uvedených v § 193 odst. 2 obch. zák. na likvidátora společnosti v likvidaci, není zde v tomto ohledu jednoty v názoru, jelikož na likvidátora přechází speciální působnost statutárního orgánu jednat jménem společnosti v rozsahu potřebném pro provedení likvidace. Insolvenční správce (dříve správce konkurzní podstaty) souhlas dozorčí rady nepotřebuje.¹⁰⁵

Ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. má, jak je zřejmé, obecný ochranný charakter majetku společnosti a nejedná se o specifické omezení chránící společnost před transakcemi s konfliktem zájmů. Svým obecným rozsahem však budou dopadat i na tyto konfliktní transakce, jelikož, nerozlišují subjekt, který je druhou stranou převodu. Požadavek schválení dozorčí radou, popř. valnou hromadou společnosti je v ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku totiž vymezen pouze hodnotou převáděného majetku, a nikoliv subjektem, jež je druhou smluvní stranou převodu.

13.1 Limit stanovený v § 193 odst. 2 obchodního zákoníku

Ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku naskýtá několik výkladových obtíží. Jednou z nich je nejasnost, zda má být kvantitativní omezení, tj. limit jedné třetiny vlastního kapitálu, spojováno s každou jednotlivou smlouvou, kterou společnost uzavírá, tzn. každá smlouva, která by přesáhla hranici omezení, by vyžadovala schválení, nebo zda je limit určen kumulativně pro celé účetní období, takže by schválení podléhaly všechny smlouvy uzavírané po překročení zákonné hranice již bez ohledu na hodnotu předmětu plnění. Doslovné znění ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák., zejména s ohledem na vázanost na nabytí nebo zcizení v průběhu účetního období, by vedlo spíše k poslední uvedenému. Nicméně je třeba se přiklonit k prvnímu názoru, jelikož účelem ustanovení je ochrana před nekalým jednáním statutárního orgánu společnosti, nikoliv ochromit podnikatelskou činnost dané společnosti. Opačný názor zastává Dědič, J.¹⁰⁶, když dle jeho názoru u § 193 odst. 2 obch. zák. dochází ke sčítání hodnoty nabývaného a zcizovaného majetku za celé

---

¹⁰⁴ Richter, T. O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled. Právní rozhledy č. 1/2009, str. 11.

¹⁰⁵ Přidal, O. § 193 odst. 2 obchodního zákoníku – co způsobuje absence souhlasu dozorčí rady. Bulletin advokacie 2002/5, str. 40.

¹⁰⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, komentář. III. díl. Praha. Polygon, 2002, s. 2447.

účetní období, tzn. že souhlas příslušného orgánu je potřeba až v případě, kdy hodnota zcizovaného či nabývaného majetku v daném účetním období již překročila nebo v důsledku plnění závazků ze smlouvy překročí daný limit.

Pojem vlastní kapitál zmíněný v tomto ustanovení lze vyložit jako rozdíl mezi kapitálem podnikatele a cizím kapitálem. Dle § 6 odst. 4 obch. zák. tvoří vlastní kapitál vlastní zdroje financování obchodního majetku podnikatele. V rozvaze se vykazuje na straně pasiv.

Co se týče limitu jedné třetiny vlastního kapitálu, jde o částku vlastního kapitálu vyplývající z poslední řádné účetní závěrky, pokud společnost nesestavuje konsolidovanou účetní závěrku¹⁰⁷ – v tom případě by byl relevantní vlastní kapitál vykázaný v poslední konsolidované účetní závěrce. Poslední účetní závěrkou se rozumí účetní závěrka schválená představenstvem společnosti, nikoliv valnou hromadou společnosti. Z toho vyplývá, že limit pro uzavírání smluv podle ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku se bude v průběhu daného účetního období měnit.

V této oblasti se ovšem objevuje další nejasnost spojená s tím, že cena převáděného majetku není určována nezávislým znalcem, nýbrž se tvoří v předmluvních jednáních stran. Tak lze očekávat, že cena, která bude vyjádřena ve smlouvě, bude brát zřetel i na limit upravený v tomto ustanovení obchodního zákoníku.

---

¹⁰⁷ Podle § 22 zákona o účetnictví „(1) se konsolidovanou účetní závěrkou rozumí účetní závěrka sestavená a upravená metodami konsolidace. Nestanoví-li se dále v zákoně o účetnictví jinak, ustanovení zákona o účetnictví týkající se účetní závěrky se použijí i pro konsolidovanou účetní závěrku; konsolidovaná účetní závěrka je ověřována auditorem. (2) Povinnost sestavit konsolidovanou účetní závěrku má, za podmínek stanovených zákonem o účetnictví a prováděcími právními předpisy, účetní jednotka, která je obchodní společností a je ovládající osobou, s výjimkou ovládaných osob, které vykonávají společný vliv podle odstavce 4 (dále jen „konsolidující účetní jednotka“). (3) Povinnost podrobit se sestavení konsolidované účetní závěrky má, za podmínek stanovených zákonem o účetnictví a prováděcími právními předpisy, osoba bez ohledu na její sídlo, pokud je a) ovládanou osobou, s výjimkou ovládaných osob, ve kterých je vykonáván společný vliv podle odstavce 4 (dále jen „konsolidovaná účetní jednotka“), b) osobou, ve které konsolidující nebo konsolidovaná účetní jednotka vykonává společný vliv (dále jen „účetní jednotka pod společným vlivem“), nebo c) osobou, ve které konsolidující účetní jednotka vykonává podstatný vliv (dále jen „účetní jednotka přidružená“). (4) Společným vlivem se pro účely sestavení konsolidované účetní závěrky rozumí takový vliv, kdy osoba v konsolidačním celku spolu s jednou nebo více osobami nezahrnutými do konsolidačního celku ovládají jinou osobu, přičemž osoba vykonávající společný vliv samostatně nevykonává rozhodující vliv v této jiné osobě. (5) Podstatným vlivem se rozumí takový významný vliv na řízení nebo provozování podniku podle zvláštního právního předpisu, jenž není rozhodující ani společný; není-li prokázán opak, považuje se za podstatný vliv dispozice nejméně s 20 % hlasovacích práv. (6) Konsolidační celek tvoří účetní jednotky uvedené v odstavcích 2 a 3 písm. a), a to za podmínek stanovených § 22a zákona o účetnictví a prováděcími právními předpisy. (7) Konsolidovaná účetní závěrka musí být sestavena tak, aby podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace konsolidačního celku, účetních jednotek pod společným vlivem a účetních jednotek přidružených.“

Jelikož je limit odvozen z účetní hodnoty vlastního kapitálu společnosti, může to společností, které mají nízký základní kapitál, způsobovat problémy. Základní kapitál totiž představuje hlavní položku vlastního kapitálu.

13.2 Souhlas dozorčí rady a následky nedodržení této podmínky

Zavedením nutnosti souhlasu dozorčí rady s transakcemi zmíněnými výše byla posílena úloha dozorčí rady, pokud se jedná o její kontrolní působnost.

Dozorčí rada rozhoduje na základě souhlasu většiny hlasů svých členů, neurčí-li statuty vyšší počet. Na zasedání dozorčí rady má každý člen dozorčí rady jeden hlas. O zasedání dozorčí rady se pořizuje zápis podepsaný jejím předsedou. V zápise se uvedou i stanoviska menšiny členů, jestliže tato o to požádají, a vždy se uvede odchylný názor členů dozorčí rady zvolených zaměstnanci.

Otázkou, která se ve vztahu k ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku naskýtá, je, zda se případný nedostatek souhlasu promítne i do vztahů, které vznikly na základě smlouvy ke třetím osobám mimo společnost. Na tuto otázku existuje více názorů.

Štenglová, I.¹⁰⁸ zastává názor, že povinnost schválení smlouvy podle § 193 odst. 2 obchodního zákoníku vyplývá přímo ze zákona a toto ustanovení je třeba vzhledem k jeho povaze považovat za ustanovení kogentní. Nejde tedy o případ vnitřního omezení jednatelského oprávnění představenstva bez důsledků na vnější vztahy¹⁰⁹. Stejný závěr lze dovodit i teleologickým výkladem uvedeného ustanovení, neboť jeho účelem je hájit společnost a společníky před nekalým jednáním představenstva, přičemž tento účel by nebyl naplněn bez dopadů nedostatku souhlasu na právní účinky smlouvy. Jelikož toto ustanovení nevyžaduje předchozí souhlas, lze dovodit v případě absence takového souhlasu pouze neúčinnost dané smlouvy. Toto je dle Štenglové, I. možno dovodit též z odkazu na ustanovení § 196a odst. 4 obch. zák.

---

¹⁰⁸ Štenglová, I. v Štenglová, I. Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 711.

¹⁰⁹ Srov. § 13 odst. 5, § 191 odst. 2 a § 194 odst. 4 obch. zák.

Souhlas dozorčí rady lze tedy podle tohoto názoru udělit i následně a tím tento nedostatek zhojit.

Naproti tomu Dědič, J.¹¹⁰ zastal názor, že souhlas dozorčí rady, popř. valné hromady je předpokladem platnosti příslušné smlouvy, jelikož se souhlas vyžaduje již k uzavření smlouvy, tzn. souhlas musí být udělen již před jejím uzavřením. Podle tohoto názoru by byla smlouva bez příslušného souhlasu neplatná pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák.

Eliáš, K.¹¹¹ zmírňuje dopady důsledků porušení a nedostatek souhlasu dozorčí rady, případně valné hromady, považuje pouze za překročení jednatelského oprávnění statutárního orgánu, jež nerespektovalo vnitřní omezení – tzn. došlo k překročení jednatelského oprávnění představenstva, a tedy následkem je proto jen odpovědnost za případnou škodu uplatněná ve vnitřní sféře společnosti vůči členům představenstva.¹¹²

Dědič, J. v této souvislosti argumentuje též dobrou vírou třetích osob. Výše uvedený názor Eliáše, K. podporuje, ovšem s výhradou, že by přesto mohla být daná smlouva neplatná pro rozpor s dobrými mravy, jestliže by třetí osoba o nedostatku takového souhlasu věděla a současně by i věděla, že v daném případě je takový souhlas potřeba.¹¹³

Vrchní soud v Praze vyložil ve svém rozsudku ze dne 12. dubna 2012, sp. zn. 102 VSPH 89/2012, ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. tak, že nesplnění požadavku souhlasu dozorčí rady s převodem majetku způsobí neplatnost příslušné smlouvy. Závažnost závěrů obsažených v tomto rozhodnutí je tím vyšší, že se v posuzovaném případě jednalo o vztah ze smlouvy o půjčce, již soud kvalifikoval jako smlouvu, na jejímž základě dochází k převodu majetku ve smyslu § 193 odst. 2 obch. zák. Tento závěr totiž především neodpovídá zaběhlé praxi a zejména v oblasti investičního a transakčního financování by mohl mít fatální důsledky pro platnost řady transakcí

---

¹¹⁰ Dědič, J. v Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, komentář, Díl III. Praha: Polygon, Praha 2002, str. 2401.

¹¹¹ Eliáš, K. Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciových společností, in XII. Karlovarské právní dny. Praha: Linde, 2002, s. 114 a násl.

¹¹² Obdobně též Filip, V. Právní úprava transakcí s konfliktem zájmů. Právní rozhledy 10/2008, str. 351 - 352.

¹¹³ Srov. Dědič, J. v Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář., díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2401.

realizovaných od roku 2001, kdy byl požadavek souhlasu dozorčí rady do zákona implementován.

Nejvyšší soud ČR se k výše uvedenému vyjádřil o den dříve, a to ve svém rozsudku ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010: „Rozhodnutí o tom, zda a jaký majetek akciová společnost nabude či naopak převede na třetí osobu, spadá zásadně do obchodního vedení, jehož zabezpečení náleží představenstvu (§ 192 odst. 1 obch. zák.) a ohledně něhož není nikdo, tj. ani dozorčí rada či valná hromada společnosti, oprávněn udělovat představenstvu pokyny, nestanoví-li zákon jinak (§ 194 odst. 4 věta druhá obch. zák.). Ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. představuje právě takovou zákonnou výjimku, jež umožňuje dozorčí radě (popř. i valné hromadě) ovlivnit, zda bude uzavřena smlouva o převodu či nabytí majetku, přesahuje-li jeho hodnota jednu třetinu vlastního kapitálu vyplývajícího z poslední řádné účetní závěrky (nebo z konsolidované účetní závěrky, sestavuje-li společnost konsolidovanou účetní závěrku).“

Účelem této úpravy je podřídit významné majetkové dispozice, na něž se nevztahuje výjimka formulovaná v ustanovení § 196a odst. 4 obch. zák., jež by mohly zásadním způsobem ovlivnit hospodaření společnosti a její další podnikání, dodatečné kontrole ze strany kontrolního orgánu (dozorčí rady), popř. i ze strany akcionářů (jsou-li účastnické cenné papíry registrovány). V případech vymezených v citovaném ustanovení jsou tak dozorčí rada a popř. i valná hromada oprávněny udělit představenstvu pokyn k úkonu spadajícímu do obchodního vedení, spočívající v zákazu uzavřít dotčenou smlouvu.

V obdobných případech, kdy zákon vyžaduje k určitému právnímu úkonu akciové společnosti souhlas dalšího orgánu této společnosti (valné hromady), Nejvyšší soud ČR doposud dovozoval, že bez potřebného souhlasu je takový právní úkon neplatný, je-li vyžadován souhlas předchozí (srov. ustanovení § 196a odst. 1 obch. zák. ...), popř. neúčinný, postačí-li i souhlas následný (srov. ustanovení § 196a odst. 3 obch. ...). Od uvedených případů se ovšem ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. odlišuje ve třech směrech. Za prvé nejde o právní úpravu tzv. konfliktu zájmů, tj. situací, kdy se zájem člena statutárního orgánu v důsledku rozličných okolností dostává (může dostat) do rozporu se zájmy společnosti, což může vést k uzavření smlouvy pro

společnost (a potažmo její akcionáře a věřitele) nevýhodné. Za druhé ve výše uvedených případech je smluvním partnerem společnosti osoba s touto společností víceméně určitým způsobem spjatá (kdežto ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. žádný zvláštní vztah mezi společností a jejím smluvním partnerem nepředpokládá). A konečně za třetí ve výše popsanych případech má smluvní partner společnosti možnost rozpoznat, že jde o smlouvu podléhající ustanovením § 196a obch. zák., resp. § 66 odst. 2 obch. zák., k jejímuž uzavření je nezbytný souhlas valné hromady společnosti.

V případě ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. však smluvní partner společnosti často nemá objektivně možnost zjistit, že smlouva podléhá označenému ustanovení a že k jejímu uzavření se vyžaduje souhlas dozorčí rady, popř. i valné hromady společnosti.

Z uvedených důvodů Nejvyšší soud ČR ve svém rozsudku ze dne 11. dubna 2012 uvedl, že ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. nezakládá takové omezení oprávnění představenstva jednat jménem akciové společnosti, v jehož důsledku by smlouva uzavřená bez souhlasu dozorčí rady (popř. i valné hromady) nebyla účinná a nevázala společnost. Absence souhlasu dozorčí rady, popř. valné hromady, se smlouvou podléhající ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. tudíž neplatnost či neúčinnost smlouvy o převodu majetku nezpůsobuje.¹¹⁴

Co se praktického hlediska týče, v praxi bude pravděpodobně stěží možné, aby třetí osoby, s nimiž společnosti příslušné smlouvy uzavírají, prověřovaly, jaká byla výše vlastního kapitálu smluvní protistrany a zda se opravdu jedná o obchod přesahující běžný podnikatelský rámec. Rozhodná informace o tom, že schvalovací usnesení dozorčí rady (popř. níže uvedené schvalovací usnesení valné hromady) bylo skutečně přijato, navíc musí vždy pocházet od smluvní protistrany a nemusí být pravidlem, že bude doložena i listinou obsahující předmětné usnesení, neboť jde o vnitřní dokumenty společnosti, na jejichž předložení není právní nárok, a v nichž mohou být obsaženy i důvěrné informace. Pokud tedy společnost informovala svého smluvního partnera o tom, že zákonná omezení byla respektována, nemůže se později dovolávat

---

¹¹⁴ Srov. rovněž usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2012, sp. zn. 29 Cdo 3110/2011.

neplatnosti smluv pro nedodržení těchto zákonných požadavků.¹¹⁵

V návaznosti na textaci ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák., konkrétně řečeno ze sousloví, že k uzavření smluv se vyžaduje souhlas dozorčí rady, se lze přiklonit k názoru, že původním záměrem zákonodárce bylo, aby v případě absence takového souhlasu byla daná smlouva neplatná. Nicméně s ohledem na limitovanou možnost případného smluvního partnera ověřit si výši vlastního kapitálu akciové společnosti, jakož i s ohledem na fakt, že v těchto případech nejde o střet zájmů mezi stranami smlouvy, se domnívám, že nedostatek takového souhlasu nezpůsobí neplatnost či neúčinnost smlouvy o převodu majetku. Tento závěr je podpořen také skutečností, že ani unijní právní úprava neobsahuje stejné či alespoň obdobné ustanovení. V případě, že bude smlouva uzavřena bez souhlasu valné hromady a bude pro společnost nevýhodná, odpovídají členové představenstva za škodu tím společnosti způsobenou v rámci své povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře.

Je sporné, zda je nutné vyžadovat souhlas ke každé jednotlivé smlouvě týkající se nabytí či zcizení majetku společnosti nebo jestli může být souhlas dán předem pro neurčitý počet případů. Z důvodu, že požadavek schválit uzavření každé jednotlivé smlouvy by mohl ochromit činnost větších společností, se lze klonit k názoru, že je možné udělit souhlas pro více případů, přičemž ale musí být alespoň obecně vymezen předmět smluv a okruh osob, s nimiž dané smlouvy lze uzavírat.

13.3 Souhlas valné hromady a následky nedodržení této podmínky

Pokud společnost vydala účastnické cenné papíry¹¹⁶, které byly přijaty k obchodování na evropském regulovaném trhu (jde tedy o „veřejnou akciovou společnost“), vyžaduje se v případě výše uvedených transakcí kromě souhlasu dozorčí rady taktéž souhlas valné hromady společnosti. I z této podmínky stanovené obchodním zákoníkem lze usuzovat, že zákonodárce měl v úmyslu vyjmout

---

¹¹⁵ Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv., str. 938.

¹¹⁶ Srov. § 183a odst. 1 obch. zák.: „Kdo činí veřejný návrh smlouvy na odkoupení nebo směnu cenných papírů vydaných akciovou společností, se kterými je spojen podíl na základním kapitálu nebo hlasovacích právech společnosti, nebo cenných papírů vydaných touto společností, s nimiž je spojeno právo takové cenné papíry získat (dále jen „účastnické cenné papíry“), postupuje podle tohoto ustanovení; tím nejsou dotčena pravidla pro nabídky převzetí podle zákona o nabídkách převzetí a pravidla pro veřejnou nabídku investičních cenných papírů podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu.“

z výlučné pravomoci představenstva společnosti rozhodnutí o podstatných změnách na straně aktiv společnosti, a tato rozhodnutí přidělil v případě veřejných akciových společností do sdílené pravomoci představenstva, dozorčí rady a valné hromady.

Valná hromada rozhoduje o schválení převodu, popř. nabytí majetku prostou většinou hlasů, pokud stanovy, popř. společenská smlouva společnosti nepředepisují vyšší počet hlasů.

Cílem úpravy je poskytnout dozorčí radě, popř. akcionářům včasnou informaci o majetkové dispozici, a tím jim poskytnout příležitost zabránit uzavření majetkové transakce. Pokud již v takové situaci souhlas udělí, bude tento plnit imunizující funkci, neboť bude pak obtížné činit členy vedení odpovědnými za škodu v případě chybného manažerského rozhodnutí. Ani v takovém případě ovšem nelze vyloučit odpovědnost za škodu způsobenou porušením péče řádného hospodáře.

V případě absence souhlasu valné hromady platí přiměřeně výše uvedené o absenci souhlasu dozorčí rady (viz blok A, část III, kapitola 13.2).¹¹⁷

Ve vztahu k omezením dispozicí s majetkem společnosti je nutné podotknout, že vedle zákonných omezení mohou mít společnosti ve svých stanovách, popř. v případě společností s ručením omezeným ve svých zakladatelských dokumentech, vlastní autonomní úpravu omezení určitých úkonů reprezentantů společnosti.

14. Výjimky z pravidel aplikace ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku

Předmětem souhlasu dle § 193 odst. 2 obchodního zákoníku jsou jen smlouvy, na jejichž základě společnost nabývá či zcizuje majetek, nikoliv tedy smlouvy o poskytování služeb. Souhlasu příslušného orgánu je třeba pouze v případě uzavírání smluv mimo běžný obchodní styk, jak je zjevné z odkazu na ustanovení § 196a odst. 4 obchodního zákoníku. Jsou jimi všechny smlouvy, které se netýkají běžné činnosti společnosti, tedy ty, jimiž se nerealizuje předmět podnikání společnosti. Smlouvou uzavíranou v rámci běžného obchodního styku je tedy potom vždy smlouva, kterou se realizuje předmět podnikání společnosti. Ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. se také nevztahuje na nabytí

---

¹¹⁷ Srov.např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010.

nebo zcizení majetku z podnětu, pod dozorem nebo dohledem státního orgánu nebo na nabytí nebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobném regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému. Bližší výklad ustanovení § 196a odst. 4 poskytuje blok A, část II, kapitola 7.

Výše uvedený názor ohledně výjimek z aplikace ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. uvedených v § 196a odst. 4 obch. zák. je zastáván Dědičem, J.¹¹⁸

Nicméně podle názoru Eliáše, K.¹¹⁹ nelze ustanovení § 196a odst. 4 obch. zák. aplikovat na ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. ani analogicky, jelikož se podle něj jedná o výjimku z jiného zákazu.

S názorem Eliáše, K. se neztotožňuji, jelikož z textace § 193 odst. 2 obch. zák., tj. z přímého odkazu na § 196a odst. 4 obsaženého v tomto ustanovení dle mého názoru plyne, že tyto výjimky jsou na ustanovení § 193 odst. 2 obch. zák. aplikovatelné.

IV. FINANČNÍ ASISTENCE DLE OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU

Dalším prostředkem právní ochrany akcionářů v českém právním řádu jsou pravidla obsažená v právní úpravě finanční asistence. Finanční asistencí se v zásadě rozumí financování či zajištění financování ze strany společnosti směřující k umožnění nabytí akcií (nebo zatímních listů) této společnosti třetí osobou.

15. Účel a funkce právní úpravy finanční asistence

Důvodem vzniku pravidel o finanční asistenci je obecný princip zachování základního kapitálu, jehož hlavním účelem je ochrana věřitelů kapitálových společností. Tím je zároveň zabráněno převádění majetku společnosti za účelem financování nabývání akcií ve prospěch akcionářů mimo způsob legální výplaty zisku ve formě dividend. Funkcí těchto pravidel je tak vyhnout se riziku platební neschopnosti společnosti, která je zavázaná (dlužníkem) z finanční asistence.

---

¹¹⁸ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 2401.

¹¹⁹ Eliáš, K. Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciových společností, in XII. Karlovarské právnické dny. Praha: Linde, 2002, s. 114.

Další funkcí pravidel pro poskytování finanční asistence je zabránění obcházení zákazu nabývání vlastních akcií. I když při poskytování finanční asistence nedochází k nabytí vlastních akcií, je společnost i při úvěrování třetí osoby při nabývání jejích vlastních akcií zatížena obdobným způsobem.

Účelem stanovení pravidel finanční asistence je zabránit převzetí (ovládnutí) společnosti uskutečňované z cizích zdrojů, při němž je použit majetek cílové společnosti pro financování nabývání jejích akcií či podílů a zároveň možnost splnit pravidla stanovená obchodním zákoníkem právě pro účely akvizičního financování při převzetí společnosti. .

Podpůrným účelem je rovněž ochrana minoritních akcionářů či zabránění statutárnímu orgánu společnosti rozhodnout o tom, jaká bude struktura akcionářů či společníků společnosti, jelikož taková osoba by byla zvýhodněna oproti ostatním, když by jí byly poskytnuty finanční prostředky na nákup akcií společnosti.¹²⁰

16. Vývoj právní úpravy poskytování finanční asistence v České republice a inspirace zahraničními právními řády

Zavedení finanční asistence má svůj původ ve 20. století ve Velké Británii. Na začátku dvacátých let 20. století prožívalo britské hospodářství prudký růst, což vedlo k vysoké kapitalizaci mnoha společností v tom smyslu, že měly mnoho likvidních prostředků v obchodním majetku (zpravidla hotovostní peněžní prostředky), které nebyly používány na investiční účely. Této situace začali využívat tzv. nájezdníci k rozsáhlému skupování britských společností, přičemž pro financování těchto převzetí byl používán samotný majetek uvedených společností. Tyto náklady zatěžovaly dodatečně majetek společností tak silně, že docházelo v následujících letech hospodářské recese k jejich krachům. Z tohoto důvodu byla ustavena expertní komise pod vedením pana Greena, která společností doporučila nařídit zákaz takové finanční asistence při nabývání vlastních akcií společností.¹²¹ Následně byl zákaz finanční asistence ve Velké Británii uzákoněn, a to v Companies Act z roku 1928.

---

¹²⁰ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce, 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financi-asistence>

¹²¹ Kalss/Oechsler - Kroppf, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz (§§ 76 - 117 AktG, mitbestG, § 76 BetrVG 1952. Munchen: C.H. Beck, 2004, § 71a, Rn.

Britským právem byla finanční asistence chápána jako zdroj případného fiktivního kapitálu, jako projev morálního selhání vedoucího k tvorbě falešného trhu apod.¹²²

Dřívější právo obchodních společností v jednotlivých zemích EU mluvilo spíše tedy o zákazu finanční asistence, jakožto o nedovolenosti poskytování finančních prostředků nebo zajištění ze strany obchodních společností. Zákaz finanční asistence tak zamezoval nepřímé poskytování finančních prostředků nebo zajištění ať už různých druhů. Tato pravidla se vztahovala i na dceřiné společnosti a taktéž na společnosti ovládané těmito dceřinými společnostmi. Taktéž se aplikovala na vztahy komisionářské, tj. na vztahy kdy třetí osoba nabývá svým jménem na účet akciové společnosti její akcie nebo u společností s ručením omezeným obchodní podíly nebo je nabývá na účet osoby ovládané touto společností.

Právní úprava finanční asistence v České republice byla zařazena do obchodního zákoníku zákonem č. 142/1996 Sb., kterým došlo k implementaci práva EU, jmenovitě čl. 23 Druhé směrnice (po novele Druhé směrnice rovněž čl. 23a). Dle ní byla finanční asistence výslovně zakázána.¹²³ Před účinností této novely, tedy před 1. červencem 1996, nebyla finanční pomoc společnosti při nabývání jejích akcií jednáním neplatným nebo odporujícím zásadám poctivého obchodního styku.¹²⁴ Podle rozsudku Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008, nezakazoval-li právní řád do 30. června 1996 společnostem finanční asistenci poskytovat, pak rozhodnutí, zda ji společnost poskytne, bylo zásadně na uvážení jejího statutárního orgánu, jenž byl povinen postupovat s náležitou péčí (což mimo jiné znamenalo i povinnost členů statutárního orgánu dát přednost zájmům společnosti před zájmy vlastními). Porušení této povinnosti pak nemělo - samo o sobě - za následek neplatnost smlouvy či neposkytnutí právní ochrany právům nabytým věřitelem z takové smlouvy, nýbrž (zejména) vznik odpovědnosti členů statutárního orgánu za škodu tím společnosti způsobenou.

Na pojetí finanční asistence v českém právním řádu měla pravděpodobně největší vliv výše uvedená úprava v britském zákoně o obchodních společnostech. Nicméně směr

---

¹²² Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 407.

¹²³ Srov. dále blok A, část IV, kapitulu 17.

¹²⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008.

nastavený Druhou směrnicí, resp. novelou Druhé směrnice, je dominantní.

Jak uvedl Havel, B.¹²⁵, „finanční asistence coby projev jednání společnosti, kterým poskytne plnění na získání vlastních akcií, bylo pro jeho negativní konotace čl. 23 Druhé směrnice zakázáno, byť o spornosti tohoto zákazu se vedly letité spory. Česká úprava byla o to přísnější, že požadavek Druhé směrnice vztáhla také na společnosti s ručením omezeným.“

Ustanovení § 161e odst. 1 obch. zák., ve svém původním znění účinném do 31. prosince 2000, výslovně hovořilo o tom, že společnost nesmí poskytovat zálohy, půjčky ani úvěry pro účely nabytí jejích akcií ani úvěry nebo půjčky poskytnuté na tyto účely nebo jiné závazky související s nabýváním jejích akcií zajišťovat. Dle tohoto ustanovení byly tedy např. jakékoliv zálohy nedovolené a příjemce by byl v takovém případě povinen zálohu vrátit podle ustanovení občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení. Tehdejší odstavec 2 § 161e obch. zák., inspirovan článkem 24 Druhé směrnice, se zabýval vzetím vlastních akcií do zástavy. Stanovil, že společnost nebo třetí osoba jednající vlastním jménem na účet společnosti může vzít do zástavy akcie vydané touto společností jen za podmínek stanovených v tehdejší § 161 až 161d obch. zák. V rozporu s novelou Druhé směrnice neobsahoval dřívější § 161e obch. zák. ve znění účinném do 31. prosince 2000 výjimky ze zákazu finanční asistence, na rozdíl od toho, jak to činil článek 23 odst. 2 Druhé směrnice.

Novelou obchodního zákoníku, zákonem č. 370/2000 Sb., účinném od 1. ledna 2001, byl text § 161e odst. 1 obch. zák. pozměněn. Podle důvodové zprávy upřesňovala novela, že zákaz poskytovat zálohy se týká situací, kdy společnost nabývala své vlastní akcie. Konkrétně bylo v odstavci 1 § 161e obch. zák. stanoveno, že společnost nesmí při nabývání vlastních akcií poskytovat zálohy a nesmí poskytovat půjčky ani úvěry pro účely nabytí jejích akcií ani úvěry nebo půjčky poskytnuté na tyto účely nebo jiné závazky související s nabýváním jejích akcií zajišťovat. Podle odstavce 2 § 161e obch. zák. mohla vzít společnost do zástavy vlastní akcie jen za podmínek stanovených v § 161a odst. 1 a 4, § 161b, 161d a § 161e odst. 1 obch. zák.; toto omezení se nevztahovalo na banky. Tato novela vztáhla odstavcem 3 § 161e obch. zák. použití

---

¹²⁵ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 407

zákazu finanční asistence, resp. použitím odstavců 1 a 2 § 161e obch. zák., rovněž na zatímní listy společnosti.

První výjimku ze zákazu finanční asistence, vloženou do obchodního zákoníku jeho novelou – zákonem č. 370/2000 Sb., bylo možno nalézt v § 161e odst. 3 obch. zák., dle něhož se zákaz finanční asistence nepoužije na nabývání vlastních akcií pro zaměstnance akciové společnosti. V návaznosti na § 158 obch. zák. však musely takový postup připouštět stanovy dané společnosti.

Druhou výjimku ze zákazu finanční asistence implementoval do českého právního řádu zákon č. 165/1998 Sb., jež vložil do zákona o bankách odstavec 3 § 18 ve znění, podle něhož se pro banky nepoužilo ustanovení obchodního zákoníku o konfliktu zájmů upravující poskytování úvěrů, půjček a zajištění závazků akciovou společností, to vše s ohledem na tehdejší ustanovení § 161e a § 161f (a rovněž i § 196a) obchodního zákoníku. Zákaz poskytování úvěrů, půjček a zajištění se tedy nevztahuje na banky. (Následně byl nabytím účinnosti novely obchodního zákoníku, zákona č. 215/2009 Sb., tento odkaz na § 161e a § 161f obch. zák. ze zákona o bankách vyňat.)

Po nabytí účinnosti novely obchodního zákoníku, zákona č. 554/2004 Sb., se finanční asistence dle tehdejšího § 161f odst. 1 obch. zák. vztahovala i na ovládané společnosti. Důvodem byl fakt, že akciová společnost mohla zákaz finanční asistence obcházet poskytováním finančních prostředků nebo zajištění své dceřiné společnosti na nabytí svých akcií. Dříve toto ustanovení obsahovalo pouze odkaz na použití § 161e odst. 1 obch. zák., což vyvolávalo pochybnosti o jeho použití na ovládanou osobu. Výše uvedená novela obchodního zákoníku tedy výslovně stanovila, že na poskytování záloh, půjček a úvěrů pro účely nabytí akcií ovládající osoby ovládanou osobou a na zajišťování závazků týkajících se nabývání akcií ovládající osoby ovládanou osobou se použije ustanovení o zákazu finanční asistence obsažené v dřívějším § 161e obch. zák. Podle tehdejšího § 161f odst. 5 obch. zák., byl zákaz finanční asistence použitelný taktéž na případ, kdy akcie nebo zatímní listy byly nabývány jménem třetí osoby, ale na účet akciové společnosti, která je vydala, anebo na účet osoby ovládané touto společností. Jednalo se o vztah komisionářský dle § 577 a násl. obchodního zákoníku.

Akciové společnosti obecně mohly i tehdy poskytovat půjčky, úvěry či poskytovat

zajištění za úvěry nebo půjčky. Poskytování finanční asistence bylo zakázáno jen v případě, že tato byla poskytnuta za účelem nabývání vlastních akcií akciové společnosti. Pro posouzení zakázanosti finanční asistence byl tedy podstatný účel finančního asistování. Tak bylo zakázáno finančního asistování například v případě, kdy se akciová společnost a třetí osoba dohodly o použití finančních prostředků na nabytí vlastních akcií společnosti. Vždy bylo pro posouzení zákazu rozhodující jakožto objektivní účel to, zda usnadnilo financování nabytí akcií a zda zde byla společná vůle stran s ohledem na poskytování finanční asistence a na nabytí akcií. Subjektivní atribut, tj. požadavek protiprávního chování, § 161e odst. 1 obch. zák. neobsahoval. Rovněž nebyla rozhodná forma subjektu – třetí osoby, již byla finanční asistence poskytována, tj. zda měla formu akciové společnosti či jiné obchodní společnosti, nebo se jednalo o fyzickou osobu.

Důsledkem porušení zákazu finanční asistence byla s ohledem na § 39 občanského zákoníku a § 267 odst. 1 obchodního zákoníku absolutní neplatnost takového právního úkonu.¹²⁶ V případě, že bylo z takových smluv plněno, jednalo se o bezdůvodné obohacení, a tudíž příjemce tohoto plnění byl povinen společnosti toto plnění vrátit podle obecných ustanovení občanského zákoníku o bezdůvodném obohacení. Pokud byla osoba, která musela plnění vrátit, v dobré víře, byla navíc společnost povinna nahradit škodu, jež vznikla druhé straně.

Jelikož Druhá směrnice, ve znění novely Druhé směrnice, nedává přímý příkaz finanční asistenci umožnit, ale záleží pouze na vůli zákonodárců jednotlivých členských států, jak v tomto ohledu rozhodnou, novela obchodního zákoníku, zákon č. 215/2009 Sb., účinná od 20. července 2009, finanční asistenci dovolila, a to jak ve vztahu k akciovým

---

¹²⁶ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007, kterým Nejvyšší soud ČR rozhodl o případu, kdy si daná osoba vzala úvěr na koupi akcií společnosti, společnost pak smlouvou o převzetí dluhu převzala závazek z úvěrové smlouvy. V tomto případě se Nejvyšší soud ČR k otázce vyjádřil tak, že převzetí dluhu je rovněž nedovolenou finanční asistencí. Konkrétně vyřkl, že zákazu formulovanému v ustanovení § 161e obch. zák. (dřívější ustanovení upravující finanční asistenci) odporuje také smlouva, kterou akciová společnost (přijímatel) převezme ve smyslu § 531 odst. 1 obč. zák. za původního dlužníka jeho dluh z neplaceného úvěru poskytnutého původnímu dlužníku na nákup akcií příjemce.

Podle názoru Filipa, V. (Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce, 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financi-asistence>) je možno za finanční asistenci rovněž považovat financování opčních programů pro členy představenstva akciové společnosti. Pokud akciová společnost poskytla půjčku členu představenstva za účelem financování výkonu opčního práva na akcie společnosti, byla taková půjčka neplatná. Vzhledem k tomu, že zákaz finanční asistence byl obecný a nestanovil specifické podmínky pro jeho aplikaci, nebylo vůbec rozhodné, zda případná půjčka poskytnutá akciovou společností mohla být pro ni samotnou ekonomicky výhodná.

společnostem, tak pokud se jedná o společnosti s ručením omezeným. U společností s ručením omezeným Česká republika této možnosti využila nad rámec článku 23 Druhé směrnice. Český zákonodárce zvolil racionální řešení omezené přípustnosti finanční asistence s filozofií, že účinná regulace existujícího je lepší než neúčinný zákaz.¹²⁷

Potřeba přijetí výše uvedené novely obchodního zákoníku vyplynula z transpozice novely Druhé směrnice do českého práva, jež měla být dle předpisů EU do českého právního řádu promítnuta nejpozději 15. dubna 2008. Finanční asistence je tedy od účinnosti této novely – zákona č. 215/2009 Sb. - dovolena, pokud jsou ovšem splněny podmínky uvedené v obchodním zákoníku.

Podle znění § 161f obch. zák. účinného od 20. července 2009 může akciová společnost finanční asistenci pro účely získání jejích akcií nebo zatímních listů poskytovat, jen „určí-li tak statuty a jen za splnění alespoň těchto podmínek: a) finanční asistence je poskytnuta za podmínek obvyklých v obchodním styku, b) představenstvo prošetřilo finanční způsobilost osoby, které je finanční asistence poskytována, c) poskytnutí finanční asistence předem schválí valná hromada, a to na základě zprávy představenstva podle písmene d); k přijetí rozhodnutí je potřebný souhlas alespoň dvou třetin hlasů všech akcionářů, d) představenstvo vypracuje písemnou zprávu, kde 1. poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích, 2. uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, včetně ceny, za kterou budou akcie příjemcem finanční asistence získány, 3. uvede závěry prošetření finanční způsobilosti podle písmene b), 4. zdůvodní, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti, e) jsou-li za pomoci finanční asistence získávány akcie od společnosti finanční asistenci poskytující, musí být cena, za kterou budou tyto akcie získány, spravedlivá, f) poskytnutí finanční asistence nezpůsobí snížení vlastního kapitálu pod základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře, a snížený o výši dosud nesplaceného základního kapitálu, g) společnost vytvoří ve výši poskytnuté finanční asistence zvláštní rezervní fond; § 161d odst. 3 se použije přiměřeně, h) poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek podle zvláštního právního předpisu.“

---

¹²⁷ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1., 2009 - 2 sv., str. 745.

Podle odstavce 2 § 161f obch. zák. uloží zprávu podle odstavce 1 písm. d) představenstvo bez zbytečného odkladu poté, co ji vypracuje, avšak vždy před konáním valné hromady, která poskytnutí finanční asistence schvaluje, do sbírky listin; zpráva musí být akcionářům na jednání této valné hromady volně dostupná. Má-li být finanční asistence poskytnuta člena statutárního orgánu společnosti, osobě společnost ovládající, člena jejího statutárního orgánu nebo osobě, která jedná se společností nebo se kteroukoliv z výše uvedených osob ve shodě, přezkoumá zprávu podle odstavce 1 písm. d) na společnosti a těchto osobách obecně uznávaný nezávislý odborník, určený dozorčí radou. Ve své písemné zprávě odborník zhodnotí správnost písemné zprávy představenstva a výslovně se vyjádří k tomu, zda poskytnutí finanční asistence není v rozporu se zájmy společnosti; odstavec 2 se použije obdobně (odst. 3 § 161f obch. zák.). Dle odst. 4 § 161f obch. zák. se ustanovení odstavce 1 písm. a) až e) a h) a odstavce 2 nepoužije na jednání společnosti s cílem nabytí vlastních akcií nebo zatímních listů pro zaměstnance společnosti podle § 158 obch. zák. Při poskytování finanční asistence se výše uvedené nevztahuje na banky a finanční instituce podle jiného právního předpisu upravujícího činnost bank, pokud je poskytována v obvyklých mezích jejich hlavní činnosti a pokud nezpůsobí snížení jejich vlastního kapitálu pod základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře. (odst. 5 § 161f obch. zák.)

Pokud se jedná o ustanovení § 161e obchodního zákoníku, to se od 20. července 2009 týká pouze zástavy vlastních akcií či zatímních listů společnosti.

Současná podoba ustanovení o finanční asistenci pro akciové společnosti je účinná od 1. ledna 2012, tj. od nabytí účinností novely obchodního zákoníku – zákona č. 351/2011 Sb., výše uvedené ustanovení pozměnila tak, že nadále je k přijetí rozhodnutí potřebný souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů, nikoliv všech. Dále dle tehdy účinného znění § 161f písm. e) musela být cena, za kterou budou akcie získány od společnosti finanční asistenci poskytující, spravedlivá, kdežto dnes je stanoveno, že tato cena musí být přiměřená. Rovněž písm. f) § 161f obch. zák. bylo drobně pozměněno, když v návaznosti na podmínku nesnížení vlastního kapitálu pod základní kapitál, který dle dřívější úpravy se měl zvýšit o fondy, které nelze podle zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře, a snížený o výši dosud nesplaceného základního kapitálu, je nahrazen

v současnosti už jen odkazem na § 178 odst. 2 písm. a) a b).¹²⁸

Pro společnosti s ručením omezeným existuje speciální úprava problematiky poskytování finanční asistence. Nicméně společnost s ručením omezeným nemusí sledovat přísná komunitární pravidla o zachování základního kapitálu.

Nejdříve byl v dřívějším § 120 odst. 3 obch. zák., účinném do 31. prosince 2004,¹²⁹ dlouho uveden výslovný odkaz na přiměřené použití § 161f odst. 2 až 4 obch. zák., nicméně chyběl odkaz na § 161f odst. 1 obch. zák.¹³⁰ V důsledku toho nebylo zřejmé, zda je zákaz finanční asistence použitelný také na ovládanou společnost. Dovozovalo se pouze, že jsou-li předmětem akvizice nikoliv akcie, ale pouze obchodní podíly ve společnosti s ručením omezením, pak sama cílová společnost, tj. mateřská společnost, nesmí poskytnout v žádné formě finanční asistenci, nicméně není zakázáno, aby takovou finanční asistenci poskytla osoba, kterou cílová společnost ovládá. To vše bez ohledu na právní formu dané ovládané osoby.¹³¹

Počínaje 1. lednem 2005, jmenovitě účinností novely obchodního zákoníku, zákona č. 554/2004 Sb., byl následně upřesněn odkaz obsažený v tehdejší § 120 odst. 3 obch. zák. Tímto ustanovením bylo stanoveno, že se na poskytování záloh, půjček a úvěrů pro účely nabytí obchodních podílů ovládanou osobou na ovládající osobě a na zajišťování závazků týkajících se nabývání obchodních podílů na ovládající osobě ovládanou osobou přiměřeně použijí § 161e a § 161f odst. 2 až 4 obch. zák. Tím bylo ovládané společnosti,

---

¹²⁸ Ustanovení § 178 odst. 2, písm. a) a b) obch. zák. zní: „Společnost není oprávněna rozdělit zisk nebo jiné vlastní zdroje mezi akcionáře, je-li vlastní kapitál zjištěný z řádné nebo mimořádné účetní závěrky nebo by v důsledku rozdělení zisku byl nižší než základní kapitál společnosti, zvýšený o a) upsanou jmenovitou hodnotu akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení řádné nebo mimořádné účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku, a b) tu část rezervního fondu nebo ty rezervní fondy, které podle zákona a stanov nesmí společnost použít k plnění akcionářům.“

¹²⁹ Ustanovení § 120 odst. 3 obch. zák., ve znění účinném k 19. červenci 2009 znělo: „Ovládaná osoba nesmí smluvně nabývat obchodní podíl osoby ji ovládající. Na nabývání a zastavování obchodních podílů na ovládající osobě ovládanou osobou a na poskytování záloh, půjček a úvěrů pro účely nabytí obchodních podílů na ovládající osobě ovládanou osobou a na zajišťování závazků týkajících se nabývání obchodních podílů na ovládající osobě ovládanou osobou se přiměřeně použijí ustanovení § 161b odst. 1 písm. b), § 161b odst. 3 a 4, § 161e a § 161f odst. 2 až 4.“

¹³⁰ Ustanovení § 161f odst. 1 obch. zák., ve znění účinném k 19. červenci 2009 znělo: „Na upisování, nabývání a zastavování akcií nebo zatímních listů ovládající osoby ovládanou osobou a na poskytování záloh, půjček a úvěrů pro účely nabytí akcií ovládající osoby ovládanou osobou a na zajišťování závazků týkajících se nabývání akcií ovládající osoby ovládanou osobou se použijí obdobně ustanovení § 161, § 161a odst. 1 a 2, § 161b odst. 1 písm. b) až d), § 161b odst. 2 až 5, § 161c, § 161e.“

¹³¹ Rychlý, T. Tzv. zákaz finanční asistence: česká úprava a evropské perspektivy. Právní rozhledy č. 4/2004, str. 141. K tomu srov. taktéž usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. března 2007, sp. zn. 29 Odo 641/2005.

kteřá je ovládána společností s ručením omezeným jakožto společností mateřskou, výslovně zakázáno poskytovat finanční asistenci na nabytí obchodních podílů této ovládající osoby.

Ustanovení § 120a obchodního zákoníku bylo do obchodního zákoníku vloženo až jeho novelou, zákonem č. 215/2009 Sb. Jak již bylo výše zmíněno, tato novela byla přijata jako reakce na novelu Druhé směrnice, jež zákaz finanční asistence rozvolnila. Řada evropských států shledala zákaz finanční asistence u společnosti s ručením omezeným jako nedůvodný.

V ustanovení § 120a obch. zák. bylo řečeno, že, neurčí-li společenská smlouva další podmínky, může společnost poskytnout zálohu, půjčku, úvěr nebo jiné peněžité plnění anebo poskytnout zajištění pro účely získání podílů v ní, jestliže a) je finanční asistence poskytnuta za podmínek obvyklých v obchodním styku, b) poskytnutí finanční asistence nepřivede společnosti bezprostředně úpadek; § 123 odst. 2 se použije obdobně, c) společnost nevykazuje neuhrazené ztráty, d) jednatel vypracuje písemnou zprávu, kde 1. poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích, 2. uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, a 3. zdůvodní, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti. Podle odstavce 2 uloží jednatel zprávu podle odstavce 1 písm. d) bez zbytečného odkladu poté, co ji vypracuje, avšak vždy před konáním valné hromady, která poskytnutí finanční asistence schvaluje, do sbírky listin; zpráva musí být společníkům na jednání této valné hromady volně dostupná. Při poskytování finanční asistence se výše uvedené nevztahuje na finanční instituce podle jiného právního předpisu upravujícího činnost bank, pokud je poskytována za podmínek stanovených v § 161f odst. 5 obch. zák.

Dřívější právní úprava v obchodním zákoníku, tj. právní úprava účinná do 19. července 2009 stanoví zákaz finanční asistence, a to jak pro akciové společnosti, tak pro společnosti s ručením omezeným (odkazem na tehdejší § 161e odst. 1 obch. zák. a § 120 odst. 2 obch. zák.) šla, stejně jako současná, nad rámec Druhé směrnice. Jak je již výše zmíněno, postihuje Druhá směrnice postihuje pouze veřejné společnosti (akciové společnosti) a nikoliv společnosti soukromé, mezi něž lze právě společnost s ručením

omezením zařadit.¹³²

Důvodová zpráva k novele obchodního zákoníku, zákonu č. 215/2009 Sb., již byla finanční asistence při splnění určitých podmínek povolena, konstatuje, že jelikož původní znění obchodního zákoníku zakazovalo, aby společnost s ručením omezeným poskytla finanční asistenci, vydal se český zákonodárce cestou, která není v Evropě zcela běžná, a současně nutil tyto soukromé společnosti do řešení, která jsou nákladná a z pohledu českého práva riziková (*up-stream mergers*, *down-stream mergers*, apod.). Zákon proto tento trend opustil, a částečně jako je tomu obdobně u akciové společnosti finanční asistenci připouští.¹³³

Změny obchodního zákoníku obsažené v zákoně č. 351/2011 Sb., účinném od 1. ledna 2012, provedly, mimo jiné, i textově drobnou úpravu do ustanovení týkajícím se finanční asistence u společností s ručením omezeným. Tato úprava spočívala ve vypuštění problematického odkazu na § 123 odst. 2 obch. zák. z ustanovení § 120a odst. 1 písm. b) obch. zák., kde byla stanovena podmínka, že poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek. S interpretací tohoto odkazu se bylo možno potýkat již od zavedení nové úpravy finanční asistence do obchodního zákoníku v roce 2009. S ohledem na tento odkaz mělo být na finanční asistenci obdobně použito ustanovení omezující výplatu zisku společnosti s ručením omezeným jejím společníkům. Podle daného ustanovení nelze k takové výplatě použít základního kapitálu, rezervního fondu ani ostatních kapitálových fondů ani prostředků, které podle zákona, společenské smlouvy nebo stanov mají být použity k doplnění těchto fondů.

Důvodem pro odstranění odkazu na § 123 odst. 2 obch. zák. byl především fakt, že poskytování finanční asistence nemá přímou vazbu a dopad na vlastní kapitál společnosti. Podle některých odborných názorů bylo třeba na základě tohoto ustanovení omezení stanovené pro částku vlastního kapitálu k rozdělení mezi společníky vztáhnout i na poskytování finanční asistence, jiní zastávali dokonce názor o nefunkčnosti diskutovaného odkazu. Dnes je tato podmínka koncipována tak, že poskytnutí finanční

---

¹³² Tento způsob označování společností vychází z anglosaského rozlišování společností na *public* a *private companies*, které je založeno na tom, zda akcie (podíly) ve společnosti jsou, či nejsou veřejně obchodované (kótované) na veřejných trzích. Z uvedeného vyplývá, že by se uvedený zákaz nemusel vztahovat na samotné akciové společnosti, jejichž akcie nejsou veřejně obchodované (kótované) na veřejných trzích.

¹³³ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv., str. 566.

asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek podle zvláštního právního předpisu.

Zákon č. 351/2011 Sb. rovněž drobně pozměnil textaci v odstavce 2 § 120a obch. zák. s tím, že stanovil, že zprávu jednatele uloží do sbírky listin společnost, nikoliv jednatel.

17. Úprava finanční asistence dle práva EU

Zakotvení finanční asistence v evropském kontextu nacházíme v čl. 23 Druhé směrnice. Druhá směrnice, jež byla ve své finální podobě schválena 13. prosince 1976, byla reakcí na vyvstalou potřebu jednotné evropské harmonizované úpravy týkající se zachování základního kapitálu akciové společnosti (resp. veřejné společnosti). Jednání o přijetí znění Druhé směrnice neprobíhalo zcela jednoduše s ohledem na rozdílnosti v národních pojetích co se týče otázky míry zásahu státu do podnikatelské sféry, a v tomto ohledu i rozdílným postojem k institutu finanční asistence. Např. Francie a Lucembursko se velmi razantně postavily proti připuštění finanční asistence z důvodu ochrany trhu a společníků, Velká Británie a skandinávské státy nebyly zcela proti.

Původní článek 23 Druhé směrnice v odst. 1 stanovil, že společnost nesmí poskytovat zálohy, poskytovat půjčky ani záruky s cílem umožnit nabytí vlastních akcií třetí osobě. Toto se nevztahovalo na obchody provedené s cílem nabýt akcie podle čl. 20 odst. 1 písm. h) Druhé směrnice¹³⁴. Výjimku z aplikace pravidel uvedených v odstavci 1 pak byla připouštěna odstavcem druhým, podle kterého se zákaz nevztahuje na transakce prováděné v rámci běžných obchodů bankami a jinými finančními institucemi, ani na obchody prováděné s cílem nabytí akcií zaměstnanci nebo pro zaměstnance společnosti dané nebo společností s ní spojených. Tyto transakce a obchody však nesměly způsobit snížení čistého obchodního jmění společnosti pod částku stanovenou v čl. 15 odst. 1 písm. a)¹³⁵. Výjimky ze zákazu finanční asistence se tedy neaplikují, pokud by finanční asistencí došlo ke snížení čistého obchodního majetku společnosti pod částku zapsaného

¹³⁴ Písmeno h) odstavce 1 v čl. 20 Druhé směrnice zní: „Akciové zcela splacené, vydané investiční společnosti s fixním kapitálem podle čl. 15 odst. 4 druhého pododstavce a nabyté na žádost investorů touto společností nebo společností s ní spojenou. Použije se čl. 15 odst. 4 písm. a). Tato nabytí nesmí způsobit snížení čistého obchodního jmění pod částku upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nemohou být podle právních předpisů rozděleny.“

¹³⁵ Čl. 15 odst. 1 písm. a) Druhé směrnice zní: „S výjimkou případů snížení upsaného základního kapitálu nesmí dojít k rozdělení akcionářům, pokud se ke dni skončení posledního účetního období čisté obchodní jmění vyplývající z roční účetní závěrky společnosti nebo čisté obchodní jmění po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nelze podle právních předpisů nebo stanov rozdělit.“

základního kapitálu zvýšeného o částku v rezervním fondu, již stanoví zákon a stanovy. Společnost tedy může poskytnout finanční asistenci v rámci těchto výjimek pouze do výše rozdělitelného zisku společnosti.

Nespokojenost odborné veřejnosti a praxe s tehdejší úpravou, jakož i přetrvávající problémy spojené s aplikací, mimo jiné, těchto ustanovení následně vedly k novelizaci Druhé směrnice. V roce 1996 započala Evropská komise proces vedoucí ke zjednodušení legislativy týkající se vnitřního trhu, jehož cílem bylo zprůhlednit národní úpravy. V průběhu jednání byly nastíněny dvě možnosti zmírnění právní úpravy finanční asistence upravené v článku 23 - orientaci buď na modernizaci existujících instrumentů práva EU v oblasti práva společností, nebo na doplnění evropské legislativy o určitý počet nových efektivních instrumentů.

Konečná podoba novely Druhé směrnice byla přijata 15. dubna 2008. Novela Druhé směrnice uvolnila zákaz finanční asistence, resp. umožnila členským státům, mimo jiné, připustit finanční asistenci za podmínek určených novelou Druhé směrnice.

Myšlenka vypuštění, nebo alespoň omezení zákazu finanční asistence, nahraovala tehdy skutečnost, že se tento zákaz vztahoval pouze na poskytnutí pomoci na nabytí akcií společnosti. Jakákoliv jiná pomoc, bez ohledu na její formu, která byla poskytnuta za jiným účelem, se tak zákazu vymykala a je (samozřejmě v souladu se zákonem) dovolená.

Druhá směrnice tak prošla výraznou reformou, která znamenala změkčení dosavadní rigidní úpravy a zvýšila atraktivitu evropského korporátního práva. Novela Druhé směrnice nahradila původní čl. 23 odst. 1 Druhé směrnice tak, že pokud členské státy umožňují společnosti přímo nebo nepřímo poskytovat zálohy, půjčky nebo úvěry nebo zajišťovat závazky s cílem umožnit nabytí vlastních akcií třetí osobě, lze tyto transakce provést za splnění podmínek stanovených v druhém, třetím, čtvrtém a pátém pododstavci (odst. 1). Samotné podmínky se týkají spravedlivých tržních podmínek (pododst. 2), včetně zajištění finanční způsobilosti třetí osoby, předložení transakce ke schválení valné hromadě spolu s vypracováním zprávy správního nebo řídicího orgánu včetně jejího předložení rejstříku (pododst. 3), zachování čistého obchodního jmění (pododst. 4) a spravedlivé ceny při nabývání vlastních akcií ve smyslu čl. 19 odst. 1 (pododst. 5).

Novela Druhé směrnice rovněž vložila za článek 23 nový článek 23a týkající se střetu zájmů v případě transakcí uvedených v čl. 23 odst. 1 Druhé směrnice.

Co se týče myšlenky tzv. *white-wash procedure* spočívající v uvolnění zákazu poskytnutí finanční asistence v situacích, kdy společnost splní zákonem stanovené podmínky, které zaručí jistotu věřitelům a ochranu základního kapitálu, vyjádřenou novelou Druhé směrnice, názory na ni se různily. Negativní ohlasy poukazovaly zejména na to, že tato *white-wash procedure* neuspokojí potřeby praxe.

I když formálně jde o uvolnění zákazu, ve Velké Británii už problémy a nevyužívání institutu *white-wash procedure* naznačovaly, že ve skutečnosti má v praxi stěží uplatitelný význam. Právní úprava EU se potýká například s praktickými komplikacemi způsobenými podmínkou, že orgány vedení společnosti předloží zprávu valné hromadě před tím, než se tato k transakci vyjádří. Jednotlivé transakce mohou být provázené změnami ve vedení společnosti, a tedy i změnou obsazení ve statutárních orgánech. Nastávají tak těžkosti a souhlas dává orgán, který je následně vyměněn. Navíc to znamená, že statutární orgán musí k zajištění zhodnocení zanalyzovat situaci třetích subjektů a podmínky, za kterých operace vykonává. Takový orgán musí v tomto případě postupovat opatrně, což ovšem může způsobit časovou prodlevu a rovněž nepřiměřené finanční výdaje. Je tedy zjevné, že podmínky jsou velmi přísné.

Vázanost uvolnění zákazu finanční asistence na výši základního kapitálu se může jevit jako další problém, jelikož základní kapitál představuje jistotu pro věřitele. Nicméně evropská právní praxe pohlíží na základní kapitál na jakousi záruku uspokojení pohledávek věřitelů skepticky.

Z výše uvedeného je možno dovodit, že novela Druhé směrnice ve svém závěru neposkytla dostatečnou odpověď na připomínky a kritiku Druhé směrnice v původní verzi.

Článek 23 Druhé směrnice v současném znění, tj. ve znění po novele Druhé směrnice, zní:

1. „Pokud členské státy umožňují společnosti přímo nebo nepřímo poskytovat zálohy,

půjčky nebo úvěry nebo zajišťovat závazky s cílem umožnit nabytí vlastních akcií třetí osobě, lze tyto transakce provést za splnění podmínek stanovených v druhém, třetím, čtvrtém a pátém pododstavci.

Transakce probíhá na odpovědnost správního nebo řídícího orgánu za spravedlivých tržních podmínek, zejména pokud jde o úrok, který společnost obdrží, a pokud jde o zajištění poskytnutá společnosti za půjčky a zálohy uvedené v prvním pododstavci. Je náležitě prošetřena finanční způsobilost třetí osoby nebo, v případě transakce za účasti více stran, každé ze zúčastněných smluvních stran.

Transakci předloží správní nebo řídící orgán předem ke schválení valné hromadě a valná hromada jedná v souladu s pravidly týkajícími se usnášeníschopnosti a většiny stanovené v článku 40 Druhé směrnice¹³⁶. Správní nebo řídící orgán předloží valné hromadě písemnou zprávu, ve které uvede důvody pro danou transakci, zájem společnosti na provedení takové transakce, podmínky, za kterých má být transakce provedena, rizika související s transakcí v otázkách likvidity a platební schopnosti společnosti a cenu, za kterou má třetí osoba akcie nabýt. Tato zpráva se předloží rejstříku za účelem zveřejnění podle článku 3 směrnice 68/151/EHS¹³⁷.

Celková finanční podpora poskytnutá třetím osobám nesmí mít v žádném okamžiku za následek snížení čistého obchodního jmění pod částku uvedenou v čl. 15 odst. 1 písm. a) a b)¹³⁸, i s přihlédnutím k případnému snížení čistého obchodního jmění, k němuž může dojít, když společnost nebo jiná osoba na její účet nabývá akcie této společnosti podle čl. 19 odst. 1.¹³⁹ Společnost zahrne do pasiv v rozvaze

---

¹³⁶ Čl. 40 Druhé směrnice zní: „(1) Právní předpisy členských států stanoví, že rozhodnutí podle čl. 29 odst. 4 a 5, článků 30, 31, 35 a 38 vyžadují schválení alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů spojených se zastoupenými cennými papíry nebo zastoupeným upsaným základním kapitálem. (2) Právní předpisy členských států však mohou stanovit, že je-li zastoupena alespoň polovina upsaného základního kapitálu, stačí prostá většina hlasů uvedených v odstavci 1.“

¹³⁷ Čl. 3 odst. 1 směrnice 68/151/EHS zní: „V každém členském státě je veden spis buď v ústředním rejstříku, obchodním či podnikovém rejstříku pro každou společnost, která je v něm zapsána. Dále srov. čl. 3 odst. 2 - 8 směrnice 68/151/EHS.“

¹³⁸ Čl. 15 odst. 1 písm. a) a b) Druhé směrnice zní: „(a) S výjimkou případů snížení upsaného základního kapitálu nesmí dojít k rozdělení akcionářům, pokud se ke dni skončení posledního účetního období čisté obchodní jmění vyplývající z roční účetní závěrky společnosti nebo čisté obchodní jmění po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nelze podle právních předpisů nebo stanov rozdělit. b) Výše upsaného základního kapitálu uvedená v písmenu a) se snižuje o výši upsaného dosud nesplaceného základního kapitálu, pokud tento není dosud zúčtován v aktivech uvedených v rozvaze.“

¹³⁹ Čl. 19 odst. 1 Druhé směrnice, ve znění novely Druhé směrnice, zní: „Aniž je dotčena zásada rovného zacházení pro všechny akcionáře, kteří se nacházejí ve stejném postavení, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/6/ES ze

nerozdělitelnou rezervu ve výši celkové finanční podpory.

V případech, kdy třetí osoba prostřednictvím finanční pomoci od společnosti nabývá akcie této společnosti ve smyslu čl. 19 odst. 1 nebo upisuje její akcie vydané v průběhu zvyšování upsaného základního kapitálu, je toto nabytí nebo upsání uskutečněno za spravedlivou cenu.¹⁴⁰

2. Odstavec 1 se nevztahuje na transakce prováděné v rámci běžných obchodů bankami a jinými finančními institucemi, ani na obchody prováděné s cílem nabytí akcií zaměstnanci nebo pro zaměstnance společnosti dané nebo společností s ní spojených. Tyto transakce a obchody však nesmí způsobit snížení čistého obchodního jmění společnosti pod částku stanovenou v čl. 15 odst. 1 písm. a)¹⁴¹.
3. Odstavec 1 se nevztahuje na obchody provedené s cílem nabýt akcie podle čl. 20 odst. 1 písm. h)¹⁴².

---

dne 28. ledna 2003 o obchodování zasvěcených osob a manipulaci s trhem (zneužívání trhu), mohou členské státy umožnit, aby společnost nabývala vlastní akcie přímo nebo prostřednictvím osoby jednající vlastním jménem, avšak na účet této společnosti. Pokud je toto nabývání umožněno, stanoví pro ně členské státy alespoň tyto podmínky: a) nabytí povolila valná hromada, která stanoví podrobnosti tohoto nabytí, a zejména nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, dobu, na kterou může společnost akcie nabýt, jejíž maximální délku určí vnitrostátní právní předpisy a která nesmí být delší než pět let, a při nabytí za úplatu rovněž nejvyšší a nejnižší protiplnění. Členové správních nebo řídících orgánů se ujistí, že jsou v okamžiku povoleného nabytí splněny podmínky uvedené v písmenech b) a c); b) nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla dříve a které stále drží, a akcií nabytých osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nesmí mít za následek snížení čistého obchodního jmění pod částku uvedenou v článku 15 odst. 1 písm. a) a b); c) transakce se může týkat pouze zcela splacených akcií.

Členské státy mohou navíc podřídit nabývání ve smyslu prvního pododstavce splnění kterékoliv z těchto podmínek: i) jmenovitá hodnota nabytých akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále drží, a akcií nabytých osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nebo nemají-li uvedené akcie jmenovitou hodnotu, jejich zúčtovatelná pari hodnota nesmí překročit hranici, kterou stanoví členský stát. Tato hranice nesmí být nižší než 10 % upsaného základního kapitálu, ii) povolení společnosti nabýt vlastní akcie ve smyslu prvního pododstavce, nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, dobu, na kterou může společnost akcie nabýt, a nejvyšší či nejnižší protiplnění jsou určeny ve stanovách nebo v zakládací listině společnosti, iii) společnost splňuje odpovídající požadavky na podávání zpráv a oznámení, iv) od určitých společností, určených členskými státy, lze požadovat, aby zrušily nabytí akcií, za předpokladu, že částka rovná jmenovité hodnotě zrušených akcií musí být zahrnuta do rezerv, jež nemohou být rozděleny akcionářům, s výjimkou případu snížení upsaného základního kapitálu. Tyto rezervy lze použít pouze za účelem zvýšení upsaného základního kapitálu kapitalizací rezerv, v) nabytí se nedotkne uspokojování nároků věřitelů.“

¹⁴⁰ Lasák, J. Právní předpisy Evropské unie s judikaturou, Právo obchodních společností. Praha: Wolters Kluwer, 2011, str. 38 – 39.

¹⁴¹ Čl. 15 odst. 1 písm. a) Druhé směrnice zní: „S výjimkou případů snížení upsaného základního kapitálu nesmí dojít k rozdělení akcionářům, pokud se ke dni skončení posledního účetního období čisté obchodní jmění vyplývající z roční účetní závěrky společnosti nebo čisté obchodní jmění po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nelze podle právních předpisů nebo stanov rozdělit.“

¹⁴² Akcie zcela splacené, vydané investiční společností s fixním kapitálem podle čl. 15 odst. 4 druhého pododstavce (jejichž jediným předmětem je investování prostředků do různých cenných papírů, různých nemovitostí nebo jiných majetkových hodnot s výlučným cílem rozložit investiční rizika a poskytovat svým akcionářům podíl na zisku z hospodaření s jejich aktivy) a nabyté na žádost investorů touto společností nebo společností s ní spojenou. Použije se čl. 15 odst. 4 písm. a) (pokud právní předpisy členských států využívají této možnosti, uloží těmto společnostem, aby uváděly výrazy "investiční společnost" na všech dokumentech uvedených v článku 4 směrnice 68/151/EHS). Tato

Podle článku 23a Druhé směrnice, jsou-li smluvními stranami transakce uvedené v čl. 23 odst. 1 jednotliví členové správního nebo řídícího orgánu společnosti, nebo členové správního nebo řídícího orgánu mateřského podniku ve smyslu článku 1 směrnice 83/349/EHS¹⁴³ nebo samotný mateřský podnik, nebo fyzické osoby jednající vlastním jménem, ale na účet členů těchto orgánů nebo tohoto podniku, zajistí členské státy přiměřenými ochrannými opatřeními, aby se tyto transakce nedostávaly do střetu s nejlepšími zájmy společnosti.¹⁴⁴

18. Finanční asistence dle obchodního zákoníku – rozbor právní úpravy

Samotný pojem finanční asistence je vymezen v legislativní zkratce obsažené v § 120a obchodního zákoníku. Finanční asistencí se tak rozumí situace, kdy společnost poskytuje zálohu, půjčku, úvěr nebo jiné peněžité plnění nebo poskytuje zajištění pro účely získání podílu na této společnosti. Tato definice obsažená v části obchodního zákoníku týkající se společností s ručením omezeným je aplikovatelná i na akciové společnosti a je ve své podstatě totožná s definicí finanční asistence obsažené v článku 23

---

nabytí nesmí způsobit snížení čistého obchodního jmění pod částku upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nemohou být podle právních předpisů rozděleny.

¹⁴³ Článek 1 směrnice 83/349/EHS zní: „(1.) Členský stát nařídí každému podniku, který se řídí jeho vnitrostátním právem, aby sestavil konsolidovanou účetní závěrku a konsolidovanou výroční zprávu, pokud tento podnik (mateřský podnik) a) má většinu hlasovacích práv akcionářů nebo společníků v jiném podniku (dceřiném podniku); nebo b) má právo jmenovat či odvolat většinu členů správního, řídícího nebo dozorčího orgánu jiného podniku (dceřiného podniku) a je zároveň akcionářem nebo společníkem takového podniku; nebo c) má právo uplatňovat rozhodující vliv na jakýkoliv podnik (dceřiný podnik), jehož je akcionářem nebo společníkem ve smyslu smlouvy, kterou s ním uzavřel, nebo podle jeho stanov, společenské nebo zakladatelské smlouvy, umožňuje-li právo, jímž se dceřiný podnik řídí, aby se takovým smlouvám nebo stanovám, společenským nebo zakladatelským smlouvám podřídil; členský stát nemusí nařizovat, aby mateřský podnik byl buď akcionářem, nebo společníkem svého dceřiného podniku. Členské státy, jejichž právní předpisy nenařizují použít takovou smlouvu či takové stanovy, společenskou nebo zakladatelskou smlouvu, nemusí toto ustanovení uplatňovat, nebo d) je akcionářem či společníkem jakéhokoliv jiného podniku a aa) většina členů správního, řídícího či dozorčího orgánu tohoto podniku (dceřiného podniku), kteří byli členy těchto orgánů během stávajícího i předcházejícího účetního období až do doby sestavení konsolidované účetní závěrky, byla jmenována výhradně pomocí využití jejich hlasovacích práv, nebo bb) vykonává na základě dohody uzavřené s ostatními akcionáři či společníky tohoto podniku (dceřiného podniku) většinu hlasovacích práv akcionářů a společníků v tomto podniku. Členské státy mohou přijmout podrobnější ustanovení ohledně formy a obsahu takových dohod. Členské státy předepíší alespoň úpravu uvedenou výše v bodě bb). Mohou podmínit použití bodu aa) tím, že účast představuje minimálně 20 nebo více procent hlasovacích práv akcionářů či společníků. Bod aa) se však nepoužije, má-li jiný podnik vůči tomuto dceřinému podniku práva uvedená v písmenech a), b) nebo c). (2.) Až do další koordinace mohou členské státy, s výjimkou případů uvedených v odstavci 1, nařídít všem podnikům, které se řídí jejich vnitrostátním právem, sestavení konsolidované účetní závěrky a konsolidované výroční zprávy, pokud takový podnik (mateřský podnik) drží v jiném podniku (dceřiném podniku) účast ve smyslu článku 17 směrnice 78/660/EHS a a) vykonává v ní skutečně rozhodující vliv, nebo b) on sám i dceřiný podnik jsou řízeny jednotně mateřským podnikem.“

¹⁴⁴ Podle čl. 24 Druhé směrnice pak přijetí vlastních akcií samotnou společností nebo prostřednictvím osoby jednající vlastním jménem, avšak na účet této společnosti, jako záruky se považuje za nabytí uvedená v článku 19, čl. 20 odst. 1 a v člincích 22 a 23. Členské státy mohou toto vyloučit ve vztahu k běžným obchodům bank a jiných finančních institucí.

odst. 1 Druhé směrnice.

Rozdílem v těchto úpravách nicméně je, že Druhá směrnice obsahuje požadavky nejen pro poskytování přímé finanční asistence, ale rovněž nepřímé, za niž je považována situace, kdy společnost poskytne úvěr třetí osobě, která získané peněžní prostředky dále poskytne jako úvěr další osobě k nákupu akcií společnosti nebo společnost poskytující úvěr se sloučí se společností, na pořízení jejíchž akcií nebo obchodních podílů úvěr poskytla.¹⁴⁵

Ve vztahu k finanční asistenci je důležitý účel, tj. využití získaných prostředků k nabytí podílu ve společnosti. Není rozhodné, zda takové plnění je poskytováno přímo osobě, jež získává podíly ve společnosti nebo nepřímo prostřednictvím jiné osoby.

V době, kdy česká právní úprava ještě finanční asistenci výslovně zakazovala, bylo možno podle Dědiče, J. za nedovolené poskytnutí úvěru nebo půjčky dokonce považovat i případ, kdy by tento nedovolený účel sice nebyl uveden ve smlouvě o úvěru či o půjčce, ale smluvní strany věděly, že peněžní prostředky budou k tomuto účelu použity, anebo byly na základě těchto smluv poskytnuty třetí osobě, jež by je měla poskytnout další osobě na pořízení akcií nebo zatímních listů společnosti, která peněžní prostředky poskytovala.¹⁴⁶ Obecně lze říci, že tento výklad potvrzoval výše uvedenou tezi, že za finanční asistenci je třeba považovat jakoukoliv finanční transakci, jejímž účelem bylo usnadnit nabytí akcií, a ohledně účelu této transakce zde byla společná vůle stran.

Podle časového okamžiku, kdy dochází k poskytnutí finanční asistence, lze hovořit o poskytování finanční asistence před nabytím akcií společnosti (financování předem), v průběhu nabývání jejích akcií nebo i následně po nabytí těchto akcií jako dohodnuté pozdější zaplacení za převod těchto akcií.¹⁴⁷

---

¹⁴⁵ Dědič, J., Skálová, J., Hlaváč, J. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (2. část). Praha: Obchodněprávní Revue č. 11/2009, str. 308 – 309.

¹⁴⁶ Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002, str. 1606.

¹⁴⁷ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce, 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financni-asistence>

18.1 Výklad pojmů

18.1.1 Zálaha

Zálohou se rozumí poskytnutí finančních prostředků na závazky, které mají vzniknout teprve v budoucnu, nebo které již existují, ale nejsou ještě splatné. Tento případ financování není v praxi příliš využitelný. Obchodní zákoník jej převzal z Druhé směrnice, přičemž jde zřejmě o vyjádření skrytých forem finanční asistence.

18.1.2 Půjčka, úvěr

Půjčku upravuje občanský zákoník ve svém § 657¹⁴⁸ a § 658. Jedná se o reálný kontrakt. Úvěr je naopak kontraktem konsensuálním, jež je upraven v obchodním zákoníku, konkrétně v jeho § 497¹⁴⁹ až § 507. V obou případech se jedná o smlouvy pojmenované, jejichž obsahem je dočasné poskytnutí peněžních prostředků dlužníkovi.

18.1.3 Zajištění

Poskytování zajištění pro účely získání podílu ve společnosti je nutno vykládat široce. Je třeba sem zařadit jak věcně-právního zajištění (tj. zřizování zástavního práva), tak i formy závazkově-právního zajištění (tj. ručení, bankovní záruka, zajišťovací postoupení pohledávky) nebo jiné právem neupravené formy zajištění. Zajištěním je tedy třeba rozumět cokoliv, co je podle českého práva zajišťovacím nástrojem.

Z podstaty věci a také z dikce § 2 písm. g) insolvenčního zákona¹⁵⁰ je možné

---

¹⁴⁸ Ustanovení § 657 obč. zák. zní: „Smlouvou o půjčce přenechává věřitel dlužníkovi věci určené podle druhu, zejména peníze, a dlužník se zavazuje vrátit po uplynutí dohodnuté doby věci stejného druhu.“

¹⁴⁹ Ustanovení § 497 obch. zák. zní: „Smlouvou o úvěru se zavazuje věřitel, že na požádání dlužníka poskytne v jeho prospěch peněžní prostředky do určité částky, a dlužník se zavazuje poskytnuté peněžní prostředky vrátit a zaplatit úroky.“

¹⁵⁰ Pro účely insolvenčního zákona se rozumí zajištěním věřitelem věřitel, jehož pohledávka je zajištěna majetkem, který náleží do majetkové podstaty, a to zástavním právem, zadržovacím právem, omezením převodu nemovitosti, zajišťovacím převodem práva nebo postoupením pohledávky k zajištění anebo obdobným právem podle zahraniční právní úpravy.

dovodit, že zajištěním se rozumí také zajištění podle zahraničního právního řádu, pokud bude funkčně sloužit jako zajištění. Finanční asistencí je tak také takové jednání, kterým společnost sice žádné peněžní prostředky neposkytuje, protože je za účelem nabytí podílu v ní poskytuje někdo jiný, ale ona se za vrácení takových prostředků např. zaručí.¹⁵¹

18.1.4 Jiné formy finanční asistence

Jinými formami finanční asistence lze spatřovat např. různé nenávratné příspěvky poskytované společnostmi třetím osobám na nabytí akcií či podílů bez nároku požadovat jejich vrácení, sjednání vkladu do tiché společnosti s třetí osobou či jakékoliv jednostranné závazky k zaplacení nemající oporu v žádné právem předvídané formě.

Finanční asistencí je tedy nejen poskytnutí peněžních prostředků zálohou, půjčkou nebo úvěrem, ale také jakékoliv jiné peněžité plnění, jakož i poskytnutí zajištění pokud směřuje k účelu získání podílu na společnosti.

Regulaci ustanovením o finanční asistenci samozřejmě není možné obejít uzavřením jiného typu smlouvy, příp. nějaké nepojmenované smlouvy.

18.2 Pravidla poskytování finanční asistence u společností s ručením omezeným

18.2.1 Rozbor právní úpravy finanční asistence u společností s ručením omezeným

Současné znění § 120a obch. zák. ve svém odst. 1 stanoví, že:

„Neurčí-li společenská smlouva další podmínky, může společnost poskytnout zálohu, půjčku, úvěr nebo jiné peněžité plnění anebo poskytnout zajištění pro účely získání podílů v ní (dále jen „finanční asistence”), jestliže:

- a) finanční asistence je poskytnuta za podmínek obvyklých v obchodním styku,
- b) poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek

---

¹⁵¹ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 408.

podle zvláštního právního předpisu,

c) společnost nevykazuje neuhrazené ztráty,

d) jednatel vypracuje písemnou zprávu, kde

1. poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích,
2. uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, a
3. zdůvodní, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti.“

Jak již bylo řečeno, úprava finanční asistence je inspirována úpravou ve Druhé směrnici; nicméně Druhá směrnice upravuje institut finanční asistence pouze pro akciové společnosti, nikoliv pro společnosti s ručením omezeným. Úprava u společnosti s ručením omezeným nemusí reflektovat přísná komunitární pravidla týkající se zachování základního kapitálu, jelikož ten u společnosti s ručením omezeným neslouží k ochraně věřitelů. O tomto závěru svědčí i nové úpravy ve Francii, Německu, Nizozemí, Polsku, Velké Británii či Slovensku.¹⁵²

Koncepce finanční asistence je tak u společností s ručením omezeným rozdílná oproti koncepci platící pro akciové společnosti, a to v tom aspektu, že finanční asistenci nemusí dovolovat, jak je tomu u akciových společností. Pravidla obsažená v § 120a obchodního zákoníku jsou pravidly minimálními (nelze je tedy zmírňovat), kumulativními (musí být splněna všechna současně), jakož i kogentními. Nic ovšem nebrání tomu, aby společenská smlouva společnosti zpřísnila, resp. rozšířila pravidla poskytnutí finanční asistence; nemůže je však zúžit. Nepostačí zpřísnění podmínek obsažené např. pouze v rozhodnutí valné hromady společnosti. Podle názoru Havla, B.¹⁵³ váže zákon zavedení dalších podmínek na společenskou smlouvu; jiné jednání společnosti tak zásadně nepostačí (např. rozhodnutí valné hromady). Důvodem je zejména ochrana třetích osob. Společenská smlouva však může určovat rámcově podmínky pouze s tím, že jednatel společnosti je dále specifikuje výslovně a v mezích určených společenskou smlouvou. Třetí osoby mají možnost se s rámcovými

---

¹⁵² Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 408.

¹⁵³ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník, Komentář. Praha, C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 408.

podmínkami společenské smlouvy (včetně toho, že mohou být doplněny jednatelem) seznámit, jelikož společenská smlouva je či má být uložena ve sbírce listin.

Pro toho, kdo finanční asistenci poskytuje, jsou pak důležité i případné další limity, které mohou být stanoveny v např. bilaterálních smlouvách (např. úvěrová smlouva předpokládající souhlas banky s poskytnutím finanční asistence apod.), nicméně těmito limity nejsou třetí osoby omezovány.¹⁵⁴

18.2.1.1 Podmínky obvyklé v obchodním styku

Podmínky obvyklé v obchodním styku ve smyslu § 120a odst. 1, písm. a) obch. zák. mají v souvislosti s finanční asistencí mírně odlišný význam, než je jejich význam na jiných místech obchodního zákoníku. Jedná se sice o obvyklost podmínek, za nichž je poskytována půjčka či úvěr, apod., nicméně je nutné přihlédnout ke specifickým podmínkám, za nichž se finanční asistence poskytuje. Finanční asistence není standardním jednáním společnosti, často je zde širší důvod, proč je poskytována. Např. v případě poskytnutí finanční asistence jakožto součásti širšího koncernového jednání není možné považovat ihned bez dalšího za vadné, pokud je sjednán odlišný úrok než obvyklý.

18.2.1.2 Poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek

Zákaz finanční asistence byl chápán jako ochrana základního kapitálu společnosti. Současná právní úprava finanční asistence u společností s ručením omezeným tento názor nezastává, a to z toho důvodu, že nestanoví povinnost vytvářet zvláštní rezervní fond podle § 161d odst. 5 a 6 obch. zák. V současnosti se jedná pouze o právo, nikoliv tedy povinnost, takový fond vytvořit.

---

¹⁵⁴ Havel. B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. Praha, C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 408.

Tzv. test úpadkem se však u finanční asistence předpokládá. Poskytnutí finanční asistence tak nesmí společnosti způsobit bezprostřední úpadek podle zvláštního právního předpisu (§ 120a odst. 1 písm. b) obch. zák.), a to nejen ve formě platební neschopnosti, tj. insolvence, ale ani ve formě předlužení. Zvláštním právním předpisem je zde myšlen insolvenční zákon.

Je nutné rozlišovat mezi dvěma pojmy, resp. pojmoslovými – jednak používanými obchodním zákoníkem, jednak insolvenčním zákonem (§ 3 odst. 4¹⁵⁵). Obchodní zákoník v ustanovení týkajícím se finanční asistence používá slova „nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek“. Naproti tomu insolvenční zákon používá pojmů „hrozící úpadek“. Slovní spojení „nepřivodí bezprostředně úpadek je věcně užší než slovní spojení „hrozící úpadek“. V případě bezprostředního úpadku se nejedná pouze o budoucí hrozbu, jak je tomu v případě insolvence, ale o reálný a bezprostřední úpadek. V návaznosti na to je tedy možné konstatovat, že dle obchodního zákoníku není možné poskytnout finanční asistenci v případech, v jejichž důsledku se společnost dostává do úpadku *a fortiori* anebo do bezprostředního ohrožení úpadkem (do úpadkové situace). Z toho lze dovodit, že naopak finanční asistenci je možno poskytnout, pokud se sice jedná o hrozící úpadek, ale z okolností situace je zřejmé, že jde pouze o stav přechodný a neblíží se k úpadku bezprostřednímu. Zda se o takovou situaci jedná či ne posuzuje vždy jednatel jakožto statutární orgán společnosti v rámci jeho povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře dle § 194 odst. 4 obch. zák.. Své stanovisko v této věci uvede v písemné zprávě dle ustanovení § 120a odst. 1, písm. d) obchodního zákoníku. S ohledem na to by byla nepřípustná např. situace, kdy společníci schválí na valné hromadě poskytnutí finanční asistence, kdy dojde k prvotnímu uhrazení neuhrazených ztrát společnosti a finanční prostředky k poskytnutí finanční asistence budou získány na základě nového úvěru – v tomto případě splnění pokynu valné hromady, resp. jejích společníků ze strany statutárního orgánu společnosti bude porušením péče řádného

---

¹⁵⁵ Podle § 3 odst. 4 insolvenčního zákona jde o hrozící úpadek tehdy, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník nebude schopen řádně a včas splnit podstatnou část svých peněžitých závazků.

hospodáře.¹⁵⁶

Jak bylo zmíněno výše, dřívější odkaz na ustanovení § 123 odst. 2 obch. zák., jež se v případě finanční asistence měl užít obdobně, byl nahrazen slovy “podle zvláštního právního předpisu“. Ustanovení § 123 odst. 2 obch. zák. zakazuje použít k výplatě zisku základního kapitálu, rezervního fondu, ostatních kapitálových fondů a prostředků, které podle obchodního zákoníku, společenské smlouvy nebo stanov mají být použity k doplnění těchto fondů. Nicméně jelikož se při využití prostředků společnosti nevyužívají složky vlastního kapitálu, tzn. zdroje vymezené v daném ustanovení § 123 odst. 2 obch. zák. a navíc zde bylo obchodním zákoníkem zakázáno užít taktéž prostředků, které tvoří nebo mají tvořit základní kapitál společnosti, fondy a další uvedené prostředky, novelou obchodního zákoníku – zákonem č. 351/2011 Sb., účinným od 1. ledna 2012, byl tento odkaz na ustanovení § 123 odst. 2 obch. zák. nahrazen odkazem na zvláštní právní předpis – insolvenční zákon. Obchodní zákoník tedy zakazoval užití vázaných prostředků, a to i v případě, že by byly převedeny do aktivní bilance. Ustanovení § 123 odst. 2 obch. zák. dále odkazuje na přiměřené použití ustanovení § 178 odst. 1 věty třetí, odst. 2, odst. 3 a odst. 5 až 7 obch. zák., přičemž některé z těchto paragrafů nebyly a nejsou vůbec na finanční asistenci použitelné.

18.2.1.3 Žádné neuhrazené ztráty společnosti

Finanční asistence u společností s ručením omezeným může být navíc poskytnuta pouze tehdy, pokud společnost disponuje dostatečnými finančními prostředky (§ 120a odst. 1, písm. c) obch. zák.). V případě, že společnost eviduje neuhrazené ztráty, ať už v minulých letech nebo aktuálně, je nutné, aby je nejdříve uhradila.

---

¹⁵⁶ Srov. § 41 ZOK ve spojení s § 40 odst. 1 ZOK. Ustanovení § 40 odst. 1 platí obdobně při poskytnutí zálohy, půjčky nebo úvěru obchodní korporací pro účely získání jejích podílů nebo poskytnutí zajištění obchodní korporací pro tyto účely (dále jen „finanční asistence“) a při nabývání akcií zaměstnanci za zvýhodněných podmínek. § 40 odst. 1 ZOK: Obchodní korporace nesmí vyplatit zisk nebo prostředky z jiných vlastních zdrojů, ani na ně vyplácet zálohy, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu.

18.2.1.4 Písemná zpráva jednatele

Jednatel, jakožto statutární orgán společnosti s ručením omezeným, hraje při poskytování finanční asistence zásadní, resp. dá se říci stěžejní, roli.

Zpráva jednatele je projevem obchodního vedení společnosti. Uplatní se na ni pravidla uvedená v § 134 obchodního zákoníku, podle něhož náleží jednatele obchodní vedení společnosti. K rozhodnutí o obchodním vedení společnosti, má-li společnost více jednatelů, se vyžaduje souhlas většiny jednatelů, nestanoví-li společenská smlouva jinak. Samotné poskytnutí finanční asistence je ovšem jednáním společnosti navenek, nepředstavuje tedy projev obchodního vedení.

Zpráva jednatele musí být jednatelem zpracována s péčí řádného hospodáře. Forma zprávy musí být písemná. Jelikož pravidla pro poskytování finanční asistence jsou pravidly vnitřního charakteru, jež nejsou třetí osoby nebo i společníci v mnoha situacích schopni posoudit, zpráva jednatele/jednatelů by proto měla být precizní a věcně podložená.¹⁵⁷ Obsah je obchodním zákoníkem přesně vymezen.

Jednatel či jednatele musí dle § 120a odst. 1, písm. d) obch. zák. v písemné zprávě:

1. poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodnit, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích,
2. uvést podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, a
3. zdůvodnit, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti.

Ve zprávě by mělo být stanoveno, proč je poskytnutí finanční asistence správné a v souladu se zákonem. Zpráva by měla rovněž popsat základní podmínky smlouvy, kterou bude finanční asistence poskytnuta. Samotná smlouva ovšem nemusí být součástí zprávy jednatele či jednatelů.

Pokud je zpráva nepřesná nebo v jiném směru nedostatečná, nemusí to mít

---

¹⁵⁷ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha, C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 411.

vliv na platnost smlouvy o poskytnutí finanční asistence. Nicméně je aplikována odpovědnost zpracovatele zprávy pro jednání v rozporu s péčí řádného hospodáře.

Podle názoru Havla, B.¹⁵⁸ by zjevná vadnost či dokonce absence písemné zprávy, zejména z důvodu veřejné dostupnosti písemné zprávy, mohly vést k neplatnosti smlouvy o poskytnutí finanční asistence zejména tehdy, kdy ani poskytovatel ani příjemce finanční asistence nejsou v dobré víře. Je součástí pozorné úvahy příjemce zjištění, zda zpráva je a jakou má podobu. Rozhodné podle něj je, zda strany smlouvy nebo společníci na valné hromadě mohli tyto nedostatečnosti rozpoznat. Dobrá víra tedy v tomto ohledu hraje zásadní roli.

Statutární orgán nemusí zprávu zpracovat sám; může požádat o její zpracování externího poradce. Odpovědnost za jeho volbu nese však on sám. Zprávu po jejím dodání je povinen přezkoumat.

Ačkoliv je zpráva vyhotovována pro potřeby společnosti, je rovněž zdrojem informací pro příjemce finanční asistence, popř. též věřitele.

Co se týče časového hlediska, podle odstavce 2 § 120a obch. zák. musí být zpráva bez zbytečného odkladu po jejím vypracování uložena do sbírky listin vedené příslušným rejstříkovým soudem. Zpráva musí být uložena do sbírky listin ještě před konáním valné hromady, která má o souhlasu s poskytnutím finanční asistence rozhodovat. Musí zde být uložena s takovým předstihem, aby společníci či věřitelé mohli včas na zamýšlené poskytnutí finanční asistence reagovat. Na jednání valné hromady, jež má o schválení finanční asistence rozhodovat, musí být společníkům společnosti zpráva volně dostupná.

---

¹⁵⁸ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník. Komentář. Praha, C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 411.

18.2.1.5 Souhlas valné hromady společnosti

Poskytnutí finanční asistence musí být schváleno valnou hromadou společnosti. Ustanovení § 125 odst. 1 písm. n) obch. zák. stanoví v této věci působnost valné hromady společnosti jakožto nejvyššího orgánu společnosti.

Valná hromada je usnášeníschopná, jsou-li přítomni společníci, kteří mají alespoň polovinu všech hlasů, nevyžaduje-li společenská smlouva vyšší počet hlasů (§ 127 odst. 1 obch. zák.). Valná hromada rozhoduje alespoň prostou většinou hlasů přítomných společníků, nevyžaduje-li obchodní zákoník nebo společenská smlouva vyšší počet hlasů (§ 127 odst. 3 obch. zák.).

Část autorského kolektivu komentáře k obchodnímu zákoníku (viz. Štenglová, I., Plíva, S. a Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. Praha, C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 411) zastává názor, že jelikož zákon výslovně nestanoví, že by musela být finanční asistence schválena valnou hromadou společnosti s ručením omezeným, není tento souhlas k platnosti poskytnutí finanční asistence nutný. Podle nich obchodní zákoník pouze zakládá kompetenci valné hromady pro možný střet s obchodním vedením společnosti. Na jednání valné hromady schvalující finanční asistenci musí být volně dostupná písemná zpráva jednatele.

Pokud tedy bude finanční asistence poskytnuta bez schválení valnou hromadou společnosti finanční asistenci poskytující, založí taková situace podle tohoto názoru pouze odpovědnost jednatelů, ne však neplatnost samotné smlouvy o poskytnutí finanční asistence. Nicméně je třeba vzít v tomto ohledu v potaz konkrétní okolnosti daného případu.

Podle názoru druhé části autorského kolektivu výše uvedeného komentáře k obchodnímu zákoníku však již založení kompetence valné hromady rozhodovat o poskytnutí finanční asistence s sebou nese povinnost jednatele či jednatelů předložit valné hromadě záměr poskytnout finanční

asistenci k jejímu rozhodnutí.¹⁵⁹

Podle Pokorné, J.¹⁶⁰ nevyžaduje obchodní zákoník u poskytnutí finanční asistence společností s ručením omezeným souhlas valné hromady předem, z čehož lze dovodit, že absence takového souhlasu způsobí pouze neúčinnost poskytnutí finanční asistence, nikoliv však jeho neplatnost. Tím ovšem není dotčena povinnost jednatele společnosti jednat s péčí řádného hospodáře dle § 194 odst. 5 obch. zák.¹⁶¹

Pokud se jedná o absenci souhlasu valné hromady společnosti s ručením omezeným s poskytnutím finanční asistence, zastávám názor, že pokud bude finanční asistence poskytnuta společností s ručením omezeným bez předchozího schválení valnou hromadou, bude důsledkem toho neúčinnost poskytnutí finanční asistence, ne však jeho neplatnost. Odpovědnost statutárního orgánu tím není dle mého názoru dotčena.

18.2.2 Následky nesplnění podmínek pro poskytnutí finanční asistence u společností s ručením omezeným

Nedodržení pravidel pro poskytnutí finanční asistence může mít neblahé důsledky.

Obecně lze říci, že jelikož mají ustanovení o finanční asistenci kogentní povahu, není je možné měnit smlouvou. To platí i pro případ, kdy by se tato smlouva o poskytnutí finanční asistence řídila zahraničním právním řádem. Jak

---

¹⁵⁹ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 411.

¹⁶⁰ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv., str. 566

¹⁶¹ § 194 odst. 5 obch. zák. zní: „Členové představenstva jsou povinni vykonávat svou působnost s péčí řádného hospodáře a zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo společnosti způsobit škodu. Je-li sporné, zda člen představenstva jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno o tom, že jednal s péčí řádného hospodáře, tento člen představenstva. Ti členové představenstva, kteří způsobili společnosti porušením právních povinností při výkonu působnosti představenstva škodu, odpovídají za tuto škodu společně a nerozdílně. Smlouva mezi společností a členem představenstva nebo ustanovení stanov vylučující nebo omezující odpovědnost člena představenstva za škodu jsou neplatné. Členové představenstva odpovídají za škodu, kterou způsobili společnosti plněním pokynu valné hromady, jen je-li pokyn valné hromady v rozporu s právními předpisy.“ Odkaz na toto ustanovení obsahuje § 135 odst. 2 zařazený do úpravy týkající se společnosti s ručením omezeným.

uvedl Havel. B.¹⁶² „bude jednání učiněné v rozporu s pravidly pro limitaci finanční asistence podle § 120a odst. 1 obch. zák. dle převažující doktríny zřejmě jednáním neplatným, a to absolutně pro rozpor se zákonem dle § 39 obč. zák., byť neplatná může být sporná smlouva i jen částečně podle § 41 obč. zák.“

Část autorského kolektivu tohoto komentáře k obchodnímu zákoníku (Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol.: Obchodní zákoník. Komentář. Praha, C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 408) má ovšem názor odlišný, argumentující tím, že garanci řádnosti poskytnutí finanční asistence dává statutární orgán společnosti, ať už vypracováním písemné zprávy, tak kontrolou celého procesu. Podle tohoto názoru je tedy poskytnutí finanční asistence v rozporu s ustanovením § 120a obch. zák. považováno za platné, ale jestliže byla druhá strana v dobré víře, že byly podmínky pro poskytnutí finanční asistence splněny. Pokud by bylo zjištěno, že při poskytnutí finanční asistence nebyly dodrženy zákonné podmínky, a to z důvodu vnitřního chování poskytovatele finanční asistence, a pokud byl příjemce v dobré víře, je poskytnutí finanční asistence v tomto případě platná a břemeno odpovědnosti zde nese statutární orgán společnosti finanční asistenci poskytující, a to pro porušení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře. Tento závěr je z jejich strany zdůvodněn tím, že i v případě absence zprávy jednatele či jednatelů či v případě její vadnosti nezpůsobuje toto bez dalšího neplatnost poskytnutí finanční asistence.

V této oblasti se spíše kloním k prvnímu z výše uvedených názorů, tj. že nedodržení podmínek způsobuje absolutní neplatnost jednání, jež bylo učiněno v rozporu s pravidly pro poskytnutí finanční asistence.

---

¹⁶² Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 408.

18.2.3 Výjimky z pravidel pro poskytování finanční asistence u společností s ručením omezeným

Dle ustanovení § 120a odst. 3 obch. zák. se pravidla pro poskytování finanční asistence dle odstavců 1 a 2 nevztahují na finanční instituce podle jiného právního předpisu upravujícího činnost bank¹⁶³, pokud je poskytována za podmínek stanovených v § 161f odst. 5 obch. zák.¹⁶⁴

Z tohoto ustanovení lze dovodit, že musí být splněny kumulativně dvě podmínky – jednak musí jít o finanční instituci dle výše zmíněného ustanovení zákona o bankách, jednak musí být finanční asistence poskytována za podmínek stanovených v § 161f odst. 5 obch. zák.¹⁶⁵

Finanční institucí se rozumí osoba, která není bankou ani zahraniční bankou a která jako svou rozhodující či podstatnou činnost nabývá nebo drží podíly na právnických osobách nebo provádí některou z činností uvedených v § 1 odst. 1 a 3 zákona o bankách¹⁶⁶, a dále také investiční společnost, investiční fond, penzijní fond, pojišťovna nebo zajišťovna, které vykonávají činnost podle zvláštních zákonů, to vše včetně zahraničních osob s podobnou náplní činnosti. Banky jsou vyloučeny z důvodu, že nemohou operovat ve formě společností s ručením omezeným.¹⁶⁷

---

¹⁶³ Tímto jiným právním předpisem je zákon o bankách, konkrétně jeho § 17a odst. 2, jež zní: „Finanční institucí se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která není bankou ani zahraniční bankou, a která jako svou rozhodující či podstatnou činnost nabývá nebo drží podíly na právnických osobách nebo jako svou rozhodující či podstatnou činnost provádí některou z činností uvedených v § 1 odst. 1 a 3 zákona o bankách, a dále investiční společnost, investiční fond, penzijní společnost, penzijní fond, pojišťovna a zajišťovna, které vykonávají činnosti podle zvláštních zákonů, to vše včetně zahraničních osob s obdobnou náplní činnosti.“

¹⁶⁴ Při poskytování finanční asistence se daná ustanovení nevztahuje na banky a finanční instituce podle jiného právního předpisu upravujícího činnost bank, pokud je poskytována v obvyklých mezích jejich hlavní činnosti a pokud nezpůsobí snížení jejich vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona nebo stanov rozdělit mezi akcionáře (v případě společnosti s ručením omezeným: podle zákona nebo společenské smlouvy rozdělit mezi společníky).

¹⁶⁵ Srov. blok A, část IV, kapitolu 18.3.3.1.

¹⁶⁶ tj. přijímá vklady od veřejnosti, poskytuje úvěry, investuje do cenných papírů na vlastní účet, pokud jde o finanční pronájem (finanční leasing), provádí platební styk a zúčtování, vydává a spravuje platební prostředky, například platební karty a cestovní šeky, poskytuje záruky, otevírá akreditivy, obstarává inkasa, poskytuje investiční služby podle zvláštního právního předpisu, finanční makléřství, vykonává funkce depozitáře, směnářskou činnost, poskytuje bankovní informace, obchoduje na vlastní účet nebo na účet klienta s devizovými hodnotami a se zlatem, pronajímá bezpečnostní schránky či provádí činnosti, které přímo souvisejí s činnostmi uvedenými výše.

¹⁶⁷ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 412.

18.2.4 Poskytování finanční asistence ovládané osobě

Ustanovení § 120b odst. 1 obch. zák. stanoví, že na nabývání obchodních podílů na společnosti osobou jí ovládanou a na poskytování finanční asistence pro účely získání obchodních podílů na společnosti osobou jí ovládanou se přiměřeně použijí ustanovení § 120a, § 161b odst. 1 písm. b), § 161b odst. 3 a 4 a § 161g odst. 2 až 5 obch. zák.

Z odkazu na, mimo jiné, § 120a obch. zák., obsaženého v tomto ustanovení je třeba dovodit nutnost aplikovat pravidla týkající se finanční asistence u společností s ručením omezeným rovněž na poskytování finanční asistence pro účely získání obchodních podílů na společnosti ovládající osobou jí ovládanou.

Podle Havla, B. nestojí pravidla pro situaci, kdy by společnost poskytovala své ovládané osobě v jakékoliv formě finanční asistenci na získání obchodních podílů v ní, na období, ale na posouzení funkční využitelnosti.¹⁶⁸

Při finanční asistenci poskytované v těchto případech se nebudou aplikovat pravidla týkající se tvorby zvláštního rezervního fondu, jelikož podle § 120a obch. zák. není jeho tvorba povinná. Při finanční asistenci se rovněž nepoužije pravidlo podle § 161g odst. 4 obch. zák.¹⁶⁹ o započítávání obchodních podílů do vlastního kapitálu pro potřeby § 161a odst. 1 písm. b)¹⁷⁰.

18.2.5 Zástava obchodního podílu ve společnosti, kde zástavním věřitelem je samotná společnost a vztah k finanční asistenci

Z odkazu na § 120a obchodního zákoníku obsaženém v § 120b odst. 2 obch. zák.¹⁷¹ se dovozuje, že pokud jsou splněny veškeré podmínky pro poskytování

---

¹⁶⁸ Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 413.

¹⁶⁹ Ustanovení § 161g odst. 4 obch. zák. zní: Hlasovací práva spojená s akciemi nebo zatímními listy společnosti, nabytými podle odstavce 3, nelze vykonávat a tyto akcie a zatímní listy se zahrnují do výpočtu poměru vlastního kapitálu k základnímu kapitálu podle § 161a odst. 1 písm. b).

¹⁷⁰ Ustanovení § 161a odst. 1 písm. b) obch. zák. zní: „Nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále vlastní, a akcií, které na účet společnosti nabyla jiná osoba jednající vlastním jménem, nezpůsobí snížení vlastního kapitálu pod základní kapitál zvýšený o částky uvedené v § 178 odst. 2 písm. a) a b).“

¹⁷¹ Ustanovení § 120b odst. 2 obch. zák. zní: „Společnost může vzít do zástavy vlastní podíl jen za podmínek stanovených v § 120a, § 161a odst. 1 písm. a), § 161a odst. 2, § 161b a 161d.“

finanční asistence, včetně ostatních podmínek uvedených v § 120b odst. 2 obch. zák., je možné vzít vlastní obchodní podíl do zástavy. Ustanovení o finanční asistenci je zde aplikovatelné z toho důvodu, že věcně je možné danou zástavu považovat za jakési finanční zajištění, pokud by tímto byly získávány prostředky na získání vlastních podílů společnosti. Nicméně u zástavy není třeba zkoumat za jakým účelem je zástava zřizována.

18.3 Pravidla poskytování finanční asistence u akciové společnosti

18.3.1 Rozbor platné právní úpravy finanční asistence u akciových společností

Právní úprava finanční asistence u akciové společnosti navazuje na její úpravu u společností s ručením omezeným uvedenou v § 120a obchodního zákoníku, nicméně v případě akciových společností je detailnější. Oproti společnosti s ručením omezeným je u akciové společnosti možné poskytovat finanční asistenci pouze v případě, určí-li tak dopředu stanovy a jen v za podmínek určených obchodním zákoníkem a stanovami. Podmínky pro poskytování finanční asistence stanovené ve stanovách nesmějí být méně přísné než ty, které určuje obchodní zákoník. Dle § 161f obchodního zákoníku tedy společnost může finanční asistenci pro účely získání akcií nebo zatímních listů společnosti poskytovat, jen určí-li tak stanovy a jen za splnění alespoň těchto podmínek:

- a) finanční asistence je poskytnuta za podmínek obvyklých v obchodním styku,
- b) představenstvo prošetřilo finanční způsobilost osoby, které je finanční asistence poskytována,
- c) poskytnutí finanční asistence předem schválí valná hromada, a to na základě zprávy představenstva podle písmene d); k přijetí rozhodnutí je potřebný souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů,
- d) představenstvo vypracuje písemnou zprávu, kde
  1. poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích,

2. uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, včetně ceny, za kterou budou akcie příjemcem finanční asistence získány,
3. uvede závěry prošetření finanční způsobilosti podle písmene b),
4. zdůvodní, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti,
- e) jsou-li za pomoci finanční asistence získávány akcie od společnosti finanční asistenci poskytující, musí být cena, za kterou budou tyto akcie získány, přiměřená,
- f) poskytnutí finanční asistence nezpůsobí snížení vlastního kapitálu pod základní kapitál zvýšený o částky uvedené v § 178 odst. 2 písm. a) a b),
- g) společnost vytvoří ve výši poskytnuté finanční asistence zvláštní rezervní fond; § 161d odst. 3 se použije přiměřeně,
- h) poskytnutí finanční asistence nepřivede společnost bezprostředně úpadek podle zvláštního právního předpisu.

Tento zákonný výčet podmínek pro poskytnutí finanční asistence je kumulativní, tzn. musí být splněny všechny. Ustanovení o finanční asistenci mají kogentní povahu. Některé podmínky zde uvedené jsou obdobné či dokonce stejné jako u úpravy finanční asistence pro společnosti s ručením omezeným, nicméně výčet podmínek přípustnosti finanční asistence je u akciových společností daleko širší.

18.3.1.1 Určení přípustnosti finanční asistence ve stanovách

Finanční asistenci pro účely získání akcií nebo zatímních listů společnosti může společnost poskytovat, jen pokud tak určí její stanovy. Pokud stanovy o možnosti poskytnout finanční asistenci mlčí nebo ji dokonce zakazují, finanční asistence možná není.

S ohledem na to, že stanovy hrají stěžejní roli i v možnosti stanovení dalších limitů, resp. podmínek pro poskytování finanční asistence, uvozuje obchodní zákoník v tomto ustanovení výčet nutných podmínek slovem „alespoň“. Podmínky uvedené ve stanovách nesmějí být méně přísné než ty, jež jsou uvedeny v obchodním zákoníku.

18.3.1.2 Poskytnutí finanční asistence za podmínek obvyklých v obchodním styku

K naplnění podmínky poskytování finanční asistence ze strany akciové společnosti za podmínek obvyklých v obchodním styku srov. blok A, část IV, kapitolu 18.2.1.1 výše.

18.3.1.3 Prošetření finanční způsobilost příjemce finanční asistence

U poskytnutí finanční asistence ze strany akciové společnosti hraje zvýšenou roli představenstvo společnosti. I zde má povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. V souvislosti s tím musí společnost prošetřit finanční způsobilost subjektu, kterému se finanční asistence poskytuje, a to pro utvrzení se s ohledem na návratnost plnění. Jedná se o specifikaci kroků, jež musí představenstvo učinit a které by se měly projevit ve zprávě představenstva podle písmena d). V případě nesplnění povinnosti představenstva prošetřit finanční způsobilost příjemce finanční asistence by tak představenstvo porušilo svoji povinnost jednat s péčí řádného hospodáře a odpovídalo by za škodu tím způsobenou. S absencí tohoto prošetření obchodní zákoník nespojuje žádný následek související se samotnou finanční asistencí nebo s rozhodnutím valné hromady. Tím, že přezkum celé transakce závisí na členech představenstva společnosti, je dále rozšířena míra péče členů představenstva společnosti.

V případě nutnosti je společnost povinna sjednat odpovídající zajištění. Nicméně finanční způsobilost subjektu, jemuž je finanční asistence poskytována, není jako taková podmínkou poskytnutí finanční asistence. Podmínkou poskytnutí finanční asistence je tedy pouze prošetření finanční způsobilosti osoby, jíž má být finanční asistence poskytnuta.

18.3.1.4 Souhlas valné hromady

Souhlas valné hromady je povinnou náležitostí při poskytování finanční asistence. Poskytnutí finanční asistence musí předem schválit valná hromada,

a to na základě zprávy představenstva podle písmene d) § 161f obchodního zákoníku. Tento souhlas tedy musí poskytnutí finanční asistence

předcházet. Jedná se o souhlas se skutečností, že bude finanční asistence poskytnuta, nikoliv se samotnou smlouvou, kterou je finanční asistence poskytována. Nicméně tato smlouva musí být s daným souhlasem valné hromady s poskytnutím finanční asistence v souladu.

Část autorského kolektivu komentáře k obchodnímu zákoníku (Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 545) se domnívá, že v případě absence souhlasu valné hromady nebude smlouva o poskytnutí finanční asistence účinná, jelikož souhlas valné hromady s poskytnutím finanční asistence není souhlasem s konkrétním úkonem, ale souhlasem se zamýšleným širším jednáním, a proto není důvodu domáhat se neplatnosti podle § 39 občanského zákoníku. Druhá smluvní strana se naproti tomu nemůže dovolávat dobré víry, protože sbírka listin obsahuje informaci o konání společnosti ve vazbě na poskytnutí finanční asistence.

Názor, že souhlas valné hromady by měl být jen podmínkou účinnosti smlouvy o poskytnutí finanční asistence, ne však její platnosti, zastává i Dědič, J., Skálová, J., Hlaváč, J. v článku Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (2. část). Praha: Obchodněprávní Revue č. 11/2009, str. 314.

Druhá část autorského kolektivu výše uvedeného komentáře k obchodnímu zákoníku, jakož i Pokorná, J.¹⁷² zastává názor, že jelikož je souhlas konstruován jako předchozí, je proto při jeho absenci důvodné očekávat neplatnost ex tunc.

S ohledem na to, že je v § 161f výslovně vyžadováno předchozí schválení poskytnutí finanční asistence valnou hromadou společnosti (i když ne k uzavření smlouvy), kloním se k posledně zmíněnému názoru, tj. že v takovém případě by poskytnutí finanční asistence bylo považováno za neplatné.

---

¹⁷² Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I díl (§1 až 220), vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR. 2009 – 2 sv. str. 745.

Ke schválení finanční asistence může dojít na stejné valné hromadě, na které došlo ke schválení změny stanov, kterou se finanční asistence povoluje. Podmínky stanovené zákonem, jakož i další případné podmínky stanovené stanovami společnosti musí být splněny.

I když obchodní zákoník předpokládá schválení poskytnutí finanční asistence valnou hromadou na základě zprávy představenstva podle písm. d) § 161f obch. zák., není možné jednoznačně dovodit, že by valná hromada nemohla rozhodnout bez této zprávy. Pokud si akcionáři zaujmou k této problematice sami názor a jejich rozhodnutí splní ostatní požadavky § 161f obch. zák., je možné, aby finanční asistenci schválili i bez předchozí zprávy představenstva nebo i v rozporu s ní. Finanční asistenci poskytuje společnost a podklady od představenstva mají proto zejména informativní charakter.¹⁷³

Štenglová, I. a Havel, B.¹⁷⁴ dále dovodili, že při neexistenci zprávy je třeba při úvahách o možném vyslovení neplatnosti výsledného usnesení valné hromady zkoumat mimo jiné podmínky podle § 131 odst. 3 písm. a) obchodního zákoníku, tj. zda nedošlo k porušení právních předpisů či stanov společnosti (u společnosti s ručením omezeným společenské smlouvy či zakladatelské listiny), jehož důsledkem je jen nepodstatné porušení práv osob oprávněných domáhat se daného rozhodnutí nebo jiných osob, nebo jestliže porušení nemělo závažné právní důsledky, to vše samozřejmě za předpokladu, že ostatní podmínky finanční asistence byly splněny (tj. především zájem společnosti, test úpadku, obvyklé podmínky, férová cena, apod.).

Podle názoru Dědiče, J., Skálové, J. a Hlaváče, J (Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti, 2. část, str. 314-315) je neexistence zprávy představenstva

---

¹⁷³ Štenglová, I., Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 545.

¹⁷⁴ Štenglová, I., Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S. a Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 545.

důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady, kterým dává valná hromada souhlas s poskytnutím finanční asistence. Pouhé vady zprávy však k tomuto důsledku nevedou. Absence zprávy nezávislého odborníka nemá za důsledek neplatnost usnesení valné hromady o schválení poskytnutí finanční asistence. Pokud by tím však došlo k porušení práv akcionářů nebo jestliže by její absence vedla k závažným právním důsledkům, usnesení valné hromady společnosti by neplatné bylo.

Souhlas na valné hromadě musely podle znění tohoto paragrafu účinného do 31. prosince 2011 projevit dvě třetiny všech, nikoliv tedy pouze přítomných, akcionářů společnosti. S ohledem na tuto výslovnou formulaci bylo možno soudit, že finanční asistence nemohla být schválena náhradní valnou hromadou společnosti. Obchodní zákoník v ustanovení o finanční asistenci výslovně a důvodně stanovil vysokou míru účasti akcionářů a stanovil tak *lex specialis* k obecnému ustanovení uvedenému v § 185 a 186 obch. zák.¹⁷⁵, jež stanoví pravidla pro usnášení schopnost a rozhodování

---

¹⁷⁵ Ustanovení § 185 obch. zák. zní: „(1) Valná hromada je schopna se usnášet, pokud přítomní akcionáři mají akcie, jejichž jmenovitá hodnota přesahuje 30 % základního kapitálu společnosti, nevyžadují-li stanovy účast vyšší. (2) Přítomní akcionáři se zapisují do listiny přítomných, jež obsahuje firmu nebo název a sídlo právnické osoby nebo jméno a bydliště fyzické osoby, která je akcionářem, popřípadě jejího zástupce, čísla listinných akcií a jmenovitou hodnotu akcií, jež ji opravňují k hlasování, popřípadě údaj o tom, že akcie neopravňuje k hlasování. V listině přítomných se zvlášť vyznačí akcionáři, kteří se zúčastnili valné hromady postupem podle § 184 odst. 2, s tím, že se vždy uvede, jakým způsobem byla ověřena jejich totožnost a identita akcií. Pokud společnost odmítne zápis určité osoby do listiny přítomných provést, uvede tuto skutečnost do listiny přítomných včetně důvodu odmítnutí. Správnost listiny přítomných potvrzují svými podpisy předseda valné hromady a zapisovatel zvolení podle stanov. (3) Není-li valná hromada schopna se usnášet, svolá představenstvo náhradní valnou hromadu. Náhradní valnou hromadu svolává představenstvo novou pozvánkou či novým oznámením způsobem uvedeným v § 184a odst. 2 s tím, že lhůta tam uvedená se zkracuje na 15 dnů. Pozvánka musí být zaslána a oznámení o konání valné hromady musí být uveřejněno nejpozději do 15 dnů ode dne, na který byla svolána původní valná hromada. Náhradní valná hromada se musí konat do šesti týdnů ode dne, na který byla svolána původní valná hromada. Náhradní valná hromada musí mít nezměněný pořad jednání a je schopna usnášení bez ohledu na ustanovení odstavce 1. (4) Záležitosti, které nebyly zařazeny do navrhovaného pořadu jednání valné hromady, lze rozhodnout jen za účasti a se souhlasem všech akcionářů společnosti.“

Ustanovení § 186 obch. zák. zní: „(1) Valná hromada rozhoduje většinou hlasů přítomných akcionářů, pokud tento zákon nevyžaduje většinu jinou. Stanovy mohou určit vyšší počet hlasů potřebných k přijetí usnesení. (2) O záležitostech podle § 187 odst. 1 písm. a), b), c) a k) a o zrušení společnosti s likvidací a návrhu rozdělení likvidačního zůstatku rozhoduje valná hromada alespoň dvěma třetinami hlasů přítomných akcionářů. Rozhoduje-li valná hromada o zvýšení nebo snížení základního kapitálu, vyžaduje se i souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů každého druhu akcií, které společnost vydala nebo místo nichž byly vydány zatímní listy. (3) K rozhodnutí valné hromady o změně druhu nebo formy akcií, o změně práv spojených s určitým druhem akcií, o omezení převoditelnosti akcií na jméno a o vyřazení akcií z obchodování na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobněm regulovanému trhu se vyžaduje i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů majících tyto akcie. (4) O vyloučení nebo o omezení přednostního práva na získání vyměnitelných a prioritních dluhopisů, o vyloučení nebo o omezení přednostního práva na upisování nových akcií podle § 204a, o schválení ovládací smlouvy (§ 190b), o schválení smlouvy o převodu zisku (§ 190a) a jejich změny a o zvýšení základního kapitálu nepeněžitými vklady rozhoduje valná hromada alespoň

valné hromady. Následně bylo od 1. ledna 2012 toto ustanovení písm. c) změněno a nyní se vyžaduje pouze dvoutřetinová většina hlasů přítomných akcionářů.¹⁷⁶

O schválení finanční asistence může hlasovat i ten akcionář, jemuž je finanční asistence poskytována. Vyplývá to z ustanovení § 186c obch. zák.¹⁷⁷, v němž jsou vypočteny případy, kdy akcionář nemůže na valné hromadě vykonávat hlasovací právo, přičemž zde není zmínka o hlasování o schválení poskytnutí finanční asistence. Podobně lze samozřejmě soudit i v případě, že bude finanční asistence poskytována ovládané osobě akcionáře. Pokud by takovýmto jednáním byla vědomě narušena loajalita a poškozena společnost, je možné uvažovat i o postihu.

18.3.1.5 Písemná zpráva představenstva

Dle obchodního zákoníku, konkrétně § 161f odst. 1 písm. d), musí před poskytnutím finanční asistence představenstvo vypracovat písemnou zprávu, kde poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích. Taktéž ve zprávě uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, včetně ceny, za kterou budou akcie příjemcem finanční asistence získány, uvede v ní závěry prošetření finanční způsobilosti podle písmene b) § 161f obch. zák., a zdůvodní, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti. Tyto náležitosti zprávy tvoří její zákonem předpokládaný minimální obsah.

---

třemi čtvrtinami hlasů přítomných akcionářů. Jestliže společnost vydala více druhů akcií, vyžaduje se k rozhodnutí valné hromady i souhlas alespoň tří čtvrtin hlasů přítomných akcionářů u každého druhu akcií. (5) K rozhodnutí valné hromady o spojení akcií se vyžaduje i souhlas všech akcionářů, jejichž akcie se mají spojit. (6) O rozhodnutích podle odstavců 2 až 5 musí být pořízen notářský zápis. Notářský zápis o rozhodnutí o změně stanov musí obsahovat též schválený text změny stanov.“

¹⁷⁶ Srov. § 311 písm. c) ZOK, podle něhož je k přijetí rozhodnutí potřebný souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů.

¹⁷⁷ Ustanovení § 186c obch. zák. zní: „(1) Při posuzování způsobilosti valné hromady činit rozhodnutí a při hlasování na valné hromadě se nepřihlíží k akciím nebo zatímním listům, s nimiž není spojeno hlasovací právo, nebo pokud nelze hlasovací právo, které je s nimi spojeno, vykonávat. (2) Akcionář nemůže vykonávat hlasovací právo a) spojené se zatímním listem, pokud je v prodlení se splácením emisního kursu nesplacených akcií nebo jeho části, b) rozhoduje-li valná hromada o jeho nepeněžitém vkladu, c) rozhoduje-li valná hromada o tom, zda jemu nebo osobě, s níž jedná ve shodě, má být prominuto splnění povinnosti anebo zda má být odvolán z funkce člena orgánu společnosti pro porušení povinností při výkonu funkce, d) v jiných případech stanovených zákonem. (3) Zákaz výkonu hlasovacích práv uvedený v odstavci 2 písm. b) až d) se vztahuje i na akcionáře, kteří jednají s akcionářem, který nemůže vykonávat hlasovací právo, ve shodě. (4) Zákaz výkonu hlasovacích práv podle odstavců 2 a 3 neplatí v případě, kdy všichni akcionáři společnosti jednají ve shodě (§ 66b).“

Písemná zpráva představenstva dle §161f písm. d) obch. zák. musí uvést důvod poskytnutí finanční asistence, a výhody a rizika z toho plynoucí pro společnost.

Dále musí stanovit podmínky jejího poskytnutí včetně ceny za získání akcií příjemcem finanční asistence. Finanční asistence musí být poskytována za podmínek obvyklých v obchodním styku (obvyklý úrok při poskytnutí peněz, obvyklá úplata za poskytnutí zajištění apod.).¹⁷⁸

Součástí zprávy jsou pouze shrnující a relevantní výstupy prošetření dle písm. b) § 161f obch. zák., nikoliv tedy celý obsah prošetření.

Dále musí zpráva obsahovat zdůvodnění proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti. Pokud tato v zájmu společnosti nebude, hrozí, že usnesení valné hromady může být prohlášeno soudem za neplatné.

Je předpokládán skutečný materiální přezkum skutečností, jež vedou k poskytnutí finanční asistence ze strany společnosti. Oproti zprávě vyhotovované statutárním orgánem společnosti s ručením omezeným by zpráva představenstva akciové společnosti měla být mnohem detailnější. Rozdílem oproti náležitostem takové zprávy u společností s ručením omezeným zde je to, že představenstvo akciové společnosti musí ve zprávě přesně vymezit cenu, za niž budou akcie získávány, jakož i uvést závěry z prošetření finanční způsobilosti příjemce finanční asistence.

Pokud představenstvo dojde k závěru, že není schopno s péčí řádného hospodáře vyhotovit tuto zprávu, je možné, aby využilo pro tyto účely externisty. Nicméně i tak odpovídá za jeho volbu a výstup tohoto

---

¹⁷⁸ Srov. § 311 písm. a) ZOK, kde se hovoří o spravedlivých podmínkách trhu (zejména pokud jde o úročení nebo zajištění finanční asistence ve prospěch společnosti) – je to mírnější hledisko posuzování oproti podmínkám obvyklým v obchodním styku; v případě úpravy finanční asistence podle ZOK to umožní přihlédnout ke specifickým případům.

externisty musí s péčí řádného hospodáře posoudit.

Zpráva se vyhotovuje jednak pro valnou hromadu, tedy akcionáře společnosti, tak pro veřejnost. Z posledně jmenovaného důvodu musí být uložena ve sbírce listin. K uložení zprávy představenstva do sbírky listin musí podle odst. 2 § 161f obch. zák. dojít již před jednáním valné hromady schvalující poskytnutí finanční asistence. Obchodní zákoník totiž stanoví, že zprávu podle odstavce 1 písm. d) uloží představenstvo bez zbytečného odkladu poté, co ji vypracuje, avšak vždy před konáním valné hromady, která poskytnutí finanční asistence schvaluje, do sbírky listin; zpráva musí být akcionářům na jednání této valné hromady volně dostupná. Není nutné, aby byla dostupná fyzicky, postačí např. vzdálený volný přístup do sbírky listin.

Současná úprava uložení zprávy představenstva do sbírky listin není však zcela v souladu s Druhou směrnicí, jelikož ta nehovoří o nutnosti předchozího zpřístupnění zprávy představenstva společnosti jejím akcionářům. Česká právní úprava tedy upřednostnila to, aby měli akcionáři dostatečný čas na zvážení svého jednání, tzn. upřednostnila uložení zprávy do sbírky v takové době, aby měli akcionáři dostatek času a prostoru na tvorbu informovaného souhlasu. Celkově však takové načasování může uvést veřejnost v omyl, protože se nikdo nedozví, jestli vůbec finanční asistence byla poskytnuta.¹⁷⁹

K následkům absence či nedostatečnosti zprávy představenstva srov. blok A, část IV, kapitulu 18.2.1.4.

18.3.1.6 Cena za akcie při poskytnutí finanční asistence

Pokud jsou za pomoci finanční asistence získávány akcie od společnosti finanční asistenci poskytující, musí být cena, za niž budou tyto akcie

---

¹⁷⁹ Srov. § 312 ZOK, podle něhož zprávu uloží společnost bez zbytečného odkladu poté, co valná hromada finanční asistenci schválila, do sbírky listin. Zpráva musí být k dispozici akcionářům v sídle společnosti ode dne svolání valné hromady, která má finanční asistenci schválit, a musí být ve stejné lhůtě umístěna na internetové stránky společnosti a musí být na této valné hromadě volně akcionářům dostupná.

získány, přiměřená. Tato cena musí být uvedena ve zprávě představenstva dle písm. d) § 161f obch. zák.

Pojem „přiměřená cena“ nahradil od 1. ledna 2012 dřívější pojem „spravedlivá cena“, jež obchodní zákoník ve svém ustanovení týkajícím se finanční asistence dříve používal. Pojem „spravedlivá cena“ lze nicméně chápat obecněji než pojem cena přiměřená, a to z důvodu, že konečné určení ceny by v takovém případě mělo zohledňovat objektivní hledisko spravedlnosti, kdy se zohlední reálná hodnota společnosti, likvidita akcií na trhu, atd.

Povinnost zkoumat, zda je cena přiměřená, se aplikuje na případ, kdy vlastní akcie prodává přímo společnost, jež poskytuje finanční asistenci. Zde záleží na statutárním orgánu společnosti, v případě akciové společnosti tedy představenstvu, jestli přiměřenost ceny posoudí samo nebo jestli přizve k takovému posouzení znalce. Jestliže jde ovšem o koupi akcií společnosti od někoho jiného než od společnosti samé a společnost poskytuje takovému kupujícímu finanční asistenci, je nutné uvést cenu, za niž se akcie kupují. V tomto případě se ovšem nezkoumá, zda je ta cena přiměřená – na platnost poskytnutí finanční asistence to nemá vliv.

18.3.1.7 Nesnížení vlastního kapitálu pod zákonem stanovené minimum

Poskytnutí finanční asistence nesmí způsobit snížení vlastního kapitálu společnosti pod základní kapitál zvýšený o částky uvedené v § 178 odst. 2 písm. a) a b) obch. zák., tj. a) upsanou jmenovitou hodnotu akcií, pokud byly upsány akcie společnosti na zvýšení základního kapitálu a zvýšený základní kapitál nebyl ke dni sestavení řádné nebo mimořádné účetní závěrky zapsán v obchodním rejstříku, a b) tu část rezervního fondu nebo ty rezervní fondy, které podle zákona a stanov nesmí společnost použít k plnění akcionářům.

V ustanovení § 178 odst. 2 obch. zák. hraje roli upsaný základní kapitál na jedné straně, což je základní kapitál zapsaný v obchodním rejstříku zvýšený

o případnou jmenovitou hodnotu akcií upsaných na zvýšení základního kapitálu, pokud ještě zvýšení není zapsáno v obchodním rejstříku spolu s rezervními fondy, které nemohou být rozděleny. Tuto částku porovnáváme s vlastním kapitálem na druhé straně – vlastní kapitál musí být vyšší oproti dříve uvedenému anebo alespoň stejný. Finanční asistence může být poskytnuta pouze tehdy, pokud výše uvedené pravidlo zůstane zachováno (tedy vlastní kapitál je větší hodnoty). To blízce souvisí s podmínkou vytvoření zvláštního rezervního fondu podle § 161f odst. 1 písm. g) obch. zák.

18.3.1.8 Vytvoření zvláštního rezervního fondu

Podmínkou poskytnutí finanční asistence je podle § 161f odst. 1 písm. g) obch. zák. i vytvoření zvláštního rezervního fondu akciové společnosti z jejích vlastních rezerv, a to ve výši poskytnuté finanční asistence.

Výši poskytnuté finanční asistence se rozumí nominální hodnota jistiny, jež společnost poskytla. Je to hodnota, kterou ad hoc fixuje do finanční asistence. Uvážení možného příslušenství má význam pro posouzení obvyklosti poskytnutí finanční asistence a posouzení spravedlnosti ceny.

180

Ustanovení § 161d odst. 3 obch. zák. se použije přiměřeně, tj. na vytvoření nebo doplnění tohoto zvláštního rezervního fondu může společnost použít nerozdělený zisk nebo jiné fondy. Tyto lze použít podle uvážení společnosti.

Zvláštní rezervní fond je nutno vytvořit ihned, jakmile je finanční asistence poskytnuta. Automaticky se tím tak zvýší hodnota základního kapitálu a ostatních fondů; k tomuto se dále přičítá hodnota vlastního kapitálu. V důsledku toho je ovlivněn stav dle písm. f) § 161f odst. 1 obch. zák. – tj. stav vlastního kapitálu. Zvláštní rezervní fond nemusí být udržován poté, co společnost již finanční asistenci neposkytuje.

---

¹⁸⁰ Štenglová, I., Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 546.

V případě, že společnost zamýšlí poskytnout finanční asistenci, musí mít jednak tedy prostředky na poskytnutí finanční asistence samotné a jednak i prostředky na vytvoření zvláštního rezervního fondu.

Zvláštní rezervní fond nelze ovšem zaměňovat s rezervním fondem vytvářeným dle § 217 obchodního zákoníku¹⁸¹. Zvláštní rezervní fond se povinně vytváří vedle rezervního fondu vytvářeného dle § 217 obchodního zákoníku.

18.3.1.9 Poskytnutí finanční asistence nepřivodí společnosti k bezprostředně úpadek

Poskytnutí finanční asistence nesmí společnosti přivodit bezprostředně úpadek podle zvláštního právního předpisu. Blíže k tomu srov. blok A, část IV, kapitolu 18.2.1.2.

18.3.1.10 Přezkum zprávy představenstva obecně uznávaným nezávislým odborníkem

Podle § 161f odst. 3 obch. zák., má-li být finanční asistence poskytnuta členu statutárního orgánu společnosti, osobě společnost ovládající, členu jejího statutárního orgánu nebo osobě, která jedná se společností nebo se kteroukoliv z výše uvedených osob ve shodě¹⁸², přezkoumá zprávu podle § 161f odstavce 1 písm. d) obch. zák. (odkazující na písemnou zprávu představenstva společnosti) na společnosti a těchto osobách obecně uznávaný nezávislý odborník, určený dozorčí radou. Ve své písemné zprávě tento odborník zhodnotí správnost písemné zprávy představenstva a výslovně se vyjádří k tomu, zda poskytnutí finanční asistence není

---

¹⁸¹ Podle § 217 obch. zák.: „(1) Společnost vytváří rezervní fond v době a ve výši určené stanovami a tímto zákonem. (2) Společnost je povinna vytvořit rezervní fond z čistého zisku vykázaného v řádné účetní závěrce za rok, v němž poprvé čistý zisk vytvoří, a to ve výši nejméně 20 % z čistého zisku, avšak ne více než 10 % z hodnoty základního kapitálu. Tento fond se ročně doplňuje o částku určenou stanovami, nejméně však 5 % z čistého zisku, až do dosažení výše rezervního fondu určené ve stanovách, nejméně však do výše 20 % základního kapitálu. To neplatí, jestliže rezervní fond již vytvořila příplatky nad emisní kurs akcií. Takto vytvořený rezervní fond do výše 20 % základního kapitálu lze použít pouze k úhradě ztráty.“

¹⁸² Ustanovení § 66b odst. 1 obch. zák. zní: „Jednáním ve shodě je jednání dvou nebo více osob uskutečněné ve vzájemném srozumění s cílem nabýt nebo postoupit nebo vykonávat hlasovací práva v určité osobě nebo disponovat jimi za účelem prosazování společného vlivu na řízení nebo provozování podniku této osoby anebo volby statutárního orgánu nebo většiny jeho členů anebo většiny členů dozorčího orgánu této osoby nebo jiného ovlivnění chování určité osoby.“

v rozporu se zájmy společnosti; odstavec 2 týkající se uložení zprávy do sbírky listin a její dostupnosti akcionářům společnosti na jednání valné hromady, jež má poskytnutí finanční asistence schválit, se použije obdobně.¹⁸³

Jak je výše uvedeno, přezkum zprávy provádí obecně uznávaný odborník, kterého vybere dozorčí rada společnosti. Není nutný výběr takového odborníka ad hoc pro daný případ, je možné, aby dozorčí rada měla pro tyto případy již připraveného a předem schváleného odborníka.

Obecně uznávaným nezávislým odborníkem nemusí být ani znalec. Musí jím být ovšem osoba, jež má všeobecné odborné uznání. Je na dozorčí radě a posléze akcionářích společnosti, zda posoudí kvalitu takového odborníka a jeho výstup jako dostatečné.

Vyjádření odborníka musí obsáhnout jednak posouzení správnosti písemné zprávy představenstva společnosti, jednak se musí vyjádřit k otázce, zda je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti, resp. zda není v rozporu s těmito zájmy společnosti. Celá zpráva odborníka by měla být dostatečně konkrétní, aby ji bylo možné přezkoumat. Posouzení toho, jestli je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti by nicméně vyžadovalo znalost strategických a jiných závěrů akcionářů společnosti, které ovšem nemusejí být odborníkovi dostupné či známé. Z tohoto důvodu je nutné být co nejvíce objektivní a názory odborníka zdůvodnit.

Zpráva obecně uznávaného nezávislého odborníka musí být bez zbytečného odkladu po jejím vypracování a před konáním valné hromady schvalující poskytnutí finanční asistence uložena do sbírky listin a musí být akcionářům na jednání valné hromady dostupná.

---

¹⁸³ Srov. § 313 ZOK, který navíc do výčtu osob zahrnuje osobu, která jedná vlastním jménem, ale na účet v tomto ustanovení uvedených osob.

Jak uvedli Štenglová, I. a Havel, B.¹⁸⁴, „absence zprávy či její vady samy o sobě nemusejí mít vliv na platnost usnesení valné hromady, jsou-li jinak splněny materiální podmínky poskytnutí finanční asistence, tj. zejména zájem společnosti, test úpadku, obvyklé podmínky, férová cena apod.“

18.3.2 Následky nesplnění podmínek pro poskytnutí finanční asistence

K následkům nedodržení jednotlivých podmínek pro poskytnutí finanční asistence srov. výše blok B, část IV, kapitolu 18.3.1. Obecně, v případě, kdy nebudou dodrženy zákonné podmínky pro poskytnutí finanční asistence, platí dle mého názoru závěr o absolutní neplatnosti.

Podle názoru Pokorné, J. se akcionář, který je toho názoru, že nebylo postupováno v souladu s ustanovením obchodního zákoníku o finanční asistenci, může dovolávat neplatnosti rozhodného usnesení valné hromady společnosti. Případný minoritní akcionář má potom právo žalovat členy představenstva o náhradu škody.¹⁸⁵

18.3.3 Výjimky z pravidel pro poskytování finanční asistence

18.3.3.1 Činnost bank a finančních institucí

Zákonem č. 165/1998 Sb. byl do zákona o bankách vložen § 18 odst. 3, podle něhož se pro banky nepoužilo ustanovení obchodního zákoníku o konfliktu zájmů upravující poskytování úvěrů, půjček a zajištění závazků akciovou společností členům orgánů a dalším osobám. V poznámce pod čarou k tomuto ustanovení byl dříve uveden odkaz na úpravu zákazu finanční asistence v § 161e a § 161f obch. zák. a 196a obchodního zákoníku. Z uvedeného vyplývalo, že zákaz poskytování úvěrů, půjček a zajištění nebylo možno vztahovat na banky.¹⁸⁶ Novelou obchodního

---

¹⁸⁴ Štenglová, I. a Havel, B. v Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. a kol. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010, str. 546.

¹⁸⁵ Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv. str. 745.

¹⁸⁶ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce, 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravnickadce.ihned.cz/c1-18321220-financi-asistence>.

zákoníku, zákonem č. 215/2009 Sb. byl tento odkaz na § 161e a § 161f obch. zák. v zákoně o bankách vypuštěn a ponechán byl pouze odkaz na § 196a obchodního zákoníku. Následně je poskytování finanční asistence s ohledem na banky a finanční instituce obsaženo přímo v obchodním zákoníku.

Za zvláštní případy finanční asistence lze považovat případy, u nichž není nutné splnit podmínky obsažené v ustanoveních § 161f odst. 1 až 4 obch. zák. Podle § 161f odst. 5 obch. zák. se jedná o banky a finanční instituce podle jiného právního předpisu upravujícího činnost bank¹⁸⁷, pokud je finanční asistence poskytována v obvyklých mezích jejich hlavní činnosti a pokud nezpůsobí snížení jejich vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona a stanov rozdělit mezi akcionáře.

Obchodní zákoník ovšem nepředpokládá paušální vyloučení těchto subjektů – vylučuje pouze případy, jež splní podmínky obvyklosti hlavní činnosti poskytovatele finanční asistence a ochrany jeho vlastního kapitálu.

Pokud dvě výše uvedené podmínky nebudou u banky či finanční instituce naplněny, musí tyto entity při poskytování finanční asistence postupovat podle odstavců 1 – 4 § 161f obchodního zákoníku.

18.3.3.2 Nabytí akcií nebo zatímních listů společností pro její zaměstnance

Některá omezení, resp. podmínky stanovené v § 161f obch. zák. se rovněž, dle odst. 4 tohoto ustanovení, nepoužijí na jednání společnosti s cílem nabytí vlastních akcií nebo zatímních listů pro zaměstnance společnosti podle § 158 obch. zák.¹⁸⁸.

---

¹⁸⁷ Jedná se o § 17a odst. 2 zákona o bankách.

¹⁸⁸ Ustanovení § 158 obch. zák. zní: „(1) Stanovy mohou určit, že zaměstnanci společnosti mohou nabývat akcie společnosti za zvýhodněných podmínek uvedených v odstavci 2. (2) Stanovy nebo usnesení valné hromady o zvýšení základního kapitálu mohou určit, že zaměstnanci nemusí splatit celý emisní kurs akcií vydávaných podle odstavce 1 nebo celou cenu, za něž je společnost pro zaměstnance nakoupila, pokud bude rozdíl pokryt z vlastních zdrojů společnosti. Souhrn částí emisního kursu nebo kupních cen všech akcií, jež nepodléhají

Tato výjimka byla do obchodního zákoníku vložena novelou obchodního zákoníku – zákonem č. 370/2000 Sb., účinným od 1. ledna 2001.

Na tyto případy se nebudou vztahovat ustanovení § 161f odst. 1 písm. a) až e) a h) a odstavce 2 obch. zák., tj. použijí se pouze ustanovení obsahující podmínku nesnížení vlastního kapitálu pod základní kapitál zvýšený o částky uvedené v § 178 odst. 2 písm. a) a b) obch. zák. a podmínku vytvoření zvláštního rezervního fondu.

18.3.4 Použití ustanovení obchodního zákoníku o finanční asistenci ve vztazích mezi ovládající a ovládanou osobou

Problematikou finanční asistence ve vztazích mezi ovládající a ovládanou osobou se zabývá § 161g obchodního zákoníku. Zde je stanoveno, že se na upisování, nabývání a přijímání akcií nebo zatímních listů společnosti do zástavy osobou jí ovládanou a na poskytování finanční asistence pro účely získání akcií nebo zatímních listů společnosti osobou jí ovládanou použijí obdobně ustanovení § 161, § 161a odst. 1 písm. a) a c), § 161 odst. 2, § 161b odst. 1 písm. b) až e), § 161b odst. 2 až 5, § 161c a 161f obch. zák.

Režim tohoto ustanovení bude aplikován nejen na dceřiné společnosti dané mateřské společnosti, ale taktéž na další společnosti v dceřiné posloupnosti.

Podle § 161g odst. 5 obch. zák., pokud se jedná o poskytnutí finanční asistence ovládající společnosti jí ovládané, použijí se pravidla obsažená v § 161f obch. zák. i na případy, kdy akcie nebo zatímní listy společnosti nabývá třetí osoba svým jménem na účet společnosti nebo na účet osoby společností ovládané.

Ustanovení § 161f odst. 4 obch. zák.¹⁸⁹ týkající finanční asistence poskytované

---

splacení zaměstnanci, nesmí překročit 5 % základního kapitálu v době, kdy se o upsání akcií zaměstnanci nebo jejich prodeji zaměstnancům rozhoduje. (3) Zvláštní práva podle odstavce 1 mohou uplatnit pouze zaměstnanci společnosti a zaměstnanci společnosti, kteří odešli do důchodu.“

¹⁸⁹ Ustanovení § 161f odst. 4 obch. zák. zní: „Ustanovení odstavce 1 písm. a) až e) a h) a odstavce 2 se nepoužijí na jednání společnosti s cílem nabytí vlastních akcií nebo zatímních listů pro zaměstnance společnosti podle § 158 obch. zák.“

za účelem nabytí akcií společnosti zaměstnanci dané společnosti se podle § 161g odst. 6 obch. zák. použije přiměřeně s tím, že omezení podle § 158 odst. 2 věty druhé obch. zák. se stanoví podle výše základního kapitálu ovládané osoby, tzn. souhrn částí emisního kursu nebo kupních cen všech akcií, jež nepodléhají splacení zaměstnanci, nesmí překročit 5 % základního kapitálu ovládané osoby v době, kdy se o upsání akcií zaměstnanci nebo jejich prodeji zaměstnancům rozhoduje. Limity podle § 158 odst. 2 obch. zák. se tedy vztahují k základnímu kapitálu dceřiné společnosti, jelikož tato dceřiná společnost akcie a zatímní listy pro zaměstnance nabývá.

18.3.5 Aplikace ustanovení o finanční asistenci na vzetí vlastních akcií do zástavy

Ustanovení o finanční asistenci (§ 161f obch. zák.) je podle § 161e obch. zák. aplikovatelné rovněž na vzetí vlastních akcií společnosti do zástavy, tzn. na uzavření smlouvy o zřízení zástavního práva k akciím společnosti k zajištění její pohledávky.

Podle odstavce 1 tohoto paragrafu totiž může společnost vzít do zástavy vlastní akcie nebo zatímní listy jen za podmínek stanovených v § 161a odst. 1 písm. a) a § 161a odst. 2, § 161b, 161d a v § 161f obch. zák.

Na vzetí vlastních akcií nebo zatímních listů do zástavy samotnou společností se pravidla obsažená v ustanovení týkajícím se finanční asistence použijí jen v případě, že se jedná o jednání v rámci finanční asistence, tedy pokud bude aplikovatelný § 161f odst. 1 obch. zák.

18.3.6 Další ustanovení obchodního zákoníku odkazující na použití ustanovení o finanční asistenci

Podle § 204b odst. 8 obch. zák. platí pro nabytí vlastních poukázek na akcie společností včetně s tím spojených závazků přiměřeně mimo jiné, ustanovení § 161e až 161f obchodního zákoníku.

B) PRÁVNÍ ÚPRAVA OCHRANY AKCIONÁŘŮ DLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

V současné době účinný obchodní zákoník byl zrušen zákonem č. 89/2012 Sb., občanským zákoníkem, jež má nabýt účinnosti dne 1. ledna 2014. Z tohoto důvodu tato práce níže pojednává o právní úpravě ochrany akcionářů v českém právním řádu v souvislosti s úpravou v zákoně č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních společnostech a družstev (zákon o obchodních korporacích).

Zákon o obchodních korporacích byl publikován ve Sbírce zákonů České republiky dne 22. března 2012 (pod číslem 90/2012 Sb.) a má nabýt účinnosti dne 1. ledna 2014.

Zákon o obchodních korporacích je součástí souboru tří vzájemně formálně i věcně provázaných zákonů tvořících rekodifikaci soukromého práva v České republice. Tak ztrácí charakter samostatného kodexu pro obchodní právo a stal se zvláštním právním předpisem vůči obecné občanskoprávní úpravě s výhradním zaměřením na obchodní společnosti a družstva. Nahradí korporační část dosavadního obchodního zákoníku. Obecně platí principiální výsostné postavení nového občanského zákoníku ve vztahu k zákonu o obchodních korporacích.

Jak uvádí důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích, s ohledem na rozsáhlost změn v soukromém právu došlo k úplnému zrušení stávajícího obchodního zákoníku a jeho nahrazení novým zákonem. Cesta přechodných či prozatímních variant postupných novel či jedné velké novely současného zákona se nejevila vhodným a pro právní jistotu stabilním řešením. Jednotný nový zákon o obchodních korporacích bude také více schopen dostát vysokým nárokům na systematičnost a provázanost úpravy, bez ohledu na celkově nové pojetí nového občanského zákoníku.

1. Inspirační zdroje zákona o obchodních korporacích

Zákon o obchodních korporacích využívá veškerá pozitiva stávající právní úpravy včetně změn, které přinesla novela obchodního zákoníku reagující na novelu Druhé směrnice. Taktéž neopomíjí historické zdroje, a to především obecný zákoník obchodní z roku 1863 a uherský obchodní zákoník. Dalšími inspiračními zdroji nové úpravy jsou obchodní zákoníky německý a rakouský, popř. polský zákoník o obchodních společnostech. Je

přihlédnuto rovněž k občanským zákoníkům Itálie, Švýcarska, Nizozemí, Velké Británie, Quebecu či Ruska a obchodnímu právu francouzskému. V oblasti obchodních společností reflektuje zákon o obchodních korporacích taktéž právní úpravu některých skandinávských zemí. V částech týkajících se správy obchodních korporací je akcentováno především britské, resp. americké korporační právo. Zákon o obchodních korporacích bere rovněž v potaz nutnou aproximaci našeho práva k právu komunitárnímu. Relevantním zdrojem jsou zde zejména směrnice. Reflektuje samozřejmě i mezinárodní úmluvy.¹⁹⁰

Co se týče problematiky popisované v této práci, konkrétně ustanovení dnešního § 196a obch. zák. a ustanovení o finanční asistenci, vychází zákon o obchodních korporacích převážně z práva EU.

I. OBECNĚ K PRÁVNÍ ÚPRAVĚ OCHRANY AKCIONÁŘŮ V ZÁKONĚ O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Základní principy vztahu mezi korporací a společníky bude obsahovat v právní úpravě soukromého práva účinné od 1. ledna 2014 nový občanský zákoník. Např. jeho § 212 odst. 1 stanoví, že přijetím členství v korporaci se člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Korporace taktéž nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy.

U akciových společností poté podle § 244 odst. 2 ZOK platí, že k právním jednáním, jejichž účelem je nedůvodné zvýhodnění jakéhokoliv akcionáře na úkor společnosti nebo jiných akcionářů, se nepřihlíží, ledaže zákon o obchodních korporacích stanoví jinak nebo by to bylo na újmu třetím osobám, které na takováto právní jednání v dobré víře spoléhaly.

Právo společníků či akcionářů na přístup k informacím je pak upraveno pro společníky společnosti s ručením omezeným v § 155 ZOK¹⁹¹, pro akciovou společnost pak

---

¹⁹⁰ Havel, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Praha: Polygon, duben 2012, str. 23 - 24.

¹⁹¹ Ustanovení § 155 ZOK zní: „Společník má právo na valné hromadě i mimo ni požadovat od jednatelů informace o společnosti, nahlížet do dokladů společnosti, kontrolovat údaje obsažené v předložených dokladech a další práva na informace určená společenskou smlouvou; to platí obdobně pro společníkova zástupce, bude-li zavázán alespoň ke stejné mlčenlivosti jako společník a společnost tuto skutečnost doloží.“

v § 357 odst. 1 ZOK¹⁹² nazvaném právo na vysvětlení.

V ustanoveních § 167 a § 405 ZOK je obsaženo právo společníků, resp. akcionářů kapitálových společností vykonávat své právo podílet se na řízení společnosti na valné hromadě nebo mimo ni. Mezi práva akcionářů, resp. společníků patří taktéž jejich právo hlasovat na valné hromadě společnosti, přičemž zákon o obchodních korporacích zavádí nově možnost kumulativního hlasování.

Prostředkem k ochraně akcionářů je i možnost dovolat se neplatnosti usnesení valné hromady. Ustanovení § 45 odst. 3 ZOK odkazuje na úpravu o spolcích¹⁹³. Podle § 258 NOZ se může neplatnosti usnesení orgánu dovolávat každý jeho člen či ten, kdo projeví zájem hodný právní ochrany, nicméně pouze v situaci, kdy není možné se toho dovolat u orgánů spolku, v tomto případě korporace. Dle § 260 NOZ soud neplatnost rozhodnutí nevysloví, došlo-li k porušení zákona nebo stanov, aniž to mělo závažné právní následky, a je-li v zájmu spolku, resp. korporace hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit. Soud neplatnost rozhodnutí nevysloví ani tehdy, bylo-li by tím podstatně zasaženo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře. Úprava spolků se ovšem neužije v případě, že se rozhodnutí přičí dobrým mravům. Podle § 48 ZOK je jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, neplatné. Jedná se o neplatnost relativní, přičemž subjektivní lhůta k dovolání se této neplatnosti činí šest měsíců, objektivní deset let.

Dalšími ustanovení zákona o obchodních korporacích chránícími akcionáře (resp. obecně společníky) korporací a zaručení jejich práv, jsou např. ustanovení týkající se rozhodování o vyplacení zisku, rozhodování o odměně za výkon funkce, ustanovení zákona o obchodních korporacích chránící společníky při změnách základního kapitálu či o dobrovolném ukončení jejich účasti ve společnosti.

Prvkem ochrany akcionářů je rovněž možnost domáhat se náhrady újmy. Podle § 213

---

¹⁹² Ustanovení § 357 odst. 1 ZOK zní: „Akcionář je oprávněn požadovat a obdržet na valné hromadě od společnosti vysvětlení záležitostí týkajících se společnosti nebo jí ovládaných osob, je-li takové vysvětlení potřebné pro posouzení obsahu záležitostí zařazených na valnou hromadu nebo pro výkon jeho akcionářských práv na ní. Stanovy mohou určit, že každý akcionář má pro přednesení své žádosti přiměřené časové omezení.“

¹⁹³ Ustanovení § 45 odst. 3 ZOK zní: „Ustanovení občanského zákoníku o zdánlivém právním jednání, o neplatnosti právních jednání, omylu a následcích neplatnosti právního jednání se na rozhodnutí orgánu obchodní korporace s výjimkou povinnosti nahradit újmu způsobenou neplatným právním jednáním nepoužijí.“

NOZ, poškodí-li korporaci její člen nebo člen jejího orgánu způsobem, který zakládá jeho povinnost k náhradě a kterým byl poškozen i jiný člen korporace na hodnotě své účasti, a domáhá-li se náhrady jen tento člen, může soud škůdci i bez zvláštního návrhu uložit povinnost nahradit způsobenou škodu jen korporaci, pokud to odůvodňují okolnosti případu, zejména pokud je dostatečně zřejmé, že se takovým opatřením vyrovná i škoda na znehodnocené účasti. Zvláštními ustanoveními k výše uvedenému jsou ustanovení § 71 o ovlivnění¹⁹⁴ a § 72¹⁹⁵, § 79¹⁹⁶ a § 81 ZOK¹⁹⁷ pro vztahy v rámci koncernu.

Dnešní obchodní zákoník obsahuje ustanovení, která omezují možnost tunelovat společnosti. Především jde o omezení majetkových transferů pro společnost nevýhodných, jež jsou realizovány často v situaci konfliktu zájmů, např. požadavkem na znalecký posudek a/nebo souhlas valné hromady společnosti při uzavírání smluv se spřízněnými osobami dle § 196a obchodního zákoníku, nebo požadavkem na souhlas dozorčí rady či valné hromady společnosti se smlouvou významnou pro společnost dle § 193 odst. 2 obchodního zákoníku. Pravdou je, že citovaná ustanovení často komplikují obchodní styk a vnášejí nejistotu do právních vztahů. V otázce střetu zájmů přináší zákon o obchodních korporacích převratné změny. Je založen na filozofii, podle níž je třeba tato

---

¹⁹⁴ Ustanovení § 71 ZOK zní: „(1) Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby. (2) Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby. (3) Vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit. (4) Vlivem podle odstavce 1 se rozumí také vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob. (5) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na jednání členů orgánů ovlivněné osoby a jejího prokuristu.“

¹⁹⁵ Ustanovení § 72 ZOK o zproštění povinnosti hradit újmu zní: „(1) Ustanovení § 71 odst. 1 až 3 se nepoužijí, prokáže-li řídící osoba podle § 79, že újma podle § 71 odst. 1 vznikla v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří koncern podle § 79, a byla nebo bude v rámci tohoto koncernu vyrovnána. (2) Újma podle odstavce 1 je nebo bude vyrovnána, byla-li nebo bude-li v přiměřené době a v rámci koncernu vyrovnána přiměřeným protiplněním nebo jinými prokazatelnými výhodami plynoucími z členství v koncernu. (3) Dojde-li v důsledku jednání řídící osoby vůči řízené osobě k úpadku řízené osoby, odstavce 1 a 2 se nepoužijí.“

¹⁹⁶ Ustanovení § 79 ZOK zní: „(1) Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern. (2) Jednotným řízením je vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu. (3) Existenci koncernu jeho členové bez zbytečného odkladu uveřejní na svých internetových stránkách, jinak nelze postupovat podle § 72.“

¹⁹⁷ Ustanovení § 82 ZOK zní: „(1) Orgán řídící osoby může udělovat orgánům řízené osoby pokyny týkající se obchodního vedení, jsou-li v zájmu řídící osoby nebo jiné osoby, se kterou tvoří řídící osoba koncern. (2) Člen orgánu řízené osoby nebo její prokurista nejsou při výkonu funkcí zbaveni povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře; odpovědnosti za újmu se však zproští, prokáží-li, že mohli rozumně předpokládat, že byly splněny podmínky podle § 72 odst. 1 a 2.“

omezení z právního řádu odstranit.

Obecně lze říci, že v tomto ohledu zákazy a omezení ze zákona o obchodních korporacích zmizí a porušení těch málo ustanovení, která zůstanou, nebude sankcionováno absolutní neplatností smluv.

Zákon o obchodních korporacích posílí odpovědnost osob jednajících při těchto transakcích jménem společnosti, tedy odpovědnost členů statutárního orgánu společnosti. Zákon tuto odpovědnost členů statutárního orgánu však posiluje jen částečně; na řadě svých míst totiž sleduje spíše opačnou tendenci.

Členové orgánů musí jednat při výkonu své funkce s péčí řádného hospodáře. Každý, kdo přijme funkci člena voleného orgánu právnické osoby, se zavazuje ji vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale ten, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ačkoliv to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky (viz § 159 odst. 1 NOZ¹⁹⁸). Podle § 2910 NOZ je pak zavinění, a to včetně zavinění nedbalostního, předpokladem pro vznik povinnosti k náhradě škody při porušení zákona. Nový občanský zákoník stanoví při porušení zákonné povinnosti vyvratitelnou domněnku nedbalosti. Nový občanský zákoník ovšem rozlišuje osoby, jež mají profesionální znalosti a osoby, jež takovými znalostmi nedisponují. Je předpoklad, že ten, kdo se přihlásí k určité odborné kvalitě, musí ji používat a veřejnost to od něj může očekávat. Pokud ji poruší, jde to k jeho tíži. Pokud se zaváže osoba k činnosti, k níž je třeba nějaké zvláštní znalosti, dovednosti nebo pečlivosti, má se za to, že jedná nedbale, neuplatní-li tyto vlastnosti (viz § 2912 odst. 2 NOZ). Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře dopadá jak na členy orgánů, tak na prokuristu. Péče řádného hospodáře však není aplikovatelná na společníky. Ti však mají povinnost korporační loajality podle § 212 NOZ.

Péče řádného hospodáře v sobě zahrnuje tři základní povinnosti - uplatnění potřebných znalostí, pečlivost a loajalitu. Pečlivost a znalosti jsou takové, které lze rozumně od člena orgánu ve vazbě na jeho stav či povolání podle § 5 NOZ očekávat. Společenská smlouva

---

¹⁹⁸ Odstavec 1 § 159 NOZ přesně zní: „Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“

může v tomto ohledu stanovit přísnější podmínky. Potřebnými znalostmi nejsou znalosti odborné, pokud tak ovšem nebylo sjednáno. Povinnost loajality je pak uložena § 212 odst. 1 NOZ, podle něhož přijetím členství v korporaci se vůči ní její člen zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Korporace nesmí svého člena bezdůvodně zvýhodňovat ani znevýhodňovat a musí šetřit jeho členská práva i oprávněné zájmy. Podle odstavce 2 tohoto ustanovení, zneužije-li člen soukromé korporace hlasovací právo k újmě celku, rozhodne soud na návrh toho, kdo prokáže právní zájem, že k hlasu tohoto člena nelze pro určitý případ přihlížet. Toto právo zaniká, jestliže návrh není podán do tří měsíců ode dne, kdy k zneužití hlasu došlo. Konkrétní míru loajality je nutno vždy zkoumat v návaznosti na konkrétní okolnosti případu, byť vždy pod testem objektivizovatelného srovnání.¹⁹⁹

Zákon o obchodních korporacích přebírá filozofii současného obchodního zákoníku, v tom, že pokud člen orgánu plní pokyn valné hromady, neodpovídá za škodu, jež tím společnosti způsobil, ledaže jde o pokyn protiprávní (§ 194 odst. 5 obchodního zákoníku). Podstatný rozdíl mezi oběma úpravami, tj. mezi úpravou obsaženou v obchodním zákoníku a úpravou v zákoně o obchodních korporacích ovšem spočívá v tom, jaké pokyny může valná hromada udělovat. Dle zákona o obchodních korporacích bude moci valná hromada jak u akciové společnosti, tak u společnosti s ručením omezeným, udílet pokyny do oblasti obchodního vedení členům představenstva, resp. jednatelům, jestliže si představenstvo, resp. jednatelé, takový pokyn vyžádají. Konkrétně § 51 odst. 2 ZOK stanoví, že člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Takový pokyn bude moci být pro ovládanou osobu i nevýhodný, bude-li v zájmu alespoň ovládající osoby nebo jiné osoby z koncernu a bude-li ovládané osobě kompenzován buď přímo či jinou nepřímou výhodou, která jí plyne z členství v koncernu. V případě, že toto nebude dodrženo, bude za realizaci pokynu odpovídat jak člen orgánu, který jej splnil, tak i ovládající osoba, jež pokyn udělila.

Podle § 53 odst. 1 ZOK je upřednostněno vydání prospěchu před jeho náhradou v penězích. Tím ovšem nemusí být nahrazena celá újma. V tom případě je nad rámec

---

¹⁹⁹ Štenglová, I., Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 134 - 135.

získaného prospěchu povinen ten, kdo porušil povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, vypořádat případnou újmu vzniklou z takového porušení podle úpravy náhrady majetkové a nemajetkové újmy podle nového občanského zákoníku (viz § 2894 a násl. NOZ²⁰⁰). Vůči danému členovi orgánu se může náhrady vzniklé újmy dožadovat statutární orgán nebo kontrolní orgán; pokud tak tito neučiní, mohou tak učinit společníci nebo akcionáři tzv. akcionářskou, resp. společnickou žalobou. Podle § 159 odst. 3 NOZ, nenahradí-li člen orgánu obchodní korporaci újmu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoliv byl povinen ji nahradit, ručí jejím věřitelům za její dluhy v rozsahu, v jakém újmu nenahradil, pokud se věřitel plnění na obchodní korporaci nemůže domoci.

V návaznosti na zahraniční zkušenosti zavádí zákon o obchodních korporacích tzv. pravidlo podnikatelského úsudku („*business judgement rule*“). Toto pravidlo, jakožto možná odchylka od aplikace obecného pravidla o péči řádného hospodáře, zbavuje odpovědnosti toho, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu dané společnosti, a to ačkoliv jí způsobil škodu a dává tak možnost jednajícímu orgánu, aby prokazoval, že v rámci rozhodování jednal *lege artis* a tedy nenese odpovědnost za případnou újmu, a to i kdyby ji v ekonomickém smyslu způsobil.²⁰¹ To ovšem nebude platit v případě, že takové rozhodování nebylo učiněno s potřebnou loajalitou. Toto pravidlo tak poskytne ochranu poctivým manažerům, kteří učinili dobře míněné a připravené rozhodnutí, jež se následně přese všechno ukáže chybné. Uvedené řešení stojí na koncepci, že jedná-li či rozhoduje-li někdo náležitě, informovaně a v zájmu společnosti, nemůže nést veškerá rizika, která mohou v rámci podnikání nastat. Pokud je celková koncepce společnosti vystavěna na smlouvě s nejistým výsledkem, není možné chtít po profesionálním managementu, aby nesl všechna možná rizika svého jednání, tedy i ta, která nemohl ovlivnit. Důkazní břemeno však i zde nese jednající osoba. Rozhodování je užším pojmem než jednání, tzn. že ne každé jednání je nutně rozhodováním, rozhodování je však vždy jednáním. Zákon o obchodních korporacích proto ukládá povinnosti ve směru

---

²⁰⁰ Ustanovení § 2894 NOZ zní: „(1) Povinnost nahradit jinému újmu zahrnuje vždy povinnost k náhradě újmy na jmění (škody). (2) Nebyla-li povinnost odčinit jinému nemajetkovou újmu výslovně ujednána, postihuje škůdce, jen stanoví-li to zvlášť zákon. V takových případech se povinnost nahradit nemajetkovou újmu poskytnutím zadosti učinění posoudí obdobně podle ustanovení o povinnosti nahradit škodu.“

²⁰¹ Ustanovení § 51 odst. 1 ZOK zní: „Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.“

k rozhodování podnikatele.

Pokud vyjde najevo, že dotčená osoba v posledních třech letech opakovaně a závažným způsobem porušovala povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, popř. jinou péčí spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem funkce, bude moci soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení této osoby z výkonu funkce člena orgánu obchodní korporace. Návrh soudu na vydání takového rozhodnutí bude moci podat kdokoliv, kdo osvědčí právní zájem.

Zákon o obchodních korporacích rovněž upravuje možnost společnosti dohodnout se se členem jejího orgánu na vypořádání újmy v určitých případech jí způsobené ze strany tohoto člena. Je možné se dohodnout i na tom, že společnost bude vymáhat pouze část újmy, popř. že nebude vymáhat nic. To vše za podmínky dvoutřetinového souhlasu všech akcionářů, popř. společníků (tedy valné hromady) společnosti. To ovšem skýtá riziko pro věřitele společnosti, to jest, že společnost tak připraví věřitele o zákonného ručitele za závazky společnosti.

II. USTANOVENÍ § 196A OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU PODLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Málokterou část obchodního zákoníku znají podnikatelé tak důvěrně jako § 196a obch. zák., jež upravuje transakce mezi spřízněnými osobami. Jak je již výše v této práci zmíněno, český zákonodárce neupravil původně evropské pravidlo zrovna nejšťastnějším způsobem.

Současné ustanovení § 196a obch. zák. přímo i nepřímo podražuje a zatěžuje právní nejistotou celou řadu transakcí, jež lze často považovat za legitimní a ekonomicky efektivní. Jde především o poskytování úvěrů uvnitř korporačních skupin (koncernů) a o získávání úvěrového financování. Právní nejistota, kterou ustanovení vytváří na straně poskytovatelů financování i českých akciových společností či společností s ručením omezeným se odráží v transakčních nákladech českých společností. V tomto ohledu jde např. o náklady na právní analýzy rizika na straně poskytovatele i příjemce financování, náklady na strukturování transakcí, náklady na znalecké posudky, náklady na zdržení

způsobené předešlými skutečnostmi a náklady příležitostí, spojené s časem managementu, který se těmto problémům musí věnovat. Tyto společnosti jsou tak ve velké míře znevýhodněny v jejich postavení na globálních kapitálových a jiných trzích.²⁰²

Rekodifikace přinese zlepšení, a to ať už se jedná o přiblížení se unijní úpravě, tak i zmírnění důsledků s těmito transakcemi spojených. To ovšem neznamená, že napříště mají být transakce, které jsou dnes v § 196a obch. zák. regulovány, ponechány bez pravidel. Jejich cílem je spíše reálná ochrana zájmů společnosti.

2. Rozbor právní úpravy materie obsažené v § 196a obchodního zákoníku v zákoně o obchodních korporacích s ohledem na dispozice s majetkem

V zákoně o obchodních korporacích se zákonodárce snaží zajistit ochranu společnosti, jejích věřitelů a akcionářů prostřednictvím odlišných institutů, než jak jsou vyjádřeny v současném znění § 196a odst. 3 obch. zák. Jde např. o úpravu podnikatelských seskupení, ručení při úpadku korporace či nastavení vhodných motivačních schémat členů orgánů apod.²⁰³

Materie upravená v § 196a obchodního zákoníku týkající se dispozice s majetkem společnosti ze strany jejích zakladatelů či akcionářů, je nově upravena v § 255 zákona o obchodních korporacích nadepsaném „Úplatné nabytí majetku společnosti od zakladatelů a akcionářů v průběhu dvou let po vzniku společnosti“, jehož odstavec 1 zní:

„Pokud společnost nabývá od zakladatele nebo akcionáře v průběhu 2 let po svém vzniku majetek za úplatu převyšující 10 % svého upsaného základního kapitálu, musí být

- a) úplata stanovena tak, aby nepřesahovala hodnotu nabývaného majetku stanovenou posudkem znalce; ustanovení § 251 a § 468 až 473 se použijí obdobně, a
- b) nabytí, včetně výše úplaty, schváleno valnou hromadou.“

Druhá směrnice obsahuje pravidla na tvorbu a udržení základního kapitálu, mezi které se řadí její článek 11. Ochrana obsažená v § 255 ZOK se, oproti § 196a odst. 3 a 4 obch.

---

²⁰² Pokorná, J. v Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1., 2009 – 2 sv., str. 956.

²⁰³ Lasák J. Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky. Obchodněprávní revue č. 2/2012, str. 51.

zák., mnohem více přiblížila úpravě obsažené ve Druhé Směrnici. Nově tedy bude ochrana sloužit pouze pro převody majetku společnosti na zakladatele nebo akcionáře a pouze pro období dvou let od vzniku společnosti. Dochází tak k osobnímu, časovému i věcnému omezení stávajícího znění ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. Tato úprava se nově použije pouze na akciovou společnost.

2.1 Osobní omezení

Ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. se vyznačuje velmi širokou osobní působností, což se zákon o obchodních korporacích snaží eliminovat. Podle článku 11 Druhé směrnice mohou pravidla v tomto ustanovení obsažená dopadat nejen na zakladatele, a pokud tak členské státy stanoví, rovněž na akcionáře nebo jiné osoby.

Osobní omezení vyjádřené v zákoně o obchodních korporacích spočívá v tom, že se převod majetku za cenu stanovenou na základě posudku znalce bude týkat pouze zakladatele akciové společnosti a akcionáře společnosti, nikoliv už dalších osob jako tomu je u současného § 196a obch. zák.²⁰⁴

Zakladatelem společnosti se rozumí osoba, která přijala stanovy a podílí se (nebo se podílela) na upisování akcií korporace. V tomto smyslu se ustanovení § 255 vztahuje i na zakladatele, který již není v době převodu majetku akcionářem dané společnosti.²⁰⁵

Dalšími osobami jsou podle § 196 odst.3 obch. zák. osoby jednající s akcionářem ve shodě, jiné osoby uvedené v odstavci 1, osoby jí ovládané, či osoby, se kterou tvoří koncern. Dle odstavce 1 jsou to potom člen představenstva, dozorčí rady, prokurista, jiná osoba, která je oprávněna jménem společnosti (či za ni) uzavřít smlouvu, nebo osoby jim blízké.

Rovněž půjde nově pouze o případy, kdy majetek nabývá společnost, nikoliv již jí ovládaná osoba.²⁰⁶

---

²⁰⁴ Lasák J. Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky. Obchodněprávní revue č. 2/2012, str. 51.

²⁰⁵ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010.

²⁰⁶ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. května 2010, sp. zn. 29 Cdo 3203/2009.

Ustanovení § 255 ZOK se bude aplikovat i na případy, kdy sice smlouva nebude uzavřena mezi zakladatelem, popř. akcionářem a společností, ale bude převáděn majetek zakladatele, popř. akcionáře. Půjde např. o uzavření smlouvy manželem zakladatele nebo akcionáře, přičemž předmětem převodu bude majetek náležející do jejich společného jmění manželů²⁰⁷, nebo o případ, kdy smlouva bude uzavřena ve prospěch zakladatele či akcionáře nebo na jejich účet.²⁰⁸

Pravidla obsažená v ustanovení § 255 ZOK se budou vztahovat jen na osoby zde vypočtené, množina těchto osob tedy nesmí být svévolně rozšiřována.²⁰⁹

2.2 Časové omezení

Co se týče časového omezení, v souladu s unijním právem, resp. anglickým znění Druhé směrnice, je pravidlo odpovídající ustanovení dnešního § 196a obch. zák., obsažené v zákoně o obchodních korporacích, aplikovatelné pouze na dobu dvou let od vzniku společnosti. Pokud došlo v důsledku přeměny ke změně právní formy společnosti na akciovou společnost, běží tato dvouletá lhůta ode dne účinnosti přeměny.

Současný § 196a odst. 3 obch. zák. stanoví tři roky od vzniku společnosti, a to jen pokud se jedná o nutnost schválení transakce valnou hromadou společnosti, nikoliv však pro povinnost stanovit hodnotu majetku posudkem znalce. Limitací pouze pro schválení transakce valnou hromadou společnosti se česká právní úprava § 196a odst. 3 obch. zák. inspirovala německou jazykovou verzí článku 11 Druhé směrnice.

Ustanovení § 255 odst. 1 ZOK však vztahuje dvouletý časový limit (běžící od vzniku společnosti, popř. podle § 255 odst. 3 ZOK od účinnosti přeměny, kde nástupnickou společností bude akciová společnost) i na povinnost stanovení hodnoty nabývaného majetku posudkem znalce.

---

²⁰⁷ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2009, sp. zn. 29 Odo 1670/2006.

²⁰⁸ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 444.

²⁰⁹ Srov. rozsudky Nejvyššího soudu ČR ze dne ze dne 19. května 2010, sp. zn. 29 Cdo 3203/2009 a ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 3619/2009.

Nabytím majetku se rozumí uzavření smlouvy nebo jiné právní jednání, jež je titulem pro nabytí vlastnického práva k majetku, kterým se společnost zavazuje převzít majetek od zakladatele nebo akcionáře a zaplatit za něj úplatu. Pro výše uvedený časový limit je tedy rozhodný okamžik uzavření samotné smlouvy (či okamžik, kdy došlo k výše uvedenému jinému právnímu jednání).²¹⁰

2.3 Věcné omezení

Pokud se jedná o věcné omezení, lze rozdíl v úpravě v zákoně o obchodních korporacích oproti stávající úpravě spatřovat ve dvou směrech.

První z nich se týká povinnosti zpracovat znalecký posudek a posoudit hodnotu převáděného majetku pouze v případech, kdy akcionář nebo zakladatel na společnost převádí majetek, jehož hodnota převyšuje 10 % upsaného základního kapitálu společnosti, nikoliv na případy, kdy naopak akcionář nebo zakladatel od společnosti majetek v této hodnotě nabývá.²¹¹ Nabýváním se rozumí nabytí za úplatu.²¹²

V tomto smyslu představuje základ ochrany akciové společnosti před neoprávněným rozdělováním majetku akcionářům § 40 odst. 1 ZOK. Zde je stanoven zákaz výplaty prostředků z jiných vlastních zdrojů, zahrnujících i základní kapitál, pokud by si tím akciová společnost přivodila úpadek. Jestliže nabytí majetku od akcionáře jen zastírá výplatu prostředků z vlastních zdrojů společnosti, použije se toto ustanovení vedle § 255 ZOK. Věřitelé společnosti jsou chráněni taktéž ustanovením § 1893 NOZ.²¹³

---

²¹⁰ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 444.

²¹¹ Lasák J. Akciová společnost na prahu rekodifikace: základní novinky. Obchodněprávní revue č. 2/2012, str. 51.

²¹² Mezi autory komentáře Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013 nepanuje jednotný názor na to, zda se úplatou rozumí peněžitě nebo i nepeněžitě plnění, resp. je zde rozdílný názor na jednosměrnost popř. dvousměrnost transakcí

²¹³ Ustanovení § 1893 NOZ zní: „(1) Převezme-li někdo od zcizitele veškerý majetek nebo jeho poměrně určenou část, stává se společně a nerozdílně se zcizitelem dlužníkem z dluhů, které s převzatým majetkem souvisí a o nichž nabyvatel při uzavření smlouvy věděl nebo musel vědět. Nabyvatel však není povinen plnit více, než kolik činí hodnota majetku, jehož takto nabyl. (2) Převezme-li takový majetek osoba zciziteli blízká, stává se společně a nerozdílně se zcizitelem dlužníkem z dluhů, které s převzatým majetkem souvisí, bez omezení na hodnotu majetku, jehož takto nabyla. To neplatí, prokáže-li, že o určitém dluhu nevěděla, ani vědět nemusela. (3) Opačné ujednání mezi zcizitelem a nabyvatelem je vůči věřiteli neúčinné.“

Druhý rozdíl tkví v limitaci – když současná právní úprava § 196a odst. 3 obchodního zákoníku stanovuje limit protihodnoty ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společnosti ke dni nabytí majetku (tzn. rovnající se nebo vyšší než jedna desetina upsaného základního kapitálu), kdežto nová právní úprava obsažená v zákoně o obchodních korporacích hovoří o úplatě převyšující 10 % upsaného základního kapitálu (tzn. vyšší než 10 % neboli jedna desetina upsaného základního kapitálu).

2.4 Stanovení výše úplaty znaleckým posudkem

Aby zakladatel nebo akcionář nemohli využít svého vlivu na členy statutárního orgánu společnosti za účelem dosažení jednostranně výhodných podmínek a tedy neuzavřeli smlouvu za podmínek, které budou pro společnost méně výhodné než podmínky, které by mohly být dosaženy při obchodu uzavřeném mezi nezávislými stranami, stanovil zákonodárce v odstavci 1 § 255 ZOK další požadavky tak, aby se co nejvíce snížilo riziko takového negativního vlivu vazby členů statutárního orgánu společnosti na druhou stranu transakce s cílem, aby se podmínky výsledného kontraktu co nejvíce blížily kontraktu sjednanému pouze pod vlivem tržních sil.²¹⁴

V případě existence transakce spadající pod režim § 255 odst. 1 ZOK musí být výše úplaty poskytované ze strany společnosti jejímu zakladateli nebo akcionáři stanovena tak, aby nepřesahovala hodnotu majetku stanovenou posudkem znalce. Takto určená cena tedy nebude spočívat na vůli smluvních stran, ale bude stanovena způsobem, jenž v dostatečné míře zaručuje, že bude odpovídat jeho reálné hodnotě.²¹⁵

Pokud se jedná o hodnotu stanovovanou znaleckým posudkem, je nutno v této souvislosti připomenout průlomový rozsudek Nejvyššího soudu ČR z 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009. Podle něj není smlouva o převodu automaticky neplatná, pokud hodnota převáděného majetku nebyla v souladu se zákonem stanovena na základě posudku znalce. Rozhodující by mělo být, zda je cena určená ve smlouvě pro společnost méně výhodná než cena v daném místě a čase obvyklá. Jinak řečeno, zda

---

²¹⁴ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 446.

²¹⁵ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 4356/2009.

společnost byla dohodnutou cenou zkrácena nebo nikoliv. Nový pohled Nejvyššího soudu ČR je zásadní při posuzování rizik u dříve realizovaných transakcí.

Úplata tedy může být nižší nebo stejná než je hodnota stanovená ve znaleckém posudku; nesmí být však vyšší, než kolik činí částka určená znalcem.

Znalce vybírá společnost. Obsahem znaleckého posudku musí být alespoň popis nabývaného majetku, použité způsoby ocenění a částka, na níž se převáděný majetek oceňuje. Zákon totiž vychází z předpokladu, že si strany nejprve nechají zpracovat znalecký posudek a teprve poté, se znalostí limitů z něj plynoucích pro obsah smlouvy, uzavřou (popřípadě neuzavřou) smlouvu o nabytí majetku společností.

V případě, že znalecký posudek bude zpracován, přičemž jak společnost, tak i zakladatel či akcionář, jejichž majetek společnost nabývá, znalci poskytnou potřebnou součinnost a ani jinak (nepřípustně) neovlivní závěry znalce, a následně byla zjištěna nesprávnost hodnoty převáděného majetku určené znalcem ve znaleckém posudku, tuto skutečnost, že tedy znalec pochybil, jim nelze klást za vinu. Znalec bude v takovém případě odpovídat za újmu způsobenou nesprávným znaleckým posudkem. Pokud však společnost, zakladatel nebo akcionář, jejichž majetek má společnost nabýt, poskytnou znalci nesprávné údaje nebo jinak (nepřípustně) ovlivní závěry znalce ve vztahu k určení hodnoty převáděného majetku, budou odpovídat dle § 255 odst. 4 ZOK za to, že nejednali s péčí řádného hospodáře.²¹⁶ To platí i v případě, kdy znalecký posudek byl zpracován.

Nebude-li cena majetku stanovená ve smlouvě odpovídat hodnotě majetku stanovené podle posudku znalce, vznikne povinnost doplatit rozdíl. Nejde o to zmařit transakci, ale zajistit poškozené straně právo, aby jí bylo zapláceno do ceny stanovené znaleckým posudkem. Teprve pokud se tak nestane, bude možné od smlouvy

---

²¹⁶ Srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005. Podle něj samotná skutečnost, že kupní smlouva vyhovuje požadavkům určeným ustanovením § 196a odst. 3 obch. zák. však - podle přesvědčení Nejvyššího soudu ČR - neznamená, že by nemohla být neplatným právním úkonem podle ustanovení § 39 obch. zák. Závěry posudku vypracovaného znalcem v intencích § 196a odst. 3 obch. zák. totiž mohou být - byť následně - shledány nesprávnými z důvodů, které nutno přičíst k tíži stran smlouvy (např. poskytly-li znalci nesprávné údaje pro účely zpracování posudku nebo jinak nepřípustně ovlivnily závěry znalce co do výše ceny).

odstoupit.²¹⁷

Odkaz na obdobné použití ustanovení § 251²¹⁸ a § 468 až 473²¹⁹ ZOK se vztahuje na

---

²¹⁷ Dědič, J., Lasák, J.: Co přinese zákon o korporacích. 7. března 2011. Zdroj: http://www.ksb.cz/en/news-publications/articles/153_co-prinese-zakon-o-korporacich

Srov. dále § 50 ZOK: „Byla-li uzavřena smlouva bez zákonem požadovaného doložení znaleckého posudku, nebo v rozporu s takovým posudkem, může se ten, k jehož ochraně doložení znaleckého posudku slouží, dovolávat po druhé smluvní straně vypořádání, a to do 3 měsíců ode dne, kdy se strana, které vznikla takovým uzavřením smlouvy újma, dozví, že dohodnuté protiplnění je nižší, než jaké by vyplývalo ze znaleckého posudku, nejpozději však do 10 let od uzavření smlouvy. Vypořádání se provede v penězích tak, jako by bylo dohodnuto protiplnění podle znaleckého posudku. Po marném uplynutí této lhůty může znevýhodněná smluvní strana od smlouvy odstoupit.“

²¹⁸ Ustanovení § 251 ZOK: (1) Cena nepeněžitýho vkladu se určí na základě posudku zpracovaného znalcem podle jiného právního předpisu, nesmí však být vyšší, než kolik činí částka určená znalcem. Znalce vybírají při zakládání společnosti zakladatelé, jinak představenstvo. (2) Posudek znalce oceňujícího nepeněžitý vklad obsahuje alespoň a) popis nepeněžitýho vkladu, b) použité způsoby jeho ocenění a údaj o tom, zda cena nepeněžitýho vkladu získaná použitými způsoby odpovídá alespoň úhrnnému emisnímu kursu akcií, které mají být společností vydány jako protiplnění za tento nepeněžitý vklad a c) částku, na kterou se nepeněžitý vklad oceňuje. (3) Posudek znalce podle odstavce 1 společnost uloží do sbírky listin. (4) Odměna znalce za zpracování posudku se určí dohodou a hradí ji společnost. Vedle odměny náleží znalci náhrada za účelně vynaložené náklady spojené s vypracováním znaleckého posudku. V případě, že společnost nevznikne, hradí odměnu společně a nerozdílně zakladatelé.“

²¹⁹ Výjimky z povinnosti oceňovat nepeněžitý vklad znalcem při zvyšování základního kapitálu.

Ustanovení § 468 ZOK zní: „Je-li nepeněžitým vkladem do společnosti investiční cenný papír nebo nástroj peněžního trhu podle zákona o podnikání na kapitálovém trhu a rozhodne-li tak představenstvo této společnosti, použije se při určení jeho ceny vážený průměr z cen, za které byly uskutečněny obchody tímto cenným papírem nebo nástrojem na jednom nebo více evropských regulovaných trzích v době 6 měsíců před vnesením vkladu.“

Ustanovení § 469 ZOK zní: „(1) Je-li nepeněžitým vkladem do společnosti jiný majetek než majetek vymezený v § 468 a rozhodne-li tak představenstvo této společnosti, použije se pro určení jeho ceny jeho reálná hodnota určená obecně uznávaným nezávislým odborníkem za využití obecně uznávaných standardů a zásad oceňování ne déle než 6 měsíců před vnesením vkladu. (2) Je-li nepeněžitým vkladem do společnosti jiný majetek než majetek vymezený v § 468 a rozhodne-li tak představenstvo této společnosti, použije se, účtuje-li upisovatel podle jiného právního předpisu o takovém majetku v reálných hodnotách, pro určení jeho ceny tato reálná hodnota, je-li vykázaná v účetní závěrce za předchozí účetní období před valnou hromadou rozhodující o tomto vkladu, byla-li ověřena auditorem s výrokem bez výhrad.“

Ustanovení § 470 ZOK zní: „(1) Je-li cena nepeněžitýho vkladu podle § 468 ovlivněna výjimečnými okolnostmi, které by ji ke dni jeho splacení významně změnily, zajistí společnost nové ocenění; ustanovení § 251 se použije obdobně. (2) Nastaly-li nové okolnosti, které by mohly ke dni jeho splacení významně změnit cenu nepeněžitýho vkladu určenou podle § 469, zajistí společnost nové ocenění; ustanovení § 251 se použije obdobně.“

Ustanovení § 471 ZOK zní: „(1) Není-li provedeno nové ocenění nepeněžitýho vkladu podle § 469 v případech, kdy takové ocenění mělo být v souladu s § 470 odst. 2 provedeno, mohou o toto ocenění společnost požádat ode dne, kdy o tomto nepeněžitém vkladu rozhodovala valná hromada, až do dne jeho splacení, akcionář nebo akcionáři, jejichž souhrnná jmenovitá hodnota akcií nebo počet kusů jejich akcií v době rozhodování valné hromady o zvýšení základního kapitálu dosahoval alespoň 5 % upsaného základního kapitálu společnosti, a ke dni podání žádosti tyto akcie nejméně ve stejném rozsahu stále mají. (2) Nepostupuje-li představenstvo podle § 251 do 14 dnů ode dne doručení žádosti podle odstavce 1, mohou znalce určit akcionáři sami. (3) Je-li ocenění podle znaleckého posudku zajištěného akcionáři podle odstavce 2 alespoň stejné jako původní ocenění, může se společnost domáhat, aby jí tito akcionáři uhradili náklady spojené s jeho vypracováním, ledaže soud rozhodne, že to po nich nelze spravedlivě požadovat.“

Ustanovení § 472 ZOK zní: „Je-li zvyšován základní kapitál nepeněžitým vkladem a jeho cena byla určena podle § 468 a 469, zveřejní společnost před jeho splacením také oznámení obsahující náležitosti podle § 473 a datum, kdy bylo rozhodnutí o zvýšení základního kapitálu přijato. Je-li splněna tato povinnost, obsahuje prohlášení podle § 473 pouze sdělení, že od zveřejnění oznámení podle tohoto ustanovení nenastaly nové okolnosti.“

Ustanovení § 473 ZOK zní: Byla-li cena nepeněžitýho vkladu určena podle § 468 a 469, uloží společnost do 1 měsíce ode dne vnesení nepeněžitýho vkladu do sbírky listin prohlášení obsahující a) popis nepeněžitýho vkladu, b) cenu nepeněžitýho vkladu, způsob ocenění a případně i použité metody či metodu a odůvodnění, jak znalec k tomuto ocenění došel, c) vyjádření, zda cena nepeněžitýho vkladu odpovídá alespoň počtu a emisnímu

určení ceny na základě posudku zpracovaného znalcem, resp. určování ceny nepeněžitěho vkladu stanoví výjimky z povinnosti oceňovat nepeněžitý vklad znalcem, včetně uložení znaleckého posudku do sbírky listin vedené příslušným rejstříkovým soudem. K uložení znaleckého posudku do sbírky listin by mělo dojít neprodleně po jeho vypracování, aby se akcionáři společnosti s ním mohli seznámit nejlépe ještě před konáním valné hromady.²²⁰

2.5 Souhlas valné hromady

Samotné nabytí majetku, jakož i výše úplaty, musí být dále schváleno valnou hromadou společnosti. Současný § 196 odst. 3 obch. zák. schválení výše úplaty nepožaduje. Pokud nebude znalecký posudek zpracován před jednání valné hromady, schválí valná hromada alespoň výši úplaty, jež nesmí být překročena. Zákon o obchodních korporacích totiž neukládá povinnost, aby měli akcionáři na valné hromadě k dispozici znalecký posudek o ocenění nabývaného majetku.²²¹

Působnost valné hromady schvalovat transakce tohoto druhu je stanovena § 421 odst. 2 písm. p) (jedná se o další rozhodnutí, která tento zákon nebo stanovy svěřují do působnosti valné hromady) ve spojení s § 255 odst. 1 písm. b) ZOK. Valná hromada rozhoduje usnesením. Pokud stanovy neurčí jinak, postačí k přijetí usnesení prostá většina hlasů přítomných akcionářů.

Stejně jako je tomu u současné právní úpravy této materie, i zde se nevyžaduje předchozí souhlas valné hromady, postačí tedy souhlas následný.

---

kursu akcií, které za něj byly vydány, a d) sdělení, že nenastaly výjimečné nebo nové okolnosti, které by mohly původní ocenění ovlivnit.“

²²⁰ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 447

²²¹ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2012, sp. zn. 29 Cdo 253/2010, kde Nejvyšší soud ČR konstatoval, že z ustanovení § 196a odst. 3 obch. zák. požadavek, aby akcionáři měli na valné hromadě schvalující transakci podléhající tomuto ustanovení k dispozici znalecký posudek, stanoví hodnotu převáděného majetku, neplyne.

2.6 Následky nesplnění podmínek stanovených v § 255 zákona o obchodních korporacích

Jak je již výše v této práci zmíněno, neupravuje Druhá směrnice sankce pro případ porušení některého z jejích ustanovení, ani po členských státech nepožaduje, aby takové sankce zavedly v pravidlech, jež mají implementovat. Je tedy na členském státu, aby upravil právní následky porušení povinností kladených článkem 11 odst. 1 Druhé směrnice na transakce v tomto ustanovení vypočtené, a to při respektování účelu tohoto ustanovení.

Z výše uvedeného je patrné, že v případě, kdy je překročen zákonný finanční limit a nelze-li na předmětný převod aplikovat některé zákonné výjimky, bude pro tyto transakce vyžadován znalecký posudek a schválení valnou hromadou. V případě absence některé z těchto podmínek dojde k následkům uvedeným níže.

2.6.1 Nedostatek souhlasu valné hromady

V případě nedostatku souhlasu valné hromady podle § 255 odst. 1 ZOK se dovozuje relativní neplatnost smlouvy, jejímž předmětem je nabytí majetku společností od jejího zakladatele nebo akcionáře. Osoba oprávněná podle § 48 ZOK²²² se může neplatnosti dovolat, a to ve lhůtě šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla (tzv. subjektivní lhůta), nejdéle však do deseti let od uzavření smlouvy (tzv. objektivní lhůta). Dokud se neplatnosti oprávněná osoba nedovolá, je smlouva považována dle § 586 odst. 2 NOZ²²³ za platnou.

Pokud je smlouva o nabytí majetku spadající pod režim ustanovení § 255 ZOK uzavírána dříve než valná hromada společnosti schválí nabytí majetku včetně výše úplaty za něj, měla by být její účinnost vázána na odkládací podmínku

---

²²² Ustanovení § 48 ZOK zní: „Právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné; této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo.“ Srov. taktéž § 586 odst. 1 NOZ: „Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba.“

²²³ Ustanovení § 586 odst. 2 NOZ zní: „Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.“

jejího schválení. V případě, že by tomu tak nebylo, je smlouva považována za relativně neplatnou.

Jestliže ovšem valná hromada nabytí majetku včetně výše úplaty za něj dodatečně schválí, je smlouva považována za platnou; důvod relativní neplatnosti zde v tom případě odpadá.

2.6.2 Nedodržení požadavku na stanovení výše úplaty

Představenstvo jakožto kolektivní orgán rozhoduje o nabytí majetku buď na svém jednání, nebo, pokud tak připouští stanovy, i mimo ně. Členové představenstva, jež hlasovali pro nabytí majetku, jež je v rozporu s požadavky kladenými v § 255 odst. 1 písm. a) ZOK, porušili povinnost jednat s péčí řádného hospodáře (viz § 159 odst. 1 NOZ²²⁴, 51²²⁵ a 52 ZOK). Jsou taktéž povinni nahradit újmu tímto jejich jednáním společnosti způsobenou.

Konkrétně odstavec 4 § 255 ZOK zní: „Nebude-li úplata stanovena podle odstavce 1 § 255 ZOK, platí, že členové představenstva, kteří pro nabytí majetku hlasovali, nejednali s péčí řádného hospodáře a zakladatel nebo akcionář vrátí společnosti částku převyšující cenu stanovenou posudkem znalce.“

Obecně je povinnost statutárních a jiných orgánů oprávněných jednat za obchodní korporaci s péčí řádného hospodáře v zákoně o obchodních korporacích zachována (specifikována je pak občanským zákoníkem, konkrétně jeho § 159 odst. 1). Převzato je také obrácené pojetí důkazního břemene s tím, že platí pro všechny obchodní korporace a družstvo. Odpovědnost za škodu při plnění pokynu valné hromady nebo členské schůze

---

²²⁴ Ustanovení § 159 odst. 1 NOZ zní: „Kdo přijme funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Má se za to, že jedná nedbale, kdo není této péče řádného hospodáře schopen, ač to musel zjistit při přijetí funkce nebo při jejím výkonu, a nevyvodí z toho pro sebe důsledky.“

²²⁵ Ustanovení § 51 ZOK zní: „(1) Pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou. (2) Člen statutárního orgánu kapitálové společnosti může požádat nejvyšší orgán obchodní korporace o udělení pokynu týkajícího se obchodního vedení; tím není dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.“

nenastává tehdy, pokud tento pokyn byl v rozporu s právními předpisy a členové příslušného orgánu na to výslovně upozornili (je tak akcentována profesionalita s tím, že je věcí řádné péče, aby na tuto skutečnost odpovědné osoby upozornily a předešly tak vzniku škody). Jakákoliv ujednání omezující odpovědnost za škodu způsobenou při výkonu funkce statutárního či obdobného orgánu jsou zde absolutně neplatná.

Povinnost jednat s péčí řádného hospodáře upravuje § 52 ZOK, když stanoví, že při posouzení, zda člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, se vždy přihlédne k péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba, byla-li by v postavení člena obdobného orgánu obchodní korporace. Je-li v řízení před soudem posuzováno, zda člen orgánu obchodní korporace jednal s péčí řádného hospodáře, nese důkazní břemeno tento člen, ledaže soud rozhodne, že to po něm nelze spravedlivě požadovat. (§ 52 odst. 2 ZOK).²²⁶

Důsledkem nedodržení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře se může projevit i s ohledem na případné řízení o vyloučení z výkonu funkce podle § 65 ZOK²²⁷, popř. o ručení podle § 68 ZOK²²⁸, pokud bylo nabytí majetku

---

²²⁶ Následky nedodržení povinnosti jednat s péčí řádného hospodáře potom upravuje § 53 ZOK, podle kterého „osoba, která porušila povinnost péče řádného hospodáře, vydá obchodní korporaci prospěch, který v souvislosti s takovým svým jednáním získala. Není-li vydání prospěchu možné, nahradí ho povinná osoba obchodní korporaci v penězích. Podle odstavce 3 § 53 ZOK, vznikla-li porušením péče řádného hospodáře obchodní korporaci újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou“; pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků. Pokud soud prohlásí za neplatné usnesení nejvyššího orgánu obchodní korporace schvalující smlouvu o vypořádání újmy podle odstavce 3 § 53 ZOK, hledí se na ni jako na neplatnou; ode dne právní moci rozhodnutí o neplatnosti usnesení běží pro uplatnění práva domáhat se újmy nová promlčecí lhůta (§ 53 odst. 4 ZOK).

²²⁷ Ustanovení § 65 ZOK zní: „(1) Mimo případy uvedené v § 63 a 64 může soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení, vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce; ustanovení § 63 odst. 3 se použije obdobně. (2) Odstavec 1 se použije obdobně na toho, kdo je povinen k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného hospodáře. Ustanovení § 63 ZOK zní: (1) V průběhu insolvenčního řízení insolvenční soud i bez návrhu rozhodne, že z důvodů podle § 64 člen statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace, který byl ve funkci v době vydání rozhodnutí o úpadku nebo po něm, nesmí po dobu 3 let od právní moci rozhodnutí o vyloučení vykonávat funkci člena statutárního orgánu jakékoliv obchodní korporace nebo být osobou v obdobném postavení (dále jen „vyloučení“). (2) To platí obdobně o tom, kdo v době vydání rozhodnutí o úpadku členem statutárního orgánu obchodní korporace nebo osobou v obdobném postavení již nebyl, ale jehož dosavadní jednání k úpadku obchodní korporace zřejmě přispělo. (3) Návrh na vydání rozhodnutí podle odstavce 1 může podat každý, kdo na něm má důležitý zájem.“

Ustanovení § 64 ZOK zní: (1) Insolvenční soud rozhodne o vyloučení, vyjde-li v průběhu insolvenčního řízení najevo, že výkon funkce osobou podle § 63 s přihlédnutím ke všem okolnostem případu vedl k úpadku obchodní korporace. (2) Insolvenční soud rozhodne o vyloučení toho, kdo se stal členem statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace po zahájení insolvenčního řízení, přispěl-li zřejmě svým jednáním ke snížení majetkové

v rozporu s § 255 odst. 1 písm. a) ZOK jednou z příčin vedoucích k následnému úpadku společnosti.²²⁹ K péči řádného hospodáře srov. blok B, část I.

Újma, již jsou daní členové představenstva povinni společnosti nahradit, je představována buď částkou, o niž cena zaplacená společností převyšuje hodnotu nabytého majetku a kterou se nepodařilo získat od zakladatele nebo akcionáře nazpět (např. z důvodu insolvence), nebo např. rozdílem v ceně za vyhotovení znaleckého posudku zpětně, tj. ex post.²³⁰

Podle názoru Šuka, P.²³¹ je s ohledem na to, že ustanovení § 255 odst. 4 ZOK vychází z předpokladu, že zakladatel nebo akcionář nemají právní titul k nabytí úplaty v rozsahu, v němž převyšuje hodnotu majetku nabytého společností, smlouva v této části neplatná. Jelikož toto ustanovení nepodmiňuje povinnost zakladatele či akcionáře k vrácení rozdílu tím, že společnost neplatnost uplatní, lze vyvozovat, že v tomto rozsahu jde o neplatnost absolutní. Ve zbylém rozsahu je právní jednání, na jehož základě nabyla společnost majetek, považováno za nedotčené.²³²

---

podstaty a k poškození věřitelů. (3) Insolvenční soud nerozhodne o vyloučení toho, a) kdo se stal členem statutárního orgánu upadnuvší obchodní korporace v době jejího hrozícího úpadku podle jiného právního předpisu, ledaže jeho jednání před zahájením insolvenčního řízení naplnilo podmínky podle odstavce 1, nebo b) kdo prokáže, že při svém jednání vynaložil takovou péči, kterou by v obdobné situaci vynaložila jiná rozumně pečlivá osoba v obdobném postavení.“

²²⁸ Ustanovení § 68 ZOK, Ručení členů orgánu při úpadku obchodní korporace, zní: „(1) Soud může na návrh insolvenčního správce nebo věřitele obchodní korporace rozhodnout, že člen nebo bývalý člen jejího statutárního orgánu ručí za splnění jejích povinností, jestliže: a) bylo rozhodnuto, že obchodní korporace je v úpadku, a b) člen nebo bývalý člen statutárního orgánu obchodní korporace věděli nebo měli a mohli vědět, že je obchodní korporace v hrozícím úpadku podle jiného právního předpisu, a v rozporu s péčí řádného hospodáře neučinili za účelem jeho odvrácení vše potřebné a rozumně předpokladatelné. (2) Odstavec 1 se nepoužije na člena nebo bývalého člena statutárního orgánu obchodní korporace, kteří byli do funkce prokazatelně ustaveni za účelem odvrácení úpadku nebo jiné nepříznivé hospodářské situace obchodní korporace a svou funkci vykonávali s péčí řádného hospodáře.“

²²⁹ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 448.

²³⁰ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 448.

²³¹ Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 448.

²³² Šuk, P. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 448. Podle Obertové, A. (Postavení člena představenstva pro rekodifikaci II. 4. července 2012. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/postaveni-clena-predstavenstva-po-rekodifikaci-ii-83962.html>) v případě nedodržení podmínek týkajících se znaleckého posudku, v duchu preference platnosti jednání a snahy maximálně respektovat vůli stran nebude porušení předmětného ustanovení na rozdíl od stávající právní úpravy sankcionováno absolutní neplatností dotčeného převodu. Následkem bude povinnost vrátit částku převyšující cenu stanovenou znalcem a odpovědnost členů představenstva, kteří pro toto nabytí hlasovali.

Zakladatel či akcionář ovšem nemají povinnost vrátit rozdíl v případě, kdy výše úplaty sice nebyla stanovena na základě znaleckého posudku (ani za splnění podmínek § 468 až 473), ale ze znaleckého posudku vyhotoveného ex post vyplýne, že hodnotu majetku nabytého společností nepřesáhne. I v tomto případě se uplatní nevyvratitelná právní domněnka porušení péče řádného hospodáře, nicméně z důvodu neexistence rozdílu (myšleno obohacení ve prospěch zakladatele či akcionáře) nevzniká převodcům – zakladateli či akcionáři povinnost vrácení. Rozdíl ve prospěch společnosti se samozřejmě nevrací.

2.7 Výjimky z pravidel pro uplatnění § 255 zákona o obchodních korporacích

Obdobně jako je tomu v současné právní úpravě se omezení stanovené v odstavci 1 § 255 ZOK nebude podle druhého odstavce tohoto paragrafu vztahovat na nabytí majetku v rámci běžného obchodního styku, z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu, nebo na nabytí majetku na evropském regulovaném trhu. K výkladu těchto pojmů viz blok A, část II, kapitoly 7.1 – 7.3. Odstavec 2 § 255 ZOK má tedy obdobné znění jako současný § 196a odst. 4 obch. zák. Rozdíly v těchto dvou ustanoveních jsou následující: 1. v souladu s výše uvedeným je vynechán odkaz na zcizení majetku; 2. Nová úprava zúžila výjimku na nabytí majetku na evropském regulovaném trhu, přičemž stávající právní úprava stanoví výjimku týkající se nabytí nebo zcizení nejen na evropském regulovaném trhu, ale i na zahraničním trhu obdobněm regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému; 3. Taktéž byla vypuštěna poslední věta čtvrtého odstavce § 196a obch. zák. stanovící nutnost souhlasu valné hromady při bezúplatném převodu majetku na akcionáře.

V těchto případech není třeba, aby byl vyhotoven znalecký posudek. Rovněž není potřeba schválit nabytí, včetně výše úplaty, valnou hromadou společnosti.

Samozřejmě se uplatní i výjimky stanovené ve zvláštních zákonech.

3. Pravidla o střetu zájmů

Dalším pravidlem, které v některých ohledech nahradí § 196a obch. zák., je tzv. konflikt neboli střet zájmů. Vztahuje se zejména na obchody mezi členy orgánů nebo prokuristy obchodní korporace (případně osobami jim blízkými nebo osobami jimi ovlivněnými či ovládanými) a obchodní korporací samotnou.

Pravidla o střetu zájmů upravuje § 54 až 58 zákona o obchodních korporacích. Tato ustanovení jsou formulována obecněji než výše uvedený § 255 zákona o obchodních korporacích. Modifikují obecná pravidla o střetu zájmů jakožto jedno z ochranných opatření proti poškozování zájmů obchodních korporací osobami, jež spravují jejich majetek a dohlíží na správu. Tato pravidla spočívají jak v informační povinnosti osob, které se mohou do střetu zájmů dostat, tak v možnosti preventivního zákroku nejvyššího nebo kontrolního orgánu obchodní korporace. V návaznosti na informační povinnost tak může nejvyšší orgán korporace či její kontrolní orgán daný obchod zakázat (může proti němu preventivně zakročit). Z těchto ustanovení je zcela zjevná snaha zákonodárce o vnesení principu transparentnosti do těchto vztahů.

Rozlišujeme zde dvě odlišné situace, a to střet zájmů při kontraktaci s obchodní korporací a tzv. jiný střet zájmů.

3.1 Tzv. jiný střet zájmů

Tzv. jiným střetem zájmů lze rozumět případ, kdy se člen orgánu obchodní korporace dozví, že může při výkonu jeho funkce dojít ke střetu jeho zájmu se zájmem obchodní korporace, informuje o tom bez zbytečného odkladu ostatní členy orgánu, jehož je členem, a kontrolní orgán, byl-li zřízen, jinak nejvyšší orgán. To platí obdobně pro možný střet zájmů osob členovi orgánu obchodní korporace blízkých nebo osob jím ovlivněných nebo ovládaných. Člen orgánu splní tuto povinnost i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost (§ 54 odst. 1 a 2 ZOK).

Nepostačí, pokud se člen orgánu o střetu zájmů nedozví, protože se např. o něj nezajímá, ale musí vyvinout rozumné úsilí, aby se o střetu zájmů dozvěděl.

Informační povinnost v tomto ustanovení uvedená se vztahuje na člena jakéhokoliv orgánu, tj. statutárního, kontrolního i nejvyššího. Nejvýrazněji se ovšem v praxi projeví u orgánu statutárního. Statutární orgán splní svou informační povinnost tím, že střet zájmů oznámí ostatním členům tohoto orgánu a orgánu kontrolnímu, případně nejvyššímu orgánu. Člen kontrolního orgánu musí plnit informační povinnost vůči ostatním svým členům a orgánu nejvyššímu a nejvyšší orgán potom pouze tomuto orgánu. Pro člena orgánu zřízeného stanovami nebo společenskou smlouvou platí obdobně výše uvedené u člena statutárního orgánu.²³³

Jak je výše naznačeno, celý řetězec může být v návaznosti na odstavec 2 § 54 ZOK zjednodušen tím, že bude informační povinnost splněna jen vůči nejvyššímu orgánu. I v tomto případě je nutno, aby daný člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře. Tzn. nebylo by možné vydat se touto cestou, pokud by např. hrozilo nebezpečí prodlení s ohledem na termín konání se zasedání nejvyššího orgánu. V tomto případě by bylo taktéž možné, aby člen orgánu o svolání valné hromady požádal nebo jej sám svolal.

Zákon o obchodních korporacích neřeší situaci, kdy společnost s ručením omezeným má pouze jednoho společníka, který je zároveň jediným jednatelem. V takovém případě tedy pravděpodobně jednatel informační povinnost nemá. Smluvní partneři by měli v takových případech věnovat zvýšenou pozornost smlouvám uzavíraným s danou společností, a to především s ohledem na zajištění závazků z nich plynoucích. Následně taktéž ochráně svých práv a případně i uplatněním ručení ve vztahu k jedinému společníku v postavení statutárního orgánu podle § 159 odst. 3 NOZ^{234 235}.

Pokud by jediný společník nebyl současně jednatelem společnosti, uplatní se na něho

---

²³³ Jestliže jsou všichni členové orgánu v konfliktu zájmů (ať už jde o tzv. jiný střet zájmů nebo o střet zájmů při kontraktaci), je to důvodem pro jmenování opatrovníka soudem podle § 165 odst. 2 NOZ, podle něhož soud jmenuje právnické osobě opatrovníka, a to i bez návrhu, jsou-li zájmy člena statutárního orgánu v rozporu se zájmy právnické osoby a pokud nemá právnická osoba jiného člena orgánu schopného ji zastupovat.

²³⁴ Podle § 159 odst. 3 NOZ „nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.“

²³⁵ Štenglová, I. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 144.

pravidla obsažená v ustanovení § 71 ZOK²³⁶ o ovlivnění.

K osobám blízkým viz. blok B, část II, kapitola 3.4 níže.

Materie osob ovlivněných je upravena v § 71 ZOK. Podle něj je ovlivněnou osobou obchodní korporace, jejíž chování bylo ovlivněno vlivnou osobou. Vlivnou osobou se rozumí ten, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace - ovlivněné osoby. Pokud toto jednání vede k újmě ovlivněné osoby, je vlivná osoba povinna tuto újmu nahradit, ledaže prokáže, že mohla při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby. Zde se jedná o tzv. přímý vliv. Nicméně toto ustanovení reguluje i tzv. vliv nepřímý, kterým se rozumí také vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob.

Podle § 74 ZOK je ovládající osobou osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou. Pokud je ovládající osobou obchodní korporace, je mateřskou obchodní korporací, a je-li ovládanou osobou obchodní korporace, je dceřinou obchodní korporací. Řídící osoba podle § 79 ZOK²³⁷ a většinový společník jsou vždy ovládajícími osobami, ledaže ve vztahu k většinovému společníkovi § 75 ZOK²³⁸ stanoví jinak. Řízená osoba podle § 79 ZOK je vždy ovládanou osobou.

---

²³⁶ Ustanovení § 71 ZOK zní: „(1) Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby. (2) Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby. (3) Vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit. (4) Vlivem podle odstavce 1 se rozumí také vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob. (5) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na jednání členů orgánů ovlivněné osoby a jejího prokuristu.“

²³⁷ Ustanovení § 79 ZOK zní: „(1) Jedna nebo více osob podrobených jednotnému řízení (dále jen „řízená osoba“) jinou osobou nebo osobami (dále jen „řídící osoba“) tvoří s řídící osobou koncern. (2) Jednotným řízením je vliv řídící osoby na činnost řízené osoby sledující za účelem dlouhodobého prosazování koncernových zájmů v rámci jednotné politiky koncernu koordinaci a koncepční řízení alespoň jedné z významných složek nebo činností v rámci podnikání koncernu. (3) Existenci koncernu jeho členové bez zbytečného odkladu uveřejní na svých internetových stránkách, jinak nelze postupovat podle § 72.“

²³⁸ Ustanovení § 75 ZOK zní: „(1) Má se za to, že ovládající osobou je osoba, která může jmenovat nebo odvolat většinu osob, které jsou členy statutárního orgánu obchodní korporace nebo osobami v obdobném postavení nebo členy kontrolního orgánu obchodní korporace, jejímž je společníkem, nebo může toto jmenování nebo odvolání prosadit. (2) Má se za to, že osobou ovládající je ten, kdo nakládá s podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá

Podle odstavce 3 § 54 ZOK není tímto ustanovením dotčena povinnost člena orgánu obchodní korporace jednat v zájmu obchodní korporace. To znamená, že i když člen orgánu splní oznamovací povinnost, není tím dotčena jeho povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, tj. v nejlepším zájmu obchodní korporace.

Kontrolní či nejvyšší orgán může na uvedené oznámení reagovat tak, že na vymezenou dobu pozastaví dotčenému členu orgánu, který oznámí střet zájmu dle výše uvedeného odstavce 1 § 54 ZOK, jeho funkci (§ 54 odst. 4 ZOK). Rozhodnout o pozastavení výkon funkce statutárního orgánu může nejvyšší orgán nebo kontrolní orgán. V případě kontrolního orgánu musí tento jednat s péčí řádného hospodáře a rozhodnout tak o pozastavení výkonu funkce člena statutárního orgánu pouze v případě, že dospěje k závěru, že takový postup je v obhajitelném zájmu obchodní korporace. I když se na člena nejvyššího orgánu neaplikuje povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, jelikož nejde o osoby, které by byly do své funkce voleny, uplatní se i na ně povinnost loajality podle § 212 odst. 1 NOZ, podle níž se přijetím členství v korporaci člen vůči ní zavazuje chovat se čestně a zachovávat její vnitřní řád. Dále se na ně budou vztahovat pravidla o ovlivnění dle § 71 ZOK. Pozastavení činnosti se bude zapisovat do obchodního rejstříku.²³⁹

Na některé otázky spojené s tímto jiným střetem zájmů však nová právní úprava obsažená v zákoně o obchodních korporacích bohužel nedává odpověď. Jde tak např. o otázku, zda bude mít člen orgánu, jehož výkon funkce byl pozastaven, nárok na odměnu či jakým způsobem bude probíhat rozhodování v rámci kolektivního orgánu. Podrobná úprava institutu pozastavení výkonu funkce by tak měla být uvedena přímo ve stanovách obchodní korporace.

---

jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě. (3) Má se za to, že osoby jednající ve shodě, které společně nakládají podílem na hlasovacích právech představujícím alespoň 40 % všech hlasů v obchodní korporaci, jsou osobami ovládajícími, ledaže stejným nebo vyšším podílem nakládá jiná osoba nebo jiné osoby jednající ve shodě. (4) Má se za to, že osobou ovládající nebo osobami ovládajícími je také ten, kdo sám nebo společně s osobami jednajícími s ním ve shodě získá podíl na hlasovacích právech představující alespoň 30 % všech hlasů v obchodní korporaci a tento podíl představoval na posledních 3 po sobě jdoucích jednáních nejvyššího orgánu této osoby více než polovinu hlasovacích práv přítomných osob.“

²³⁹ Štenglová, I. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 142 – 145.

3.2 Střet zájmů při kontraktaci s obchodní korporací

Střet zájmů při kontraktaci s obchodní korporací nastává dle § 55 ZOK v případě uzavírání smluv mezi členem orgánu a vlastní obchodní korporací. Hodlá-li člen orgánu obchodní korporace uzavřít s touto korporací smlouvu, popřípadě má-li korporace zajistit či utvrdit dluh člena orgánu či stát se jeho spoludlužníkem, informuje o tom dotčený člen orgánu bez zbytečného odkladu orgán, jehož je členem, a kontrolní, resp. nejvyšší orgán. Zároveň uvede, za jakých podmínek má být smlouva uzavřena. Člen orgánu splní tuto povinnost i tím, že informuje nejvyšší orgán, ledaže sám jako jediný společník vykonává jeho působnost. Totéž platí obdobně pro smlouvy mezi obchodní korporací a osobou člena jejího orgánu blízkou nebo osobami jím ovlivněnými nebo ovládanými.

Zákon o obchodních korporacích dle textace odstavce 1 § 55 ZOK předpokládá, že člen o uzavření takové smlouvy vždy ví. V případě, že je členem orgánu obchodní korporace právnická osoba, musí si takovou vědomost o uzavření smlouvy zajistit.

I u střetu zájmu při kontraktaci se informační povinnost vztahuje na člena jakéhokoliv orgánu, tj. statutárního, kontrolního i nejvyššího. Nejvýrazněji se ovšem v praxi projeví u orgánu statutárního. I zde splní statutární orgán svou informační povinnost tím, že střet zájmů oznámí ostatním členům tohoto orgánu a orgánu kontrolnímu, případně nejvyššímu orgánu. Člen kontrolního orgánu musí plnit informační povinnost vůči ostatním svým členům a orgánu nejvyššímu a nejvyšší orgán potom pouze tomuto orgánu. Pro člena orgánu zřízeného stanovami nebo společenskou smlouvou platí obdobně výše uvedené u člena statutárního orgánu.

Kontrolní orgán podá nejvyššímu orgánu zprávu o informacích, které obdržel podle odstavce 1, případně o jím vydaném zákazu podle § 56 odst. 2. (§ 55 odst. 3 ZOK). Kontrolní orgán takovou zprávu nemusí nejvyššímu orgánu sdělovat v případě, kdy dotčený člen orgánu informoval vedle kontrolního orgánu rovněž nejvyšší orgán.

Stejně jako je tomu u tzv. jiného střetu zájmů i zde je možné informační povinnost splnit jen vůči nejvyššímu orgánu. Je nutné, aby i v tomto případě daný člen orgánu jednal s péčí řádného hospodáře, tzn. nelze tak učinit, pokud by hrozilo nebezpečí

z prodlení s ohledem na termín konání se zasedání nejvyššího orgánu. V tomto případě by bylo taktéž možné, aby člen orgánu o svolání valné hromady požádal nebo jej sám svolal.

Informační povinnost lze splnit buď předložením samotné smlouvy nebo uvedením jejího obsahu. Následně musí být uzavřena smlouva stejného znění, s výjimkou pouhé změny formulace jednotlivých ustanovení smlouvy nebo pokud dojde jen k nevýznamným změnám jejího obsahu nebo dokonce ke změnám ve prospěch korporace.²⁴⁰

Pokud se jedná o případ, kdy jediným společníkem společnosti s ručením omezeným je zároveň jediným jednatelem či případ, kdy sice korporace má pouze jediného společníka, ale ten není jediným jednatelem společnosti, k osobám ovlivněným a ovládaným srov. blok B, část II, kapitulu 3.1. K osobám blízkým viz. blok B, část II, kapitulu 3.4.

Co se týče zajištění a utvrzení dluhu, ustanovení § 2010 odst. 1 NOZ stanoví, že dluh je možné zajistit, zaváže-li se třetí osoba věřiteli nebo ve prospěch věřitele za dlužníkovu plnění, anebo dá-li někdo věřiteli nebo ve prospěch věřitele majetkovou jistotu, že dlužník svůj dluh splní. Utvrdit lze dluh ujednáním smluvní pokuty nebo uznáním dluhu. Prostředky, jimiž lze dluh zajistit, jsou ručení (§ 2018 a násl. NOZ), poskytnutí finanční záruky (§ 2029 a násl. NOZ), zajišťovací převod práva (§ 2040 a násl. NOZ) dohoda o srážkách ze mzdy nebo jiných příjmů (§ 2045 a násl. NOZ). Pohledávky ze smlouvy je možné zajistit taktéž zřízením zástavního práva (§ 1309 a násl. NOZ), podzástavního práva (§ 1390 a násl. NOZ) nebo uplatněním zadržovacího práva (§ 1395 a násl. NOZ). Utvrdit dluh lze sjednáním smluvní pokuty podle § 2048 a násl. NOZ či uznáním dluhu podle § 2053 – 2054 NOZ.²⁴¹

Ustanovení § 56 odst. 1 ZOK je tedy jakousi obdobou současného § 196a odst. 5 obch. zák., nicméně v nové úpravě je souhlas valné hromady nahrazen výše

---

²⁴⁰ Štenglová, I. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 146.

²⁴¹ Štenglová, I. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 147.

uvedenou notifikační povinností a reakcí daných orgánů na to.

Podle § 56 odst. 2 ZOK může kontrolní, resp. nejvyšší orgán v případě, že uzavření smlouvy není v zájmu obchodní korporace, na dané oznámení reagovat tak, že uzavření smlouvy zakáže.

Obdobně jako u tzv. jiného střetu zájmů musí i zde kontrolní orgán při výkonu tohoto práva jednat s péčí řádného hospodáře. Pokud by byla taková smlouva uzavřena k újmě korporace, budou členové tohoto kontrolního orgánu odpovídat za újmu tím způsobenou z důvodu jejich nečinnosti. Pokud kontrolní orgán zakáže uzavření smlouvy, odpovídají dle § 49 odst. 1 ZOK²⁴² namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře. S ohledem na výkon práva zakázat uzavření smlouvy nejvyšším orgánem společnosti se na společníky a členy nejvyššího orgánu uplatní § 71 ZOK o ovlivnění²⁴³ a 74 ZOK o ovládání²⁴⁴.

Zákon o obchodních korporacích neudává žádnou lhůtu, ve které musí oznamovatel vyčkat případného zákazu. Lze tedy předpokládat, že nejméně do chvíle, kdy orgán, jehož informoval, dostal reálnou možnost zákaz vyslovit, tzn. kdy se tento orgán vůbec mohl sejít a zákaz projednat. V opačném případě by se pravidlo minulo účinkem.²⁴⁵

---

²⁴² Ustanovení § 49 odst. 1 ZOK zní: „V případě, že kontrolní orgán nedá souhlas k jednáním statutárního orgánu, u kterých tento zákon nebo společenská smlouva vyžadují jeho předchozí souhlas, nebo jestliže tento orgán zakáže statutárnímu orgánu určité jednání, odpovídají namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře.“

²⁴³ Podle § 71 ZOK: „(1) Každý, kdo pomocí svého vlivu v obchodní korporaci (dále jen „vlivná osoba“) rozhodujícím významným způsobem ovlivní chování obchodní korporace (dále jen „ovlivněná osoba“) k její újmě, tuto újmu nahradí, ledaže prokáže, že mohl při svém ovlivnění v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu ovlivněné osoby. (2) Neuhradí-li vlivná osoba způsobenou újmu nejpozději do konce účetního období, v němž újma vznikla, nebo v jiné dohodnuté přiměřené lhůtě, nahradí i újmu, která v této souvislosti vznikla společníkům ovlivněné osoby. (3) Vlivná osoba ručí věřitelům ovlivněné osoby za splnění těch dluhů, které jim ovlivněná osoba nemůže v důsledku ovlivnění podle odstavce 1 zcela nebo zčásti splnit. (4) Vlivem podle odstavce 1 se rozumí také vliv vykonávaný prostřednictvím jiné osoby či jiných osob. (5) Ustanovení odstavce 1 se nepoužije na jednání členů orgánů ovlivněné osoby a jejího prokuristu.“

²⁴⁴ Ustanovení § 74 ZOK zní: „(1) Ovládající osobou je osoba, která může v obchodní korporaci přímo či nepřímo uplatňovat rozhodující vliv. Ovládanou osobou je obchodní korporace ovládaná ovládající osobou. (2) Je-li ovládající osobou obchodní korporace, je mateřskou obchodní korporací, a je-li ovládanou osobou obchodní korporace, je dceřinou obchodní korporací. (3) Řídící osoba podle § 79 a většinový společník jsou vždy ovládajícími osobami, ledaže ve vztahu k většinovému společníkovi § 75 stanoví jinak. Řízená osoba podle § 79 je vždy ovládanou osobou.“

²⁴⁵ Čech P. Rekodifikace – hlavní změny v právu společností. 24. května 2012. Právní rádce 5/2012. str. 9.

Výjimku z výše uvedených pravidel stanoví § 57 ZOK, dle něhož se výše uvedená pravidla nepoužijí v případě uzavírání smluv v rámci běžného obchodního styku. Zda je smlouva uzavřena v rámci běžného obchodního styku je věcí posouzení každého konkrétního případu. Bude nutno při tom vycházet z účelu ustanovení § 57 ZOK, a to zabránit osobám, jež mohou ovlivnit podmínky uzavření konkrétní smlouvy, aby mohly z tohoto svého postavení těžit, ať již osobně nebo prostřednictvím jiných osob. Bude nutné posoudit, zda jde o smlouvu v rámci předmětu činnosti korporace, zda tuto činnost korporace skutečně vykonává anebo o smlouvu, kterou pro svou činnost potřebuje. Dále také to, zda s druhou smluvní stranou takové smlouvy běžně uzavírá či zda má být smlouva uzavřena za podmínek, za nichž obchodní korporace takové smlouvy běžně uzavírá. Pokud budou osoby, jejichž smluvní vztahy s obchodní korporací podléhají informační povinnosti, uzavírat smlouvy v rámci svého předmětu činnosti opakovaně, bude informační povinnosti podléhat pouze první z těchto smluv. Další smlouvy pouze tehdy, pokud by se změnily podstatným způsobem podmínky, za nichž se uzavírají.

V případě vztahů, na něž se budou aplikovat ustanovení o střetu zájmů při kontraktaci s obchodní korporací, tj. § 55 až 57 ZOK, nebude třeba vyhotovovat znalecký posudek.

Ustanovení § 54 až § 56 odst. 1 a § 57 ZOK se použijí obdobně, je-li jednání člena orgánu obchodní korporace ovlivněno chováním vlivné nebo ovládající osoby.

Kontroverzně k výše uvedenému vyvstává ustanovení § 61 odst. 3 ZOK ve spojení s § 61 odst. 1 ZOK týkající se jiného plnění ve prospěch osoby, která je členem orgánu obchodní korporace, než na které plyne právo z právního předpisu, ze smlouvy o výkonu funkce schválené podle § 59 odst. 2 ZOK nebo z vnitřního předpisu schváleného orgánem obchodní korporace, do jehož působnosti náleží schvalování smlouvy o výkonu funkce. Toto plnění je možné poskytnout pouze se souhlasem toho, kdo schvaluje smlouvu o výkonu funkce, a s vyjádřením kontrolního orgánu, byl-li zřízen (odstavec 1), přičemž ustanovení tohoto odstavce 1 se použije obdobně na určení mzdy i na jiné plnění zaměstnanci, který je současně i členem statutárního orgánu společnosti, nebo osobě jemu blízké. Toto ustanovení hovoří

i o jakémkoliv jiném plnění osobě blízké členovi orgánu, které musí odsouhlasit valná hromada společnosti, což je v rozporu s tím, co je upraveno v § 55 - 57 ZOK, jež stojí na principu, že smlouva může být uzavřena, pokud to orgán v těchto ustanoveních stanovený nezakáže. Zde, tj. v § 61 odst. 3 ZOK, tedy platí princip opačný, tím, že je vyžadován souhlas, a to dokonce předchozí.

Není zde jasná odpověď, které ustanovení je z výše uvedených ustanovením speciálním a má tedy přednost. Podle názoru Čecha, P. je pravděpodobné, že § 61 odst. 3 ZOK zde aplikovatelný není, jelikož ten dopadá dle jeho textace spíše na smlouvy o výkonu funkce nebo obdobný zaměstnanecký poměr. Naproti tomu je však možné vyložit § 61 odst. 3 ZOK i tak, že zahrnuje jakékoliv plnění a čeká se tedy na souhlas orgánu, bez něhož by byla daná smlouva neplatná.

3.3 Aplikace pravidel o střetu zájmů na prokuristu

Ustanovení § 58 ZOK zavádí pravidlo, že regulace jednání s péčí řádného hospodáře, podnikatelského úsudku a pravidla o střetu zájmů (pravidla o nepřípustnosti konkurenčního jednání) dopadá také na prokuristu. Ten může být jmenován pro výkon běžné činnosti, a to v návaznosti na nový občanský zákoník, kde je regulace obsažena a kde je mu také uložena povinnost jednat s péčí řádného hospodáře. Prokurista je tak v tomto ohledu postaven na roveň členu statutárního orgánu – nikoliv však obecně, pouze v popsanych souvislostech. Prokurista je tak i nadále zmocněncem v regulaci plné moci podle nového občanského zákoníku, nicméně v kvalitě jeho péče je modifikace obsažena v zákoně o obchodních korporacích.

Konkrétně podle § 450 odst. 1 NOZ zmocňuje udělením prokury podnikatel zapsaný v obchodním rejstříku prokuristu k právním jednáním, ke kterým dochází při provozu obchodního závodu, popřípadě pobočky, a to i k těm, pro která se jinak vyžaduje zvláštní plná moc. Zcizit nebo zatížit nemovitou věc je však prokurista oprávněn, je-li to výslovně uvedeno.

Ustanovení § 51 až 57 ZOK se vztahují rovněž na prokuristu zmocněného podnikatelem, jenž není obchodní korporací, tj. např. na podnikatele - fyzickou osobu.

Co se týče pravidel o střetu zájmů, podle § 58 odst. 2 ZOK splní prokurista svoji povinnost oznámením požadovaných skutečností orgánu, který jej jmenoval. Takovým orgánem, který prokuristu jmenoval, bude většinou statutární orgán. U společností s ručením omezeným potom valná hromada společnosti, pokud společenská smlouva neurčí jinak. Pokud jmenoval prokuristu podnikatel, jenž je fyzickou osobou, oznamuje dané skutečnosti prokurista přímo tomuto podnikateli.

3.4 Osoby blízké dle nové právní úpravy účinné od 1. ledna 2014

Podle nové právní úpravy, konkrétně podle § 22 odst. 1 NOZ, je „osobou blízkou příbuzný v řadě přímé, sourozenec a manžel nebo partner podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagřené nebo osoby, které spolu trvale žijí.“

Podle odstavce 2 § 22 NOZ, „stanoví-li zákon k ochraně třetích osob zvláštní podmínky nebo omezení pro převody majetku, pro jeho zatížení nebo přenechání k užití jinému mezi osobami blízkými, platí tyto podmínky a omezení i pro obdobná právní jednání mezi právnickou osobou a členem jejího statutárního orgánu nebo tím, kdo právnickou osobu podstatně ovlivňuje jako její člen nebo na základě dohody či jiné skutečnosti.“ Nový občanský zákoník zde precizuje stávající judikatorní pokus o rozšíření aplikace pravidla o osobách blízkých i na právnické osoby.

Srovnáním stávající a nové úpravy obsažené v novém občanském zákoníku lze dojít k závěru, že se na základním vymezení osob blízkých nic nemění. Změnou je ale stanovení vyvratitelné právní domněnky o tom, že sešvagřené osoby a osoby, které spolu trvale žijí, jsou osobami blízkými. Švagrovství je nově upraveno v § 774 NOZ – jde ovšem o širší pojem než je běžně vnímáno v obecné řeči (kdy švagrem je bratr manželky). Švagrovství vzniká mezi jedním z manželů a příbuznými druhého manžela. Zanikne-li manželství smrtí jednoho z manželů, švagrovství tím nezaniká.

3.5 Následky nedodržení pravidel o střetu zájmů

Oproti současné právní úpravě dojde v zákoně o obchodních korporacích ke značné liberalizaci. S ohledem na informační povinnost členů orgánů společnosti dojde ke kladení důrazu na jejich individuální odpovědnost. Porušení informační povinnosti je porušením zákona, a tedy jednáním, jež je v rozporu s péčí řádného hospodáře. Následky takového jednání jsou stanoveny v § 51 – 53 ZOK, jež jsou speciálními ustanoveními odchylovajícími se od obecné úpravy péče řádného hospodáře. Osoba, která porušila povinnost jednat s péčí řádného hospodáře, vydá korporaci prospěch, který z takového jednání získala. Pokud to není možné, nahradí jej v penězích. Rovněž je povinna nahradit korporaci škodu, kterou jí způsobila. Jestliže osoba, jež způsobila korporaci škodu porušením péče řádného hospodáře, tuto škodu nenahradí a společnost není schopna plnit své závazky, ručí tato osoba věřitelům za jejich pohledávky, které vůči společnosti mají. Takové sankční ručení je však limitováno výší způsobené škody (§ 159 odst. 3 NOZ)^{246 247}.

Jestliže nebude splněna informační povinnost člena orgánu a smlouva bude uzavřena nebo v případě uzavření smlouvy i přes zákaz smlouvu uzavřít, bude možné dovodit uplatnění obecného pravidla týkajícího se úpravy střetu zájmů v § 437 NOZ²⁴⁸. Důsledkem by potom byla neplatnost takového právního jednání. Podle koncepce nové právní úpravy by se však jednalo o neplatnost relativní. Podle Dědiče, J.²⁴⁹ nezpůsobuje jednání v konfliktu zájmů neplatnost právního jednání; pokud však třetí osoba o konfliktu zájmů věděla, může se korporace takové neplatnosti dovolat. Konkrétně § 437 NOZ stanoví, že jiného nemůže zastoupit ten, jehož zájmy jsou

²⁴⁶ Konkrétně § 159 odst. 3 NOZ zní: „Nenahradil-li člen voleného orgánu právnické osobě škodu, kterou jí způsobil porušením povinnosti při výkonu funkce, ačkoli byl povinen škodu nahradit, ručí věřiteli právnické osoby za její dluh v rozsahu, v jakém škodu nenahradil, pokud se věřitel plnění na právnické osobě nemůže domoci.“

²⁴⁷ Ustanovení § 65 ZOK toto rozvádí ještě dále, když podle něj „může soud i bez návrhu rozhodnout o vyloučení člena statutárního orgánu, vyjde-li najevo, že člen statutárního orgánu v posledních 3 letech opakovaně a závažně porušoval péči řádného hospodáře, případně jinou péči spojenou podle jiného právního předpisu s výkonem jeho funkce; návrh na vydání rozhodnutí může podat každý, kdo na něm má důležitý zájem.“ Stejně pravidlo se použije obdobně na toho, kdo je povinen k náhradě újmy vzniklé z porušení péče řádného hospodáře.

²⁴⁸ Ustanovení § 437 NOZ zní: „(1) Zastoupit jiného nemůže ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět. (2) Jednal-li zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného, s třetí osobou a věděla-li tato osoba o této okolnosti nebo musela-li o ní vědět, může se toho zastoupený dovolat. Má se za to, že tu je rozpor v zájmech zástupce a zastoupeného, pokud zástupce jedná i za tuto třetí osobu nebo pokud jedná ve vlastní záležitosti.“

²⁴⁹ Dědič, J. Základní otázky rekodifikace obchodních společností, nový zákon o obchodních korporacích, doplňkový materiál k semináři Praha: Bova, 5. června 2013.

v rozporu se zájmy zastoupeného, ledaže při smluvním zastoupení zastoupený o takovém rozporu věděl nebo musel vědět. Jednal-li zástupce, jehož zájem je v rozporu se zájmem zastoupeného, s třetí osobou a věděla-li tato osoba o této okolnosti nebo musela-li o ní vědět, může se toho zastoupený dovolat. Má se za to, že tu je rozpor v zájmech zástupce a zastoupeného, pokud zástupce jedná i za tuto třetí osobu nebo pokud jedná ve vlastní záležitosti. Podle nového občanského zákoníku, konkrétně jeho § 161 platí, že kdo právnickou osobu zastupuje, dá najevo, co ho k tomu opravňuje, neplyne-li to již z okolností. Kdo za právnickou osobu podepisuje, připojí k jejímu názvu svůj podpis, popřípadě i údaj o své funkci nebo o svém pracovním zařazení. Ustanovení § 164 odst. 1 NOZ potom stanoví, že člen statutárního orgánu může zastupovat právnickou osobu ve všech záležitostech. Člen statutárního orgánu je tedy zástupcem společnosti.²⁵⁰

4. Ochrana věřitelů

S ohledem na výše uvedené transakce, ani po 1. lednu 2014 nezůstanou věřitelé bez ochrany. Zákon o obchodních korporacích totiž zvýší jejich jistotu jinými prostředky, mimo jiné zavedením tzv. testu insolvence. Ten spočívá v zákazu vyplácet jakékoli plnění, pokud by si tím společnost přivodila úpadek, a tak ohrozila věřitele. Úpadek bude posuzován podle insolvenčního zákona, a to jak z hlediska platební neschopnosti, tak předlužení. Ochrana věřitelů tak bude efektivní, jelikož bude stát na skutečném stavu majetku společnosti a odpovědnosti jednatelů.²⁵¹

5. Materie § 196a obchodního zákoníku - srovnání právní úpravy v zákoně o obchodních korporacích s právní úpravou EU

Jak již bylo výše naznačeno, úprava § 255 v novém zákoně o obchodních korporacích se, oproti obchodnímu zákoníku, blíže přiblížila znění Druhé směrnice, ve znění novely

---

²⁵⁰ Také ustanovení § 48 ZOK hovoří o tom, že „právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné; této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo.“ Rovněž toto ustanovení má na mysli neplatnost relativní, tedy, že se neplatnosti musí dotčený subjekt dovolat.

²⁵¹ Obertová, A. Neblahému ustanovení 196a odzvoní. Nový zákon s ním již nepočítá. 16. května 2012. Zdroj:

http://www.ksb.cz/en/news-publications/articles/903_neblahemu-ustanoveni-196a-odzvoni-novy-zakon-s-nim-jiz-nepocita

Druhé směrnice, konkrétně jejímu článku 11. Nově bude tato úprava aplikovatelná tedy pouze na akciové společnosti.

Druhá směrnice omezuje toto ustanovení na zakladatele společnosti, nicméně dává možnost jej rozšířit i na akcionáře nebo jiné osoby. Zákon o obchodních korporacích využil této možnosti a osobní vymezení rozšířil rovněž na akcionáře.

Úprava obsažená v zákoně o obchodních korporacích se vztahuje pouze na nabytí majetku (Druhá směrnice hovoří o nabytí aktiv). V tomto ohledu nepanuje mezi autory komentáře Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013. shoda, ohledně jednosměrnosti nebo obousměrnosti transakcí. Jeden názor je, že i dle textace Druhé směrnice lze aplikovat pravidla obsažená v jejím článku 11 pouze na nabytí majetku společností. Druhý, nicméně převažující, je, že článek 11 Druhé směrnice postihuje převody majetku mezi společnostmi a jejím zakladatelem nebo akcionářem bez ohledu na to, která ze stran převádí vlastnické právo k dané věci a která za to poskytuje peněžité plnění, resp. úplatu. Podle zastánců druhého názoru se „jakýmkoliv aktivy“ rozumí nejen majetek vyjma peněz, ale i samotné peníze. Obdobně lze toto aplikovat na pojem „protihodnota“.

Rozdílně od Druhé směrnice a rovněž od úpravy obsažené v obchodním zákoníku limituje § 255 ZOK na majetek za úplatu převyšující 10 % svého upsaného základního kapitálu, kdežto Druhá směrnice požaduje, aby protihodnota dosahovala alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu.

Podle české právní úpravy, jež nabude účinnosti od 1. ledna 2014, a s ohledem na dosavadní judikaturu Nejvyššího soudu ČR²⁵², bylo stanoveno, že tato úplata nesmí přesahovat hodnotu nabývaného majetku stanovenou posudkem znalce. Navíc zde budou aplikována i ustanovení o výjimkách z povinnosti oceňovat hodnotu majetku znalcem (§ 468 až 473 ZOK).

Co se týče znaleckého posudku, Druhá směrnice stanoví, že nabytí aktiv za podmíněk

---

²⁵² Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009.

tam uvedených musí být ověřeno a zveřejněno obdobně podle článku 10 Druhé směrnice; zpráva odborníka musí být zveřejněna způsobem stanoveným právními předpisy každého členského státu v souladu s článkem 3 směrnice 68/151/EHS. Zákon o obchodních korporacích obsahuje v § 255 odst. 1 odkaz na § 251 ZOK, jehož odstavec 3 ukládá společnosti uložit znalecký posudek do sbírky listin příslušného soudu.

Co se týče časového hlediska, dává Druhá směrnice členským státům možnost si toto hledisko stanovit, nicméně reflektovat minimální dobu dvou let od založení společnosti nebo získání povolení k zahájení její činnosti. Český zákonodárce v zákoně o obchodních korporacích v tomto ohledu stanovil lhůtu dvou let od vzniku společnosti.

Ustanovení odstavce 2 § 255 ZOK má obdobné znění jako článek 11 odst. 2 Druhé směrnice s tím rozdílem, že nová česká úprava zahrnuje do výjimek i nabývání majetku pod dozorem státního orgánu. Druhá směrnice sem ovšem zahrnuje i nabývání z podnětu soudu nebo pod jeho dohledem. Výjimka pro nabývání majetku na burze byla zákonem o obchodních korporacích změněna na nabytí majetku na evropském regulovaném trhu. Místo pojmosloví použitým ve Druhé směrnici, tj. nabývání v rámci běžných obchodů společnosti“ užívá zákon o obchodních korporacích „nabytí majetku v rámci běžného obchodního styku“.

III. USTANOVENÍ § 193 Odst. 2 OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU DLE ZÁKONA O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Zákon o obchodních korporacích neobsahuje ustanovení obdobné v současné době účinnému § 193 odst. 2 obch. zák. Souhlasy dozorčí rady, popř. valné hromady společnosti se tedy při převodu majetku společnosti v hodnotě vyšší než je jedna třetina vlastního kapitálu nadále vyžadovat nebudou. Na dispozice s majetkem společnosti jsou v rámci zákona o obchodních korporacích aplikovatelná tedy ustanovení uvedená výše v bloku B, části II.²⁵³

---

²⁵³ Souhlas kontrolního orgánu je v ZOK upraven v § 49, ovšem v jiné souvislosti: „(1) V případě, že kontrolní orgán nedá souhlas k jednáním statutárního orgánu, u kterých tento zákon nebo společenská smlouva vyžadují jeho předchozí souhlas, nebo jestliže tento orgán zakáže statutárnímu orgánu určité jednání, odpovídají namísto členů statutárního orgánu za případnou újmu způsobenou společností ti členové kontrolního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře. (2) Jestliže kontrolní orgán souhlas k jednáním podle odstavce 1 dá,

IV. FINANČNÍ ASISTENCE V ZÁKONĚ O OBCHODNÍCH KORPORACÍCH

Finanční asistence je v zákoně o obchodních korporacích upravena jak pro společnost s ručením omezeným (§ 200 ZOK), tak pro akciovou společnost (§ 311 až 315 ZOK).

Definice finanční asistence je obsažena v § 41 ZOK, podle něhož se finanční asistencí rozumí poskytnutí zálohy, zápůjčky²⁵⁴ nebo úvěru obchodní korporací pro účely získání jejich podílů nebo poskytnutí zajištění obchodní korporací pro tyto účely. Pro podřazení pod pojem finanční asistence je tedy rozhodný skutečný účel plnění, tzn. pokud je jeho cílem získání podílů v korporaci nebo jejich zajištění, o finanční asistenci se jedná, přičemž není rozhodné, jde-li plnění přímo tomu, kdo získává podíly ve společnosti, nebo nepřímo, tedy prostřednictvím další osoby.

Zákon o obchodních korporacích nedefinuje nikde, co se rozumí zajištěním. Lze za něj tudíž považovat cokoliv, co je ve smyslu českého práva zajišťovacím nástrojem. Je jím rovněž zajištění podle zahraničního právního řádu, jestliže bude funkčně sloužit jako zajištění. Tzn. že finanční asistencí je nejen poskytnutí peněžních prostředků, ale zajištění poskytnuté ze strany společnosti ve vztahu k vrácení peněžních prostředků poskytnutých někým jiným.

Ustanovení o finanční asistenci jsou svou povahou kogentní, tedy je není možné smluvně vyloučit, a to ani tím, že by se konkrétní smlouva, v jejímž rámci se poskytuje finanční asistence, řídila zahraničním právem. Proto jednání učiněné v rozporu s pravidly o limitaci finanční asistence bude zřejmě jednáním neplatným. Nicméně půjde o neplatnost relativní.²⁵⁵

---

odpovídají za případnou újmu členové kontrolního orgánu a statutárního orgánu, kteří nejednali s péčí řádného hospodáře, společně a nerozdílně.“

²⁵⁴ V § 41 ZOK je chybná terminologie - chybně je zde uvedeno slovo „půjčka“ místo „zápůjčka“. Půjčka je v nové právní úpravě účinné od 1. ledna 2014 nahrazena pojmově zápůjčkou, upravenou § 2390 NOZ.

²⁵⁵ Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 106. Srov. dále § 586 NOZ: „(1) Je-li neplatnost právního jednání stanovena na ochranu zájmu určité osoby, může vznést námitku neplatnosti jen tato osoba. (2) Nenamítne-li oprávněná osoba neplatnost právního jednání, považuje se právní jednání za platné.“

6. Finanční asistence u společností s ručením omezeným podle zákona o obchodních korporacích

Stejně jako v současné právní úpravě, i v zákoně o obchodních korporacích zákonodárce nesleduje zcela přesně právní úpravu obsaženou ve Druhé směrnici, ve znění novely Druhé směrnice, když zavádí pravidla pro poskytnutí finanční asistence taktéž pro společnosti s ručením omezeným.

Pro společnosti s ručením omezeným je finanční asistence upravena v § 200 zákona o obchodních korporacích. Podle tohoto ustanovení je finanční asistence povolena.

Konkrétně podle § 200 ZOK odst. 1 a 2 platí, že pokud neurčí společenská smlouva další podmínky, může společnost s ručením omezeným poskytnout finanční asistenci za splnění těchto podmínek:

- a) finanční asistence je poskytnuta za spravedlivých podmínek, zejména pokud jde o úročení nebo zajištění finanční asistence ve prospěch společnosti,
- b) jednatel vypracuje písemnou zprávu, ve které poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích, uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, a zdůvodní, proč poskytnutí finanční asistence není v konfliktu se zájmem společnosti.

Zprávu podle odstavce 1 písmena b) § 200 ZOK uloží společnost do sbírky listin bez zbytečného odkladu poté, co valná hromada finanční asistenci schválí; zpráva musí být k dispozici společníkům v sídle společnosti od odeslání pozvánek na valnou hromadu a musí být volně dostupná na této valné hromadě společníkům společnosti.

Podmínky stanovené v tomto ustanovení jsou podmínkami kumulativními, což znamená, že musí být splněny všechny současně.

Jak je z textace tohoto ustanovení patrné a stejně jako je tomu dnes, oproti úpravě finanční asistence u akciových společností, nemusí společenská smlouva finanční asistenci dovolovat. Nicméně může podmínky pro poskytnutí finanční asistence rozšířit tedy zpřísnit; ne ovšem zúžit. Z důvodu ochrany třetích osob mohou být další podmínky

nad rámec zákona o obchodních korporacích stanoveny pouze společenskou smlouvou; nepostačí například jen rozhodnutí valné hromady společnosti. Společenská smlouva musí být totiž uložena ve sbírce listin příslušného rejstříkového soudu. Je ovšem možné, aby společenská smlouva stanovila dodatečné podmínky pouze rámcově, přičemž by tyto byly dále rozvedeny například jednatelem společnosti. Další omezení podstatná pro poskytovatele finanční asistence mohou obsahovat různé bilaterální smlouvy. Tato omezení však nemají pro třetí osoby význam.

6.1 Poskytnutí finanční asistence za spravedlivých podmínek trhu

Podle bodu a) odstavce 1 § 200 ZOK může být finanční asistence poskytnuta za spravedlivých podmínek, a to zejména s ohledem na úročení a zajištění finanční asistence ve prospěch společnosti. Současný obchodní zákoník hovoří nikoliv o spravedlivých podmínkách, ale o podmínkách obvyklých v obchodním styku. Zákon o obchodních korporacích toto opouští, a to zejména s ohledem na to, že finanční asistence není obvyklým jednáním, a zavádí oproti obchodnímu zákoníku pravidlo poněkud mírnější, s možností přihlédnutí ke specifickým daného případu. Testování poskytnutí finanční asistence spravedlivými podmínkami trhu (*fair market*) se vztahuje zejména na cenu poskytnutí finanční asistence (resp. úrok) nebo její zajištění. Výčet spravedlivých podmínek je zde demonstrativní.

6.2 Písemná zpráva jednatele

Stejně jako je tomu u úpravy finanční asistence v obchodním zákoníku, i u finanční asistence dle zákona o obchodních korporacích hraje jednatel při poskytování finanční asistence významnou, dá se říci stěžejní, roli. Překládá valné hromadě zprávu popisující podmínky pro poskytnutí finanční asistence. Jedná se o dokument sloužící vnitřním potřebám společnosti, je tedy projevem obchodního vedení (oproti samotnému poskytnutí finanční asistence jakožto jednání společnosti navenek)²⁵⁶.

Obsah a forma zprávy jednatele jsou zákonem o obchodních korporacích vymezeny kogentně. Zpráva jednatele, vypracovaná podle bodu b) odst. 1 § 200 ZOK,

---

²⁵⁶ Havel, B. v Štengllová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 390

popisující věcně zdůvodnění, včetně výhod a rizik, podmínek, za jakých bude finanční asistence poskytnuta včetně zdůvodnění, proč není poskytnutí finanční asistence v konfliktu se zájmem společnosti (oproti tomu je podle obchodního zákoníku vyžadováno zdůvodnění, proč je poskytnuta finanční asistence v zájmu společnosti), musí být jednatelem zpracována s péčí řádného hospodáře. Měla by rovněž vymezit základní podmínky samotné smlouvy, nemusí však návrh smlouvy přímo obsahovat. Musí být precizní a věcně podložená. Stejně jako je tomu dnes může jednatel využít ke zpracování zprávy externisty. Nicméně i tak nese odpovědnost za jeho volbu a je povinen jeho výstup přezkoumat.

Jistá nepřesnost nebo jiná nedostatečnost zprávy jednatele nemají na finanční asistenci, resp. na platnost smlouvy o jejím poskytnutí, vliv. V takovém případě je ovšem možné, že bude jednatel odpovídat za škodu z důvodu porušení péče řádného hospodáře.

Zprávu jednatele uloží společnost bez zbytečného odkladu poté, co valná hromada finanční asistenci schválí, do sbírky listin. Zákon o obchodních korporacích tedy oproti obchodnímu zákoníku posunuje termín týkající se uložení zprávy představenstva do sbírky listin, a to až na dobu poté, co byla finanční asistence schválena valnou hromadou společnosti. Zpráva musí být k dispozici společníkům v sídle společnosti od odeslání pozvánek na valnou hromadu. Na valné hromadě musí být společníkům volně dostupná. Umístění zprávy jednatele či jednatelů na internetové stránky společnosti není u společností s ručením omezeným vyžadováno.²⁵⁷

S ohledem na uložení zprávy ve sbírce listin, jsou informace v ní obsažené dostupné i příjemci finanční asistence, jakož i věřitelům společnosti.

V souvislosti s veřejnou dostupností zprávy jednatele by její zjevná vadnost nebo

---

²⁵⁷ Oproti akciovým společnostem nemusí společnosti s ručením omezeným povinně zřizovat své internetové stránky. Podle § 7 odst. 3 ZOK „zřídí-li společnost s ručením omezeným internetové stránky, vztahuje se na ni ustanovení odstavce 2 § 7 ZOK obdobně“, přičemž v odstavci 2 je stanoveno, že „akciová společnost bez zbytečného odkladu po svém vzniku a dále průběžně uveřejňuje způsobem umožňujícím dálkový přístup, který je pro veřejnost bezplatný, a to tak, aby informace byly dostupné jednoduchým způsobem po zadání elektronické adresy, tj. „internetové stránky“, údaje, které je povinna uvádět na obchodních listinách, a další údaje stanovené tímto zákonem.“

dokonce absence mohly vést k neplatnosti smlouvy o poskytnutí finanční asistence, jelikož ani poskytovatel ani příjemce finanční asistence by v takovém případě nebyli v dobré víře, že zpráva existuje a jakou má podobu. V tomto ohledu bude bráno v potaz, zda společníci mohli takové nedostatečnosti zprávy na valné hromadě rozpoznat.²⁵⁸

6.3 Souhlas valné hromady a následky nedodržení této podmínky

O schválení finanční asistence rozhoduje dle § 190 ZOK valná hromada, a to usnesením. Podle § 170 ZOK rozhoduje valná hromada prostou většinou hlasů přítomných společníků, pokud neurčí společenská smlouva jinak. Schválení se týká poskytnutí finanční asistence, nikoliv smlouvy o jejím poskytnutí.

Ze zákona není ovšem zcela zřetelné, zda musí být poskytnutí finanční asistence u společností s ručením omezeným schváleno valnou hromadou.

Část autorského kolektivu komentáře k zákonu o obchodních korporacích (Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 390) sdílí názor, že nikoliv, jelikož zákon o obchodních korporacích přímo takovou povinnost neukládá a pouze zakládá kompetenci valné hromady pro možný střet s obchodním vedením.

Druhá část autorského kolektivu výše uvedeného komentáře k zákonu o obchodních korporacích však tvrdí, že již samotné založení kompetence valné hromady s sebou nese povinnost tuto kompetenci realizovat, a to spolu s výslovnou textací § 200 odst. 2 ZOK, podle níž se souhlas valné hromady společnosti předpokládá.

Podle Havla, B. jakožto jednoho z autorů výše uvedeného komentáře lze s ohledem na obsah vymezení kompetence valné hromady dle § 190 odst. 2 písm. k) ZOK spíše podpořit závěr, že by tato jednání vždy měla být pod povinným souhlasem valné hromady.²⁵⁹

---

²⁵⁸ Štenglová, I., Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 391.

²⁵⁹ Štenglová, I., Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 390.

Jelikož ustanovení § 200 odst. 2 ZOK souhlas valné hromady předpokládá a rovněž § 190 odst. 2 písm. k) ZOK zahrnuje do rozhodovací působnosti valné hromady společnosti s ručením omezeným rozhodování o poskytnutí finanční asistence, se i já kloním k výše uvedenému názoru Havla, B., tzn. že pro poskytnutí finanční asistence společností s ručením omezeným je souhlas valné hromady povinnou podmínkou.

V návaznosti na to by případná absence souhlasu valné hromady způsobila neplanost poskytnutí finanční asistence. Šlo by ovšem o neplatnost relativní podle § 48 ZOK.²⁶⁰ V případě společnosti s ručením omezeným postačí souhlas valné hromady následný.²⁶¹

6.4 Další podmínky pro poskytování finanční asistence u společností s ručením omezeným

Ustanovení zákona o obchodních korporacích neobsahuje v části týkající se poskytování finanční asistence podmínku, kdy finanční asistence může být poskytnuta pouze v případě, že nepřivodí společnosti bezprostředně úpadek podle zvláštního právního předpisu. Toto je možné ovšem dovodit z ustanovení § 41 ZOK ve spojení s § 40 odst. 1 ZOK, podle nichž obchodní korporace nesmí poskytovat zálohy, půjčky (myšleno zápůjčky) nebo úvěry pro účely získání jejích podílů nebo poskytovat zajištění pro tyto účely, a to ani při nabývání akcií zaměstnanci za zvýhodněných podmínek, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu, a to jak ve formě platební neschopnosti (insolvence), tak ve formě předlužení. Je tak tedy zaveden test úpadkem (zahrnující i test insolvence).²⁶²

Oproti insolvenčnímu zákonu, který používá pojem „hrozící úpadek“ užívá zákon o obchodních korporacích pojmu „přivodila úpadek“. Zákon o obchodních korporacích tak přepokládá situaci věcně užší než je ta, se kterou počítá insolvenční zákon. Zatímco hrozící úpadek reaguje na hypotetickou možnost rizika insolvence,

---

²⁶⁰ Ustanovení § 48 ZOK zní: „Právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné; této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo.“

²⁶¹ Opačně je tomu v případě poskytnutí finanční asistence akciovou společností, kdy se vyžaduje souhlas předchozí.

²⁶² Úpadkem se zde rozumí jak platební neschopnost obchodní korporace ve smyslu § 3 odst. 1 a 2 insolvenčního zákona, tak její předlužení ve smyslu § 3 odst. 3 insolvenčního zákona.

vztahuje se § 40 ZOK rozdílně od § 3 odst. 4 insolvenčního zákona na reálný úpadek, ne tedy pouze na jeho budoucí hrozbu. Finanční asistenci tedy není možné poskytnout, pokud by se v jejím důsledku dostala společnost do úpadku anebo do bezprostředního ohrožení úpadkem. Zhodnocení tohoto stavu musí provést statutární orgán společnosti s ohledem na svoji povinnost jednat s péčí řádného hospodáře.²⁶³

Oproti současné úpravě obsažené v obchodním zákoníku neobsahuje § 200 ZOK podmínku pro poskytnutí finanční asistence - aby společnost nevykazovala neuhrazené ztráty.

Oproti úpravě finanční asistence u akciových společností neobsahuje úprava finanční asistence u společností s ručením omezeným povinnost tvorby zvláštního rezervního fondu. Ochrana základního kapitálu jakožto původní důvod k dřívějšímu zákazu finanční asistence není úpravou této materie u společností s ručením omezeným sledována. Zákon o obchodních korporacích totiž nově nepředepisuje u společností s ručením omezeným ani povinnost tvorby rezervního fondu.

6.5 Výjimky z aplikace ustanovení o finanční asistenci u společností s ručením omezeným

Obdobně jako je tomu podle současné úpravy se při poskytování finanční asistence podle § 200 odst. 3 ZOK výše uvedená pravidla nevztahují na finanční instituce podle jiného zákona upravujícího činnost bank²⁶⁴, pokud je poskytována v obvyklých mezích jejich hlavní činnosti. Měřítka obvyklosti bude hodnoceno jak dle zákona o bankách, tak pravidly obsahujícími povinnost obezřetnosti.

Oproti současné úpravě a s ohledem na změnu v úpravě výše základního kapitálu u společností s ručením omezením, chybí podmínka nesnížení jejich vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona

---

²⁶³ Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 106. Srov. taktéž blok A, část IV, kapitulu 18.2.1.2.

²⁶⁴ Tj. § 17a odst. 2 zákona o bankách, který zní: „Finanční institucí se pro účely tohoto zákona rozumí osoba, která není bankou ani zahraniční bankou, a která jako svou rozhodující či podstatnou činnost nabývá nebo drží podíly na právnických osobách nebo jako svou rozhodující či podstatnou činnost provádí některou z činností uvedených v § 1 odst. 1 a 3 tohoto zákona, a dále investiční společnost, investiční fond, penzijní společnost, penzijní fond, pojišťovna a zajišťovna, které vykonávají činnosti podle zvláštních zákonů, to vše včetně zahraničních osob s obdobnou náplní činnosti.“

a stanov rozdělit mezi společníky.

7. Finanční asistence u akciových společností podle zákona o obchodních korporacích

Právní úprava finanční asistence pro akciové společnosti v zákoně o obchodních korporacích je obdobná úpravě této materie v obchodním zákoníku. Možnost poskytnout finanční asistenci ponechává na úpravě ve stanovách akciové společnosti. Tedy stejně jako je tomu dnes, aby mohla být finanční asistence poskytnuta, musí ji stanovy dovolit. K rozhodnutí o změně stanov dovolující poskytnutí finanční asistence může dojít na stejné valné hromadě, která rozhoduje o samotném poskytnutí finanční asistence.

Dle § 311 ZOK může akciová společnost finanční asistenci poskytnout, pokud jsou kumulativně splněny následující podmínky:

- a) finanční asistence je poskytnuta za spravedlivých podmínek trhu, zejména pokud jde o úročení nebo zajištění finanční asistence ve prospěch společnosti,
- b) představenstvo řádně prošetří finanční způsobilost osoby, které je finanční asistence poskytována,
- c) poskytnutí finanční asistence předem schválí valná hromada, a to na základě zprávy představenstva podle písmene d); k přijetí rozhodnutí je potřebný souhlas alespoň dvou třetin hlasů přítomných akcionářů,
- d) představenstvo vypracuje písemnou zprávu, ve které musí poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodnit, včetně uvedení výhod a rizik z toho pro společnost plynoucích; dále uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, včetně ceny, za kterou budou akcie příjemcem finanční asistence získány; uvede závěry prošetření finanční způsobilosti podle písmene b) výše; a zdůvodní, proč je poskytnutí finanční asistence v zájmu společnosti; jsou-li za pomoci finanční asistence získávány akcie od společnosti finanční asistenci poskytující, musí být cena, za kterou budou tyto akcie získány, přiměřená,
- e) poskytnutí finanční asistence nezpůsobí snížení vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona o obchodních korporacích nebo stanov rozdělit mezi akcionáře, s přihlédnutím k případnému snížení vlastního kapitálu, k němuž může dojít, pokud společnost nebo jiná osoba na její účet nabývá její akcie,
- f) společnost vytvoří ve výši poskytnuté finanční asistence zvláštní rezervní fond;

přičemž se přiměřeně použije ustanovení § 317 ZOK, tzn. že na vytvoření nebo doplnění zvláštního rezervního fondu může společnost použít nerozdělený zisk nebo jiné fondy, které může použít podle svého uvážení.

Výše uvedené podmínky pro poskytnutí finanční asistence musí být splněny kumulativně.

7.1 Poskytnutí finanční asistence za spravedlivých podmínek trhu

Podle bodu a) výše může být finanční asistence poskytnuta za spravedlivých podmínek trhu. V současné době účinný obchodní zákoník hovoří jak u akciových společností, tak u společností s ručením omezeným, o povinnosti zachování podmínek obvyklých v obchodním styku. Ke spravedlivým podmínkám trhu srov. výklad v bloku B, část IV, kapitola 6.1.

7.2 Písemná zpráva představenstva

Písemná zpráva představenstva musí obsahovat položky vypočtené pod písmenem d) § 311 ZOK. Oproti zprávě jednatele u společností s ručením omezeným, musí být tato zpráva detailnější. Jsou-li za pomoci finanční asistence získávány akcie od společnosti finanční asistenci poskytující, musí být i dle zákona o obchodních korporacích cena, za kterou budou tyto akcie získány, přiměřená. Cena musí být vymezena přesně. Součástí zprávy jsou i relevantní výstupy z prošetření finanční způsobilosti příjemce finanční asistence podle písmena b) § 311 ZOK. Představenstvo samozřejmě přezkoumává i to, zda byly dodrženy spravedlivé podmínky trhu a své závěry ve zprávě uvede. S ohledem na cenu se tak musí vzít v potaz např. reálnou hodnotu společnosti či likviditu jejích akcií na trhu.²⁶⁵

K vypracování zprávy může představenstvo i zde využít služeb externisty. Za jeho volbu a výstup však samo odpovídá. Výstup musí posoudit dle pravidel jednání s péčí řádného hospodáře.

Zpráva se vyhotovuje jednak pro valnou hromadu, resp. akcionáře společnosti, jednak též pro věřitele, příjemce finanční asistence a pro veřejnost. Z toho důvodu

---

²⁶⁵ Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 504.

zprávu představenstva uloží společnost bez zbytečného odkladu poté, co valná hromada finanční asistenci schválila, do sbírky listin. Zpráva musí být k dispozici akcionářům v sídle společnosti, a to již ode dne svolání valné hromady, která má finanční asistenci schválit. U akciových společností je oproti úpravě finanční asistence pro společnosti s ručením omezeným (a rovněž oproti úpravě obsažené v obchodním zákoníku), zavedeno pravidlo, že zpráva musí být ode dne svolání valné hromady umístěna na internetových stránkách společnosti²⁶⁶. Rovněž musí být dostupná akcionářům na valné hromadě, jež má poskytnutí finanční asistence schválit. Zákon o obchodních korporacích tedy i zde u akciových společností posunuje oproti obchodnímu zákoníku termín uložení zprávy představenstva do sbírky listin až na dobu poté, co byla finanční asistence schválena valnou hromadou společnosti. Dostupností na valné hromadě společnosti nemusí být myšlena pouze fyzická dostupnost zprávy, nýbrž postačí, že bude přístupná na internetových stránkách.

Ke zjevné vadnosti či dokonce absenci zprávy představenstva srov. blok B, část IV, kapitolu 6.2.

7.3 Souhlas valné hromady a následky nedodržení této podmínky

Finanční asistence může být u akciových společností poskytnuta pouze s předchozím souhlasem valné hromady. K přijetí rozhodnutí je potřeba minimálně dvoutřetinová většina hlasů přítomných akcionářů.

Tato úprava je tedy rozdílná oproti souhlasu valné hromady s poskytnutím finanční asistence u společností s ručením omezeným (srov. výše výklad v bloku B, části IV, kapitole 6.3).

Stejně jako u společností s ručením omezeným se však jedná o souhlas s poskytnutím finanční asistence, nikoliv se smlouvou. Smlouva však musí usnesení valné hromady zohledňovat.

---

²⁶⁶ Podle § 7 odst. 2 ZOK zřizuje akciová společnost bez zbytečného odkladu po svém vzniku své internetové stránky.

V případě absence souhlasu valné hromady se aplikuje ustanovení § 48 ZOK²⁶⁷ o relativní neplatnost.

Obdobně jako je tomu dnes i dle zákona o obchodních korporacích není možné schválit poskytnutí finanční asistence náhradní valnou hromadou, a to z důvodu požadavku na vyšší kvorum, jakožto *lex specialis* k obecnému ustanovení. Zákon o obchodních korporacích nevylučuje, aby na valné hromadě hlasoval i akcionář, jenž je adresátem finanční asistence, popř. obdobně, když bude finanční asistence poskytována ovládané osobě akcionáře²⁶⁸.

Z textace ustanovení § 311 ZOK nelze jednoznačně dovodit, že by valná hromada nemohla schválit poskytnutí finanční asistence i bez předložení zprávy představenstva v případě, že všichni akcionáři si sami utvořili svůj názor a byly splněny i ostatní požadavky zákona o obchodních korporacích. Zpráva má podle tohoto názoru pouze informační charakter.

Odlišným názorem ovšem je, že poskytnutí finanční asistence je podmíněno vypracováním zprávy představenstva, tzn. že valná hromada nemůže její poskytnutí bez zprávy schválit.²⁶⁹

První z uvedených názorů ovšem podporuje argument, že valná hromada může rozhodnout o poskytnutí finanční asistence i v rozporu se závěry zprávy představenstva, pokud ovšem byly dodrženy další podmínky stanovené v ustanovení § 311 ZOK.

V případě neexistence zprávy, pokud budou všechny ostatní podmínky splněny, bude na posouzení soudu, zda vyslovit neplatnost usnesení o poskytnutí finanční asistence. Bude přitom brát zřejmě do úvahy ustanovení § 260 odst. 1 NOZ, podle něhož soud

---

²⁶⁷ Ustanovení § 48 ZOK zní: „Právní jednání, k němuž nedal souhlas nejvyšší orgán obchodní korporace v případech vyžadovaných zákonem, je neplatné; této neplatnosti se lze dovolat do šesti měsíců ode dne, kdy se o neplatnosti oprávněná osoba dozvěděla nebo dozvědět měla a mohla, nejdéle však do deseti let od dne, kdy k takovému jednání došlo.“

²⁶⁸ V této situaci není však vyloučen postih pro porušení loajality vůči společnosti a poškození společnosti.

²⁶⁹ Viz názory zastávané různými částmi autorského kolektivu - Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 504.

neplatnost rozhodnutí nevysloví, došlo-li k porušení zákona nebo stanov, aniž to mělo závažné právní následky, a je-li v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit.²⁷⁰ (Viz. taktéž argument v bloku B, části IV, kapitole 6.2.)

7.4 Další podmínky pro poskytování finanční asistence u akciových společností

Ustanovení zákona o obchodních korporacích neobsahuje v části týkající se poskytování finanční asistence podmínku, kdy finanční asistence může být poskytnuta pouze, když nepřivede společnosti úpadek podle zvláštního právního předpisu. Rovněž zde je tuto podmínku možné dovodit z ustanovení § 41 ZOK ve spojení s § 40 odst. 1 ZOK - obchodní korporace nesmí poskytovat zálohy, půjčky (resp. zápůjčky) nebo úvěry pro účely získání jejich podílů nebo poskytovat zajištění pro tyto účely, a to ani při nabývání akcií zaměstnanci za zvýhodněných podmínek, pokud by si tím přivodila úpadek podle jiného právního předpisu. Obchodní zákoník v tomto případě v souvislosti s úpadkem ovšem obsahuje navíc slovo „bezprostředně“, tzn. že jednou z podmínek podle obchodního zákoníku je, že finanční asistence nepřivede společnosti bezprostředně úpadek podle zvláštního právního předpisu.²⁷¹

U podmínky stanovené pod písmenem b) – to jest prošetření finanční způsobilosti osoby, jíž má být finanční asistence poskytnuta, bylo v nové úpravě pouze zdůrazněno, aby se jednalo o řádné prošetření. Prošetření provádí představenstvo společnosti. Především se tak děje pro utvrzení se o návratnosti plnění. S absencí takového prošetření není, co se týče samotného poskytnutí finanční asistence nebo rozhodnutí valné hromady, spojen žádný následek. Pokud k prošetření nedojde, odpovídá představenstvo za to, že nejednalo s péčí řádného hospodáře.

Pod písmenem e) § 311 ZOK je zařazena podmínka, že se vlastní kapitál společnosti poskytující finanční asistenci nesmí snížit pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona o obchodních korporacích nebo stanov rozdělit

---

²⁷⁰ Opačný názor je vysloven v Dědič, J., Skálová, J., Hlaváč, J. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (2. část). Praha: Obchodněprávní Revue č. 11/2009, str. 314 – 315.

²⁷¹ Srov. blok B, část IV, kapitolu 6.4.

mezi akcionáře, s přihlédnutím k případnému snížení vlastního kapitálu, k němuž může dojít, pokud společnost nebo jiná osoba na její účet nabývá její akcie.

Podle písmena f) § 311 ZOK vytvoří společnost, stejně jako je tomu v obchodním zákoníku, ve výši poskytnuté finanční asistence zvláštní rezervní fond, na což může společnost použít podle § 317 ZOK nerozdělený zisk nebo jiné fondy, které může použít podle svého uvážení. Výší finanční asistence se rozumí částka, kterou společnost poskytla. Příslušenství se sem nezapočítává. Rezervní fond nemusí být udržován poté, co již společnost finanční asistenci neposkytuje.

7.5 Přezkum zprávy představenstva obecně uznávaným nezávislým odborníkem

Podle § 313 ZOK, pokud má být finanční asistence poskytnuta člena představenstva, osobě společnost ovládající, člena jejího statutárního orgánu nebo osobě, která jedná se společností nebo s kteroukoli z výše uvedených osob ve shodě, nebo osobě, která jedná vlastním jménem, ale na účet výše uvedených osob, přezkoumá zprávu podle § 311 písm. d) ZOK na společnosti a těchto osobách obecně uznávaný nezávislý odborník určený dozorčí radou. Ve své písemné zprávě zhodnotí správnost písemné zprávy představenstva a výslovně se vyjádří k tomu, zda poskytnutí finanční asistence není v rozporu se zájmy společnosti; ustanovení § 312 ZOK se použije obdobně.

Případy, kdy je nutné, aby byla zpráva představenstva přezkoumána nezávislým odborníkem určeným dozorčí radou, zůstávají ve vztahu k současné právní úpravě obdobné. Navíc je zde pouze případ, kdy má být finanční asistence poskytnuta osobě, která jedná vlastním jménem, ale na účet výše uvedených osob.

Tento odborník nemusí být znalcem; musí to být však osoba, jež je obecně odborně uznávaná. Odborník nemusí být vybírán vždy jednotlivě ke každému konkrétnímu případu. Může být tzv. předvybrán a předem schválen. Odpovědnost za volbu odborníka nese dozorčí rada společnosti, která následně spolu s akcionáři zhodnotí jeho kvalitu a výstupy.

Zpráva odborníka musí obsahovat vyjádření, zda poskytnutí finanční asistence není v rozporu se zájmy společnosti. Musí být konkrétní, aby ji bylo možné přezkoumat.

S ohledem na to, že zájmy společnosti nemusí být odborníkovi zcela známy, je nutné, aby zprávu objektivizoval.

Obdobně jako je tomu u zprávy představenstva, i zde je v případě absence či zjevné vadnosti zprávy odborníka na posouzení konkrétního případu, zda bude mít toto vliv na platnost usnesení valné hromady. I zde se bude aplikovat § 260 NOZ²⁷².

Zjištění nezávislého odborníka o tom, zda poskytnutí finanční asistence není v rozporu se zájmy společnosti, jakož i zhodnocení správnosti zprávy představenstva, musí být, obdobně jako zpráva představenstva, k dispozici akcionářům v sídle společnosti a na internetových stránkách, a to ode dne svolání valné hromady. Do sbírky listin se zpráva uloží bez zbytečného odkladu poté, co valná hromada finanční asistenci schválí.

7.6 Výjimky z aplikace ustanovení o finanční asistenci u akciových společnostech

Ustanovení § 311 písm. a) až d) a § 312 ZOK se nepoužijí na nabývání vlastních akcií zaměstnanci společnosti a rovněž nově i na nabývání vlastních akcií pro zaměstnance jí ovládaných společností. I v těchto případech však nesmí dojít ke snížení základního kapitálu pod zákonem stanovené minimum (písmeno e) § 311 ZOK). Rovněž je zachována podmínka vytvoření zvláštního rezervního fondu, jakož i to, že si poskytnutím finanční asistence společnost nepřivodí úpadek. K rozdělení akcií mezi zaměstnance musí dojít ve lhůtě jednoho roku ode dne jejich nabytí.²⁷³ Kromě na akcie se toto ustanovení vztahuje rovněž na obligace nahrazující akcie, které nebyly dosud vydány. Pravidla zde obsažená se vztahují i na ty zaměstnance, kteří odešli do důchodu.²⁷⁴

Další výjimkou jsou banky a finanční instituce, pokud je jimi finanční asistence

---

²⁷² Ustanovení § 260 NOZ zní: „(1) Soud neplatnost rozhodnutí nevysloví, došlo-li k porušení zákona nebo stanov, aniž to mělo závažné právní následky, a je-li v zájmu spolku hodném právní ochrany neplatnost rozhodnutí nevyslovit. (2) Soud neplatnost rozhodnutí nevysloví ani tehdy, bylo-li by tím podstatně zasaženo do práva třetí osoby nabytého v dobré víře.“

²⁷³ Pravidla pro nabývání vlastních akcií zaměstnanci společnosti jsou upravena v § 258 ZOK. Úprava, jež umožňuje zaměstnancům nabývat vlastní akcie společnosti či společností s ní propojených za zvýhodněných podmínek, zainteresovává zaměstnance na dobrých hospodářských výsledcích společnosti, a zvyšování tržní ceny a likvidity akcií společnosti na regulovaných trzích.

²⁷⁴ Havel, B. v Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 106.

poskytována v obvyklých mezích jejich hlavní činnosti a zaručena ochrana jejího vlastního kapitálu. Obvyklost se váže na obvyklost činnosti poskytovatele finanční asistence. Ochrana vlastního kapitálu společnosti spočívá v tom, že poskytnutí finanční asistence nesmí způsobit snížení jejich vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle zákona o obchodních korporacích a stanov rozdělit mezi akcionáře, s přihlédnutím k případnému snížení vlastního kapitálu, k němuž může dojít, pokud společnost nebo jiná osoba na její účet nabývá její akcie.

Rozdíl oproti úpravě v obchodním zákoníku zde spočívá v tom, že zákon o obchodních korporacích vyžaduje i zde vypracování zprávy představenstvem společnosti. Dle nové úpravy bude v těchto případech aplikovatelné i ustanovení o přezkoumání zprávy představenstva obecně uznávaným nezávislým odborníkem v případech uvedených v zákoně o obchodních korporacích, s tou výjimkou, že toto není třeba zpřístupňovat v sídle společnosti ani na jejích internetových stránkách, a ani ukládat do sbírky listin.

Podle § 318 ZOK se oddíl zákona o obchodních korporacích upravující rovněž finanční asistenci obdobně použije také na upisování, nabývání a zastavování akcií ovládající osoby ovládanou osobou

8. Finanční asistence u družstev

Účinností zákona o obchodních korporacích budou některá pravidla pro poskytování finanční asistence aplikovatelná i na družstva. Zákon o obchodních korporacích tak stanoví v § 608 – 609. Pokud statuty družstva neurčí další podmínky, může družstvo poskytnout finanční asistenci, jestliže je poskytnuta za spravedlivých podmínek a představenstvo vypracuje písemnou zprávu, ve které poskytnutí finanční asistence věcně zdůvodní včetně uvedení výhod a rizik z toho pro družstvo plynoucích, uvede podmínky, za jakých bude finanční asistence poskytnuta, a zdůvodní, proč poskytnutí finanční asistence není v konfliktu se zájmem družstva. Dle § 40 odst. 1 ZOK ve spojení s § 41 ZOK nesmí družstvo finanční asistenci poskytnout, pokud by si tím přivodilo

úpadek dle insolvenčního zákona²⁷⁵.

Zprávu uloží družstvo do sbírky listin bez zbytečného odkladu poté, co poskytnutí finanční asistence schválí členská schůze. Zpráva musí být k nahlédnutí členům družstva v sídle družstva od svolání členské schůze a musí být na této členské schůzi všem členům volně dostupná.

Smyslem této úpravy je zamezit účelovému zneužívání majetku družstva představenstvem, popř. managementem družstva k neprospěchu dosavadních členů.²⁷⁶

O schválení poskytnutí finanční asistence rozhoduje členská schůze družstva, přičemž každý člen má 1 hlas. Pokud rozhoduje členská schůze o schválení poskytnutí finanční asistence ve vztahu ke členu družstva, nemůže tento člen na členské schůzi vykonávat své hlasovací právo.

I zde se pravidla o poskytování finanční asistence nevztahují na banky a finanční instituce, pokud je tato poskytována v obvyklých mezích jejich hlavní činnosti a jestliže nezpůsobí snížení jejich vlastního kapitálu pod upsaný základní kapitál zvýšený o fondy, které nelze podle tohoto zákona nebo stanov rozdělit mezi družstevníky.

V dalším srov. kapitoly týkající se poskytování finanční asistence u společností s ručením omezeným a u akciových společností.

9. Srovnání právní úpravy finanční asistence v zákoně o obchodních korporacích s právní úpravou EU

Jak již bylo výše zmíněno, aplikuje Druhá směrnice ustanovení o finanční asistenci pouze na akciové společnosti. Používá pojmu finanční pomoc. Nicméně stejně jako v obchodním zákoníku, je i v zákoně o obchodních korporacích finanční asistence

---

²⁷⁵ Ustanovení § 3 odst. 1 insolvenčního zákona zní: "Dlužník je v úpadku, jestliže má: a) více věřitelů a b) peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a c) tyto závazky není schopen plnit (dále jen "platební neschopnost")."

²⁷⁶ Cileček, F. v Štenglová, I., Havel, B., Cileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013, str. 840.

upravena zvlášť i pro společnost s ručením omezeným, i když s užšími podmínkami oproti podmínkám aplikovatelným na společnost akciovou. Navíc k tomu zákon o obchodních korporacích nově upravuje finanční asistenci i pro družstva.

Pokud se jedná o úpravu finanční asistence pro akciové společnosti v zákoně o obchodních korporacích, rozdílem oproti Druhé směrnici je, mimo jiné to, že zákon o obchodních korporacích je aplikován pouze na přímou finanční asistenci či pomoc, kdežto úprava ve Druhé směrnici zahrnuje finanční pomoc přímou i nepřímou.

Oproti zákonu o obchodních korporacích nevyžaduje Druhá směrnice vytvoření zvláštního rezervního fondu. Pokud jsou za pomoci finanční asistence získávány akcie od společnosti finanční asistenci poskytující, musí být cena podle zákona o obchodních korporacích přiměřená, kdežto dle Druhé směrnice spravedlivá.²⁷⁷

Druhá směrnice výslovně stanoví, že tyto transakce probíhají na odpovědnost správního nebo řídicího orgánu. Z české právní úpravy to nicméně vyplývá také.

Pokud se jedná o písemnou zprávu představenstva společnosti a její uložení do sbírky listin, ve Druhé směrnici není blíže specifikováno časové hledisko uložení této zprávy do sbírky listin, resp. slovy Druhé směrnice – předložení zprávy rejstříku za účelem zveřejnění dle článku 3 směrnice 68/151/EHS. Druhá směrnice ani neobsahuje úpravu týkající se dostupnosti zprávy v sídle společnosti či jejího umístění na internetových stránkách.

Ohledně podmínky nesnížení vlastního kapitálu pod zákonem stanovené hodnoty (§ 311 písm. e) ZOK) Druhá směrnice stanoví, že celková finanční podpora poskytnutá třetím osobám nesmí mít v žádném okamžiku za následek snížení čistého obchodního jmění pod částku uvedenou v článku 15 odst. 1 písm. a) a b)²⁷⁸, i s přihlédnutím k případnému snížení čistého obchodního jmění, k němuž může dojít, když společnost nebo jiná osoba

---

²⁷⁷ Srov. výklad slov „přiměřená“ a „spravedlivá“ v bloku A, části IV, kapitole 18.3.1.6.

²⁷⁸ Čl. 15 odst. 1 písm. a) a b) Druhé směrnice zní:“(a) S výjimkou případů snížení upsaného základního kapitálu nesmí dojít k rozdělení akcionářům, pokud se ke dni skončení posledního účetního období čisté obchodní jmění vyplývající z roční účetní závěrky společnosti nebo čisté obchodní jmění po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nelze podle právních předpisů nebo stanov rozdělit. b) Výše upsaného základního kapitálu uvedená v písmenu a) se snižuje o výši upsaného dosud nesplaceného základního kapitálu, pokud tento není dosud zúčtován v aktivech uvedených v rozvaze.“

na její účet nabývá akcie této společnosti podle článku 19 odst. 1 Druhé směrnice²⁷⁹. Společnost v takovém případě zahrne do pasiv v rozvaze nerozdělitelnou rezervu ve výši celkové finanční podpory.

Ustanovení § 313 ZOK obsahuje oproti Druhé směrnici přímo ve výčtu osob, u nichž je v případě, že je jim poskytována ze strany společnosti finanční asistence, vyžadováno přezkoumání zprávy představenstva obecně uznávaným odborníkem určeným dozorčí radou společnosti, osobu, která jedná se společností nebo s některou zde uvedenou osobou ve shodě. Navíc Druhá směrnice stanoví pouze rámcově, že členské státy mají zajistit přiměřenými ochrannými opatřeními, aby se dané transakce nedostávaly do střetu s nejlepšími zájmy společnosti. Český zákonodárce v návaznosti na to zavedl povinnost přezkoumání zprávy představenstva obecně uznávaným nezávislým odborníkem, kterého určí dozorčí rada společnosti.

Pokud se jedná o schválení finanční asistence valnou hromadou společnosti, Druhá směrnice stanoví schválení alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů spojených se zastoupenými cennými papíry nebo zastoupeným upsaným základním kapitálem. Nicméně dává možnost, které ovšem český zákonodárce nevyužil, že v případě, kdy je zastoupena alespoň polovina upsaného základního kapitálu, postačí prostá většina hlasů.

---

²⁷⁹ Čl. 19 odst. 1 Druhé směrnice, ve znění novely Druhé směrnice, zní: „Aniž je dotčena zásada rovného zacházení pro všechny akcionáře, kteří se nacházejí ve stejném postavení, směrnice Evropského parlamentu a Rady 2003/6/ES ze dne 28. ledna 2003 o obchodování zasnážených osob a manipulaci s trhem (zneužívání trhu), mohou členské státy umožnit, aby společnost nabývala vlastní akcie přímo nebo prostřednictvím osoby jednající vlastním jménem, avšak na účet této společnosti. Pokud je toto nabývání umožněno, stanoví pro ně členské státy alespoň tyto podmínky: a) nabytí povolila valná hromada, která stanoví podrobnosti tohoto nabytí, a zejména nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, dobu, na kterou může společnost akcie nabýt, jejíž maximální délku určí vnitrostátní právní předpisy, a která nesmí být delší než pět let, a při nabytí za úplaty rovněž nejvyšší a nejnižší protiplnění. Členové správních nebo řídicích orgánů se ujistí, že jsou v okamžiku povoleného nabytí splněny podmínky uvedené v písmenech b) a c); b) nabytí akcií, včetně akcií, které společnost nabyla dříve a které stále drží, a akcií nabytých osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nesmí mít za následek snížení čistého obchodního jmění pod částku uvedenou v článku 15 odst. 1 písm. a) a b); c) transakce se může týkat pouze zcela splacených akcií.

Členské státy mohou navíc podřídit nabývání ve smyslu prvního pododstavce splnění kterékoliv z těchto podmínek: i) jmenovitá hodnota nabytých akcií, včetně akcií, které společnost nabyla již dříve a které stále drží, a akcií nabytých osobou jednající vlastním jménem, avšak na účet společnosti, nebo nemají-li uvedené akcie jmenovitou hodnotu, jejich zúčtovatelná pari hodnota nesmí překročit hranici, kterou stanoví členský stát. Tato hranice nesmí být nižší než 10 % upsaného základního kapitálu, ii) povolení společnosti nabýt vlastní akcie ve smyslu prvního pododstavce, nejvyšší počet akcií, které může společnost nabýt, doba, na kterou může společnost akcie nabýt, a nejvyšší či nejnižší protiplnění jsou určeny ve stanovách nebo v zakládací listině společnosti, iii) společnost splňuje odpovídající požadavky na podávání zpráv a oznámení, iv) od určitých společností, určených členskými státy, lze požadovat, aby zrušily nabytí akcií, za předpokladu, že částka rovná jmenovité hodnotě zrušených akcií musí být zahrnuta do rezerv, jež nemohou být rozděleny akcionářům, s výjimkou případu snížení upsaného základního kapitálu. Tyto rezervy lze použít pouze za účelem zvýšení upsaného základního kapitálu kapitalizací rezerv, v) nabytí se nedotkne uspokojování nároků věřitelů.“

Taktéž v ustanovení o výjimkách aplikace ustanovení o finanční asistenci týkajícího se zaměstnanců společnosti je textace rozdílná, když Druhá směrnice stanoví tuto výjimku výslovně i pro nabývání akcií zaměstnanci nebo pro zaměstnance společnosti dané nebo společností s ní spojených. Zákon o obchodních korporacích stanoví nabytí vlastních akcií pouze zaměstnanci společnosti nebo akcií pro zaměstnance jí ovládaných společností. Navíc nová česká právní úprava zde vyžaduje vytvoření zvláštního rezervního fondu ve výši poskytnuté finanční asistence.

Co se týče výjimky týkající se bank a jiných finančních institucí, Druhá směrnice obecně stanoví, že daná pravidla poskytování finanční asistence se na ně nevztahují, pokud jde o jejich běžné obchody, nicméně nesmí způsobit snížení čistého obchodního jmění pod částku stanovenou v článku 15 odst. 1 písm. a)²⁸⁰. Druhá směrnice však v těchto případech nevyžaduje, jak tomu činí zákon o obchodních korporacích, vypracování zprávy představenstva, resp. správního nebo řídicího orgánu.

Podle odstavce 3 článku 23 Druhé směrnice se odstavec 1 tohoto článku nepoužije na obchody s cílem nabýt akcie podle čl. 20 odst. 1 písm. h) Druhé směrnice.²⁸¹

C) OCHRANA AKCIONÁŘŮ V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

Tento oddíl se zaměřuje na právní úpravu ochrany akcionářů vzhledem k výše uvedené materii, tj. materii upravené § 196a obch. zák., 193 odst. 2 obch. zák. a finanční asistenci, v některých zahraničních právních řádech.

---

²⁸⁰ Čl. 15 odst. 1 písm. a) Druhé směrnice zní: „S výjimkou případů snížení upsaného základního kapitálu nesmí dojít k rozdělení akcionářům, pokud se ke dni skončení posledního účetního období čisté obchodní jmění vyplývající z roční účetní závěrky společnosti nebo čisté obchodní jmění po tomto rozdělení sníží pod výši upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nelze podle právních předpisů nebo stanov rozdělit.“

²⁸¹ Čl. 20 odst. 1 písm. h) zní: „akcie zcela splacené, vydané investiční společností s fixním kapitálem podle čl. 15 odst. 4 druhého pododstavce a nabyté na žádost investorů touto společností nebo společností s ní spojenou. Použije se čl. 15 odst. 4 písm. a). Tato nabytí nesmí způsobit snížení čistého obchodního jmění pod částku upsaného základního kapitálu zvýšenou o rezervy, které nemohou být podle právních předpisů rozděleny.“

I. PRÁVNÍ ÚPRAVA MATERIE OBSAŽENÉ V § 196A OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

1. Německá právní úprava

Německá právní úprava poskytování úvěrů spřízněným osobám je obsažena v § 89 německého zákona o akciových společnostech. Podle prvního odstavce tohoto paragrafu může společnost poskytnout úvěr členu představenstva pouze na základě rozhodnutí dozorčí rady. Rozhodnutí dozorčí rady může povolovat pouze určitou konkrétní úvěrovou transakci nebo určitý typ úvěrových transakcí, přičemž dané rozhodnutí nesmí být učiněno více než tři měsíce předem. Rozhodnutí musí rovněž stanovit úrokovou sazbu a podmínky splacení úvěru. Za poskytnutí úvěru se taktéž považuje povolení výplaty odměny za výkon funkce člena představenstva, včetně povolení výplaty záloh na tuto odměnu. Výše uvedené se ovšem nevztahuje na úvěry, jež nepřesahují hodnotu měsíčního platu člena představenstva.

Podle odstavce 2 § 89 německého zákona o akciových společnostech může společnost poskytnout úvěr jejím prokuristům a osobám oprávněným za společnost jednat či podepisovat s oprávněním jednat za společnost v celém rozsahu jejího předmětu podnikání (*general managers*) jen se souhlasem dozorčí rady. Souhlas dozorčí rada ovládající společnosti je taktéž podmínkou poskytnutí úvěru osobou ovládající danou společnost zástupcům ovládané společnosti, jejím prokuristům nebo osobám oprávněným za společnost jednat či podepisovat s oprávněním jednat za společnost v celém rozsahu předmětu podnikání ovládaného podniku (*general managers*). Ovládaná společnost může poskytnout úvěr zástupcům, prokuristům nebo osobám oprávněným za společnost jednat/podepisovat s oprávněním jednat za společnost v celém rozsahu předmětu podnikání kontrolujícího podniku (*general managers*) opět jen v případě udělení souhlasu dozorčí radou ovládající společnosti. I zde platí, že rozhodnutí dozorčí rady může povolovat pouze určitou konkrétní úvěrovou transakci nebo určitý typ úvěrových transakcí, přičemž dané rozhodnutí nesmí být učiněno více než tři měsíce předem. Rozhodnutí musí rovněž stanovit úrokovou sazbu a podmínky splacení úvěru. Ohledně povolení výplaty odměny za výkon funkce, včetně povolení výplaty záloh na tuto odměnu, platí výše uvedené.

Odstavec 2 § 89 německého zákona o akciových společnostech se použije přiměřeně i na poskytnutí úvěru manželovi, druhovi nebo dítěti člena představenstva společnosti, jiného zástupce společnosti, prokuristy nebo osoby oprávněné za společnost jednat či podepisovat s oprávněním jednat za společnost v celém rozsahu jejího předmětu podnikání (*general managers*). Použije se i na poskytnutí úvěru třetí osobě jednající na účet výše uvedených osob nebo jednající na účet člena představenstva společnosti, jiného zástupce společnosti, prokuristy nebo osoby oprávněné za společnost jednat či podepisovat s oprávněním jednat za společnost v celém rozsahu jejího předmětu podnikání (*general manager*) (§ 89 odst. 3 německého zákona o akciových společnostech).

Souhlas dozorčí rady společnosti je třeba získat i v případě, kdy člen představenstva společnosti, jiný zástupce společnosti, prokurista nebo osoba oprávněná za společnost jednat či podepisovat s oprávněním jednat za společnost v celém rozsahu jejího předmětu podnikání (*general manager*) je zároveň zákonným zástupcem nebo členem dozorčí rady jiné právnické osoby nebo partnerem v osobní společnosti, a tato společnost zamýšlí této osobě nebo osobní společnosti poskytnout úvěr; odstavec 1 věty 2 a 3 se použijí na tyto vztahy přiměřeně. Výše uvedené se nevztahuje na případy, kdy právnická osoba nebo osobní společnost jsou spřízněnými osobami společnosti nebo pokud je úvěr poskytnut na zaplacení dodávky zboží dodaného ze strany společnosti této právnické osobě nebo osobní společnosti (§ 89 odst. 4 německého zákona o akciových společnostech).

Jestliže je úvěr poskytnut v rozporu s výše uvedeným, a pokud dozorčí rada ani následně neudělí svůj souhlas, musí být úvěr bez ohledu na jakékoliv jiné dohody okamžitě splacen.

Jestliže je společnost úvěrovou institucí nebo institucí poskytující finanční služby, na které se aplikuje německý zákon o bankách (§ 15), použijí se namísto ustanovení § 89 ustanovení německého zákona o bankách.²⁸²

Materie upravená v § 196a odst. 3 obch. zák. je pak obsažena v § 52 německého zákona o akciových společnostech. Zde je stanoveno, že smlouvy uzavřené společností, které

---

²⁸² Kropff, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz (§§ 76 - 117 AktG, mitbestG, § 76 BetrVG 1952. München: C.H. Beck, 2004, str. 363 – 364.

směřují k získání existujícího nebo budoucího zařízení nebo jiného majetku za úplatu přesahující jednu desetinu základního kapitálu a které jsou uzavřeny do dvou let ode dne zápisu společnosti do obchodního rejstříku, nabývají účinnosti pouze na základě souhlasu akcionářů společnosti a registrací takových smluv v obchodním rejstříku. V případě absence takového souhlasu nebo registrace bude daná transakce považována za neúčinnou. Pokud není stanovena jiná forma, musí mít výše uvedená smlouva písemnou formu a musí být řádně podepsána. Ode dne datování pozvánky na valnou hromadu musí být smlouva zpřístupněna akcionářům v sídle společnosti k nahlédnutí. Na žádost akcionáře mu bude poskytnuta kopie této smlouvy. Výše uvedené není potřeba v případě, že bude obsah smlouvy zpřístupněn po stejnou dobu na internetových stránkách společnosti. Smlouva musí být volně dostupná rovněž na zasedání valné hromady. Představenstvo společnosti je povinno na začátku zasedání informovat o obsahu smlouvy. Smlouva potom tvoří přílohu zápisu ze zasedání valné hromady. Před přijetím rozhodnutí valné hromady musí dozorčí rada společnosti smlouvu přezkoumat a vydat o výsledku přezkoumání písemnou zprávu. Před přijetím rozhodnutí valné hromady musí být taktéž provedeno šetření (audit) jedním nebo více auditory. Za určitých podmínek stanovených německým zákonem o akciových společnostech (§ 33a) není nutné audit provádět. K rozhodnutí valné hromady se vyžaduje souhlas nejméně tří čtvrtin přítomných akcionářů. V případě, že smlouva má být uzavřena v prvním roce od zápisu společnosti do obchodního rejstříku, jsou vyžadovány hlasy akcionářů, jež mají dohromady jednu čtvrtinu základního kapitálu. Stanovy mohou určit vyšší kvorum hlasů či určit další podmínky.

Jakmile valná hromada udělí souhlas, podá představenstvo návrh na registraci smlouvy v obchodním rejstříku. Smlouva spolu se zprávou dozorčí rady a zprávou auditorů musí být připojena k návrhu na registraci. Soud může odmítnout návrh na registraci z důvodu, že tak stanoví auditoři nebo když je zjevné, že zpráva dozorčí rady je nepřesná nebo neúplná nebo není v souladu s právními předpisy. Rovněž tak může učinit v případě, že protiplnění za daný majetek je neodůvodněně vysoké. Do rejstříku se zapisuje datum uzavření smlouvy, datum jejího schválení valnou hromadou společnosti a smluvní strany smlouvy. Výše uvedené se nevztahuje na případy, kdy nákup majetku je předmětem podnikání společnosti nebo jsou tato aktiva získána v rámci soudní exekuce.²⁸³

---

²⁸³ Wirth, G., Arnold, M. Morshauser, R., Greene, M. Corporate Law in Germany. Munchen, C.H.Beck, 2010, 2nd edition, str. 325 – 327.

2. Rakouská právní úprava

Obdobnou úpravu, jež je obsažena v našem stávajícím § 196a odst. 3 obch. zák., obsahuje § 45 rakouského zákona o akciových společnostech. Podle něj je k nabytí v tomto ustanovení vypočtených aktiv od zakladatele společnosti za protihodnotu nejméně deset procent základního kapitálu společnosti, pokud k němu dojde v rámci dvou let od vzniku společnosti, třeba souhlasu valné hromady společnosti a zápisu do příslušného rejstříku. Před rozhodnutím valné hromady musí smlouvu přezkoumat dozorčí rada a své závěry uvést ve zprávě. Rakouská úprava rovněž požaduje vyhotovení znaleckého posudku. (resp. ověření jedním nebo více auditory). K rozhodnutí valné hromady je potřebná tříčtvrtinová většina hlasů akcionářů; pokud jde o smlouvu uzavíranou v prvním roce existence společnosti, postačí jedna čtvrtina hlasů všech akcionářů. V případě absence souhlasu valné hromady nebo zápisu do rejstříku je právní úkon považován za neplatný. Okruh osob je v ustanovení § 45 odst 1 rakouského zákona o akciových společnostech dále rozšířen.²⁸⁴

Poskytování úvěrů mezi spřízněnými osobami upravuje § 80 rakouského zákona o akciových společnostech, přičemž je možné jej poskytnout pouze s výslovným souhlasem dozorčí rady společnosti.²⁸⁵

---

²⁸⁴ Den Gründern sind Personen, für deren Rechnung die Gründer Aktien übernommen haben, Personen, zu denen ein Gründer ein Naheverhältnis hat, das der Beziehung zwischen Mutterunternehmen und Tochterunternehmen (§ 228 Abs. 3 UGB) entspricht, sowie nahe Angehörige eines Gründers (§ 4 Anfechtungsordnung) gleichgestellt.

²⁸⁵ § 80. Aktiengesetz (1) Vorstandsmitgliedern und leitenden Angestellten der Gesellschaft darf Kredit nur mit ausdrücklicher Zustimmung des Aufsichtsrats gewährt werden. Leitende Angestellte sind die Geschäftsführer und Betriebsleiter, die zur selbständigen Einstellung oder Entlassung der übrigen im Betrieb oder in der Betriebsabteilung Beschäftigten berechtigt sind oder denen Prokura oder Generalvollmacht erteilt ist. Ebenso dürfen Kredite an gesetzliche Vertreter oder leitende Angestellte eines abhängigen oder herrschenden Unternehmens nur mit ausdrücklicher Zustimmung des Aufsichtsrats des herrschenden Unternehmens gewährt werden. Die Zustimmung kann für gewisse Kreditgeschäfte oder Arten von Kreditgeschäften im voraus, jedoch nicht für länger als drei Monate erteilt werden. Der Zustimmungsbeschluss hat auch die Verzinsung und Rückzahlung des Kredits zu regeln. Der Gewährung eines Kredits steht die Gestattung einer Entnahme gleich, die über die dem Entnehmer zustehende Vergütung hinausgeht, namentlich auch die Gestattung der Entnahme von Vorschüssen auf Vergütungen. (2) Kredite, die ein Monatsgehalt nicht übersteigen, fallen nicht unter Abs. 1. (3) Diese Vorschriften gelten auch für Kredite an den Ehegatten oder an ein minderjähriges Kind eines Vorstandsmitglieds oder anderen gesetzlichen Vertretern oder eines leitenden Angestellten; sie gelten ferner für Kredite an einen Dritten, der für Rechnung einer Person handelt, an die nur mit Zustimmung des Aufsichtsrats Kredit gewährt werden darf. (4) Wird entgegen Abs. 1 bis 3 Kredit gewährt, so ist der Kredit ohne Rücksicht auf entgegenstehende Vereinbarungen sofort zurückzuzahlen, wenn nicht der Aufsichtsrat nachträglich zustimmt.

Další ustanovení o transakcích mezi spřízněnými osobami obsahují rovněž například § 95 odst. 5 bod 10 rakouského zákona o akciových společnostech²⁸⁶ či § 30j odst. 5 bod 12 rakouského zákona o společnostech s ručením omezeným.²⁸⁷

3. Slovenská právní úprava

Slovenský obchodní zákoník stanoví ve svém § 196a, že společnost může poskytnout úvěr, půjčku, převést nebo poskytnout do užívání majetek společnosti anebo zajistit závazek člena představenstva, prokuristy nebo jiné osoby, která je oprávněna za společnost jednat a osobám jim blízkým nebo osobám, které jednají na jejich účet, pouze na základě předcházejícího souhlasu dozorčí rady a za podmínek obvyklých v běžném obchodním styku. Zde je zjevný rozdíl oproti české právní úpravě, a to co se týče souhlasu, přičemž dle obchodního zákoníku je v takových případech vyžadován souhlas valné hromady, kdežto dle slovenského obchodního zákoníku souhlas dozorčí rady. V české právní úpravě se navíc výslovně hovoří o bezplatném převodu majetku společnosti, kdežto slovenská úprava v této souvislosti vztahuje podmínky tohoto ustanovení na převod majetku společnosti nebo jeho poskytnutí do užívání. Slovenská úprava navíc oproti právní úpravě české rozšiřuje okruh osob o osoby, které jednají na účet v tomto ustanovení vypočtených osob. Pokud jsou tyto osoby oprávněny jednat i za jiné osoby, použije se výše uvedené přiměřeně i na plnění zde uvedené ve prospěch této jiné osoby. Do výčtu osob nejsou přímo zahrnuti členové dozorčí rady; nicméně z odkazu obsaženém v § 200 odst. 3 slovenského obchodního zákoníku lze dovodit, že se ustanovení § 196a vztahuje i na ně. Souhlas dozorčí rady se nevyžaduje, jde-li o plnění ovládající osoby ve prospěch osoby ovládané.

Podle § 59a slovenského obchodního zákoníku, pokud společnost nabývá majetek na základě smlouvy uzavřené s jejím zakladatelem nebo společníkem za protihodnotu ve výši nejméně 10 % hodnoty základního jmění, musí být hodnota předmětu smlouvy

---

²⁸⁶ *Maßnahmen der Geschäftsführung können dem Aufsichtsrat nicht übertragen werden. Folgende Geschäfte sollen jedoch nur mit Zustimmung des Aufsichtsrats vorgenommen werden der Abschluss von Verträgen mit Mitgliedern des Aufsichtsrats, durch die sich diese außerhalb ihrer Tätigkeit im Aufsichtsrat gegenüber der Gesellschaft oder einem Tochterunternehmen (§ 228 Abs. 3 UGB) zu einer Leistung gegen ein nicht bloß geringfügiges Entgelt verpflichten. Dies gilt auch für Verträge mit Unternehmen, an denen ein Aufsichtsratsmitglied ein erhebliches wirtschaftliches Interesse hat;*

²⁸⁷ *Folgende Geschäfte sollen jedoch nur mit Zustimmung des Aufsichtsrats vorgenommen werden der Abschluss von Verträgen mit Mitgliedern des Aufsichtsrats, durch die sich diese außerhalb ihrer Tätigkeit im Aufsichtsrat gegenüber der Gesellschaft oder einem Tochterunternehmen (§ 228 Abs. 3 UGB) zu einer Leistung gegen ein nicht bloß geringfügiges Entgelt verpflichten. Dies gilt auch für Verträge mit Unternehmen, an denen ein Aufsichtsratsmitglied ein erhebliches wirtschaftliches Interesse hat.*

určena znaleckým posudkem. Taková smlouva nemůže nabýt účinnosti dříve než je uložena spolu se znaleckým posudkem do sbírky listin. V případě, že smlouva má nabýt účinnosti až zápisem do zvláštní evidence podle zvláštního zákona²⁸⁸, musí být smlouva spolu se znaleckým posudkem uložena do sbírky listin před zápisem do této zvláštní evidence. Tato úprava je rozdílná oproti současné právní úpravě v ČR, kde podmínka nabytí účinnosti smlouvy není vázána na její uložení do sbírky listin. Ustanovení § 59a slovenského obchodního zákoníku se rovněž nevztahuje, na rozdíl od české právní úpravy, na zcizení majetku. Současná právní úprava v obchodním zákoníku navíc aplikuje podmínky obsažené v ustanovení § 196a obchodního zákoníku i na osobu společností ovládanou, pokud tato nabývá nebo zcizuje majetek.

Jestliže společnost uzavře smlouvu podle výše uvedeného ustanovení ve lhůtě dvou let od vzniku společnosti, musí být návrh takové smlouvy předem schválen valným shromážděním společnosti. I toto je rozdílné oproti české právní úpravě, ve které souhlas valné hromady nemusí být předchozí.

Pokud společnost nabývá majetek za protihodnotu ve výši nejméně 10 % hodnoty základního jmění, použije se přiměřeně výše uvedené i na smlouvy, které společnost uzavírá s osobami blízkými zakladatelům neb společníkům společnosti, anebo které jsou ovládajícími osobami zakladatelů nebo společníků společnosti nebo osobami ovládanými zakladateli nebo společníky společnosti, pokud společnost nabývá majetek za protihodnotu ve výši nejméně 10 % hodnoty základního jmění. Výčet osob, na něž se toto ustanovení vztahuje, je zde oproti české právní úpravě rozdílný.

Obdobně jako v české úpravě se ani na Slovensku nevztahují pravidla vymezená v § 59a slovenského obchodního zákoníku na smlouvy uzavřené v rámci běžného obchodního styku, jakož i na nabytí majetku na základě rozhodnutí soudu nebo správního orgánu. Rovněž se nevztahují na majetek nabytý na burze za cenu rovnající se kurzu odpovídajícímu aktuální nabídce a poptávce v daném čase.

Stejně jako v České republice je výše uvedené aplikovatelné jak na akciovou společnost, tak na společnost s ručením omezeným.

---

²⁸⁸ Zvláštním zákonem je zde slovenský katastrální zákon, tj. *zákon č. 162/1995 Z. z. o katastri nehnuteľností a o zápise vlastníckych a iných práv k nehnuteľnostiam (katastrálny zákon)*.

Na stanovení nebo určení hodnoty předmětu smlouvy se přiměřeně použije ustanovení slovenského obchodního zákoníku o určení hodnoty nepeněžitého vkladu při změně výše základního jmění.²⁸⁹

Podle § 194 odst. 6 slovenského obchodního zákoníku jsou členové představenstva, kteří porušili svoje povinnosti při výkonu působnosti, povinni společně a nerozdílně nahradit škodu, kterou tím společnosti způsobili a která vznikla tím, že poskytli plnění v rozporu s ustanovením § 196a slovenského obchodního zákoníku. Totéž platí u škody způsobené společností tím, že nabyde majetek v rozporu s ustanovením § 59a slovenského obchodního zákoníku.

4. Britská právní úprava

Britský Companies Act z roku 2006 upravuje ve svých paragrafech 197 a násl. poskytování půjček členům představenstva společnosti. Podle § 197 Companies Act nesmí společnost poskytnout půjčku členu představenstva společnosti nebo členu představenstva holdingové společnosti, nesmí poskytnout zajištění v souvislosti s jakoukoliv půjčkou členu představenstva společnosti, pokud s tím společníci společnosti nevysloví souhlas. Souhlas musí být udělen formou rozhodnutí.²⁹⁰ V případě, že je člen

---

²⁸⁹ Ustanovení § 59b slovenského obchodního zákoníku zní: „(1) Orgán spoločnosti oprávnený rozhodovať o zmene výšky základného imania môže rozhodnúť, že hodnota nepeňažného vkladu sa nemusí určiť znaleckým posudkom, ak sa hodnota nepeňažného vkladu určila znaleckým posudkom v súlade s právnymi predpismi platnými pre oceňovanie, a to k dátumu nie staršiemu ako šesť mesiacov pred splatením nepeňažného vkladu. To neplatí, ak by nastali okolnosti, ktoré by ku dňu splatenia výrazne zmenili hodnotu nepeňažného vkladu; na podnet a zodpovednosť štatutárneho orgánu tak vykoná nové ocenenie znalec podľa § 59 ods. 3. (2) Ak sa nové ocenenie nevykoná, môže jeden spoločník alebo viac spoločníkov, ktorí vlastnia spolu najmenej 5 % základného imania spoločnosti, v deň prijatia rozhodnutia o zvýšení základného imania žiadať ocenenie znalcom podľa § 59 ods. 3. Toto právo im patrí najneskôr do dňa splatenia nepeňažného vkladu, ak v deň predloženia žiadosti, ako aj v deň prijatia rozhodnutia o zvýšení základného imania stále vlastnia najmenej 5 % základného imania spoločnosti. (3) Orgán spoločnosti oprávnený rozhodovať o zmene výšky základného imania môže rozhodnúť, že hodnota nepeňažného vkladu sa nemusí určiť znaleckým posudkom, ak je hodnota vkladu odvodená samostatne pre každý nepeňažný vklad z riadnej účtovnej závierky za predchádzajúce účtovné obdobie, overenej audítorom bez výhrady podľa osobitného predpisu. Ustanovenia o zmene hodnoty nepeňažného vkladu a práva spoločníkov podľa odseku 2 sa použijú primerane. (4) Štatutárny orgán vyhotoví písomnú správu, ktorá musí obsahovať opis nepeňažného vkladu, spôsob jeho ocenenia, údaj o tom, či jeho hodnota zodpovedá aspoň emisnému kurzu upísaných akcií splácaných týmto vkladom pri akciovej spoločnosti alebo hodnote prevzatého záväzku na vklad do spoločnosti a vyhlásenie, že nenastali okolnosti, ktoré by výrazne zmenili hodnotu nepeňažného vkladu vyjadrenú v pôvodnom ocenení. Štatutárny orgán uloží správu podľa predchádzajúcej vety do zbierky listín do 30 dní odo dňa splatenia vkladu.“

²⁹⁰ Company Law Solutions Limited. Company Law Club. Zdroj: http://www.companylawclub.co.uk/topics/loans_to_directors.shtml (ze dne 1. prosince 2013)

představenstva taktéž členem představenstva holdingové společnosti, musí s půjčkou vyslovit souhlas i tato holdingová společnost. V britském Companies Act z roku 2006 jsou rovněž upraveny okolnosti, za nichž nesmí být rozhodnutí schvalující tuto transakci učiněno dříve, než bude společníkům dostupná zpráva obsahující popis transakce, výši půjčky a účel, k jakému je poskytována a rozsah odpovědnosti společnosti v souvislosti s půjčkou.

Souhlas není třeba v případech, pokud člen orgánu není společnost registrovaná ve Velké Británii nebo pokud jde o subjekt 100% ovládaný jiným orgánem společnosti.

Tzv. kvasi-půjčky poskytované členů představenstva jsou upraveny v § 198 Companies Act z roku 2006. Toto ustanovení se vztahuje pouze na veřejné obchodní společnosti nebo společnosti ve spřízněném vztahu k veřejné obchodní společnosti.

Dle § 200 Companies Act z roku 2006 nesmí společnost bez předchozího souhlasu společníků společnosti poskytnout půjčku nebo tzv. kvasi-půjčku osobě spřízněné se členem představenstva společnosti nebo holdingové společnosti nebo poskytnout zajištění těchto transakcí poskytnuté ze strany jakékoliv osoby osobě spřízněné se členem představenstva. V případě člena představenstva holdingové společnosti je nutný rovněž souhlas společníků této holdingové společnosti. Toto pravidlo je ovšem opět aplikovatelné pouze na veřejné obchodní společnosti nebo společnosti ve spřízněném vztahu k veřejné obchodní společnosti. Obdobná pravidla platí i pro některé další dispozice s majetkem společnosti (§ 202 Companies Act z roku 2006).

Pokud nebudou dodržena pravidla uvedená v ustanoveních § 197 až 214 Companies Act z roku 2006, má se za to, že, vyjma případů uvedených v § 213 odst. 2 Companies Act z roku 2006, jsou dané právní úkony neplatné, a to relativně.²⁹¹

Materie obdobná našemu § 196a odst. 3 je upravena potom v § 190 až 196 Companies

---

²⁹¹ Ustanovení § 213 odst. 2 Companies Act z roku 2006: „*The transaction or arrangement is voidable at the instance of the company, unless - (a) restitution of any money or other asset that was the subject matter of the transaction or arrangement is no longer possible, (b) the company has been indemnified for any loss or damage resulting from the transaction or arrangement, or (c) rights acquired in good faith, for value and without actual notice of the contravention by a person who is not a party to the transaction or arrangement would be affected by the avoidance.*“

Act, jež se tedy týká podstatných majetkových transakcí mezi propojenými osobami. K takovým transakcím je nutný souhlas společníku dané společnosti. Společnost nesmí uzavřít dohodu, na základě níž člen představenstva společnosti nebo její holdingové společnosti nebo osoba spřízněná se členem představenstva, nabyde nebo má nabýt od společnosti, a to přímo nebo nepřímo, podstatný nepeněžitý majetek nebo dohodu, na základě níž má společnost nabýt přímo nebo nepřímo podstatný nepeněžitý majetek od člena představenstva společnosti nebo osoby s ním spřízněné, pokud taková dohoda nebude odsouhlasena rozhodnutím společníku předmětné společnosti nebo pokud taková dohoda byla uzavřena s odkládací podmínkou získání souhlasu. Podle § 191 Companies Act z roku 2006 se podstatným nepeněžitým majetkem rozumí a) majetek, jehož hodnota přesahuje 10 % jmění společnosti a je vyšší než 5.000 britských liber, nebo b) majetek, jehož hodnota je vyšší než 100.000 britských liber.

V případě, že je člen představenstva nebo osoba s ním spřízněná rovněž členem představenstva holdingové společnosti nebo osobou spřízněnou s tímto členem představenstva holdingové společnosti, vyžaduje se k uzavření takové dohody taktéž souhlas (ve formě rozhodnutí) společníků této holdingové společnosti nebo souhlas společníků musí tvořit odkládací podmínku účinnosti takové dohody. Společnost však neodpovídá za to, že souhlas s transakcí nebyl dán. Souhlas není potřeba v případech, kdy člen orgánu není členem orgánu společnosti registrované ve Velké Británii, nebo v případech, kdy jde o člena orgánu 100% ovládaným jiným orgánem. Hodnoty majetku uvedené v jedné smlouvě se sčítají. Shora zmíněné se neaplikuje na případy, kdy člen představenstva společnosti je oprávněn uzavřít takovou smlouvu na základě jeho smlouvy o výkonu funkce (*service contract*) nebo jako „platbu“ za ztrátu funkce podle § 215 Companies Act z roku 2006. Výjimky z těchto pravidel jsou uvedeny v § 192 – 194 Companies Act z roku 2006.

Porušení výše uvedených pravidel vede k relativní neplatnosti dané smlouvy. Následky nedodržení pravidel a podmínky následného odsouhlasení transakce jsou uvedeny § 195 – 196 Companies Act z roku 2006.

II. PRÁVNÍ ÚPRAVA MATERIÍ OBSAŽENÉ V § 193 ODS. 2 OBCHODNÍHO ZÁKONÍKU V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

5. Německá právní úprava

V ustanovení § 111 odst. 4 německého zákona o akciových společnostech je stanoveno, že působnost představenstva (opatření obchodního vedení) nelze přenášet na dozorčí radu společnosti. Nicméně stanovy nebo dozorčí rada samotná mohou určit, že jisté typy transakcí mohou být učiněny pouze se souhlasem dozorčí rady společnosti. V případě, že dozorčí rada odmítne souhlas udělit, požádá představenstvo o souhlas valnou hromadu společnosti. V takovém případě je nutný souhlas alespoň tříčtvrtinové většiny odevzdaných hlasů akcionářů. Stanovy nemohou požadovat jinou většinu hlasů ani určit požadavky odchylné od tohoto ustanovení. Podle odstavce 5 § 111 německého zákona o akciových společnostech nemohou členové dozorčí rady přenést svoji působnost (úkoly) na jinou osobu.²⁹²

U společností s ručením omezeným, kde je zvolena dozorčí rada, platí přiměřeně, mimo jiné, ustanovení § 111 německého zákona o akciových společnostech, nestanoví-li společenská smlouva jinak (§ 52 odst. 1 německého zákona o společnostech s ručením omezeným).

V rozsudku Spolkového soudního dvora SRN bylo judikováno, že dozorčí rada společnosti s ručením omezeným, již je podle § 52 odst. 1 německého zákona o společnostech s ručením omezeným a § 111 odst. 4 německého zákona o akciových společnostech vyhrazen souhlas s určitými obchody prováděnými statutárním orgánem společnosti (v daném případě s právními úkony, na jejichž základě vzniká společnosti závazek převyšující 100.000 Dm), neporuší své povinnosti vedoucí k její odpovědnosti jako orgánu společnosti v okamžiku, kdy nebrání statutárnímu orgánu v provádění plateb bez jejího souhlasu, nýbrž jej poruší již tehdy, udělí-li souhlas s nevýhodnými obchody bez řádně vyžádané informace k jejím obchodům a v návaznosti na ni provedeného zhodnocení příležitostí a rizik.²⁹³

---

²⁹² Norton Rose LLP. Stock Corporation Act, Translation as at 1 December 2011. Zdroj:

<http://www.nortonrosefulbright.com/files/german-stock-corporation-act-2010-english-translation-pdf-59656.pdf>

²⁹³ Rozsudek Spolkového soudního dvora SRN. Právní rozhledy č. 15/2007. str. 570.

6. Rakouská právní úprava

Podle rakouského zákona o akciových společnostech, konkrétně dle jeho § 95 odst. 5, je vyžadován souhlas dozorčí rady např. pro nabývání a zcizování majetku podle § 228 rakouského zákona o obchodních společnostech, pro nabývání, prodej a zatěžování nemovitostí, pokud není tato činnost součástí běžné obchodní činnosti společnosti, pro poskytování půjček a úvěrů, opět pokud to není součástí běžné obchodní činnosti, či pro poskytování úvěrů, dluhopisů a půjček, které přesahují určitou částku celkem a individuální v každém účetním období. Tuto částku určí stanovy či dozorčí rada svým rozhodnutím. Obecně mohou stanovy společnosti nebo sama dozorčí rada také určit, že určité typy transakcí lze provést pouze se souhlasem dozorčí rady.

Obdobně tak stanoví rovněž § 30j odst. 5 rakouského zákona o společnostech s ručením omezeným.

7. Slovenská, maďarská, lucemburská, nizozemská a polská právní úprava

Právní řády Slovenska Maďarska či Lucemburska neukládají žádná omezení obdobné takovému, jež je obsaženo v ustanovení v § 193 odst. 2 obchodního zákoníku.

Podle nizozemského práva by bylo možné ve výjimečných případech uvažovat o aplikaci článku 2:107a holandského občanského zákoníku, podle kterého je u rozhodnutí managementu, dle něhož má být převeden (ne však pronajat nebo zastaven) celý nebo v podstatě celý majetek akciové společnosti (nikoliv však společnosti s ručením omezeným), nutné, aby bylo schváleno valnou hromadou. Absence takového souhlasu však podle výslovného ustanovení zákona nemá vliv na jednatelské oprávnění managementu a tedy ani na platnost či účinnost převodní smlouvy.

Polská právní úprava obsahuje ustanovení podobné § 193 odst. 2 obchodního zákoníku, když podle článku 228 odst. 4 a článku 393 odst. 4 polského zákoníku o obchodních společnostech spadá do rozhodovací pravomoci valné hromady společnosti s ručením omezeným, příp. akciové společnosti, rozhodnutí o převodu nemovitostí, nestanoví-li stanovy společnosti jinak. Pokud stanovy toto pravidlo nevyloučí, převodní smlouvy uzavřené managementem bez souhlasu valné hromady jsou neplatné. Další zvláštní

pravidla platí pro společnost s ručením omezeným. Podle článku 229 polského zákoníku o obchodních společnostech je nutný souhlas valné hromady k nabytí nemovitostí nebo jiného fixního majetku, pokud je jejich kupní cena vyšší než a) jedna čtvrtina základního kapitálu společnosti, nebo b) 50.000 zlotých, ledaže by konkrétní transakce byla předvídána a povolena společenskou smlouvou společnosti. Toto pravidlo se uplatní v prvních dvou letech od vzniku společnosti. Nedostatek souhlasu způsobuje neplatnost převodní smlouvy.

Navíc podle článku 230 polského zákoníku o obchodních společnostech se vyžaduje souhlas valné hromady i k převodu práva nebo přijetí závazku ve výši nejméně dvojnásobku základního kapitálu společnosti; toto omezení však nemá vliv na jednatelské oprávnění managementu, a ani na platnost či účinnost smluv.²⁹⁴

Z výše uvedeného je zjevná jistá vzdálená podobnost s naším § 193 odst. 2 obchodního zákoníku, nicméně v polské právní úpravě je souhlas dozorčí rady společnosti nahrazen souhlasem valné hromady.

8. Britská právní úprava

Materii v určitém smyslu obdobnou materii upravené v § 193 odst. 2 obch. zák. obsahuje Companies Act z roku 2006, a to např. v § 601, jež se týká smluv o převodu nepeněžitého majetku. Takové smlouvy mohou být uzavřeny, pokud jsou podmínky smlouvy předem odsouhlaseny řádným rozhodnutím společnosti, společníkům jsou dostupné kopie znalecké zprávy a kopie navrhovaného rozhodnutí byla předem zaslána protistraně navrhované smlouvy.

III. PRÁVNÍ ÚPRAVA FINANČNÍ ASISTENCE V ZAHRANIČNÍCH PRÁVNÍCH ŘÁDECH

9. Německá právní úprava

Německý zákon o akciových společnostech upravuje finanční asistenci v § 71a. Podle odstavce 1 tohoto paragrafu je neplatným takový právní úkon, jehož obsahem bylo

---

²⁹⁴ Richter, T. O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled. Právní rozhledy č. 1/2009, str. 11.

poskytnutí zálohy nebo půjčky nebo záruky ze strany společnosti jinému za účelem nabytí akcií této společnosti. Toto neplatí pro právní úkony v rámci běžného obchodování úvěrových ústavů nebo finančních institucí a stejně tak pro poskytování záloh nebo půjček nebo záruk za účelem nabytí akcií ze strany zaměstnanců společnosti nebo společností s ní spojených. Také v těchto případech je však takový právní úkon neplatný, jestliže při nabytí akcií prostřednictvím společnosti nebylo možné vytvořit předepsaný rezervní fond bez toho, aby došlo ke snížení základního kapitálu nebo zákonem či stanovami předepsaného rezervního fondu, které nelze použít k platbám ve prospěch akcionářů. V případě existence ovládací smlouvy nebo smlouvy o převodu zisku se věta první odstavce 1 § 71a německého zákona o akciových společnostech nepoužije.²⁹⁵

Podle názoru německých právních teoretiků je třeba jednotlivé formy finančního asistování uvedené v § 71a zákona o akciových společnostech vykládat jako otevřený příkladný výčet forem. I další méně obvyklé formy tak mohou naplnit skutkovou podstatu zákazu finanční asistence. Vymezení této skutkové podstaty nemůže být totiž založeno pouze na ramatickém výkladu, nýbrž především na výkladu účelu této normy. Záleží tedy na tom, zda dochází k financování z majetku společnosti za účelem nabývání akcií a nikoliv k řádnému vyplácení podílu na zisku.²⁹⁶ Německý výklad zákazu finanční asistence je tedy založen na účelu této normy, což vytváří poměrně široký prostor pro jeho aplikovatelnost. Výkladem bylo odvozeno, že zaplatí-li akciová společnost prodávajícímu jednoznačně více než je tržní cena určité věci nebo určitá vnitřní hodnota podílejší se na zavedené kupní ceně, pak je zákaz finanční asistence použitelný i na tuto situaci.²⁹⁷

Na druhou stranu i přes tak široký výklad zákazu finanční asistence je německá teorie v případě následného finančního asistování, tzn. po nabytí akcií, zdrženlivá a částečně takový výklad odmítá.²⁹⁸ Důvodem je gramatický výklad daného ustanovení, kdy z textu "*za účelem nabytí*" je zjevné, že po nabytí akcií už tento důvod naplněn nebude. Na druhou stranu pro aplikovatelnost zákazu i v tomto případě mluví jeho vztah k převzetí

---

²⁹⁵ Wirth, G., Arnold, M. Morshauser, R., Greene, M. Corporate Law in Germany. Munchen, C.H.Beck, 2010, 2nd edition, str. 342 – 343.

²⁹⁶ Kalss/Oechsler in Kroppf, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz. Munchen, C.H. Beck, 2004, § 71a, Rn. 14.

²⁹⁷ Kalss/Oechsler in Kroppf, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz. Munchen, C.H. Beck, 2004, § 71a, Rn. 15.

²⁹⁸ Kalss/Oechsler in Kroppf, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz. Munchen, C.H. Beck, 2004, § 71a, Rn. 27.

(ovládnutí) společností, neboť navrhovatel dosud cílovou společnost nekontroluje, proto nemůže ani užít jejího majetku k financování. Do té doby musí navrhovatel obstarat zatímní financování, z čehož historicky vznikly tzv. *junk bonds*²⁹⁹, kdy s vyhlídkou na jeho zaplacení poskytovali úvěr po úspěšném převzetí cílové společnosti, a to z majetku této společnosti. To byl i původní účel vzniku tohoto zákazu ve Velké Británii.³⁰⁰

Podle odstavce 2 § 71a německého zákona o akciových společnostech budou neplatné transakce mezi společnostmi a jinou osobou opravňující nebo zavazující nabývat ve společnosti akcie za společnost nebo osobu kontrolovanou (ovládanou) společností nebo společnost, ve které má společnost většinový podíl, a to v rozsahu v jakém je takové nabytí akcií v rozporu s ustanovením § 71 odst. 1 a 2 hovořícím o nabytí vlastních akcií ze strany společnosti.³⁰¹

Zákaz finanční asistence v německém zákoně tedy postihuje akciové společnosti obdobně jako dřívější česká úprava. Oproti české úpravě se ovšem tento zákaz nevztahuje na společnosti s ručením omezeným. Pokud je tento zákaz, s přihlédnutím k podmínkám

---

²⁹⁹ Tj. obligace, které nesou vysoké výnosy, ale také vyšší riziko částečného nebo úplného nesplacení investorem.

³⁰⁰ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financni-asistence>.

³⁰¹ Aktiengesetz - § 71 Erwerb eigener Aktien: „(1) Die Gesellschaft darf eigene Aktien nur erwerben, 1. wenn der Erwerb notwendig ist, um einen schweren, unmittelbar bevorstehenden Schaden von der Gesellschaft abzuwenden; 2. wenn die Aktien Personen, die im Arbeitsverhältnis zu der Gesellschaft oder einem mit ihr verbundenen Unternehmen stehen oder standen, zum Erwerb angeboten werden sollen, 3. wenn der Erwerb geschieht, um Aktionäre nach § 305 Abs. 2, § 320b oder nach § 29 Abs. 1, § 125 Satz 1 in Verbindung mit § 29 Abs. 1, § 207 Abs. 1 Satz 1 des Umwandlungsgesetzes abzufinden, 4. wenn der Erwerb unentgeltlich geschieht oder ein Kreditinstitut mit dem Erwerb eine Einkaufskommission ausführt, 5. durch Gesamtrechtsnachfolge, 6. auf Grund eines Beschlusses der Hauptversammlung zur Einziehung nach den Vorschriften über die Herabsetzung des Grundkapitals, 7. wenn sie ein Kreditinstitut, Finanzdienstleistungsinstitut oder Finanzunternehmen ist, aufgrund eines Beschlusses der Hauptversammlung zum Zwecke des Wertpapierhandels. Der Beschluß muß bestimmen, daß der Handelsbestand der zu diesem Zweck zu erwerbenden Aktien fünf vom Hundert des Grundkapitals am Ende jeden Tages nicht übersteigen darf; er muß den niedrigsten und höchsten Gegenwert festlegen. Die Ermächtigung darf höchstens fünf Jahre gelten; oder 8. aufgrund einer höchstens fünf Jahre geltenden Ermächtigung der Hauptversammlung, die den niedrigsten und höchsten Gegenwert sowie den Anteil am Grundkapital, der zehn vom Hundert nicht übersteigen darf, festlegt. Als Zweck ist der Handel in eigenen Aktien ausgeschlossen. § 53a ist auf Erwerb und Veräußerung anzuwenden. Erwerb und Veräußerung über die Börse genügen dem. Eine andere Veräußerung kann die Hauptversammlung beschließen; § 186 Abs. 3, 4 und § 193 Abs. 2 Nr. 4 sind in diesem Fall entsprechend anzuwenden. Die Hauptversammlung kann den Vorstand ermächtigen, die eigenen Aktien ohne weiteren Hauptversammlungsbeschluß einzuziehen. (2) Auf die zu den Zwecken nach Absatz 1 Nr. 1 bis 3, 7 und 8 erworbenen Aktien dürfen zusammen mit anderen Aktien der Gesellschaft, welche die Gesellschaft bereits erworben hat und noch besitzt, nicht mehr als zehn vom Hundert des Grundkapitals entfallen. Dieser Erwerb ist ferner nur zulässig, wenn die Gesellschaft im Zeitpunkt des Erwerbs eine Rücklage in Höhe der Aufwendungen für den Erwerb bilden könnte, ohne das Grundkapital oder eine nach Gesetz oder Satzung zu bildende Rücklage zu mindern, die nicht zur Zahlung an die Aktionäre verwandt werden darf. In den Fällen des Absatzes 1 Nr. 1, 2, 4, 7 und 8 ist der Erwerb nur zulässig, wenn auf die Aktien der Ausgabebetrag voll geleistet ist.“

uvedeným výše, porušen, je právní úkon považován za absolutně neplatný.

10. Rakouská právní úprava

Podle § 66a rakouského zákona o akciových společnostech platí zákaz poskytnutí zálohy, půjčky nebo záruky ze strany společnosti třetí osobě za účelem nabytí akcií v této společnosti nebo v mateřské společnosti. Zákaz se nevztahuje na transakce v rámci obvyklých mezí činnosti finanční instituce. To ovšem za podmínky, že vytvoří rezervní zdroje podle § 225 odst. 5 rakouského zákona o obchodních společnostech a upsaný základní kapitál a rezervní zdroje dosáhnou určité, zákonem nebo stanovami stanovené, výše.³⁰²

11. Slovenská právní úprava

Slovenský obchodní zákoník obsahuje ve svém § 161e ustanovení, že společnost nesmí v souvislosti s nabytím jejích akcií třetím osobami poskytovat těmto osobám zálohy, půjčky, úvěry ani zajištění. Toto se ovšem nevztahuje na právní úkony, které konají v rámci své běžné činnosti banky a právní úkony související s nabytím akcií zaměstnanci společnosti nebo pro zaměstnance společnosti za předpokladu, že v důsledku těchto úkonů neklesne vlastní jmění společnosti pod hodnotu základního jmění spolu s rezervním fondem, který společnost vytváří povinně na základě zákona. Toto ustanovení je zmíněno pouze v souvislosti s právní úpravou týkající se akciových společností. Použije se přiměřeně i na zřízení zástavního práva k vlastním akciím společnosti, jakož i na upisování nebo nabývání akcií anebo zřízení zástavního práva k akciím ovládající osoby osobou ovládanou.

12. Britská právní úprava

Jak již bylo výše zmíněno, původ pravidel finanční asistence tkví ve Velké Británii. Poprvé byl zákaz finanční asistence uzákoněn v Companies Act z roku 1928.

---

³⁰² § 66a. *Finanzierung des Erwerbs von Aktien der Gesellschaft: „Ein Rechtsgeschäft, das die Gewährung eines Vorschusses oder eines Darlehens oder die Leistung einer Sicherheit durch die Gesellschaft an einen anderen zum Zweck des Erwerbs von Aktien dieser Gesellschaft oder eines Mutterunternehmens (§ 228 Abs. 3 UGB) zum Gegenstand hat, ist unzulässig. Dies gilt nicht für Rechtsgeschäfte im Rahmen des gewöhnlichen Betriebs von Kreditinstituten. Diese Rechtsgeschäfte sind jedoch unzulässig, wenn bei einem Erwerb der Aktien durch die Gesellschaft diese die gemäß § 225 Abs. 5 UGB vorgeschriebene Rücklage nicht bilden könnte, ohne daß das Nettoaktivvermögen das Grundkapital und eine nach Gesetz oder Satzung gebundene Rücklage unterschreiten würde. Die Rechtswirksamkeit des Geschäfts wird davon nicht berührt.“*

V současné době je ve Velké Británii finanční asistence upravena v článku 677 až 683 Companies Act z roku 2006. Obecně rozlišuje Companies Act z roku 2006 čtyři kategorie finanční asistence - poskytnutí daru, poskytnutí záruky, zajištění či odškodnění, poskytnutí půjčky (příp. novací či postoupením) a poskytnutí jakékoliv jiné asistence, jejímž důsledkem bude snížení čistého jmění společnosti v podstatném rozsahu (anebo v případě, že společnost nemá žádné čisté jmění). Čistým jměním se rozumí celkový souhrn majetku společnosti bez všech jejích závazků. Z tohoto rozdělení je patrné, že se britský zákonodárce pokusil stanovit co nejširší rozsah definice finanční asistence.³⁰³

Zákaz finanční asistence, poskytované ať už přímo nebo nepřímo, se ve Velké Británii vztahuje pouze na kótované společnosti. Výjimkou i pro ně jsou podle § 681 Companies Act z roku 2006 situace, kdy jde o distribuci dividend nebo v případě, že finanční asistence nesníží hodnotu čistých aktiv společnosti. Nekótované akciové společnosti a další formy obchodních společností nejsou v poskytnutí finanční asistence omezovány.

Za klasické případy nepřímé finanční asistence jsou ve Velké Británii považovány dokonce i platby právníkům a poradenským společnostem za daňové a právní poradenské služby, které se poskytují kupující společnosti (navrhovateli) při převzetí. Podle soudního výkladu se kupujícímu společnosti (navrhovateli) snižují náklady na převzetí (ovládnutí) cílové společnosti tím, že cílová společnost navrhovatele zaplatí za služby, bez nichž by kupující společnost nebyla schopna realizovat převzetí.³⁰⁴

Za nedovolenou finanční asistenci se ve Velké Británii rovněž považují tzv. break-fee dohody. Tyto dohody obvykle doprovázejí přátelské nabídky převzetí, kdy představenstvo cílové společnosti společně s navrhovatelem spolupůsobí při přebírání kontrolní většiny v cílové společnosti. Obsahem těchto dohod jsou ujednání o tom, že cílová společnost je povinna uhradit náklady na poradenské a právní služby (příčemž může jít o vysoké částky), které vzniknou v průběhu vyjednávání a ve fázích *due diligence*, jestliže připravované převzetí ztroskotá. Těmito dohodami se rovněž zabývala

---

³⁰³ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce. 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financi-asistence>.

³⁰⁴ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce. 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financi-asistence>.

německá teorie.³⁰⁵

Ve Velké Británii panují na tuto problematiku dva rozdílné názory. Jeden z nich tvrdí, že jde o ujednání pro případ ztroskotání nabytí akcií a nikoliv tedy pro financování jejich nabytí. Jiný názor ovšem říká, že jde z ekonomického pohledu o zajištění poskytované cílovou společností navrhovateli, jež značně usnadňuje refinancování převzetí. Cílová společnost podle tohoto názoru financuje nabytí vlastních akcií tak, že představuje pro každého poskytovatele úvěru dalšího dlužníka navrhovatele (z postoupené pohledávky). V tom lze spatřovat poskytnutí zajištění. Tím se navrhovateli snižují náklady převzetí, ale zvyšují na něj vyhlídky. Cílová společnost je tak pod tlakem, aby nedošlo ke zmaření převzetí.

Důsledky porušení zákazu finanční asistence jsou ve Velké Británii velmi tvrdé. Kromě občanskoprávní neúčinnosti daného právního úkonu, jím může být i trestněprávní postih (společnosti či vedoucích osob).

Významnou výjimkou ze zákazu finanční asistence je tzv. *whitewash procedure*. Tato výjimka se uplatní pouze na tzv. soukromé společnosti, tedy na společnosti, jejichž akcie nejsou veřejně obchodované. Základní podmínkou pro uplatnění této výjimky je, že se poskytnutím finanční asistence nesníží čisté jmění společnosti, anebo že se toto čisté jmění může snížit pouze v rozsahu rozdělitelného zisku. Dále se vyžaduje souhlas orgánů společnosti s tím, že budou mít důvěru ve schopnost společnosti splatit své dluhy po poskytnutí asistence a že tato platební schopnost přetrvá i dalších dvanáct měsíců.³⁰⁶

---

³⁰⁵ Kalss/Oechsler in Kroppf, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz (§§ 76 - 117 AktG, mitbestG, § 76 BetrVG 1952. Munchen: C.H. Beck, 2004, § 71a, Rn. 22.

³⁰⁶ Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce. 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financni-asistence>.

Závěr

Zkušenosti z devadesátých let 20. století měly za následek stanovení takových pravidel v obchodním zákoníku, která by eliminovala možnost tunelovat společnosti, a to v podobě omezení majetkových převodů, jež by byly pro společnost nevýhodné. Tím měla být chráněna společnost, potažmo její akcionáři či společníci. Tato omezení spočívají např. v požadavku na znalecký posudek, souhlas valné hromady při uzavírání smluv se spřízněnými osobami nebo v požadavku na souhlas valné hromady či dozorčí rady s významnou smlouvou. Nedodržení těchto pravidel má různé právní důsledky. Může jimi být i neúčinnost nebo dokonce neplatnost dané převodní smlouvy. Rubem těchto omezení je ovšem fakt, že tyto obchodní styk komplikují a přinášejí tak podnikatelům nemalé obtíže.

Tato práce se nesnaží podat ucelený náhled na problematiku ochrany akcionářů, resp. společníků obchodních společností, nýbrž se zaměřuje, z důvodu obsáhlosti této problematiky, pouze na určité výseky dané materie, a to na pravidla obsažená v ustanovení § 196a obchodního zákoníku, § 193 odst. 2 obchodního zákoníku a rovněž na finanční asistenci.

Co se týče § 196a obchodního zákoníku, role tohoto ustanovení spočívá zejména v ochraně osob zainteresovaných na korporaci, a to prostřednictvím ochrany jejího majetku při transakcích uzavíraných se spřízněnými osobami. Tento paragraf je specifickým pravidlem *corporate governance*, neboť celá úprava *corporate governance* coby „systému, kterým jsou korporace řízeny a kontrolovány“ vlastně komplexně řeší vyvažování zájmů osob zainteresovaných na korporaci. Paragraf 196a obchodního zákoníku ve velké míře chaotický, působící nemalé výkladové obtíže, objasňuje tento základní princip. I komparací nesčetných novel se dá dovodit snaha zákonodárce o řešení problémů souvisejících s rozdílným složením vlastnické struktury a osob zúčastněných na správě společnosti. Podle Nejvyššího soud ČR je účelem § 196a obchodního zákoníku ochrana nejen společnosti samotné, ale i jejích společníků, minoritních společníků a také třetích osob. Navíc jsou některá ustanovení § 196a obchodního zákoníku důsledkem transpozice Druhé směrnice, v současné době ve znění novely Druhé směrnice, i když v mnohém ne zcela povedenou.

V zahraniční literatuře, která se podrobně zabývala zkoumáním ekonomických dopadů právní regulace vnitřního obchodování, se uvádí, že nejlepším způsobem, jak právní regulací zabránit nežádoucímu vnitřnímu obchodování, je zavést rozsáhlé informační povinnosti, schvalování nezúčastněnými společníky a možnost soudního přezkumu.³⁰⁷ Kontinentální prostředí se však stále od prostředí angloamerického liší tím, že se často účast ve společnosti koncentruje v rukou jednoho nebo více dominantních společníků. V takovém případě potom společnost slouží jako nástroj společníků. Pravidla obsažená v ustanovení § 196a obchodního zákoníku kladou důraz na schvalovací proces i na možnost soudního přezkumu, nicméně v současné podobě absentují povinnost informační (prevenční). Zákonodárce zvolil regulatorní strategii, když přímo předepisuje podmínky pro, do tohoto rámce spadající, transakci (jedná se např. o podmínky obvyklé v obchodním styku či o povinnost stanovit hodnotu majetku posudkem znalce). Ze znění novel obchodního zákoníku týkajících se tohoto ustanovení je zjevná snaha zákonodárce o částečné odstranění přísností stanovených v tomto ustanovení, a v tomto smyslu pokus přiblížit se úpravě unijní.

Prozatímním vrcholem tohoto postupu je textace pravidel obsažených v zákoně o obchodních korporacích, kladoucí důraz právě na povinnost informační, jakož i proces schvalovací. Ze znění zákona o obchodních korporacích, jež nabude od roku 2014 účinnosti, je navíc patrné určité uvolnění těchto požadavků. Obecně až na výjimky mizí stávající zákazy a omezení. Rubem je nicméně posílení odpovědnosti osob jednajících při těchto transakcích jménem společnosti, i když na určitých místech nového zákona se to zákonodárce podařilo pouze částečně.

Pravidlo obsažené v ustanovení § 193 odst. 2 obchodního zákoníku je založeno na schvalovacím principu – k transakcím přesahujícím svým objemem v určitém, v tomto ustanovení stanoveném, období jednu třetinu vlastního kapitálu společnosti je nutný souhlas dozorčí rady, v některých případech i valné hromady společnosti. V důsledku zamýšleného budoucího rozvolnění pravidel již zákon o obchodních korporacích dodržování pravidla obsaženého v § 193 odst. 2 obchodního zákoníku nevyžaduje.

Institut finanční asistence, mající svůj původ již ve dvacátých letech minulého století, je v České republice poměrně novým institutem. Navazuje na unijní právní úpravu, tj. na

---

³⁰⁷ Djankov, S., La Porta, R., Lopez-de-Silanes, F., Shleifer, A. The law and economics of self-dealing, *Journal of Financial Economics*. Ročník 2008, sv. 88. Zdroj: <http://dare.uva.nl/document/130387>.

Druhou směrnici, ve znění novely Druhé směrnice. Tato novelizace se v r. 2009 promítla také do tuzemské právní úpravy, kdy došlo v otázce poskytování finanční asistence ke změně kvalifikace tohoto jednání od zakázaného k povolenému. Česká republika patří mezi státy, jež zvolily přísnější přístup k regulaci finanční asistence. Český zákonodárce je tak nad rámec požadavků unijní úpravy přísnější v tom, že regulaci finanční asistence požaduje nejen u akciových společností, ale i u společností s ručením omezeným. Od roku 2014 budou pravidla pro poskytování finanční asistence navíc v České republice aplikována i družstva.

Finanční asistence je, dá se říci, křížovatkou zájmů několika subjektů, tj. osob zainteresovaných na společnosti, společnosti samé a třetích osob, které u společnosti žádají o její poskytnutí. Vzhledem k mládí aktuální úpravy není k dispozici ani dostatečné množství judikatury. Podmínky pro poskytnutí finanční asistence se budou od začátku roku 2014 měnit, nikoli však významně. Lze se ptát, zda je úprava finanční asistence jak na úrovni EU, tak v České republice, postačující s ohledem na cíle, jež má finanční asistence plnit. Pokud ne, je otázkou, zda tato oblast nebude dále upravována a zda nebude nalezeno poněkud elegantnější řešení, třeba s možností oslabení principu zachování základního kapitálu společnosti s důrazem na podporu možnosti akcionářů společnosti operativně reagovat na nastalé situace v této oblasti.

Doufám, že tato disertační práce přispěje jejím čtenářům alespoň k základnímu pochopení popisované materie a problémů spjatých s těmito ustanoveními, jakož i k seznámení se s některými názory právních odborníků zde popisovanou problematikou se zabývajících.

Seznam použité literatury

Company Law Solutions Limited. Company Law Club. Zdroj: http://www.companylawclub.co.uk/topics/loans_to_directors.shtml (ze dne 1. prosince 2013)

Čech, P. Hlavní změny v obchodním zákoníku po 1. lednu 2012, Revoluce v §196a – možnost nabýt nemovitost od nevlastníka. Právní rádce č. 1/2012, str. 24 – 25

Čech, P. Návrh novely obchodního zákoníku razí nový tunel do společností. Právní zpravodaj č. 6/2008, str. 12 – 15

Čech, P. Přijatá novela druhé směrnice nakročila k vyšší flexibilitě základního kapitálu. Právní zpravodaj, listopad 2006, ročník VII, str. 1 – 5

Čech P. Rekodifikace: hlavní změny v právu společností. 24. května 2012. Právní rádce 5/2012, str. 9.

Čech, P. Vnitřní obchodování v a.s. a s.r.o. - § 196a ObchZ s výhledem na stav po rekodifikaci, doplňkový materiál k semináři. Praha: Bova, 2. dubna 2012

Čech, P. Znalecká činnost a vnitřní obchodování ve společnosti s ručením omezeným a v akciové společnosti. Auditor č. 4/2011, str. 25 – 29

Černá, S. Přehodnotí Evropa Přístup k základnímu kapitálu? Právní rozhledy č. 22/2005, str. 816 – 823

Černá, S., Čech, P. Kde jsou hranice obchodního vedení? Právní fórum č. 11/2008, 5. Ročník, 28. listopadu 2008, str. 453 – 459

Čížek, V. Zajištění závazků spřízněných osob: Skutečně bez podmínek obvyklých v obchodním styku? 31. října 2012. Zdroj: <http://www.pravnickeforum.cz/dokument/nahled-dokumentu/doc-d40134v50217p1-zajisteni-zavazku-spriznenych-osob-skutecne-bez-podmin/>

Dědič, J. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, díl III. Praha: Polygon, 2002

Dědič, J. Základní otázky rekodifikace obchodních společností, nový zákon o obchodních korporacích, doplňkový materiál k semináři Praha: Bova, 5. června 2013

Dědič, J., Čech, P. Akciová společnost v judikatuře a praxi. Seminář, Staré Splavy, 21 – 24. května 2009

Dědič, J., Čech, P. Akciová společnost v judikatuře a praxi. Seminář, Staré Splavy, 29. dubna – 2. května 2010

Dědič, J., Čech, P. Akciová společnost v judikatuře a praxi. Seminář, Staré Splavy, 20 – 23. května 2011

Dědič, J., Čech, P. Akciová společnost v judikatuře a praxi. Seminář, Staré Splavy, 17 – 20. května 2012

Dědič, J., Čech, P. Akciová společnost v judikatuře a praxi. Seminář, Staré Splavy, 23 - 26. května 2013

Dědič, J., Čech, P. K některým otázkám úpravy obchodních společností v obchodním zákoníku. Právní rozhledy č. 7/2003, str. 336 – 340

Dědič, J., Lasák, J.: Co přinese zákon o korporacích. 7. března 2011. Zdroj: http://www.ksb.cz/en/news-publications/articles/153_co-prinese-zakon-o-korporacich

Dědič, J., Skálová, J., Hlaváč, J. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (1. část). Praha: Obchodněprávní Revue č. 10/2009, str. 278

Dědič, J., Skálová, J., Hlaváč, J. Oceňování nepeněžitých vkladů a finanční asistence v novele obchodního zákoníku a účetní souvislosti (2. část). Praha: Obchodněprávní Revue č. 11/2009, str. 308

Dobeš, P. Kritické zamyšlení nad § 196a odst. 3 ObchZ s přihlédnutím k evropskému právu. Právní rozhledy č. 13/2006, str. 477 – 482

Eliáš, K.. Některé zákonné konstrukce k ochraně majetku akciové společnosti. Sborník Karlovarské právnické dny, 2002, str. 111 – 118

Filip, V. Finanční asistence. Právní rádce, 26. dubna 2006. Zdroj: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-18321220-financni-asistence>

Filip, V. Právní úprava transakcí s konfliktem zájmů. Právní rozhledy č. 10/2008, str. 351 – 352

Griffin, S. Company Law, Fundamental Principles. Harlow, Essex: Longman, third edition, 2000

Guričová, J. Systém ochrany společníků podle zákona o obchodních korporacích. 9. dubna 2012. Zdroj: <http://seminar-v-peci.cz/system-ochrany-spolecniku-podle-zakona-o-obchodnich-korporacich/>

Havel, B. Finanční asistence – vzpomínka na budoucnost českého soukromého práva. Právní rozhledy č. 12/2004, str. 464 – 467

Havel, B. a kol. Zákon o obchodních korporacích s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem. Praha: Polygon, duben 2012

Havel, B. Zaměřeno na akciovou společnost. Právní rozhledy č. 10/2003

Havel, B., Doležil, T. Příliš těžké břemeno harmonizace – k novele obchodního zákoníku. Právní rozhledy č. 10/2005, str. 354

Herbst, Ch. Austria, Financial Assistance, IBA Corporate and M&A Law Committee 2013. Zdroj:

<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:DgSXuDesrpUJ:www.ibanet.org/Do>

cument/Default.aspx%3FDocumentUid%3D754BE951-C496-4647-BA19-FB6D434F1532+&cd=2&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

Homolová, I. K další, a zřejmě poslední, „technické“ novele obchodního zákoníku. Bulletin advokacie č. 12/2011, str. 31

Chalupa, L. Běžný obchodní styk ve smyslu §196a odst. 4 obchodního zákoníku. Právní rádce 3/2010, str. 22

Chobola, T. K zákazu finanční asistence akciových společností. Právní rozhledy č. 23/2005, str. 867 – 873

Janáčková, M. Finanční asistence v novém kabátě. 9. září 2009. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/financni-asistence-v-novem-kabate-57976.html>

Jansa, P. Společnost jako osoba blízká aneb s.r.o. u rodinného stolu. 2. prosinec 2005. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/spolecnost-jako-osoba-blizka-aneb-sro-u-rodinneho-stolu-37471.html?mail>

Javorek, L. Ručení podle § 196a obchodního zákoníku opět před Nejvyšším soudem. 23. června 2009. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/ruceni-podle-196a-obchodniho-zakoniku-opet-pred-nejvyssim-soudem-56980.html>

Klein, B., Lukeš, J. Převzetí ručení a § 196a obchodního zákoníku. Právní rozhledy č. 4/2000, str. 160

Kluzová, S., Vrajík, M. Začíná éra zdravého rozumu v aplikaci § 196a? 28. února 2012. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zacina-era-zdraveho-rozumu-v-aplikaci-196a-81211.html>

Korečková, M. Základní kapitál po novelizaci druhé směrnice a její promítnutí do obchodního zákoníku. Právní rádce č. 9/2009, str. 19 – 21

Kozel, R. Je ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku záhadné? Právní rozhledy

č. 1/2004, str. 27 – 31

Kroppf, B., Sempler, J. Münchener Kommentar Aktiengesetz (§§ 76 - 117 AktG, mitbestG, § 76 BetrVG 1952. Munchen: C.H. Beck, 2004

Lasák, J. Akciová společnost na prahu rekonstrukce: základní novinky. Obchodněprávní revue č. 2/2012, str. 46 – 51

Lasák, J. Právní předpisy Evropské unie s judikaturou, Právo obchodních společností. Praha: Wolters Kluwer, 2011, str. 38 – 39

Leznová, K. Paragraf 196a obchodního zákoníku má chránit před nepoctivým jednáním. Obchodní zákoník / Legislativa, č. 7/2011, str. 79 – 81. Zdroj: www.realit.cz

Mayson, S., French, D., Ryan, C. Company Law. Oxford: 22nd Edition, 2005 - 2006

Němečková, O. Představenstvo versus dozorčí rada. Právní rozhledy č. 4/2003, str. 182 - 185

Novák, O. Nabytí vlastnictví od neoprávněného. 26. dubna 2013. Zdroj: <http://seminar-v-peci.cz/nabyti-vlastnictvi-od-neopravneneho/>

Novák, T. Právní úprava a aplikace ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Právní rádce č. 9/2004

Norton Rose LLP. Stock Corporation Act, Translation as at 1 December 2011. Zdroj: <http://www.nortonrosefulbright.com/files/german-stock-corporation-act-2010-english-translation-pdf-59656.pdf>

Obertová, A. Neblahému ustanovení 196a odzvoní. Nový zákon s ním již nepočítá. 16. května 2012. Zdroj: http://www.ksb.cz/en/news-publications/articles/903_neblahemu-ustanoveni-196a-odzvoni-novy-zakon-s-nim-jiz-nepocita

Obertová, A. Postavení člena představenstva pro rekonstrukci II. 4. července 2012. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/postaveni-clena-predstavenstva-po-rekonstrukci-ii-83962.html>

Pekárek, T., Němečková, V., Morávek, J. K důsledkům absence souhlasu dozorčí rady dle § 193 odst. 2 ObchZ. 14. června 2012. Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/k-dusledkum-absence-souhlasu-dozorci-rady-dle-193-odst-2-obchz-83638.html>

Pelikánová, I. Komentář k obchodnímu zákoníku, 2. díl. Praha: Linde Praha a.s., vyd. 2, 1998

Pihera, V. Poznámka k „výkladu“ § 67a ObchZ. Právní rozhledy, 2007, č. 2

Pokorná, J., Kovařík, Z., Čáp, Z. a kol. Obchodní zákoník, Komentář, I. díl (§1 až 220). Praha: Wolters Kluwer ČR, vyd. 1, 2009 – 2 sv.

Přidal, O. § 193 odst. 2 obchodního zákoníku – co způsobuje absence souhlasu dozorčí rady. Bulletin advokacie 2002/5, str. 40

Richter, T. Nad judikáty Nejvyššího soudu ohledně ručení v rámci koncernu. Právní rozhledy č. 9/2006, str. 328 – 333

Richter, T. Nejvyšší soud České republiky: K aplikaci § 196a odst. 3 ObchZ na přebzetí ručení, zajištění závazku zástavním právem a poskytnutí úvěru. Obchodněprávní revue č. 8/2009, str. 231 – 235

Richter, T. Obchodní společnost jako osoba blízká – několik poznámek k judikatuře Nejvyššího soudu, Právní rozhledy č. 15/2007, str. 556 – 561

Richter, T. O logice a limitech korporálního práva: srovnávací pohled. Právní rozhledy č. 1/2009, str. 11

Rychlý, T. Tzv. zákaz finanční asistence: česká úprava a evropské perspektivy. Právní rozhledy č. 4/2004, str. 141

Rychlý, T. Záhady ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku. Právní rozhledy 2003, č. 10, str. 512 – 517

Skála, M., Skálová, J. Ceny u obchodních společností a družstva, zákaz konkurence. ASPI –

Ceny v účetnictví a daních, r. 2002, č. 62

Svejkovský, J. a kol. Nový občanský zákoník, srovnání nové a současné úpravy občanského práva. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2012

Svobodová, R. Aspekty znalecké činnosti v souvislosti s poskytováním licence k nehmotným statkům dle ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku a v návaznosti na zákon o daních z příjmů. Epravo, 2. května 2006, Zdroj: <http://www.epravo.cz/top/clanky/aspekty-znalecke-cinnosti-v-souvislosti-s-poskytovanim-licence-k-nehmotnym-statkum-dle-ustanoveni-196a-odst-3-obchodniho-zakoniku-a-v-navaznosti-na-zakon-o-danich-z-prijmu-40149.html?mail>

Štenglová, I. K některým problémům ustanovení § 196a obchodního zákoníku. Daňový expert, č. 2/2006, str. 18 a násl.

Štenglová, I., Plíva, S., Tomsa, M. Obchodní zákoník, Komentář. Praha: C.H.Beck, 13. vydání, 2010

Štenglová, I., Havel, B., Čileček, F., Kuhn, P., Šuk, P. Zákon o obchodních korporacích, Komentář. Praha: C.H.Beck, 1. vydání, 2013

Veselý, P. Vnitřní obchodování, řešení zájmové kolize v korporátním právu. Výjezdní seminář z obchodního práva, obchodní korproace na prahu „nového světa“. 26 – 28. dubna 2013, Zdroj: <http://www.prf.cuni.cz/petr-vesely-1404046223.html>

Vedral, J. v Kněžínek, J., Mlsna, P., Vedral J.. Metodická pomůcka pro přípravu návrhu právních předpisů (III. část), str. 3 a 4. Úřad vlády ČR, 2010. Zdroj: <http://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/dokumenty/Priprava-navrhu-pravnich-predpisu-prakticka-pomucka-pro-legislativce.pdf>

Wirth, G., Arnold, M. Morshauser, R, Greene, M. Corporate Law in Germany. Munchen, C.H.Beck, 2010, 2nd edition

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku

Důvodová zpráva k zákonu o obchodních korporacích

Důvodová zpráva k zákonu č. 370/2000 Sb.

Seznam použité judikatury

Nález Ústavního soudu ČR č. 84, ze dne 14. dubna 2003, sp. zn. I. ÚS 625/03
Nález Ústavního soudu ČR č. 75, ze dne 11. května 2005, sp. zn. II. ÚS 87/04
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. ledna 2001, sp. zn. 29 Cdo 2011/2000
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. března 2002, sp. zn. 21 Cdo 530/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. března 2002, sp. zn. 29 Odo 159/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. května 2002, sp. zn. 29 Odo 342/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. srpna 2002, sp. zn. 21 Cdo 2192/2001
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. února 2003, sp. zn. 32 Odo 560/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 7. května 2003, sp. zn. 29 Odo 430/2002
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. prosince 2003, sp. zn. 32 Odo 560/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. dubna 2004, sp. zn. 22 Cdo 1836/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2004, sp. zn. 29 Odo 1137/2003
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. srpna 2005, sp. zn. 29 Odo 996/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2005, sp. zn. 29 Odo 1061/2004
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 29 Odo 184/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. února 2007, sp. zn. 29 Odo 780/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. května 2007, sp. zn. 32 Odo 613/2005
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. června 2007, sp. zn. 21 Cdo 612/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. října 2007, sp. zn. 21 Cdo 3335/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 12. března 2008, sp. zn. 32 Cdo 2298/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2008, sp. zn. 29 Odo 1012/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. srpna 2008, sp. zn. 29 Odo 1386/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. září 2008, sp. zn. 29 Cdo 3300/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 225/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1780/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. ledna 2009, sp. zn. 29 Cdo 1807/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 1571/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2009, sp. zn. 29 Cdo 4315/2008
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. května 2009, sp. zn. 32 Cdo 1073/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2009, sp. zn. 29 Odo 1670/2006.
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 3782/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 2964/2008
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. srpna 2009, sp. zn. 29 Cdo 3633/2007
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 2011/2007
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 2. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 4063/2007
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. prosince 2009, sp. zn. 23 Cdo 3867/2007
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 3463/2008
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. ledna 2010, sp. zn. 29 Cdo 4822/2008
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. května 2010, sp. zn. 29 Cdo 3203/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2010, sp. zn. 21 Cdo 126/2008
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. října 2010, sp. zn. 29 Cdo 4356/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. ledna 2011, sp. zn. 21 Cdo 2839/2009.
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. ledna 2011, sp. zn. 29 Cdo 3619/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 Cdo 5189/2008
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 Cdo 3896/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 Cdo 4536/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. března 2011, sp. zn. 29 Cdo 4596/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. května 2011 sp. zn. 29 Cdo 2761/2010
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. června 2011, sp. zn. 21 Cdo 4124/2010
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 1693/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 1955/2010
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 2015/2011
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. srpna 2011, sp. zn. 29 Cdo 2018/2011
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 3. listopadu 2011, sp. zn. 29 Cdo 1564/2010
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. února 2012, sp. zn. 31 Cdo 3986/2009
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. dubna 2012, sp. zn. 29 Cdo 3223/2010
 Rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 12. dubna 2012, sp. zn. 102 VSPH 89/2012
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. listopadu 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010
 Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011
 Rozsudek Evropského soudního dvora ze dne 23. března 2000 ve věci Dionysios Diamantis
 proti Elliniko Dimosio a Organismos Oikonomikis Anasygkrotisis Epicheiriseon AE (OAE),
 C-373/97, Sbírka rozhodnutí 2000 s. I-01705
 Rozsudek Spolkového soudního dvora SRN. Právní rozhledy č. 15/2007. str. 570.
 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. června 2004, sp. zn. 29 Odo 972/2003
 Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. března 2006, sp. zn. 29 Odo 91/2003

Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 1. března 2007, sp. zn. 29 Odo 641/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. února 2009, sp. zn. 29 Cdo 3864/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. dubna 2009, sp. zn. 29 Cdo 3276/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. května 2009, sp. zn. 29 Cdo 38/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. června 2009, sp. zn. 29 Cdo 1483/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2009, sp. zn. 29 Cdo 1460/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. února 2010, sp. zn. 20 Cdo 2080/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. února 2010, sp. zn. 29 Cdo 2658/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. června 2010, sp. zn. 29 Cdo 2535/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. září 2010, sp. zn. 29 Cdo 2319/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 22. února 2011, sp. zn. 29 Cdo 4193/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 8. prosince 2011, sp. zn. 29 Cdo 3697/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. března 2012, sp. zn. 29 Cdo 253/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. prosince 2002, sp. zn. 29 Odo 650/2002
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 19. prosince 2012, sp. zn. 29 Cdo 3110/2011
Rozhodnutí Krajského soudu v Ostravě ze dne 6. března 1956, sp. zn. 8 Co 29/56

Resumé

Tématem mé disertační práce jsou vybrané otázky právní úpravy ochrany akcionářů v obchodním zákoníku. Zaměřuji se především na materii obsaženou v § 196a obchodního zákoníku, § 193 odst. 2 obchodního zákoníku a problematiku finanční asistence. Nad to práce pojednává o právní úpravě ochrany akcionářů v zákoně o obchodních korporacích, jež nabude účinnosti 1. ledna 2014 a rovněž stručně informuje o právní úpravě této materie v některých zahraničních právních řádech. Pro srovnání se zmiňuji rovněž o unijní právní úpravě.

Práce je tvořena třemi bloky složenými z několika částí. Části jsou dále děleny do kapitol.

První blok rozebírá právní úpravu ochrany akcionářů v obchodním zákoníku. Tento blok je rozdělen do čtyř částí. Úvod tohoto bloku, tedy část první, pojednává o ochraně akcionářů v obchodním zákoníku v obecném smyslu. V dalších částech se již zaměřuji na výše uvedená vybraná ustanovení, přičemž se vždy snažím pojednat o jejich základním účelu, nastínit jejich vývoj s uvedením předmětných novel obchodního zákoníku a v této souvislosti též zmínit, co bylo inspirací pro právní úpravu českou.

Část druhá tohoto bloku rozebírá pravidla vnitřního obchodování obsažená v § 196a obchodního zákoníku, a to od jeho začlenění do obchodního zákoníku, zákonem č. 142/1996 Sb., až po dobu současnou. Zmiňuje se rovněž o výkladových problémech s posuzovaným ustanovením spjatých. Inspiračními zdroji § 196a obchodního zákoníku byl jednak německý zákon o akciových společnostech, jednak úprava unijní – jmenovitě Druhá směrnice ve znění její novely. Pravidla obsažená v § 196a obchodního zákoníku jsou aplikovatelná nejen na akciové společnosti, nýbrž i na společnosti s ručením omezeným. V dalších kapitolách této části blíže rozebírám právní úpravu ve vztahu k jednotlivým odstavcům tohoto paragrafu, zejména se zaměřuji na podmínky zde uvedené, a to v případě odstavců 1 a 2 předchozí souhlas valné hromady pro uzavření smlouvy o úvěru či půjčce nebo k bezplatnému převodu majetku a zachování podmínek obvyklých v obchodním styku, v případě odstavce 3 nutnost stanovení hodnoty převáděného nebo nabývaného majetku posudkem znalce ve vztahu k nabytí či úplatnému převodu majetku za protihodnotu ve výši alespoň jedné desetiny upsaného základního kapitálu společnosti ke dni nabytí či převodu a případný souhlas valné hromady, pokud k takové transakci dojde do tří let od vzniku společnosti. Souhlas valné hromady je rovněž nutný při poskytování zajištění závazků dle odstavce 5 tohoto paragrafu.

V této souvislosti dále vymezuji okruh osob, na něž jsou pravidla obsažená v tomto paragrafu aplikovatelná, stanovím následky nesplnění podmínek zde uvedených, jakož i výjimky z nich. Co se týče následků nedodržení podmínek, poukazují na to, že mezi právními odborníky v této oblasti často nepanuje shoda.

S ohledem na fakt, že ustanovení § 196a odst. 3 obchodního zákoníku bylo inspirováno unijní úpravou, a to Druhou směrnicí, ve znění novely Druhé směrnice, je v práci rovněž nastíněna evropská úprava. Co se týče nutnosti vyhotovení znaleckého posudku, popisuje práce v krátkosti rovněž postup znalce při stanovení hodnoty převáděného majetku. Taktéž se zabírám problematikou dopadů jmenování rozdílného znalce každou ze stran či případy, kdy je majetek převeden za cenu odlišnou od hodnoty stanovené ve znaleckém posudku a následky takového převodu či nabytí majetku. Ve stručnosti práce pojednává také o úpravě kupní ceny v závislosti na čase. Pravidla obsažená v tomto odstavci § 196a obchodního zákoníku jsou aplikovatelná rovněž v souvislosti s poskytováním licence k nehmotným statkům. Jinak je tomu v případě poskytování služeb.

Některé z výjimek z aplikace ustanovení o převodu či nabytí majetku mezi spřízněnými osobami jsou dále více rozebrány v kapitole týkající se odstavce 4 § 196a obchodního zákoníku, a to konkrétně transakce v rámci běžného obchodního styku, nabytí nebo zcizení z podnětu nebo pod dozorem nebo dohledem státního orgánu či nabytí nebo zcizení na evropském regulovaném trhu nebo zahraničním trhu obdobně regulovanému trhu či v českém nebo zahraničním mnohostranném obchodním systému.

Kapitola věnovaná ustanovení § 196a odst. 5 potom popisuje podmínky, za nichž může společnost poskytnout zajištění závazků osob se společností spřízněných.

V nedávné době vložený odstavec 6 § 196a obchodního zákoníku odkazuje na přiměřené použití ustanovení o nabytí majetku v dobré víře. V mé práci toto ustanovení dále více rozebírám.

V další části prvního bloku popisují právní úpravu § 193 odst. 2 obchodního zákoníku představující limitaci transakcí, při nichž hodnota nabývaného nebo zcizovaného majetku v průběhu jednoho účetního období přesahuje jednu třetinu vlastního kapitálu společnosti za

podmínek v tomto ustanovení uvedených, souhlasem dozorčí rady, v některých případech rovněž souhlasem valné hromady společnosti. Opět je v této práci rozebrán účel tohoto ustanovení a popsán jeho vývoj. Jsou zde rovněž nastíněny nedostatky tohoto ustanovení. Pojednávám taktéž o následcích nesplnění pravidel zde stanovených a výjimkách z nich.

Poslední část prvního bloku věnuji problematice finanční asistence, a to jak ve vztahu ke společnostem s ručením omezeným, tak pokud se jedná o akciové společnosti. Zmiňuji základní funkce a účel finanční asistence, resp. pravidel ji umožňujících. Zabrousila jsem opět do původu a historie vývoje finanční asistence v České republice, a to jak pokud se jedná o některé zahraniční právní úpravy, tak o právo EU. Vyjmenovávám a podrobněji rozebírám jednotlivé podmínky pro poskytnutí finanční asistence, a to zvláště u společností s ručením omezeným a u akciových společností, stanovím následky jejich nedodržení, jakož i výjimky z nich. Poukazuji rovněž na nedostatky těchto ustanovení. Ve stručnosti nastiňuji případy, kdy je finanční asistence poskytována společností její ovládané osobě a zmiňuji se rovněž o dalších případech uvedených v obchodním zákoníku, na něž jsou ustanovení o finanční asistenci aplikovatelná.

Další blok této disertační práce rozebírá novou právní úpravu výše uvedené materie obsaženou v zákoně o obchodních korporacích.

Problematika, jež je v současné době obsažena v § 196a obchodního zákoníku, je v zákoně o obchodních korporacích upravena na dvou místech. Jedná se o § 255 zákona o obchodních korporacích, v jehož souvislosti rozebírám jeho osobní, časové a věcné omezení zde stanovené. Dále je tato problematika obsažena v ustanoveních zákona o obchodních korporacích týkajících se střetu zájmů. Pojednávám opět o podmínkách, jež je nutno splnit, následcích jejich nesplnění a výjimkách z těchto pravidel. Dále srovnávám naši budoucí právní úpravu s úpravou obsaženou ve Druhé směrnici.

Zákon o obchodních korporacích do svého znění již nezahrnul pravidla obsažená v § 193 odst. 2 obchodního zákoníku, a proto dále po této zmínce plynule navazují na úpravu finanční asistence v zákoně o obchodních korporacích. Nutno poznamenat, že tato nedoznala ve srovnání se stávající úpravou zásadnějších změn. Opět považuji za přínosné srovnat novou úpravu finanční asistence s právní úpravou unijní.

Poslední blok práce věnuji právním úpravám vybraných otázek v některých zahraničních právních řádech, a to jak v právních úpravách některých našich sousedů – Německa, Rakouska, či Slovenska, tak v právní úpravě britské. V souvislosti s § 193 odst. 2 obchodního zákoníku se rovněž stručně zmiňuji o úpravě polské, nizozemské, maďarské a lucemburské.

Tato práce byla vyhotovena dle právního stavu ke dni 1. prosince 2013.

Summary

This dissertation looks at selected matters covered by the statutory provisions on the shareholders protection as set out in the Commercial Code. It focuses mainly on the matters contained in Section 196a of the Commercial Code, Section 193 (2) of the Commercial Code, and on the issue of financial assistance. In addition, this dissertation deals with the legal protection of shareholders under the Business Corporations Act which is to take effect on 1 January 2014, and provides a brief outline of how these matters are regulated under certain foreign laws. As well, it provides a comparison with the legal regulations of the European Union.

This dissertation is comprised of three sections, each having several parts. The parts are further divided into articles.

Section 1 analyses the statutory provisions on the protection of shareholders as given in the Commercial Code, and is divided into four parts. The introduction, given in Part I, focuses on the protection of shareholders under the Commercial Code in the general sense. The remaining three parts concentrate on the above said selected statutory provisions. In each of those three parts, I attempt to discuss the key purpose of the provisions, describe how they developed including respective amendment (novelizations) of the Commercial Code and, in this context, also to provide information on where the Czech legal regulation found its source of inspiration.

Part II of Section 1 provides an enquiry into the intracompany transaction rules laid down in Section 196a of the Commercial Code, from the time of their incorporation in the Commercial Code through Act No. 142/1996 Coll. until today. I mention also the interpretative problems associated with such provision. The sources of inspiration for the transaction rules given in Section 196a of the Commercial Code were found in the German law on joint stock companies and also in the EU law, namely in the Second Directive, as amended. The rules set out in Section 196a of the Commercial Code are applicable not only to joint stock companies, but also to limited liability companies. In the following articles of Sections 1, I analyse in further detail individual paragraphs of Section 196a, focusing in particular on the requirements thereof, i.e., the requirements under paragraphs 1 and 2 of prior consent of the General Meeting to a loan or credit agreement or a gratuitous assets transfer and observance

of terms customary in business dealings (arms length basis); the requirements under paragraph 3 to have the value of the transferred or acquired assets determined by an expert appraisal in cases where assets are acquired or transferred for payment of an amount corresponding to at least one tenth of the subscribed registered capital as at the day of such acquisition or transfer and to have the consent of the General Meeting if such transaction happens within three years of the formation of the company. As well, prior consent of the General Meeting is required when providing security for liabilities under paragraph 5.

In this regard, I provide a specification of the persons that are subject to the rules laid down in Section 196a of the Commercial Code, the consequences arising from failure to satisfy the requirements mentioned above, and the exemptions to such requirements. Nevertheless, legal experts often differ in their opinions on the consequences of failure to meet the requirements. Having regard to the fact that Section 196a (3) of the Commercial Code was inspired by the law of the European Union, namely by the Second Directive, as amended, an outline thereof is also given in this dissertation. As far as the requirement for an expert appraisal is concerned, this dissertation shortly describes how the expert proceeds in determining the value of the assets subject to transfer. Furthermore, I analyse the effects of different experts being appointed by each party and of situations where the assets are transferred for a price different than determined by the expert appraisal, as well as the consequences of such transfer or acquisition. Furthermore, the dissertation briefly deals with the purchase price adjustment in time. The rules given in Section 196a of the Commercial Code are applicable also in relation to the provision of license to intangible assets, while the rules concerning the provision of services are different.

Certain exemptions from the application of the provision on transfer or acquisition of assets between related parties are discussed in more detail in the article relating to Section 196a (4) of the Commercial Code. Namely, these exemptions include transactions within the ordinary course of business; acquisition or transfer at the initiative or under the supervision or surveillance of a state authority; acquisition or transfer on a regulated European market or a foreign market similar to a regulated market or within a Czech or foreign multilateral trading system.

Section devoted to the provisions of § 196a paragraph 5 describes conditions under which the company may provide security for liabilities of its related parties.

Section 196a (6) of the Commercial Code, which has been incorporated in the Commercial Code recently, deals with reasonable application of the provision on acquisition of property in good faith. This dissertation provides a further analysis of this matter.

The next part of Section 1 looks at Section 193 (2) of the Commercial Code which sets restrictions for transactions where the value of the assets being acquired or transferred during a single accounting year exceeds one third of the company's equity under the conditions listed in the said provision. Such transfers are made subject to approval by the Supervisory Board, or in some cases, by the General Meeting of the company. Again, the dissertation analyses the purpose of the provision and its development. I also point out the deficiencies of such provision. As well, I examine the consequences of failure to observe the rules and the exemptions.

The last Part of Section 1 looks at the issue of financial assistance, in relation to both limited liability companies and joint stock companies. It mentions the key functions and purpose of financial assistance, and of the rules allowing for financial assistance. Again, I have touched on the origin and history of financial assistance in the Czech Republic as regards certain foreign laws and the laws of the EU as well. I provide a listing of and analyse in more detail individual conditions for the provision of financial assistance, separately with regard to limited liability companies and joint stock companies, and specify the consequences of failure to satisfy such conditions, as well as the exemptions to such conditions. I also point out the deficiencies of such provisions. Furthermore, I provide a brief outline of situations where financial assistance is provided by a company to a controlled party, as well as other situations under the Commercial Code to which the provisions on financial assistance are applicable.

The next Section deals with how the above said matters are newly regulated under the Business Corporations Act.

The matters which are currently covered by Section 196a of the Commercial Code are more or less governed by two parts of the Business Corporations Act. Firstly, by Section 255 in relation to which I analyse the personal, time-related and factual restrictions given therein. Secondly, the said matters are covered by the provisions concerning conflict of interests. Again, I analyse the requirements to be met, the consequences of failure to do so and the exemptions to the said rules. In addition, I provide a comparison of the future Czech legal

regulation with the provisions of the Second Directive.

The Business Corporations Act does not contain the rules set out in Section 193 (2) of the Commercial Code. Therefore, mentioning this, I provide a follow up on the matter of financial assistance as it is regulated by the Business Corporations Act. It is necessary to say that compared to the current situation, the provisions on financial assistance as given in the Business Corporations Act are not fundamentally different. Once again, I consider useful to compare the new financial assistance regulations with the EU law.

The last Section looks into how the selected matters are addressed in certain foreign laws, including the laws of selected neighbouring countries - Germany, Austria, Slovakia, and the British law. In addition, in relation to Section 193 (2) of the Commercial Code, I briefly analyse the laws of the Poland, Netherlands, Hungary and Luxembourg.

This dissertation has been made based on the legal status as at 1 December 2013.